

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936:48
FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG
TILL
LÖNEREGLERING FÖR LÄRARE
VID FOLK- OCH SMÅSKOLOR

AVGIVET AV

1936 ÅRS LÄRARLÖNESAKKUNNIGA

S T O C K H O L M

1 9 3 6

Statens offentliga utredningar 1936

Kronologisk förteckning

1. Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomi samt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. Heggström. 187 s. E.
2. Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. Norstedt. 55 s. U.
3. Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. Marcus. 68 s. Jo.
4. Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. Marcus. 56 s. Ju.
5. Betänkande med förslag angående revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. Marcus. 397 s. Fi.
6. Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ånkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. Beckman. 93 s. S.
7. Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. Tiden. viij, 99 s. Fi.
8. Ur socialiseringsens »europiska» idékrets. Tiden. viij, 210 s. Fi.
9. Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. Tiden. iv, 206 s. Fi.
10. Statligt kaffemonopol. Marcus. 192 s. Fi.
11. Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. Uppsala, Almqvist & Wiksell. 58*, 319 s. E.
12. Betänkande angående förlossningsvården och barnmorskväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. Norstedt. 120 s. S.
13. Betänkande angående familjebeskattningen. Marcus. 147 s. Fi.
14. Betänkande angående dels planmässigt sparande och dels statliga bostättningslån. Norstedt. 55 s. S.
15. Betänkande angående moderskapspenning och mödrakhjälp. Norstedt. 78 s. S.
16. Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. Heggström. 183 s. K.
17. Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. Norstedt. viij, 418 s. Ju.
18. Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. Marcus. viij, 308 s. Fi.
19. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skyddsskogar m. m. Marcus. 172 s. 1 karta. Jo.
20. Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Heggström. 54 s. K.
21. Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. Marcus. 274 s. 1 karta. S.
22. Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning. Norstedt. 111 s. H.
23. Betänkande angående åtgärder för avhjälpan av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader som därav kunde föranledas m. m. Luleå, Länstryckeriet. 318 s. 1 bilaga. S.
24. Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och bo-utredning m. m. Norstedt. 62 s. Ju.
25. Betänkande med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. Marcus. 163 s. Fi.
26. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen angående avstyckning m. m. Marcus. 79 s. Jo.
27. Angående kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. Heggström. 185 s. H.
28. Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. Marcus. xxxj, 405 s. E.
29. Betänkande om socialstyrelsens organisation. Beckman. 151 s. S.
30. Betänkande med förslag till lagstiftning angående skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandfält i Hallands län. Marcus. 108 s. Jo.
31. Betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. Heggström. 164 s. E.
32. Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914—1935. Norstedt. 122 s. S.
33. Förslag till vissa ändringar i kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanlagen. Marcus. 7 s. K.
34. Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Av S. Wicksell och T. Larsson. Bilaga till betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. Lund, Ohlsson. ij, 331 s. E.
35. Promemorior angående ändring av bestämmelserna rörande kommunernas underställningsfria lånerätt. Marcus. 38 s. Fi.
36. Psalmbok för svenska kyrkan. Förslag avgivet den 29 febr. 1936, överarbetat av inom eklestiastikdepartementet tillkallade sakkunniga. Uppsala, Almqvist & Wiksell. xxiv, 98 s. E.
37. Utredning angående revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten. Norstedt. 53 s. Ju.
38. Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor. 1. Förslag till lag om rätt till jakt samt jaktstadga ävensom andra därmed sammanhängande författningar. Marcus. 202 s. Jo.
39. Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att bereda ökade möjligheter för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden att förena småbruk med hemindustri, hantverk, hemslöjd, pålsdjuruppfödning m. m. Marcus. 97 s. Jo.
40. Betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten. Heggström. 80 s. Jo.
41. Betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statstjänstemän. Norstedt. 153 s. K.
42. Betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsfrågor angående rikets landkarteverk. Idun. 278 s. 7 kartbil. Jo.
43. 1935 års lotsverkssakkunniga. Betänkande 2. Förslag till lotsförordning. Marcus. 112 s. H.
44. Betänkande med utredning och förslag angående sammanförande och organisation av i Stockholms befintliga arkeologiska samlingar från Medelhavsländerna och främre Orienten. Heggström. 68 s. E.
45. Rationaliserings- och ersättningsfrågor i samband med ifrågasatt införande av statligt brännöljemonopol. Marcus. 95 s. Fi.
46. Betänkande angående sterilisering. Marcus. 80, 46* s. S.
47. Utredning med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äktenskap m. fl. Beckman. 87 s. S.
48. Betänkande med förslag till lönereglering för lärare vid folk- och småskolor. Norstedt. 204 s. Fi.

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = eklestiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1936: 48

FINANSDEPARTEMENTET

BETÄNKANDE MED FÖRSLAG

TILL

LÖNEREGLERING FÖR LÄRARE VID FOLK- OCH SMÅSKOLOR

AVGIVET AV

1936 ÅRS LÄRARLÖNESAKKUNNIGA

STOCKHOLM 1936

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

464266

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
Skrivelse till statsrådet och chefen för finansdepartementet	3
Inledning. Utredningsuppdraget	5
Kap. I. Redogörelse för gällande avlöningsbestämmelser samt tidigare utredningar av frågan om löneroglering för folk- och småskollärare	9
Gällande avlöningsbestämmelser	9
Lärlärönekommitté	11
1928 års lönekommitté	16
1935 års lärlärönesakkunniga	19
Kap. II. Löneroglering för folk- och småskollärarna enligt grunderna för kommunikationsverkens och den allmänna civilförvaltningens lönesystem	21
Kap. III. Placering i lönegrader	27
Ordinarie manlig lärare vid folkskola	27
Ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola	35
Lärare vid småskola	38
Icke-ordinarie lärare	41
Övningslärare	45
Kap. IV. 1936 års lärlärönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor	46
Kap. V. Specialmotivering till de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente ..	60
Kap. VI. Fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för lärarnas avlöning samt kostnadsberäkningar	77
Grunder för kostnadsfördelningen. Statsbidragsbestämmelser	77
Kostnadsberäkningar	83
Kap. VII. Lönerogleringens genomförande	88
Kap. VIII. Anslagsfrågor	90
Kap. IX. Sammanfattning av 1936 års lärlärönesakkunnigas förslag	93
Kap. X. Hemställan	95
Särskilda yttranden	97

Bilagor.

I. Sammanfattning av yttranden, som av olika myndigheter avgivits över 1928 års lönekommittés förslag till löneroglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet, i vad dessa yttranden avse lärare vid folk- och småskolor	101
II. Av 1935 års lärlärönesakkunniga verkställda utredningar	123
III. Jämförelse mellan folk- och småskollärarnas avlöningsförmåner enligt gällande bestämmelser och enligt den av 1936 års lärlärönesakkunniga föreslagna lönerogleringen	170
IV. Vissa av 1936 års lärlärönesakkunnigas majoritet ej antagna alternativ till lösning av frågan om löneroglering för folk- och småskollärare	174
V. Av representanter för de olika lärargrupperna avgivna yttranden:	
1) Representanterna för folk- och småskollärarna	182
2) Representanterna för lärarna i manlig slöjd	203
3) Representanterna för lärarna i kvinnlig slöjd	204
4) Representanterna för lärarna i hushållsgöromål	204

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Undertecknade få härigenom överlämna »Betänkande med förslag till löne-
reglering för lärare vid folk- och småskolor.»

Stockholm den 27 november 1936.

Vördsamt

NILS LÖWBEER.

CONRAD JONSSON.

ALFR. NILSSON
i Steneberg.

ISRAEL LAGERFELT.

G. HJ. SVENSSON
i Grönvik.

/ *Gunnar Britth.*

Inledning. Utredningsuppdraget.

Genom beslut den 29 maj 1936 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla högst fem sakkunniga för att inom nämnda departement biträda med fortsatt utredning och framlägga förslag rörande lönereglering för lärare vid folk- och småskolor samt vissa andra grupper av icke statligt anställd lärarpersonal.

I det yttrande till statsrådsprotokollet, varmed föredragande departementschefen anmälde berörda ärende, anförde departementschefen följande:

»Genom beslut den 24 april 1936 har Kungl. Maj:t tillsatt en kommitté, benämnd 1936 års lönekommitté, med uppdrag att verkställa revision av gällande avlöningsbestämmelser för befattningshavare vid den civila och militära statsförvaltningen. I sitt arbete skall kommittén enligt meddelade direktiv bygga på den lönetekniska överarbetning av gällande bestämmelser för reglerade befattningar, som verkställts av 1928 års lönekommitté.

Till förberedande av en revision av lärarnas löner, likartad med den som är avsedd att för vissa andra personalgruppers del verkställas av 1936 års lönekommitté hava inom finansdepartementet tillkallats, *dels* jämlikt bemyndigande den 8 november 1935 sakkunniga för att biträda med kostnadsberäkningar och andra förberedande undersökningar för lönereglering av lärare vid folk- och småskolor samt vissa andra grupper av icke statligt anställd lärarpersonal, *dels* ock enligt bemyndigande den 7 februari 1936 sakkunniga för att biträda med fortsatt överarbetning av föreliggande förslag till lönereglering för personal vid allmänna läroverken m. fl. statliga läroanstalter.

Det av förstnämnda sakkunniga verkställda förberedande utredningsarbetet synes nu ha fortskridit så långt, att tidpunkten är inne för utarbetande av förslag till lönereglering för den icke statligt anställda lärarpersonalen grundade på de redan utförda undersökningarna.

Lämpligen torde denna nya uppgift böra anförtros åt särskilda sakkunniga och bedrivas parallellt med att de undersökningar fullföljas, vilka utföras av den 8 november 1935 tillkallade sakkunniga. Hittills ernådda resultat vid dessa undersökningar böra utnyttjas och det fortsatta förberedelsearbetet bedrivas så, att de nya sakkunniga, om vilkas tillkallande jag ämnar framställa förslag, erhålla det för sin verksamhet nödvändiga materialet.

De nya sakkunniga böra samarbeta med de av frågan intresserade personalgrupperna. En lämplig form härför synes vara, att överläggningar äga rum mellan de sakkunniga och företrädare för vederbörande personalorganisationer. Redogörelse för av personalrepresentanterna framförda förslag och intagna ståndpunkter liksom av de sakkunnigas ställningstagande härtill, synes lämpligen böra ingå i den utredning, som av de sakkunniga framlägges.»

Jämlikt ovanberörda bemyndigande tillkallade chefen för finansdepartementet genom beslut den 29 maj 1936 såsom sakkunniga t. f. statssekreteraren i ecklesiastikdepartementet N. T. Löwbeer, ledamoten av riksdagens andra kammare, redaktören P. C. Jonsson, ledamoten av riksdagens första kammare, friherre I. C. G. Lagerfelt, ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren A. Nilsson i Steneberg och ledamoten av riksdagens andra kammare, lantbrukaren G. Hj. Svensson i Grönvik. Tillika förordnade departementschefen t. f. statssekreteraren Löwbeer att såsom ordförande leda de sakkunnigas arbete.

Till sekreterare hos de sakkunniga utsåg enligt vederbörligt bemyndigande chefen för finansdepartementet den 25 juni 1936 revisorn i statskontoret Gunnar Britth.

Jämlikt bemyndigande har chefen för finansdepartementet, på förslag av vederbörande personalorganisationer, tillkallat följande personer som företrädare för av den nu föreliggande utredningen berörda tjänstemannagrupper, nämligen överläraren Viktor Fredriksson, Göteborg, folkskolläraren Rick. Örtendal, Stockholm, överläraren Hedvig Norgren, Malmö, småskollärarinnan Ebba Andersson, Göteborg, extra ordinarie folkskolläraren Erik Lindvall, Göteborg, slöjdläraren Erik Gustafsson, Stockholm, slöjdlärarinnorna Hanna Landberg, Gävle, och Maria Hertzman, Stockholm, föreståndarinnan för Ateneums skolköksseminarium Tilda Hansson, Stockholm, föreståndarinnan för fackskolan i huslig ekonomi i Uppsala Anna Schenström och skolkökslärarinnan Rut Nordgren, Stockholm.

Överläggningar med nämnda lärarrepresentanter hava ägt rum

den 3 och 4 augusti samt den 15 och 16 oktober 1936 med representanterna för lärarna vid folk- och småskolorna, nämligen överläraren V. Fredriksson, folkskolläraren R. Örtendal, överläraren Hedvig Norgren, småskollärarinnan Ebba Andersson och extra ordinarie folkskolläraren Erik Lindvall,

den 3 september 1936

med föreståndarinnan för Ateneums skolköksseminarium Tilda Hansson, föreståndarinnan för fackskolan för huslig ekonomi i Uppsala, Anna Schenström samt skolkökslärarinnan Rut Nordgren, och

med slöjdläraren E. Gustafsson samt slöjdlärarinnorna Hanna Landberg och Maria Hertzman.

Härjämte har enligt uppdrag av de sakkunniga deras sekreterare hållit överläggningar med överläraren Fredriksson angående vissa delar av löne-regleringsfrågan.

Under här ovan nämnda överläggningar samt i skriftliga framställningar till de sakkunniga hava representanterna för lärarna vid folk- och småskolorna framfört åtskilliga ändrings- och tilläggsförslag beträffande de lönebestämmelser, som varit under övervägande. I viss utsträckning hava de sakkunniga ansett sig kunna tillmötesgå sålunda framkomna önskemål och förslag. Emellertid framlägga de sakkunniga lönebestämmelser, som i åtskilliga avseenden avvika från lärarrepresentanternas önskemål och mot vilka representanterna framfört erinringar. I Bil. V till detta betänkande hava

lärarrepresentanterna sammanfattningsvis angivit de synpunkter och förslag, vilka ej kunnat beaktas av de sakkunniga.

Enligt beslut av chefen för finansdepartementet har avdelningschefen, undervisningsrådet J. E. Engvall såsom expert biträtt de sakkunniga med teknisk granskning av det av de sakkunniga uppgjorda förslaget till avlöningsreglemente för folk- och småskollärare.

Förutom det förslag, som här framlägges och varom flertalet av de sakkunniga förenat sig, hava under arbetets gång diskuterats vissa andra alternativ till lösning av den föreliggande löneregleringsfrågan. Ehuru dessa alternativ icke vunnit anslutning från majoriteten av de sakkunniga, har det ansetts lämpligt att i utredningssyfte foga berörda alternativ såsom *Bil. IV* till detta betänkande.

Genom särskilda remisser har Kungl. Maj:t till de sakkunniga hänskjutit följande ärenden:

1) en av slöjdlärarnas riksförbund den 20 juni 1936 gjord framställning ifråga om inplacering i ett statligt lönesystem av lärare i gosslöjd vid vissa kommunala skolor.

2) 1932 års seminariesakkunnigas den 28 april 1936 avgivna betänkande med utredning och förslag angående åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren (Statens offentliga utredningar 1936: 21),

3) av folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor gjorda framställningar i fråga om lönereglering för folk- och småskolans lärare m. m.,

4) en av allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse den 11 april 1931 gjord framställning i fråga om rätt för lärare vid folkskolor att inneha organist- eller klockarebefattning,

5) en av Svenska musikläraresällskapet den 28 mars 1936 ingiven framställning med anhållan om utredning av frågan om statsbidrag för avlönande av sång- och musiklärare vid folkskolorna, och

6) en av föreningen Sveriges mindre folkskolor, omfattande biträdande lärarinnor vid folkskolor samt tjänstgörande lärarinnor vid mindre folkskolor, den 15 oktober 1936 gjord framställning i fråga om reglering av dessa lärarinnors löne- och anställningsförhållanden.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 3 oktober 1936 har de sakkunnigas uppdrag utvidgats att omfatta jämväl vissa pensionsspörsmål. Härför skall närmare redogörelse lämnas i det särskilda betänkande, som de sakkunniga hava för avsikt att framdeles avgiva angående dessa spørsmål.

Nu föreliggande betänkande omfattar allenast folkskoleväsendets lärarpersonal. I fråga om de högre kommunala skolformernas lärare kommer särskilt betänkande att avlämnas senare.

KAP. I.

Redogörelse för gällande avlöningsbestämmelser samt tidigare utredningar av frågan om lönereglering för folk- och småskollärare.

Gällande avlöningsbestämmelser. Nu gällande avlöningsförmåner för folk- och småskollärare fastställdes vid den lönereglering, som för olika lärargrupper genomfördes vid 1918 års riksdag. Bestämmelserna härom meddelades i kungörelsen den 16 september 1918 (nr 760) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor samt statsbidrag till sådan avlöning. Sedermera har denna kungörelse gång efter annan blivit ändrad och i samband med vidtagandet av de ändringar av densamma, som beslötos vid 1935 och 1936 års riksdagar, har Kungl. Maj:t utfärdat en helt ny kungörelse i ämnet den 30 juni 1936 (nr 434).

Enligt sålunda gällande föreskrifter skall för ordinarie lärare vid folkskola avlöningen utgöra 2 100 kronor för manlig och 1 900 kronor för kvinnlig lärare, vartill kunna, efter 5, 10 och 15 år, komma 3 ålderstillägg, vart och ett å 300 kronor för manlig och 200 kronor för kvinnlig lärare. För extra ordinarie och vikarierande folkskollärare skall avlöningen utgöra 1 700 kronor för manlig och 1 500 kronor för kvinnlig lärare, allt för redovisningsår räknat.

För ordinarie lärare vid småskola ävensom för lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, skall avlöningen utgöra 1 200 kronor, vartill kunna, efter respektive 5, 10 och 15 år, komma tre ålderstillägg, vart och ett å 150 kronor.

Till extra ordinarie och vikarierande lärare vid småskola samt för lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd på viss tid eller såsom vikarie, utgår avlöning med 1 000 kronor för år räknat.

Å dessa lönebelopp utgår dyrtidstillägg enligt för statens befattningshavare vid s. k. oreglerade verk gällande grunder (för 4:e kvartalet 1936 med 28 %).

Utöver nu nämnda kontanta löneförmåner skola lärarna i enlighet med vad därom särskilt är stadgat i gällande boställsordning (kungörelse den 18 september 1918, nr 792) åtnjuta fri bostad och bränsle eller däremot svarande kontantersättning. För ordinarie manlig folkskollärare skall tjänste-

bostad innehålla minst 3 rum och kök, för ordinarie kvinnlig folkskollärare minst 2 rum och kök samt för annan lärare minst 1 rum och kök.

I avvaktan på en blivande definitiv lönereglering för lärarna har 1929 års riksdag på förslag av Kungl. Maj:t beviljat olika lärargrupper en provisorisk avlöningsförbättring, vilken för lärarpersonalen vid folk- och småskolor uppgår till följande belopp.

		å A-ort	å övriga orter.
Ordinarie lärare:			
för manlig folkskollärare	kronor	258: —	kronor 288: —
» kvinnlig »	»	216: —	» 240: —
» lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola	»	150: —	» 168: —
Icke-ordinarie lärare:			
för manlig folkskollärare	»	184: —	» 204: —
» kvinnlig »	»	160: —	» 180: —
» lärare vid småskola m. fl.	»	110: —	» 120: —

En särskild löneförmån har därutöver beviljats de icke ordinarie lärarna genom beslut vid 1935 års riksdag (kungörelse den 20 september 1935, nr 514), enligt vilket på viss tid anställd lärare vid folkskola, småskola eller mindre folkskola, som innehaft anställning med full tjänstgöring vid dylika skolor under sammanlagt minst fem läsår, må åtnjuta provisoriskt lönetillägg med, för år räknat, följande belopp: manlig folkskollärare 300 kronor, kvinnlig folkskollärare 200 kronor samt småskollärare, anställd vid småskola, mindre folkskola eller egentlig folkskola, 150 kronor.

Enligt beslut vid 1935 års riksdag bidrager staten till lärarnas avlöning från och med budgetåret 1936/1937 med hela det belopp, vartill kostnaderna för lärarnas ovan angivna löneförmåner uppgå. Däremot åligger det skoldistriktet att tillhandahålla lärarna dem tillkommande förmåner av bostad och bränsle in natura eller däremot svarande ersättning.

I ganska betydande omfattning hava emellertid skoldistriktet att enligt eget åtagande utgiva högre avlöning till lärarna än ovanstående, av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda lönebelopp.

Sålunda hava vissa skoldistrikt beviljat lärarna kommunala tillägg utöver de av statsmedel utgående kontanta minimilönerna ävensom kommunala tilläggspensioner. I vissa fall hava dylika kommunala tillägg även utgått i den form, att skoldistriktet åtagit sig att erlagga lärarnas pensionsavgifter.

Åtskilliga skoldistrikt, företrädesvis städer och större samhällen, hava utsträckt undervisningstiden utöver den tid, åtta månader årligen, som lärarna äro skyldiga att tjänstgöra för ovannämnda minimilöner. Enligt år 1935 av 1934 års folkskolesakkunniga inhämtade uppgifter varierade längden av övertidsläsningen mellan 3—30 dagar. Endast i ett par undantagsfall har övertidsläsning förekommit under längre tid än 30 dagar. För övertidsläsning äro lärarna berättigade till särskild gottgörelse, utgörande för varje månad, beräknad till 30 dagar, minst en åttondel av den kontanta minimiavlö-

ningen enligt ovanberörda kungörelse nr 434/1936. Kostnaderna för övertidsläsning bestridas i sin helhet av vederbörande skoldistrikt. År 1935 åtnjöto omkring 16 % av folk- och småskollärarkåren ersättning för övertidsläsning.

Beträffande omfattningen av de kostnader, som skoldistriktet sålunda åtagit sig utöver vad som åligger dem, hava 1935 års lärarlönesakkunniga verkställt en utredning, vilken utvisar, att under kalenderåret 1934 kommunala lönetillägg (inklusive ersättning för övertidsläsning) utgingo till omkring 28 % av ifrågavarande lärarkår med ett sammanlagt belopp av omkring 3 $\frac{3}{4}$ miljoner kronor.

För tjänstgöring såsom lärare i slöjd eller i fortsättningsskola utgå särskilda arvoden enligt följande bestämmelser.

För undervisning i slöjd utgår enligt kungörelsen den 29 maj 1936 (nr 232) ersättning efter 1 krona 20 öre för undervisningstimme, dock att i intet fall statsbidraget må utgå med högre belopp för slöjddavdelning under ett redovisningsår än 153 kronor 60 öre, motsvarande statsbidrag för 128 timmar. Å sagda arvodesbelopp utgår dyrtidstillägg enligt för statens befattningshavare vid s. k. oreglerade verk gällande grunder.

Enligt kungörelsen den 30 juni 1936 (nr 435) skall arvode till lärare i fortsättningsskola och ersättningsskola utgå för undervisningstimme i fortsättningsskola med 2 kronor 50 öre och i ersättningsskola med 1 krona 50 öre. För kurs omfattande lagstadgade 180 timmar uppgår alltså ersättningen till sammanlagt 450 kronor för fortsättningsskola och 270 kronor för ersättningsskola. (För undervisning i slöjd och arbetskunskap hava föreskrivits särskilda arvodesbelopp.) Dyrtidstillägg utgår icke å arvoden för undervisning i fortsättningsskola och ersättningsskola.

Dessa arvoden bestridas helt av statsmedel. Skoldistriktet äro dock oförhindrade att utöver sålunda föreskrivna arvodesbelopp bevilja kommunala tillägg. Redovisningsåret 1933/1934 tjänstgjorde 15 429 folk- och småskollärare tillika såsom slöjdlärare. Av 10 834 lärare vid fortsättningsskola respektive ersättningsskola voro 8 957 redovisningsåret 1933/1934 anställda vid folk- och småskolor.

Lärarlönekommittén. Genom beslut den 3 december 1920 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté (lärarlönekommittén) att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ny definitiv lönereglering för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk m. fl. statliga läroanstalter samt vid folk- och småskolor, kommunala mellanskolor och högre folkskolor, varvid som utgångspunkt skulle tjäna det för kommunikationsverken fastställda avlöningsreglementet med där upptagna lönebelopp.

Enligt detta lönesystem utgår lön till det stora flertalet av de befattningshavare, som äro anslutna till detsamma, enligt en gemensam löneplan, som upptager erforderligt antal lönegrader med visst antal löneklasser inom varje lönegrad och med särskilda inom varje löneklass för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp. I särskild tjänsteförteckning fastställes den lönegrad, till vilken en var befattning skall hänföras.

De orter, där tjänstemännen äro placerade, fördelas å de i löneplanen angivna ortsgrupperna med hänsyn till de allmänna levnadskostnadernas storlek.

Såsom huvudregel gäller, att tjänsteman vid tillträdande av viss befattning erhåller lön enligt lägsta löneklassen för den lönegrad, till vilken tjänsten hör, samt med belopp, som i löneplanen angives för den ortsgrupp, till vilken hans stationeringsort blivit hänförd.

Uppflyttning till högre löneklass inom vederbörande lönegrad är avsedd att ske vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket stadgad tjänstetid i den lägre löneklassen tilläandagått, i stället för, såsom tidigare, vid början av nästföljande kalenderår.

Vid sidan av den egentliga avlöningen skola några naturaförmåner — såsom fri bostad med bränsle eller ersättning därför, beklädnad in natura eller beklädnadsersättning — icke utgå.

För begagnande av tjänstebostad skall ersättning erläggas genom avdrag å lönen eller genom kontant inbetalning av hyresbeloppet.

Lärlönekommittén avgav den 15 augusti 1923 förslag till lönereglering för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk samt vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter (statens offentliga utredningar 1924: 13).

Här nedan lämnas en kortfattad redogörelse för huvudpunkterna i *lärlönekommitténs förslag*.

Upphävande av naturaförmånerna. Enligt ifrågakavande för kommunikationsverken och för större delen av den civila statsförvaltningen gällande lönesystemet skulle förutvarande stadganden om rätt för vissa tjänstemän att som särskild löneförmån utöver den kontanta lönen erhålla vissa förmåner in natura eller ersättning därför upphöra att gälla och en mot de sålunda borttagna förmånerna svarande höjning av avlöningen vidtagas. I de fall då åt tjänsteman såsom bostad anvisades lägenhet, som disponerades av vederbörande verk eller myndighet, skulle ersättning härför av tjänstemannen erläggas.

För bedömandet av frågan om ett dylikt bruttolönesystem borde och kunde tillämpas av lärarkårerna ansåg lärlönekommittén det vara av vikt att undersöka vilka omständigheter, som föranlett staten att i fråga om kommunikationsverken frångå principen om löneförmåner in natura och att det därefter borde tagas under övervägande, huruvida liknande omständigheter vore till finnandes och borde tagas i betraktande jämväl i avseende på lärarnas löneförhållanden.

Kommittén framhöll, att det första skälet mot det gamla lönesystemet med naturaförmåner eller ersättning därför utöver den kontanta lönen hade varit den stora ojämnhet, som uppstod i lönehänseende dels mellan å ena sidan de tjänstemän, som erhållit nämnda förmån in natura, och å andra sidan dem, som uppburit ersättning för densamma, och dels mellan olika befattningshavare inom båda dessa grupper. En anledning till denna ojämnhet var den omständigheten att bostadersättningen, där sådan utgått, varit bestämd till vissa procent av avlöningen och att ersättningen sålunda ökats med varje intjänat ålderstillägg. Den största ojämnheten i fråga om förevarande avlöningsförmåner hade emellertid bestått i de såsom löneförmåner upplåtna lägenheternas olika beskaffenhet och värde och att till dessa olikheter ingen hänsyn tagits vid bestämmandet av lönerna.

På grund av alla de ojämnheter i lönehänseende, som förorsakades av berörda förhållanden, hade personalen vid kommunikationsverken sedan lång tid påyrkat den reform i förevarande hänseende, som i och med det nya lönesystemet blivit genomförd.

Vid en undersökning, huruvida de missförhållanden, som föranlett staten att frångå systemet med naturaförmåner, gjorde sig gällande i samma grad beträffande de lä-

rare, som åtnjöte sådana förmåner, vore först att märka, att lärarna aldrig erhållit ersättning för naturaförmåner med viss procent av lönen utan i allmänhet enligt på orten gällande pris för ifrågavarande naturaförmån och alldeles oberoende av den lönegrad, i vilken befattningshavaren befunnit sig. De ojämnheter, som i sådant hänseende förekommit beträffande kommunikationsverken, vore i allmänhet ej till finnandes i fråga om lärarpersonalen. Även då det gällde bostädernas beskaffenhet, vore lärarna så till vida bättre ställda, som särskild boställsordning eller andra förordningar bestämde bostadens storlek för stora kategorier av lärare och, vad anginge de kommunanställda lärarna, bostadens läge i förhållande till skolan m. m. Visserligen hade dessa bostäder betydligt olika hyresvärde, men detta berodde väsentligen av hyresprisen på olika orter och mindre av bostadens beskaffenhet och värde i och för sig. Förhållandena vore således helt olika dem, som rådde i fråga om kommunikationsverken, och som föranledde dessas personal att påyrka förändring. Inom de olika lärarkårerna hade heller ingen önskan förspotts om naturaförmånernas indragande i den kontanta avlöningen.

Vid nu angivna förhållanden fann lärarlönekommittén, att något behov av en ändring i berörda hänseende icke gjort sig gällande, då det gällde lärarpersonalens löneförhållanden.

För den händelse det likväl skulle ifrågasättas ur synpunkten av likformighet i lönehänseende mellan kommunikationsverkens befattningshavare och lärarpersonalen, att även i förevarande hänseende de senares lönesystem rättades efter de förras, hade kommittén tagit i noggrant överbäggande, huruvida en sådan lösning av spørgsmålet vore möjlig och lämplig.

Det vore från början klart, att en värdering av bostäderna och åsättande av hyresvärde i varje särskilt fall, såsom skedde vid kommunikationsverken, icke vore möjlig utan betydande kostnader för det allmänna. Det stora antalet lärarbostäder, av vilka många vore belägna på milslånga avstånd från kommunikationer, skulle nödvändiggöra en mängd värderingsnämnder eller värderingsmän, vilkas rese- och dagtrakamenten måste uppgå till ansevärda belopp, helst värderingen på grund av ombyggnad, ändringar eller ombyte av boställsinnehavare tid efter annan måste göras om. Enda möjligheten att bestämma det belopp, som skulle avdragas å lönen för de lärare, vilka åtnjöte bostad in natura, vore att bestämma ett för hela landet eller för varje särskild dyrtorsgrupp gällande medelvärde. En sådan anordning hade föreslagits av ett par reservanter i 1914 års lönekommitté för statens järnvägar men utdömdes av kommitténs majoritet samt enhälligt av kommunikationsverkens lönekommitté. Att tillämpa denna princip på lärarpersonalen vore ännu olämpligare, alldenstund deras bostäder, som i många fall låge långt mera avlägset, skulle även inom samma dyrtorsgrupp betinga betydligt mera växlande hyrespris.

Vid detta överbäggande måste vidare tagas i betraktande den väsentliga olikhet mellan kommunikationsverkens personal och lärarna, som låge däri, att de förstnämnda samtliga erhöles sina naturaförmåner av staten, under det däremot lärarna i långt överbäggande antal åtnjöte sagda förmåner av kommuner eller kommunala samfälligheter. Härigenom bleve spørgsmålet betydligt mera komplicerat.

Att på staten överflytta kommunernas skyldighet att tillhandahålla lärarna bostad och bränsle m. m. kunde icke gärna ifrågasättas. I varje fall vore ett sådant spørgsmål av så betydande ekonomisk och organisatorisk räckvidd, att det icke kunde anses ligga inom området för kommitténs uppdrag.

Då kommittén sålunda måste utgå ifrån, att kommunerna bibehölles vid sina nuvarande skyldigheter att svara för lärarnas naturaförmåner, skulle betydande svårigheter inträda för frågans lösning. Av vilken myndighet värderingsmännen skulle utses, vilken som skulle bekosta värderingen, hur eventuella tvister angående naturaförmånernas värdering skulle lösas, huru förfaras skulle i fråga om bostadsavdraget vid vikariatsförordnanden med flera detaljfrågor, alla dessa spørgsmål skulle bliva synnerligen svårlösta och i de fall, där en lösning vore möjlig, erfordra mycket kom-

plicerade bestämmelser, vilka skulle i hög grad inveckla förhållandena och för myndigheterna bliva särdeles betygande.

Därtill komme, att en övergång till kommunikationsverkens lönesystem på ifrågavarande punkt kommer att till sina verkningar bli va orättvist både med hänsyn till kommunerna och i fråga om lärarna samt därjämte bidra till att minska produktionen av tjänstebostäder.

Slutligen framhöll kommittén, hurusom en genomgripande förändring i förevarande hänseende för så stora lärarkårer kunde medföra följder, som för närvarande icke kunna överskådas, under det att gällande system med naturaförmåner utöver den kontanta lönen, vilket av ålder tillämpats på flertalet lärare, fungerat till belåtenhet, och både personalen och myndigheterna vore vana därvid.

Kommittén, som ägnat ifrågavarande spörsmål en ingående prövning, hade sålunda kommit till den uppfattningen, att det ej allenast skulle vara i hög grad olämpligt utan även finge anses vara förenat med hart när oöverkomliga svårigheter att i de fall, där sagda naturaförmåner tillhandahölles av kommunerna eller kommunala samfälligheter, tillämpa principen om avdrag å lönen för åtnjutande av dylika förmåner.

Lärlönekommittén fann sålunda, att beträffande de befattningshavare, vilka för det dåvarande vore i åtnjutande av bostad eller bostad med bränsle utöver den kontanta lönen, denna löneprincip även framdeles borde bibehållas. Givetvis borde placeringen i lönegrader ske med skälig hänsyn till detta förhållande, varjämte utöver lönen alltjämt borde utgå ersättning för dessa naturaförmåner, där sådan ersättning för det dåvarande förekomme.

En sådan avvikelse från kommunikationsverkens lönesystem fann kommittén be-tingad av inom undervisningsväsendet rådande speciella förhållanden. Även om denna avvikelse innebure ett avstegstagande från en viktig princip i det nya systemet, låte det sig dock enligt kommitténs mening väl förenas med systemet i övrigt. Kommittén erinrade i detta sammanhang att vid den av riksdagen år 1922 beslutade löne-regleringen för personalen vid statens sinnessjukhus hospitalsläkarna bibehållits vid sin dittillsvarande rätt till fri bostad och övriga förmåner utöver den kontanta lönen, vilket förhållande invercade på deras placering i lönegrad.

Beträffande värderingen av naturaförmånerna framhöll kommittén, att en dylik värdering måste möta stora svårigheter, i synnerhet som det gällde att få ett medel-värde för hela landet. Värdet av naturaförmånerna vore i hög grad växlande i olika delar av riket. Vad bostaden beträffade, hade värdet av densamma framför allt på landsbygden förut varit relativt lågt. Förhållandena härutinnan torde få anses hava ändrats, i den mån den nya boställsordningen tillförsäkrat lärarna betydligt bättre bostadsförhållanden. I fråga om förmånen av trädgård framhölls, att densamma i vissa delar av landet spelade en viss roll, men i det stora hela torde denna förmån icke kunna tillmätas någon nämnvärd betydelse vid lönefrågans bedömande. Att införa ett fixt medelvärde för hela riket syntes mindre lämpligt. Då värdet av naturaförmånerna torde kunna anses fluktueri i förhållande till dyrorterna, ansåg kommittén det nya lönesystemet med dess ortsgropperi erbjuda en acceptabel lösning av frågan.

Kommittén fann för sin del skäligt att för manlig lärare värdera ifrågavarande förmåner till ett belopp, motsvarande skillnaden mellan tvenne lönegrader. I enlighet härmed föreslog kommittén, att manlig folkskollärare, som med hänsyn till ställning och arbetsuppgifter borde jämföras med befattningshavare i nuvarande 17:e löne-graden, skulle med hänsyn till naturaförmåner placeras i nuvarande 15:e löne-graden. Detta innebure en värdering av naturaförmånerna för manlig ordinarie folkskollärare å billigaste ort till i medeltal 592 kronor och å dyraste ort till 726 kronor.

Dyrortergropperi. Vid en jämförelse mellan de för lärarna gällande avlönings-principer, som vunnit insteg inom statsförvaltningen och som särskilt kommit till

uttryck i kommunikationsverkens lönesystem, hade kommittén ej kunnat undgå finna, att de förstnämnda avlöningssystemen måste anses lida av en rätt väsentlig brist därutinnan, att de saknade i stort sett varje spår av en ortstilläggsgropperung. Behovet att anpassa avlöningarna efter de på olika orter förekommande växlingarna i levnadskostnaderna finge anses så allmänt erkänt, att kommittén saknade anledning att längre dröja vid denna fråga. Såsom ortstilläggsprincipen i stort sett kommit till uttryck i kommunikationsverkens lönesystem, måste kommittén följaktligen finna densamma innebära en ofrånkomlig rättvisa, som gjorde dess införande för lärarkårernas vidkommande önskligt.

Vid en för kommunikationsverken och för nyreglerade delar av den allmänna civilförvaltningen gällande indelningen i dyrortsgrupper hade orterna grupperats efter sin inbördes dyrhet med avseende å kostnaderna för livsmedel, lyse, bränsle, hyror och skatter. Detta kunde enligt lärarlönekommitténs mening låta sig väl göra för kommunikationsverkens vidkommande, där avlöningen allenast utginge i form av kontant lön utan några därutöver kommande naturaförmåner, och där, för den händelse sådana förmåner åtnjötos, ett efter särskild värdering bestämt avdrag å lönen ägde rum. Skulle enahanda grundsatser komma i tillämpning i avseende å avlöningen för de i kommitténs betänkande angivna lärargrupper, vore intet att säga om en tillämpning på lärarkårerna jämväl av grunderna för ifrågavarande dyrortsgrupperung. Kommittén hade emellertid funnit sig böra stanna för ett lönesystem som i allmänhet ställde naturaförmåner, av vilka den fria bostaden i främsta rummet komme i fråga, utom den kontanta avlöningen, vilken ock med hänsyn härtill skulle beräknas till lägre belopp för de befattningshavare, vilka skulle komma i åtnjutande av berörda naturaförmåner. Det hade vid sådant förhållande kunnat synas tvivelaktigt, huruvida beträffande lärargrupperna grunderna för kommunikationsverkens ortsgropperung kunde godtagas eller ett ortstilläggssystem efter andra principer här borde komma till tillämpning.

Vid öfvervägande av denna fråga hade kommittén emellertid kommit till den uppfattningen, att det vore från alla synpunkter lämpligast, därest man på lärarkårerna anpassade det dyrortstilläggssystem, som vunnit godkännande i fråga om kommunikationsverken. Det finge visserligen erkännas, att den fria bostaden, som skulle tillkomma utöver den kontanta lönen, något kunde förskjuta beräkningsgrunderna för detta system, men att uppmärksamma vore, att bostaden allenast betingade en viss mindre procent i den allmänna levnadskostnadsbudgeten och att samtliga andra i denna budget ingående delar vore underkastade de olika dyrorternas växlingar. Därest man emellertid strängt fashölle ett borteliminierande från beräkningsgrunderna för dyrortsgropperungen av förekommande naturaförmåner, måste man dock taga hänsyn till motsvarande faktorer vid en ortsgropperung för sådana befattningshavare, i vilkas avlöning några naturaförmåner icke ifrågakomme, och en dylik anordning skulle konsekvent leda till, att man beträffande de tjänstinnehavare, om vilka nu vore fråga, skulle hava att räkna med två olika dyrortstilläggssystem. En dylik åtgärd ansåge sig kommittén icke böra förorda, utan fann kommittén den från praktisk synpunkt lyckligaste lösningen vara, att kommunikationsverkens ortsgropperung utan någon rubbning jämväl vunne tillämpning i avseende å förevarande lärarkårer.

Lönegradsplacering och tjänstgöringsskyldighet. I anslutning till nu anförda synpunkter utarbetade lärarlönekommittén i nära anslutning till de bestämmelser, som då gällde för kommunikationsverken och s. k. nyreglerade verk inom den allmänna civilförvaltningen, ett förslag till avlöningsreglemente för vissa kommunalt anställda lärare, vilket skulle gälla bl. a. för lärare vid folk- och småskolor, högre folkskolor och kommunala mellanskolor.

Enligt detta förslag hänfördes de manliga folkskollärarna till den nuvarande 15:e lönegraden, de kvinnliga folkskollärarna till den 13:e lönegraden samt lärare vid småskola samt tillsvidare anställd lärare vid mindre folkskola m. fl. till den 4:e lönegraden, vartill skulle komma naturaförmåner eller ersättning härför.

Extra ordinarie och vikarierande lärare skulle enligt förslaget åtnjuta avlöning enligt löneklass, som vore fyra löneklasser lägre än för motsvarande ordinarie befattningshavare med rätt för vederbörande att vinna uppflyttning till högre löneklasser enligt grunder, som Kungl. Maj:t skulle äga bestämma.

För denna avlöning skulle lärare vara skyldig att undervisa även utöver den lagstadgade undervisningstiden av $34\frac{1}{2}$ veckor årligen. Den nu gällande bestämmelsen om övertidsersättning ansåg kommittén icke böra inflyta i reglementet. Där emot förordade kommittén, att skoldistriktet skulle äga rätt att såsom hittills bevilja kommunala tillägg utöver av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställd minimilön. Under denna föreskrift ansåg kommittén böra inrymmas sådana fall, som reglerades genom det hittillsvarande stadgandet om viss övertidsersättning. Därest genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen förläggning av den lagstadgade undervisningstiden skulle genomföras för samtliga skoldistrikt, ansåg kommittén uppenbart, att någon ersättning för sålunda ökad tjänstgöring icke borde ifrågakomma. Skulle åter ett och annat skoldistrikt anse önskligt att för sitt vidkommande öka undervisningen till mer än åtta månader om året, ansåg kommittén det vara obehövt, att ersättning utginge för den sålunda ökade tjänstgöringstiden, såvida den icke överskred den för lärare vid läroverk och kommunala mellanskolor stadgade maximitiden av 39 veckor.

Angående de yttranden, som av olika myndigheter avgåvos över lärarlönekommitténs förslag i fråga om folk- och småskollärarkåren, hänvisas till Betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet (statens offentliga utredningar 1930: 20), avgivet av 1928 års lönekommitté, sid. 1—41 och 172—186.

1928 års lönekommitté. Genom beslut den 29 juni 1928 uppdrog Kungl. Maj:t åt den då tillsatta 1928 års lönekommitté att, i samband med utredning av spörsmålet angående avveckling av dyrtidstilläggen, verkställa utredning och förslag om reglering av lönerna för lärarpersonalen bl. a. vid folk- och småskolorna. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet samma dag erinrade finansministern bl. a. om förenämnda av lärarlönekommittén den 15 augusti 1923 avgivna förslag till lönereglering och de yttranden, som av olika myndigheter avgivits över detsamma.

Departementschefen uttalade vidare, att vid avlöningsfrågornas behandling de redan föreliggande löneregleringsförslagen borde göras till föremål för granskning och överarbetning med beaktande av dels däröver avgivna yttranden, dels ock sådana ändringar, som påkallades av lönernas anpassning efter det system, vari kommitténs utredning i övrigt komme att resultera. Vad särskilt anginge lönerna för folk- och småskollärare m. fl. lärare, syntes det vara ofrånkomligt att inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löneregleringen med mindre kostnad för statsverket än som enligt lärarlönekommitténs förslag förutsatts. Särskilt fann departementschefen därvid böra undersökas olika utvägar att differentiera bestämmelserna på ett sådant sätt, att de med hänsyn till skilda förhållanden i lönehänseende sämst ställda befattningshavarnas behov av förbättrad löneställning rimligen tillgodosåges.

1928 års lönekommitté avgav den 21 juli 1930 förenämnda betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet och

framlade i detta betänkande jämväl förslag till ett avlöningsreglemente för lärare vid folkskola och småskolor, högre folkskolor m. fl. icke statliga läroanstalter.

I fråga om lämpligheten av att tillämpa det nya statliga lönesystemet på lärarna vid de icke-statliga undervisningsanstalterna erinrade 1928 års lönekommitté, att flera myndigheter anfört betänkligheter mot detta systems införande vid läroanstalterna, i synnerhet de kommunala. Som särskilt skäl åberopades den omständigheten, att lärarlönekommittén icke kunnat konsekvent tillämpa detsamma på den viktiga punkt, som naturaförmånerna innebure. Vidare hade även av olika myndigheter framhållits de olägenheter, som följde därav, att lönesystemets bestämmelser vid en utsträckning av detsamma till nu avsedda områden skulle tillämpas av så stor mängd och så vitt skilda myndigheter. Å andra sidan hade vissa av de över förslaget berörda myndigheterna icke framställt några erinringar i princip mot lönesystemets utsträckande till att omfatta jämväl undervisningsväsendet. Sålunda hade skolöverstyrelsen uttalat, att de av lärarlönekommittén föreslagna bestämmelserna skulle komma att i vissa hänseenden medföra olägenheter, men att dessa vid ett vägande mot systemets fördelar icke kunde motivera ett avvisande av systemet även beträffande lärarna.

För sin del hade 1928 års lönekommitté vid undersökning, huruvida det allmänna lönesystemet kunde göras helt gällande även för lärare, funnit detta kunna och böra ske, även om på grund av vissa särförhållanden ett särskilt avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare vore erforderligt eller i varje fall lämpligast.

Till denna slutsats hade kommittén kommit efter synnerligen ingående undersökningar av olika möjligheter att ordna kommunalt anställda lärares löneförhållanden. Därvid hade särskilt noggrant övervägts ett system med naturaförmåner utöver kontant lön, ett nettolönesystem. Dess grundtanke vore, att lärarna skulle liksom hittills åtnjuta bostad och bränsle in natura eller kontant ersättning för utebliven sådan förmån, samt att den kontanta lönen skulle så avpassas, att den samlade löneinkomsten, kontant och in natura, i möjligaste mån skulle motsvara lön i de löneklasser inom det allmänna lönesystemet, dit respektive lärare ansåges böra hänföras. I och för detta nettolönesystem hade undersökts, hur levnadskostnaderna beträffande skilda dyrtstyper ställde sig, sedan bostads- och bränsleposterna frånräknats. Undersökningen hade omfattat 587 orter, för vilka uträknats nya ortsindextal. Dessa hade, såsom varit att vänta, visat avsevärt mindre relativa olikheter orterna emellan än de officiella, som omfattade även bostad och bränsle. En konsekvens härav bleve givetvis, att man måste räkna med en mindre stark lönestegring från billigaste till dyraste ort. Om man därför i ett dylikt system bibehölle lika många ortsgrupper som i det allmänna, skulle skillnaden mellan kontantlönen i olika ortsgrupper bliva bagatellartad. Av den anledningen borde i ett sådant system ortsgrupperna minskas till färre och lämpligast bliva blott tre.

Kommittén, som för hela den övriga civila förvaltningen anbefallde ett allmänt lönesystem med fem ortsgrupper, hade ansett, att ännu ett system med tre ortsgrupper skulle te sig onödigt; skillnaden vore icke så avsevärd, att fördelen med nettolönesystemet i övrigt skulle bliva påtaglig. Dessutom skulle det medföra svårigheter beträffande vissa icke-ordinarie lärares löneförhållanden, såvida man icke för lärare inom en och samma skolform ville använda olika lönesystem, vilket uppenbarligen icke kunde komma i fråga. Att dessutom för kommunala lärares del en fristående ortsgruppering blivit erforderlig, hade visserligen icke behövt utgöra ett väsentligt hinder, men dock torde även till en sådan omständighet hänsyn böra tagas. Slutligen kunde det icke betraktas såsom betydelselöst, att en befattningshavaregrupp, som omfattade inemot 30 000 personer, uttalat sig för inrangering i det allmänna lönesystemet.

Vid valet av olika lönesystem för kommunalt anställda lärare hade kommittén

därför — liksom i fråga om de statsanställda — stannat för det allmänna lönesystemet. En tillämpning av detsamma i överensstämmelse med lärarlönekommitténs linje, bostad m. m. utom lönen, hade kommittén ansett icke böra ifrågasättas; det vore, såsom socialstyrelsen visat, ett tredje system, innefattande dubbel dyrorts-kompensation. Naturaförmånernas inordnande i lönen, alltså bruttolönesystemet, vore nödvändigt.

I anslutning till den sålunda anförda motiveringen framlade kommittén ett förslag till avlöningsreglemente. Detta reglemente anslöt sig så nära som möjligt till det av kommittén utarbetade och i särskilt betänkande den 21 juli 1930 framlagda förslag till allmänt avlöningsreglemente, vilket bl. a. innefattade en ny löneplan, i vilken dyrtidstillägget inarbetats i lönen. Avlöning till lärarna skulle enligt det av kommittén på grundval av bruttolöneprincipen föreslagna reglementet utgå enligt vederbörande löneklass inom den lönegrad, till vilken den ifrågavarande lärartjänsten ansetts böra hänföras. Därest åt lärare anvisades tjänstebostad, skulle han vara skyldig bebo densamma och för dess begagnande erlägga ersättning genom avdrag å avlöningen eller kontant inbetalning.

I fråga om värdering av tjänstebostad föreslog kommittén en bestämmelse av innehåll, att, där värdering av tjänstebostad icke begärdes av läraren eller av skol-distrikt, ersättning för bostad och bränsle skulle utgå med för olika ortsgrupper i reglementet angivna belopp, nämligen

	i lägsta dyrortsgruppen.	i högsta dyrortsgruppen.
för 1 rum och kök samt bränsle	300: —	660: —
» 2 rum och kök samt bränsle	480: —	1 080: —
» 3 rum och kök samt bränsle	660: —	1 500: —

I fall, då värdering begärdes, skulle ersättning för tjänstebostad jämte, i förekommande fall, gottgörelse för bränsle, bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gällde för lägenhet, som kunde anses likvärdig med tjänstebostaden i fråga.

Kunde överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan skol-distrikt och vederbörande lärare, skulle frågan hänskjutas till länsstyrelsen, som hade att i ärendet inhämta yttrande av statens folkskolinspektör.

Över länsstyrelsens beslut i ärende, som hänskjutits till dess avgörande, skulle besvär kunna anföras hos statens bostadsnämnd, över vars beslut klagan icke finge föras.

I motsats till lärarlönekommittén, som ansåg, att det icke vore möjligt att genom ett avlöningsreglemente betaga kommunala myndigheter dess rätt att besluta om kommunala tillägg till lönerna för kommunalt anställda lärare, ansåg 1928 års löne-kommitté, att en oundgänglig förutsättning för det allmänna lönesystemets tillämpande på lärarna vore, att förbud uttryckligen stadgades för kommun, skolområde, landsting eller annan sådan myndighet att giva särskilt tillägg utöver lagstadgad lön och därmed rubba hela den föreslagna löneregleringen för lärarna. Kommittén framhöll uttryckligen, att den ansåge, att varje skäl för en statens medverkan till en lönereglering för lärarna enligt nyssnämnda system saknades, så framt kommunala lönetillägg skulle förbli tillåtna. I samband med utfärdande av bestämmelser angående statsbidrag till kostnaderna för det kommunala undervisningsväsendet kunde garanti skapas för att det stadgade förbudet mot kommunala tillägg komme att av kommunerna respekteras. Gällande författningars bestämmelser om minimilön borde alltså icke inflyta i det nya avlöningsreglementet. Detta gällde samtliga lärarkategorier. Kommittén uttalade emellertid, att särskilt nu berörda förhållande torde för en del befattningshavare inom undervisningsväsendet nödvändiggör vissa övergångsbestämmelser för att undgå genom kommitténs förslag uppkommande löne-minskningar.

I avseende å lönegradsplaceringarna föreslog 1928 års lönekommitté, att manliga folkskollärare skulle placeras i 15:e lönegraden, kvinnliga i 12:e lönegraden samt småskollärare och tillsvidare anställda lärare vid mindre folkskola m. fl. i 5:e lönegraden. Extra ordinarie och extra lärare skulle erhålla lön enligt löneklass, som för folkskolans lärare skulle vara 4 och för småskolans lärare 3 löneklasser lägre än för motsvarande ordinarie lärare. Extra ordinarie lärare, varmed avsåges sådan icke ordinarie lärare, som antoges för full tjänstgöring under helt läsår, skulle efter viss tids tjänstgöring kunna erhålla uppflyttning i högre löneklass efter samma grunder, som av kommittén föreslagits för ordinarie lärare.

För den sålunda föreslagna avlöningen ansåg kommittén, att lärare endast skulle vara skyldig att undervisa under ett normalt läsår, varmed i enlighet med gällande bestämmelser borde förstås 34 $\frac{1}{2}$ läsveckor. Ersättning för övertidsläsning skulle utgå med för varje månad $\frac{1}{8}$ av årslönen. Kommittén ansåg vidare, att någon utsträckning av lästiden per vecka icke kunde eller borde äga rum.

Yttranden över 1928 års lönekommittés förslag. Beträffande de av olika myndigheter m. fl. över 1928 års lönekommittés förslag avgivna yttrandena hänvisas till *Bil. I* vid detta betänkande, vilken bilaga innehåller en genom kommitténs försorg utarbetad, av 1936 års lärarlönesakkunniga omredigerad sammanfattning av berörda yttranden.

1935 års lärarlönesakkunniga. Jämlikt bemyndigande den 8 november 1935 har chefen för finansdepartementet tillkallat särskilda sakkunniga (1935 års lärarlönesakkunniga) att biträda med kostnadsberäkningar och andra förberedande undersökningar för lönereglering för lärare vid folk- och småskolor samt vissa andra grupper av icke statligt anställd lärarpersonal. Dessa sakkunniga, byråchefen i statskontoret, statskommissarien K. H. Tottie, ledamoten av riksdagens andra kammare, folkskolläraren J. J. E. Weijne och f. d. byråchefen å skolöverstyrelsens statistiska avdelning E. Göransson, överlämnade den 4 juni 1936 utkast till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor, uppgjort enligt nettolönesystemet och efter givna direktiv i huvudsak grundat på av 1928 års lönekommitté avgiven löneställning, ävensom P. M. angående kostnadsberäkningar och vissa andra förberedande undersökningar för lönereglering för lärare vid folk- och småskolor, innefattande även motivering till författningsutkastet. Nämda utkast och P. M. med tillhörande tabeller äro såsom *Bil. II* fogade vid detta betänkande.

I likhet med lärarlönekommittén och 1928 års lönekommitté hava även 1935 års lärarlönesakkunniga ansett, att en blivande lönereglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna kunde och borde genomföras med tillämpning av det för kommunikationsverken och allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet och att de nya lönebestämmelserna för nämnda lärarpersonal borde utformas i så nära anslutning som möjligt till de för sagda förvaltningsgrenar gällande avlöningsreglementen med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser. De avsevärda olikheter i skilda hänseenden, som förefunnes emellan dessa grenar av statsförvaltningen å ena sidan och de kommunala förvaltningsområden, varom fråga vore, å andra, påkallade visserligen väsentliga avvikelser för lärarnas vidkommande från stadgandena i nämnda avlöningsreglementen. Genom ett dylikt tillvägagångssätt syntes dock sådana lönebestämmelser kunna åstadkommas för lärarpersonalen, att en mera direkt jämförelse mellan lärarnas löneställning och de statliga befattningshavarnas möjliggjordes.

De sakkunniga hava emellertid framhållit, att vid ett fullständigt genomförande av det nya lönesystemet för folkskollärarkårens vidkommande den lärarna nu tillkommande rätten till bostad och bränsle in natura icke längre skulle förekomma som särskild löneförmån utöver den kontanta (netto-)lönen. I stället skulle samtliga löneförmåner inräknas i den kontanta lönen (bruttolön) och i de fall, då tjänstebostad anvisats, finge läraren vidkännas avdrag å lönen med belopp, motsvarande de åtnjutna naturaförmånernas värde.

Efter att hava erinrat om de ståndpunkter i fråga om detta spörsmål, som intagits av lärarlönekommittén och 1928 års lönekommitté, uttala 1935 års lärarlöne-sakkunniga, att de i likhet med lärarlönekommittén ansåge, att allvarliga svårigheter av praktisk art skulle möta mot en tillämpning av bruttolöneprincipen för de kommunanställda lärarnas vidkommande. Särskilt syntes böra framhållas, att det knappast vore möjligt att inom en rimlig kostnadsram få till stånd en rättvis och efter enhetliga grunder verkställd uppskattning av de belopp, som skulle avdragas från lärarnas bruttolöner som ersättning för åtnjutna naturaförmåner. Härtill komme, att några väsentliga olägenheter med den nuvarande anordningen beträffande naturaförmåner icke blivit påvisade. De betänkligheter, som av 1928 års lönekommitté anförts mot ett nettolönesystem, vore visserligen värda beaktande, men de syntes dock knappast vara av den beskaffenhet, att de borde förhindra genomförandet av en löne reglering för folk- och småskollärarna på det nya lönesystemets grund men med bibehållandet av den nuvarande anordningen med bostad och bränsle in natura (eller däremot svarande ersättning) utöver den kontanta lönen. Vid en tillämpning av nettolönesystemet mötte visserligen åtskilliga svårigheter mot att upprätta en löneplan med rättvis dyrortsgruppering. Dessa svårigheter syntes dock i huvudsak kunna övervinnas genom en förenklad anordning för beredande av en skälig kompensation åt lärare på dyrorter för den kostnadsökning, som motsvarades av högre priser å andra livsförnödenheter än bostad och bränsle. De sakkunniga hade i anslutning härtill utarbetat förslag till en löneplan, som innebure, att manlig folkskollärare å C-, D- och E-orter skulle som en sålunda begränsad dyrortskompensation erhålla en förhöjning av den kontanta årslönen å A-ort med 180 kronor, och lärare å F- och G-orter med ett belopp av 360 kronor. Motsvarande belopp för kvinnlig folkskollärare hade föreslagits till 150 respektive 300 kronor och för småskollärare till 120 respektive 240 kronor.

Med G-orten skulle i detta sammanhang förstås varje ort, som i den för allmänna civilförvaltningen gällande dyrortsgrupperingen hänförts till G-ort, oavsett om där stationerad befattningshavare vore berättigad till provisoriskt dyrortstillägg eller icke.

Genom en dylik anordning undvekes en särskild dyrortsgruppering för dessa lärares vidkommande, och då vidare de föreslagna löneförhöjningarna åt lärare på dyrorterna endast utgjorde en del av motsvarande förhöjningar enligt den allmänna löneplanen, innefattade detta förslag icke någon sådan dubbelkompensation för dyrortskostnaderna, som ansetts bliva en följd av lärarlönekommitténs förslag.

I avseende å lärarnas inplacering i lönegrad hade de sakkunniga i avvaktan på slutligt ställningstagande till lönefrågan huvudsakligen utgått från den löneställning, som föreslagits av 1928 års lönekommitté. Med hänsyn till att naturaförmånerna enligt de sakkunnigas mening skulle utgå utöver den kontanta lönen, hade lärarna i de sakkunnigas förslag ansetts böra placeras tvenne lönegrader lägre, än vad lönekommittén föreslagit. I fråga om den kvinnliga lärarpersonalen vid folkskolorna hade de sakkunniga anslutit sig till lärarlönekommitténs uppfattning, att dessa borde placeras allenast tvenne lönegrader lägre än motsvarande manliga lärare. I anslutning till en dylik inplacering i lönegrad av de kvinnliga folkskollärarna hade de sakkunniga ansett småskollärarinnornas nettolön böra beräknas med utgångspunkt från 4:e lönegraden i allmänna civilförvaltningens löneplan.

Lärarnas nettolön skulle alltså enligt de sakkunnigas förslag utgå enligt 13:e lö-

negraden för manliga folkskollärare, enligt 11:e lönegraden för kvinnliga folkskollärare och enligt 4:e lönegraden för småskollärare.

Extra ordinarie lärare — varmed de sakkunniga avsåge sådan icke ordinarie lärare, som anställdes för full tjänstgöring antingen å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie, eller ock å vakant befattning, som enligt beslut av skolöverstyrelsen skulle uppehållas av extra ordinarie lärare — skulle erhålla avlöning enligt löneklass, som vore två löneklasser lägre än motsvarande ordinarie befattning. Efter viss tids tjänstgöring skulle dessa lärare erhålla uppflyttning i högre löneklass enligt i huvudsak samma bestämmelser som de ordinarie lärarna. Vikarierande lärare skulle erhålla lön enligt löneklass, som vore fyra löneklasser lägre än motsvarande ordinarie lärare.

För denna avlöning skulle lärarna vara skyldiga att bestrida åtta månaders undervisning årligen. Påginge undervisning under ett redovisningsår mer än åtta månader, beräknat utgöra $34\frac{1}{2}$ veckor, skulle lärare, liksom för närvarande, vara berättigad till särskild ersättning, utgörande för varje månad minst en åttondel av den kontanta årslönen.

Utöver de löneförmåner, som skulle fastställas av Kungl. Maj:t och riksdagen, skulle skoldistriktet äga att såsom hittills lämna kommunala tillägg.

Däremot ansåge de sakkunniga i likhet med lärarlönekommittén, att de på grundvalen av förutvarande lönebestämmelser beviljade kommunala tilläggen borde vid övergång till ny lönestat upphöra, och att, därest kommunerna ville med utgångspunkt från de nya lönebestämmelserna fortfarande bevilja särskilda tillägg, sistnämnda förhållande borde såsom en ny fråga upptagas och prövas inom de kommuner, där sådant kunde befinnas påkallat.

KAP. II.

Lönereglering för folk- och småskollärarna enligt grunderna för kommunikationsverkens och den allmänna civilförvaltningens lönesystem.

Såsom i det föregående framhållits, hava samtliga de sakkunnigberedningar, lärarlönekommittén, 1928 års lönekommitté och 1935 års lärarlönesakkunniga, som tidigare avgivit förslag till lönebestämmelser för folk- och småskolornas lärare, förordat en lösning av denna personals lönefråga på grundval av det för kommunikationsverken och för den allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet.

Enighet kan sålunda sägas råda därom, att dessa lärare i likhet med befattningshavare inom nyssnämnda förvaltningsgrenar böra erhålla avlöning med belopp, som såvitt möjligt äro anpassade efter levnadskostnadernas olika höjd på olika orter inom landet. Att märka är emellertid, att det här gäller att utsträcka ifrågavarande lönesystem till det kommunala undervisningsväsendet. På grund av de i åtskilliga hänseenden säregna förhållandena inom dessa delar av undervisningsväsendet äro, såsom jämväl framhållits i de tidigare sakkunnigutredningarna, rätt väsentliga avvikelser från de statliga bestämmelsernas innehåll påkallade för lärarnas vidkommande.

Såsom av den ovan (i Kap. I) lämnade redogörelsen framgår, har det ansetts vara förenat med svårigheter att å lärarna tillämpa det nya lönesyste-

met med hänsyn till att lärarna för närvarande utöver den kontanta lönen åtnjuta förmånen av bostad och bränsle in natura eller däremot svarande ersättning enligt ortens pris.

Befattningshavare i statens tjänst, som anvisats tjänstebostad, äro skyldiga att därför lämna ersättning. Denna bestämmes med hänsyn till det hyrespris, som å orten i allmänhet gäller för liknande lägenhet, och fastställles genom överenskommelse mellan vederbörande myndighet och tjänstemannen. Kan sådan överenskommelse icke träffas, skall frågan hänskjutas till en bostadsnämnd med en opartisk ordförande samt representanter för personal- och förvaltningsintressena. Över nämndens beslut i ärende, som hänskjutits till densammas avgörande, må klagan ej föras. En dylik individuell värdering av varje tjänstebostad är självfallet icke möjlig att inom en rimlig kostnadsram åstadkomma för folk- och småskolläraernas vidkommande, vilket på ett övertygande sätt framhållits av lärarlönekommittén.

På grund av de svårigheter av ekonomisk och praktisk art, som mötte mot en tillämpning av de statliga bestämmelserna på detta område, fann sig lärarlönekommittén böra förorda en lönereglering för folk- och småskollärarna med bibehållande av de nuvarande naturaförmånerna såsom löneförmåner utöver den kontanta lönen. Med hänsyn till dessa naturaförmåner skulle lärarna i stället hänföras till en lönegrad, som vore två lönegrader lägre än den, vilken de eljest bort tillhöra.

Mot detta förslag till frågans lösning hava åtskilliga myndigheter riktat sin kritik och ur olika synpunkter påvisat mindre tilltalande konsekvenser av detsamma.

Sålunda har *socialstyrelsen* i ett den 7 juli 1924 avgivet utlåtande uttalat, att styrelsen icke kunde finna den föreslagna utvägen lämplig. Vid en jämförelse av förhållandena inom de orter, som fölle inom en och samma ortsgrupp, funne man vid en närmare granskning, att de olika faktorer, som påverkade levnadskostnaderna, kunde variera ganska kraftigt. En ort med lantlig karaktär hade sålunda exempelvis kunnat bliva placerad i en förhållandevis hög ortsgrupp, trots det att den uppvisade låga livsmedels- och hyrespriser, allenast på grund av höga skatter. Beträffande andra orter åter kunde det vara en relativt hög hyresnivå, som åstadkomme, att desamma hänförts till högre ortsgrupp, än vad eljest skulle blivit fallet. Borträknades hyrespösten ur hushållsbudgeten, vore det sålunda alla utsikter till att man erhöile en annan proportion mellan levnadskostnaderna i övrigt än den, som framginge av den officiella grupperingen.

Ett avlöningssystem, som gäve bostad in natura (eller ersättning därför enligt ortens hyrespriser) och i övrigt kontantlön enligt orternas placering i gällande dyrortsgruppering, skulle därför otvivelaktigt komma att kännas som en orättvisa på många håll.

Även vid en granskning av huru totalinkomsterna inom olika ortsgrupper enligt förslaget skulle ställa sig för lärarna i jämförelse med dem, som tillhörde motsvarande lönegrader inom statsförvaltningen, skulle man finna att avsevärda olikheter skulle uppstå.

Det av kommittén föreslagna lönesystemet skulle nämligen — när bostadsutgiften vore den mera betydande budgetpost, som visade den ojämförligt starkaste stegringen från billigare till dyrare ort — åt befattningshavare med bostad in natura eller ersättning därför enligt ortens pris medföra en ej oväsentligt högre realinkomst å orter inom de dyrare ortsgrupperna än inom de billigare. Sådana tjänstemän å de dyrare orterna skulle nämligen få 1) i det allra närmaste samma kompensation för de högre allmänna levnadskostnaderna som den, vilken utginge åt övriga befattningshavare, samt 2) därutöver full ersättning för den högre bostadskostnaden.

Även *skolöverstyrelsen* och *statskontoret* påvisade den dubbelkompensation för dyrorternas högre levnadskostnader och de ojämna verkningar i övrigt, som i vissa fall skulle bliva en följd av lärarlönekommitténs förslag.

Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas mening hava de olägenheter, som otvivelaktigt vidlådde lärarlönekommitténs förslag till avlöningsreglemente på nettolönesystemets grund, i ej oväsentlig grad blivit undanröjda i det utkast till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor, som utarbetas av 1935 års lärarlönesakkunniga. Genom ovannämnda anordning för beredande av en skälig kompensation åt lärare på dyrorter för den kostnadsökning, som motsvaras av högre priser å andra livsförnödenheter än bostad och bränsle, har anmärkningen mot lärarlönekommitténs förslag om dubbelkompensation blivit beaktad. Någon befogad anledning till mera vägande erinringar mot storleken av den av 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagna dyrortskompensationen synes icke förefinnas. De föreslagna tilläggen å medeldyra (C-, D- och E-) och dyra (F- och G-) orter överensstämma i huvudsak med vad som i sådant avseende föreslagits i den av herr Carlström till 1928 års lönekommittés ovanberörda betänkande fogade reservationen, och framhållas må, att den i denna reservation angivna löneplanen med tre ortsgrupper byggde på en av kommittén verkställd dyrortsgruppering med fränskiljande av bostadskostnaderna.

Därest det skulle befinnas lämpligt att genomföra en lönereglering för folk- och småskolornas lärare på nettolönesystemets grund, synes i betraktande av ovan anförda omständigheter till grund för ett förslag i sådan riktning kunna läggas de riktlinjer, som framförts i det av 1935 års lärarlönesakkunniga utarbetade utkastet. För den händelse så skulle komma att ske, hava 1936 års lärarlönesakkunniga i vissa delar omarbetat det i förenämnda utkast upptagna förslaget i överensstämmelse med de sakkunnigas ståndpunktstagande i avseende på lärarnas inplacering i lönegrader (se *Bil. IV*).

1936 års lärarlönesakkunniga hava emellertid icke ansett sig kunna förorda en lönereglering för ifrågavarande lärare enligt nettolönesystemet. En av de ledande grundsatserna för det nya statliga lönesystemet har varit, att några särskilda löneförmåner in natura icke skola utgå till befattningshavarna utöver den lön, som angivits för den lönegrad, till vil-

ken vederbörande befattning blivit hänförd. Detta framhölls även av lärarlönekommittén, vars förslag till lönereglering för lärarna byggde på nettolöneprincipen. Anledningen till att denna kommitté i fråga om naturaförmånerna frångick det statliga bruttolönesystemet torde dock, såsom av det ovan anförda framgår, närmast hava varit de svårigheter, som skulle möta att utan allt för stora kostnader få till stånd en värdering av lärarnas tjänstebostäder. Till denna uppfattning hava även 1935 års lärarlönesakkunniga anslutit sig och därvid särskilt framhållit, att det knappast vore möjligt att inom en rimlig kostnadsram få till stånd en rättvis och efter enhetliga grunder verkställd uppskattning av de belopp, som skulle avdragas från lärarnas bruttolöner som ersättning för åtnjutna naturaförmåner.

Av vad socialstyrelsen anført i ovanberörda yttrande den 7 juli 1924 över lärarlönekommitténs betänkande framgår, att det icke är möjligt att med ett nettolönesystem uppnå samma rättvisa avvägning av reallönen lärare på olika orter emellan som med bruttolönesystemet. Därest lärarna skulle erhålla bostad in natura (eller däremot svarande ersättning enligt ortens hyrespris) och i övrigt kontantlön, som uppginge till samma belopp på alla de orter, som tillhöra samma ortsgrupp, skulle nämligen lärarnas reallöner komma att ställa sig rätt olika på de olika orterna. Till belysande härav må som exempel framhållas, att Stockholms stad och Kiruna tillhöra båda den högsta dyrortsgruppen. (Det provisoriska dyrortstillägget är dock 120 kronor högre för år i Stockholm än i Kiruna.) Anledningen härtill har för Stockholms stads vidkommande i huvudsak varit de höga bostadshyrorna. Medelhyran i Stockholm för en lägenhet om 2 rum och kök uppgår enligt socialstyrelsens senaste beräkningar till 1 151 kronor för år, under det att motsvarande hyreskostnad i Kiruna beräknats till 511 kronor. Kiruna åter har närmast på grund av sina dryga utskylder, år 1934 sammanlagt 15'43 kronor per bevillningskrona, samt höga livsmedelspriser blivit inplacerad i denna höga dyrortsgrupp. Stockholms stads motsvarande utskylder uppgingo endast till 8'70 kronor per bevillningskrona. Nettolönesystemet leder till att lärarna i Stockholm och Kiruna utöver förmånen av fri bostad med bränsle eller däremot svarande ersättning enligt ortens pris enligt löneplanen få uppbära samma kontantlön, oaktat lärare i Kiruna hava att för denna lön erlägga väsentligt högre kommunalskatter och livsmedelspriser än motsvarande lärare i Stockholm. Reallönen skulle alltså ställa sig väsentligt olika för lärarna på dessa orter.

Vid en tillämpning av bruttolönesystemet däremot skulle lärarna lämna ersättning för anvisad tjänstebostad efter det värde, denna beräknades hava med hänsyn till hyrespriserna på orten. Härigenom skulle lärarna liksom statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk efter bestridandet av kostnaderna för bostad hava en behållen avlöning, som å olika orter vore direkt anpassad efter de övriga levnadskostnaderna, d. v. s. i första hand efter livsmedelsprisernas höjd och kommunalutskyldernas storlek.

I trots av de obestridliga fördelar, som sålunda äro förenade med bruttolönesystemet, hava, såsom nämnts, både lärarlönekommittén och 1935 års

lärarlönesakkunniga avstyrkt detsamma under hänvisning till svårigheten att få till stånd en praktisk anordning för en värdering av tjänstebostäderna, som skulle ligga till grund för bestämmandet av storleken av den ersättning, lärarna skulle lämna för anvisad tjänstebostad.

1928 års lönekommitté däremot har, såsom ovan framhållits, utarbetat ett förslag till avlöningsreglemente för lärarna i enlighet med bruttolöneprincipen. Denna kommitté hade föreslagit en sådan förenkling av förfarandet vid tjänstebostädernas värdering, att ett visst hyresbelopp skulle gälla för samtliga orter, tillhörande en och samma dyrortsgrupp. Då hyrespriserna kunna variera högst väsentligt å olika orter, även om de tillhöra en och samma dyrortsgrupp, var det nödvändigt för kommittén att komplettera detta tillsynes enkla förslag med en bestämmelse av innehåll, att särskild värdering av bostaden kunde begäras av läraren eller vederbörande skoldistrikt, och därest överenskommelse mellan parterna ej kunde träffas, skulle frågan hänskjutas till länsstyrelsen och efter besvär över länsstyrelsens beslut till statens bostadsnämnd. 1928 års förslag skulle följaktligen kunna leda till ett värderingsförfarande i varje särskilt fall, eller sålunda i själva verket ett system, mot vilket redan lärarlönekommittén på ett övertygande sätt riktat en nedgörande kritik. 1935 års lärarlönesakkunniga hava icke heller kunnat förorda detta system utan anslutit sig till samma linje som lärarlönekommittén.

I likhet med de föregående sakkunnigberedningarna anse sig 1936 års lärarlönesakkunniga böra förorda en lönereglering för folk- och småskolans lärare på grundval av det nya statliga lönesystemet. Det framstår för de sakkunniga såsom ett ur rättvisans och billighetens synpunkt välgrundat krav och såsom ägnat att skapa ökad reda och ordning i administrationen, att alla av statsmedel avlönade befattningshavare så långt som möjligt behandlas efter enhetliga avlöningsregler. Med hänsyn härtill och på grund av de påtagliga fördelarna av att kunna anpassa lönerna för här avsedda lärare i så nära anslutning som möjligt till ifrågavarande lönesystem med tillvaratagande av alla dess möjligheter till en rättvis avvägning av reallönens storlek å olika orter, har det synts de sakkunniga vara angeläget att även för lärarna söka tillämpa bruttolöneprincipen. De sakkunniga hava emellertid, i likhet med 1935 års lärarlönesakkunniga, icke kunnat ansluta sig till 1928 års lönekommittés förslag till värderingsförfarande utan i stället ansett sig böra undersöka, huruvida det icke skulle vara möjligt att på annat sätt få till stånd en tillförlitlig och i huvudsak rättvis uppskattning av storleken av den ersättning, som en lärare bör erlagga för honom anvisad tjänstebostad. Härvid har det synts de sakkunniga ligga synnerligen nära till hands, att en värdering av tjänstebostäderna sker med ledning av de utav socialstyrelsen i samband med indelningarna av rikets olika orter i dyrortsgrupper uppskattade hyresvärdena.

Att märka är nämligen, att socialstyrelsen i samband med dyrortsgrupperingarna måste verkställa värdering av hyrespriserna å de olika orterna. Då denna värdering är verkställd med så stor noggrannhet, att den kan läggas

till grund för de till sina ekonomiska verkningar ganska betydelsefulla dyrtortsgrupperingarna, synes den även kunna tjäna till ledning för bestämmandet av värdet av lärarnas tjänstebostäder. De sakkunniga hava ägnat denna fråga en synnerligen ingående granskning och, såvitt de sakkunniga kunnat finna, skulle det knappast vålla några svårigheter av praktisk art att på denna väg nå fram till en lösning av föreliggande spörsmål. Ej heller skulle genomförandet av en dylik anordning behöva föranleda några nämnvärda merkostnader för det allmänna.

Det bör likväl vid en sådan värdering uppmärksammas, att socialstyrelsens hyressiffror äro medeltal, avseende samtliga bostäder, såväl bättre som sämre, på de olika orterna. Lärarnas tjänstebostäder äro åter enligt de krav, som gällande boställsordning uppställer, av genomgående bättre beskaffenhet, än vad som kan anses motsvara genomsnittet av bostadsbeståndet på orten. Beaktas bör jämväl, att till tjänstebostad för ifrågavarande lärare bör, så vitt möjligt, upplåtas även trädgård. För att få fram hyresvärdet av en lärarbostad synes därför det av socialstyrelsen beräknade medelhyresvärdet för orten böra höjas med visst belopp. Denna höjning synes lämpligen kunna beräknas till omkring 15 %. Det har nämligen visat sig, att av tjänstemän i allmänhet i den fria marknaden förhyrda bostäder betinga ett hyrespris av 10—20 % över genomsnittet (se statens offentliga utredningar 1933: 21 sid. 24).

Socialstyrelsens ifrågavarande undersökningar avse smålägenheter och sammanfattas i medelhyror för bostäder om 2 rum och kök. Med ledning av dessa värderingar torde man utan svårighet kunna beräkna värdet av lägenheter om 3 rum, respektive 1 rum och kök. Värdet av en trerumslägenhet torde nämligen i stort sett få anses utgöra $\frac{4}{3}$ och en lägenhet om 1 rum och kök $\frac{2}{3}$ av värdet på en tvårumslägenhet. Härtill måste emellertid läggas värdet av bränslekostnaderna, vilka i runt tal torde kunna uppskattas till 35 à 40 kronor per år och eldstad.

I fråga om formen för fastställandet av dessa tjänstebostadsersättningar kunde det väl vara möjligt att för varje ort direkt angåves, vilken ersättning som skulle utgå för lärarnas tjänstebostäder. Det synes emellertid innebära en väsentlig förenkling att fastställa vissa hyresbelopp för ett visst antal hyresgrupper och sedan hänföra de olika orterna till den av dessa hyresgrupper, som upptager hyresbelopp, som närmast motsvara ortens hyrespris. Fördelningen av de olika orterna å dessa hyresgrupper torde lämpligen böra bestämmas av Kungl. Maj:t efter förslag av socialstyrelsen. Med nu beskrivna, av 1936 års lärarlönesakkunniga förordade och i deras förslag till avlöningsreglemente med därtill hörande specialmotivering närmare utformade och motiverade ordning vinnes den avgörande fördelen, att individuella värderingar med åtföljande besvär och omgång undvikas.

Vad nu anförts gäller allenast sådana tjänstebostäder, som i väsentliga avseenden uppfylla fordringarna i boställsordningen. I de fall, då brist i bostad föreligger, torde nedsättning av hyresbeloppet böra medgivas på samma sätt, som skoldistriktet för närvarande lämna kontant ersättning för vad som

brister i läraren lagligen tillkommande bostadsförmåner. I det avseendet skulle alltså i sak ingen förändring i nuvarande förhållanden inträda.

KAP. III.

Placering i lönegrader.

Ordinarie manlig lärare vid folkskola.

Lärlönekommittén. Ifråga om inplacering i lönegrad av ordinarie lärare vid folkskola framhöll lärlönekommittén, att några mera hållbara jämförelser med andra tjänstinnehavare med hänsyn till de växlande förutsättningarna och de olika utgångspunkterna näppeligen kunde uppdragas. Lärarnas lönefråga ansåg sig kommittén hava att pröva och bedöma från synpunkten av lärarnas utbildning, deras tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter.

Utbildningstiden vore jämförelsevis kort, om man endast toge i betraktande den fyraåriga seminariekursen. Med hänsyn till fordringarna för inträde vid seminariet, vilka i vissa ämnen motsvarade kursen i mellanskolans fem lägre klasser, vore läraraspiranten hänvisad att genom studier efter avgångsexamen från folkskolan förbereda sig till inträdesprövningen vid seminariet.

I fråga om tjänstgöringsförhållandena vore att märka, att folkskolläraren vore mera självständig än andra lärare, varigenom hans ansvar bleve större. Han tjänstgjorde alltid som klassföreståndare och hade vid flertalet skolor utom undervisningen jämväl att fullgöra en hel del åligganden av pedagogisk art, som eljest plägade ankomma på en skolas föreståndare eller rektor.

Utöver tjänstgöringstiden på lärorummet komme, i likhet med vad fallet vore beträffande flertalet till den allmänna undervisningen hörande läroanstalter, den tid, som åtginge för fullgörande av andra till lärarens tjänst hörande åligganden, såsom förberedelse till lektioner, rättande av skrivövnningar eller skriftliga prov samt den allmänna tillsynen över eleverna och skolarbetets gång i övrigt. Särskilt för folkskolans lärare vore att uppmärksamma den omfattande sociala omvårdnad och den individuella tillsyn utom undervisningstiden, desamma vore skyldiga att ägna sina elever.

Befordringsutsikterna för folkskolans lärare vore så gott som inga. Endast helt få kunde, dock först efter fortsatt utbildning, bliva folkskolinspektörer eller lärare vid högre folkskolor.

Kommittén framhöll därjämte, att den tjänstgöring, som folkskollärarkåren utövade, vore för landets kulturella och sociala utveckling synnerligen betydelsefull. Vid folkskolan undervisades flertalet av landets barn, och de flesta medborgare komme icke i åtnjutande av någon annan undervisning, än den som meddelades av folkskolans lärare. En rätt väsentlig ökning av lärarnas lönestandard syntes kommittén ofrånkomlig, därest man vore villig erkänna den betydelse, folkskolan ägde i det moderna samhällslivet, och de anspråk, som i följd därav måste ställas på dess lärare.

Kommittén hade vid noggrant överbägende och vid en ingående prövning av hithörande spörsmål kommit till den uppfattningen, att, med hänsyn till ifrågavarande lärares ställning och arbetsuppgifter, manlig lärare borde hänföras till nuvarande 17:e lönegraden.

Vid denna inplacering i lönegrad hade emellertid hänsyn icke tagits till naturaförmåner. Såsom ovan framhållits ansåg kommittén, att lärarna med hänsyn till dessa förmåner utöver den kontanta lönen borde placeras två lönegrader lägre eller sålunda i 15:e lönegraden.

1928 års lönekommitté. Efter att hava (sid. 175/176 i betänkandet) erinrat, att skolöverstyrelsen föreslagit, att de manliga folkskollärarna skulle inplaceras i 17:e lönegraden (naturaförmåner inräknade i lönen), framhöll 1928 års lönekommitté, att detta förslag i motsats till vad skolöverstyrelsen syntes hava utgått från, icke vore grundat på några mera hållbara jämförelser med andra tjänstinnehavare; lärarnas utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter hade ansetts utan närmare jämförelse böra motivera placeringen. En direkt jämförelse med andra tjänstemän mötte också på grund av olikheter i nämnda hänseenden stora svårigheter. I den mån jämförelse vore möjlig — och en sådan komme alltid att göras, sedan folkskolans lärare väl erhållit sin inplacering i det statliga lönesystemet — måste hänsyn tagas till förekommande likheter och olikheter i fråga om utbildning, tjänstgöringsförhållanden, befordringsutsikter m. m. I detta avseende borde särskilt beaktas lärarnas långa ferier, under vilka i vissa och talrika fall möjligheter till särskilt ersatt extra arbete, t. ex. med fortsättningsskola, erbjöde sig och vilka i alla händelser innebure bestämda fördelar framför andra befattningar. Att en lärare merändels under blott jämförelsevis kort tid behövde tjänstgöra före vinnandet av ordinarie anställning ansåge kommittén även böra tagas i betraktande vid löneplaceringen. Ett tidigt ernående av ordinarie anställnings fördelar motsvarade i viss mån de befordringsmöjligheter, som stode med lärarna jämförbara tjänstemän i allmänhet till buds. Så mycket viktigare vore det att icke förbise dessa omständigheter, som lönesättningen för folk- och småskolans lärare på grund av deras stora antal vore av utomordentlig betydelse i statsekonomiskt hänseende.

Kommittén hade vid överbägende av dessa synpunkter funnit sig icke kunna förordna en högre placering än i 15:e lönegraden (bruttolön). Denna placering torde i det av kommittén föreslagna lönesystemet erbjuda en fullt tillfredsställande avlöning, vare sig man betraktade frågan ur lärarnas synpunkt och undersökte, vilka öknings i nuvarande löner, som vunnes med en dylik placering, eller man såg saken ur synpunkten av det allmännas intresse att erhålla en god rekrytering av lärartjänsterna.

Den nu vanligaste lästiden inom folk- och småskola vore $34\frac{1}{2}$ läsveckor. För arbete utöver denna tid lämnade kommun ersättning enligt bestämda regler. Kommittén funne skäligt, att så även skedde för framtiden och att regler för dylik övertidsersättning meddelades i avlöningsreglementet. Vis-

serligen hade den tanken varit under övertvägande, att lönesättningen för här ifrågavarande lärare skulle ske med utgångspunkt från en tjänstgöring av större omfattning än $34\frac{1}{2}$ läsveckor, varvid avdrag å lönen skulle äga rum, där arbetet omfattade färre antal läsveckor, än som lades till grund för lönesättningen. Det lämpligaste måste emellertid enligt kommitténs mening anses vara, att den lagstadgade lönen utginge för det arbete, som vore normalt, och att undantag från regeln borde gälla de fall, som vore de färre. Därför hade kommittén stannat för att fastställa en lästid av $34\frac{1}{2}$ veckor och föreslå särskild ersättning för undervisning därutöver. Med ett bruttolönesystem borde övertid ersättning beräknas på bruttolönen. Detta beräkningssätt ökade nämnda ersättning avsevärt. För lärare i kommuner, vilka för närvarande tillämpade en längre lästid än $34\frac{1}{2}$ veckor, skulle placering i 15:e lönegraden medföra en löneställning, som i jämförelse med nuvarande löneförmåner måste anses väl avvägd.

Det förhållandet, att kostnadsökningen för folkskollärares avlöning enligt tidigare föreslagen placering skulle blivit så avsevärd, att ingen regering, sedan förslaget år 1923 framlades, ansett sig kunna avlåta proposition därom, hade kommittén uppmärksammat. I dess direktiv i protokollet över finansärenden den 29 juni 1928 framhöles såsom ofrånkomligt att för folk- och småskollärare m. fl. lärare inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löneregleringen med mindre kostnad för statsverket, än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts.

Även ur kostnadssynpunkt ansåge kommittén placeringen av manliga lärare i 15:e lönegraden lämpligt avvägd.

1935 års lärarlönesakkunniga. I avvaktan på slutligt ställningstagande till lönefrågan hava 1935 års lärarlönesakkunniga huvudsakligen utgått från den löneställning, som föreslagits av 1928 års lönekommitté. Med hänsyn till att naturaförmånerna enligt nämnda sakkunnigas mening skulle utgå utöver den kontanta lönen, hade lärarna ansetts böra placeras tvenne lönegrader lägre än vad 1928 års lönekommitté föreslagit.

1936 års lärarlönesakkunniga. Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, hava såväl lärarlönekommittén som skolöverstyrelsen kommit till den uppfattningen, att de manliga folkskollärarna böra i lönehänseende jämföras med befattningshavare i den 17:e lönegraden. 1928 års lönekommitté har på anförda skäl icke ansett sig kunna förorda högre placering än i 15:e lönegraden. Den skillnad, som förefinnes mellan dessa båda förslag, är emellertid i själva verket icke så stor, som det vid första påseende kan förefalla. Att märka är nämligen, att 1928 års lönekommitté förutsatte, att lärarna för den sålunda föreslagna lönen endast skulle vara skyldiga att undervisa åtta månader ($34\frac{1}{2}$ läsveckor) årligen. För undervisning därutöver skulle lärarna vara berättigade till särskild ersättning med $\frac{1}{8}$ av årslönen för varje månad. Lärarlönekommittén däremot hade i sitt förslag icke intagit någon dylik föreskrift om ersättning för övertidsläsning. I fråga

om dylik ersättning framhöll kommittén, att den föreslagit en bestämmelse av innehåll, att, därest skoldistriktet beslutade att, där förhållandena sådant föranledde, bevilja lärare högre avlöning än reglementet föreskreve, läraren finge tillgodonjuta sådan högre avlöning. Under denna bestämmelse ansåge kommittén böra inrymmas sådana fall, som reglerades genom det ditillsvarande stadgandet om viss övertidsersättning. Därest genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdag förlängning av den nu lagstadgade årliga undervisningstiden av $34\frac{1}{2}$ veckor skulle bli föreskriven för samtliga skoldistrikt, syntes uppenbart, att någon ersättning för sålunda ökad tjänstgöring icke borde ifrågakomma. Skulle åter ett och annat skoldistrikt anse önskligt att för sitt vidkommande öka undervisningen till mer än åtta månader om året, *ansåge kommittén obehövt, att ersättning utginge för den ökade tjänstgöringstiden, såvida den icke överskred den för lärare vid läroverk och kommunala mellanskolor stadgade maximtiden av 39 veckor.*

I betraktande av nu angivna skiljaktighet mellan nämnda båda sakkunnsberedningar i fråga om övertidsersättning, kan någon mera betydande skillnad icke sägas förefinnas mellan deras förslag till löneställning för sådana lärare, som hava nio månaders årlig lästid. Med inplacering i 15:e lönegraden enligt 1928 års lönekommittés förslag jämte ersättning för nionde läsmånaden med $\frac{1}{8}$ av årslönen skulle lärare nämligen erhålla praktiskt taget samma avlöning, som om han vore placerad i 17:e lönegraden utan rätt till särskild ersättning för övertidsläsningen.

Däremot skulle enligt förslagen en väsentlig skillnad i löneställning uppstå för lärare i sådana skoldistrikt, där undervisningen endast pågår den föreskrivna minimtiden av åtta månader årligen. Dessa lärare skulle nämligen enligt 1928 års förslag endast erhålla den avlöning, som utgår till befattningshavare i 15:e lönegraden, under det att enligt lärarlönekommitténs förslag även dessa lärare skulle erhålla avlöning enligt 17:e lönegraden.

Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas mening kunna de skäl, som av 1928 års lönekommitté anförts mot den tidigare föreslagna inplaceringen av lärarna i den 17:e lönegraden, icke sägas vara tillräckliga för att motivera en sänkning av den föreslagna placeringen från 17:e till 15:e lönegraden. Särskilt må i detta avseende framhållas svårigheten att motivera den lägre lönegradsplaceringen med att lärarna hava möjlighet att under ferierna erhålla särskilt ersatt arbete. Även om hänsyn därvid tages till det av lönekommittén särskilt anförda exemplet, undervisning i fortsättningsskola, äro möjligheterna till extra förtjänst under ferierna icke så allmänt förekommande, att det kan vara möjligt att därpå grunda en lönegradsplacering för hela kåren.

Framhållas må även, att den av lönekommittén åberopade omständigheten, att lärarna merendels efter jämförelsevis kort tids tjänstgöring vunne ordinarie anställning, under de senare åren ändrats därhän, att lärarna under väsentligt längre tid än förut få tjänstgöra som icke ordinarie före ordinarieblivandet. I varje fall lär det icke med fog kunna göras gällande, att lärarnas fördelar av »ett tidigt ernående av ordinarie anställning» uppväga

de befordringsmöjligheter, som stå med lärarna jämförbara tjänstemän i allmänhet till buds men som för ifrågavarande lärare nästan helt och hållet saknas.

Däremot kan det ju icke bestridas, att omfattningen av folk- och småskollärarnas tjänstgöringsskyldighet är med avseende på läsårets längd mindre än den tjänstgöringsskyldighet, som i allmänhet åligger andra tjänstemannakategorier, även lärare. Detta förhållande måste självfallet spela en roll vid lönesättningen.

Enligt de sakkunnigas mening är det önskvärt, att härutinnan i samband med löneregleringen en ändring kommer till stånd, som medför större likformighet mellan folk- och småskollärare å ena sidan och andra jämförliga befattningshavare å den andra och som samtidigt möjliggör för det allmänna att bättre tillgodogöra sig ifrågavarande lärares arbetskraft.

De sakkunniga hava vid övervägande av detta spörsmål kommit till det resultatet, att en utsträckning av folk- och småskollärarnas tjänstgöringsskyldighet bör ske i *två* avseenden, dels i fråga om den årliga tjänstgöringstidens längd från åtta månader till högst nio månader, dels ock beträffande antalet undervisningstimmar per vecka.

Såsom förut nämnts, hava icke så få skoldistrikt, huvudsakligen i städerna, funnit sig böra utsträcka den årliga undervisningstiden utöver den stadgade minimitiden av åtta månader ($34\frac{1}{2}$ läsveckor), i trots av att merkostnaderna härför i sin helhet måste bekostas av vederbörande skoldistrikt. I flertalet fall omfattar överläsningstiden en månad. Många skoldistrikt äro emellertid på grund av de därmed förbundna merkostnaderna för distriktet icke i tillfälle att företaga en dylik utökning av lästiden vid folkskolorna. Den möjlighet till förbättring av folkskolans undervisning, som en förlängd lästid otvivelaktigt innebär, är sålunda förbehållen de i ekonomiskt hänseende bättre ställda skoldistrikten. I betraktande av de fordringar, som numera måste ställas på den undervisning, som eleverna i folkskolan böra erhålla, och den rådande ämnesträngseln på folkskolans schema, synes det de sakkunniga vara ur det allmännas synpunkt angeläget, att *de skoldistrikt, som så önska*, skola utan merkostnader för distriktet kunna utöka undervisningstiden utöver nu stadgat minimum.

Genom att för åtnjutandet av den nyreglerade lönen, vilkens bestridande, i den mån det ej gäller naturaförmånernas värde, helt skulle bäras av statsverket, stadga en undervisningsskyldighet av högst nio månader årligen, skulle hindret för de mindre bärkraftiga kommunerna att på angivet sätt förstärka skolundervisningen bliva undanröjt och kvalitetsskillnaden i skolanseende mellan olika skoldistrikt, såvitt den beror av undervisningstidens längd, icke längre behöva vara avhängig av distriktens ekonomiska ställning. Berörda förändring innebär ett fullständigt överförande av kostnaderna för övertidsläsningen från kommunerna på staten. De sakkunniga erinra, att ett steg i denna riktning redan tagits i och med 1936 års riksdagsbeslut, varigenom staten i viss begränsad omfattning påtagit sig dessa kostnader. Såsom en åtgärd till lättande av kommunernas kostnader för folk-

skoleväsendet ligger den ifrågasatta förändringen väl i linje med den utveckling, som inletts genom statsmakternas åtgärder under de senaste åren.

Alla folk- och småskollärare skulle således enligt de sakkunnigas förslag bli skyldiga att för fastställd lön tjänstgöra högst nio månader årligen eller följaktligen ungefärligen lika stor del av året, som flertalet övriga befattningshavare i lärarställning. Något oskäligt krav kan en sålunda utökad tjänstgöringsskyldighet uppenbarligen icke anses innebära. Förslaget avser emellertid icke, att motsvarande skyldighet att utsträcka skolornas lästid skulle stadgas för skoldistriktet. På åtskilliga håll kunna förhållandena vara sådana, att ett till nio månader utvidgat läsår icke lämpligen låter sig genomföra, i varje fall icke under den närmaste framtiden. Liksom för närvarande gäller, bör det därför helt och hållet ankomma på kommunernas eget bestämmande, huruvida en utsträckning av lästiden skall äga rum.

I följd härav måste man räkna med att för en del av lärarkåren, under den närmaste framtiden sannolikt den övervägande delen, tjänstgöringsskyldighetens maximum, i vad angår läsårets längd, icke kommer att tagas i anspråk. Enligt de sakkunnigas mening bör emellertid avlöningen utmätas med hänsyn till nämnda maximum och utgå oavkortad, även om den faktiska undervisningstiden understiger nio månader, blott stadgat minimum av åtta månaders tjänstgöring fullgjorts. Att sålunda vissa lärare behöva tjänstgöra allenast åtta månader för fastställd lön, under det att andra måste bestrida en till nio månader utsträckt tjänstgöring kan visserligen synas som en olägenhet. Det må dock framhållas, att liknande variationer i fråga om arbetsbördans storlek förekomma vid befattningar i samma lönegrad inom statsförvaltningen. Sålunda äro byråchefer vid de centrala ämbetsverken och professorer vid vissa högskolor placerade i lönegraden B 30, men för de förra är tjänstgöringstiden i runt tal tio och en halv månader årligen, under det att de senares tjänstgöringstid omfattar allenast nio månader. Flera exempel skulle kunna anföras. Det är visserligen sant, att det här gäller befattningshavare inom skilda förvaltningsområden, och att därför olikheten blir mindre i ögonen fallande. Ur statens synpunkt kan dock detta förhållande icke tillmätas någon större betydelse. Det avgörande är enligt de sakkunnigas uppfattning, att *maximum av tjänstgöringstid när som helst kan av varje lärare uttagas*. Förekommande olikheter i tjänstgöringstid äro beroende av omständigheter, varöver lärarna icke råda, och det måste därför anses skäligt, att de icke bliva härav lidande i lönehänseende. Slutligen bör uppmärksammas, att den kortare lästiden för vissa lärare kommer att enligt förslag, som de sakkunniga i det följande framlägga, uppvägas av högre veckotimal för dessa lärare än för dem, som tjänstgöra i distrikt med utsträckt lästid, varigenom den berörda ojämnheten kan anses avlägsnad.

Såsom de sakkunniga längre fram i betänkandet komma att närmare utveckla, anse de en lönereglering för ifrågavarande lärare i huvudsaklig enlighet med civilstatens lönesystem böra förknippas med avskaffande av de

kommurala lönetilläggen. Denna regel, att tillägg till den fastställda avlöningen icke må av kommunerna beviljas, kombinerad med dels den ovan förordade anordningen med lika lön för alla lärare, oavsett om undervisningstiden överstiger stadgat minimum, dels ock ett fixerande i enlighet med vad nedan sägs av undervisningsskyldigheten, uttryckt i antal veckotimmar, medför den i de sakkunnigas tanke högst betydande fördelen, att en i avlöningshänseende så fullständig enhetlighet, som efter omständigheterna är möjlig, kommer att för ifrågavarande lärarkår råda över hela landet. De nuvarande skiljaktigheterna härutinnan mellan stad och landsbygd, mellan ekonomiskt mera välsituerade och mindre bärkraftiga kommuner komma med en sådan ordning att bortfalla, och det blir lättare för landsbygdens skoldistrikt att göra sig gällande i konkurrensen om de bästa lärarkrafterna.

Vad beträffar tjänstgöringsskyldighetens omfattning, uttryckt i antal veckotimmar, regleras denna för närvarande genom de i undervisningsplanen för rikets folkskolor intagna timplanerna. Enligt dessa varierar antalet veckotimmar för folkskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor mellan 28—30 och för småskollärare mellan 24—26. I den mån slöjdundervisning förekommer, faller denna utom nämnda timtal och ersättes särskilt. I avsevärd utsträckning förekommer, att slöjdundervisningen uppehålls av folkskollärare och småskollärare. Denna undervisning omfattar i regel 4 timmar per vecka, fördelade på två veckodagar.

De sakkunniga anse en höjning av veckotimtalet för såväl folkskollärare som småskollärare böra ske därhän, att slöjdundervisningen kan, om så påfordras, helt eller åtminstone till väsentlig del rymmas inom undervisningsskyldighetens ram. Då de sakkunniga framställa detta förslag, sker det väsentligen i syfte att, så långt ske kan, de för ifrågavarande lärarkår nu förekommande tilläggsersättningarna, vilka medfört ojämnheter i lönehänseende, må bortfalla. Det nuvarande systemet, med särskilda ersättningar för övertidsläsning, undervisning i slöjd och undervisning i fortsättningsskola, har medfört en svåröverskådlig het med avseende å folk- och småskollärarkårens avlöningsförhållanden, som varit till icke ringa olägenhet. I fråga om tjänstgöringen vid fortsättningsskola hava de sakkunniga icke ansett sig böra framställa något yrkande på dess inordnande i lärarpersonalens tjänstgöringsskyldighet, då fortsättningsskolan är att betrakta såsom en från folkskolan skild skolform av annan art än barndomsskolan. Men vad slöjden beträffar, tillhör den enligt folkskolestadgan folkskolans läroämnen, ehuru såsom ett icke under alla förhållanden obligatoriskt ämne, och i regel torde med nuvarande seminarieutbildning lärarna besitta kompetens för undervisning i ämnet.

Det synes emellertid de sakkunniga icke vara skäligt att pålägga alla lärare samma utvidgade undervisningsskyldighet per vecka, oavsett läsårets längd. Det riktiga torde vara, att nämnda undervisningsskyldighet ställs i en viss relation till den varierande längden av läsåret. En rättvis avpassning kan enligt de sakkunnigas mening ernås genom att för lärare med en lästid av 34½ veckor, d. v. s. den för närvarande vanliga, stadga en mertjänstgö-

ring av högst 4 timmars slöjd per vecka och för lärare, vilkas lästid överstiger $34\frac{1}{2}$ veckor men ej 37 veckor, föreskriva högst 2 timmars slöjd per vecka utöver eljest stadgat maximiantal veckotimmar. Vad åter angår de lärare, för vilka lästiden är längre än 37 veckor, vilja de sakkunniga icke ifrågasätta någon ökning av veckotimtalet. Undervisningsbördan torde nämligen i sådant fall bliva mer än skäligt betungande och större än för lärare vid andra slag av skolor, där lärarlönerna statligt reglerats. De sakkunniga hava härvid beaktat, att folkskolans lärare som regel skola undervisa i läroplanens alla ämnen, vilket bl. a. medför ett ej ringa förberedelsearbete till lektionerna, att dessa lärare vidare i allmänhet äro klassförståndare med därav följande ansvar och särskilda göromål, samt att de i stor utsträckning hava att med hemmen deltaga i även rent uppfostringsarbete och slutligen i avsevärd omfattning tagas i anspråk för den sociala omvårdnaden om eleverna, barnbespisning, skolbad, hälsoundersökningar, skollovskoloniverksamhet, tandvård etc.

För lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor eller för lärare vid småskola, till vilken hänvisats någon av folkskolestadiets årsklasser, har det överhuvud taget ej ansetts böra ifrågakomma att utöver stadgat maximiantal veckotimmar pålägga någon ytterligare undervisningsskyldighet, detta särskilt med hänsyn till den i förhållande till nu berörda lärares utbildning speciellt besvärliga tjänstgöring, som åligger dem.

Regleras undervisningsskyldigheten per vecka på ovan angivet sätt, åstadkommes enligt de sakkunnigas mening en rättvis avvägning. Detta belyses av det förhållandet, att sammanlagda antalet undervisningstimmar per läsår och lärare blir i det närmaste lika för de olika huvudgruppernas lärare. En folkskollärare i ett $34\frac{1}{2}$ -veckorsdistrikt kommer att hava en undervisningsskyldighet av högst ($34\frac{1}{2} \times 34 =$) 1 173 timmar per läsår, en folkskollärare i ett 37-veckorsdistrikt högst ($37 \times 32 =$) 1 184 timmar per läsår, en folkskollärare i ett 39-veckorsdistrikt högst ($39 \times 30 =$) 1 170 timmar per läsår o. s. v.

Med hänsyn till den utökning av lärarnas undervisningsskyldighet, som de sakkunniga sålunda föreslagit, synes en högre löneställning för de manliga lärarna än den av 1928 års lönekommitté föreslagna 15:e lönegraden vara påkallad.

För en högre löneställning än 15:e lönegraden tala starkt även andra skäl. Tager man i betraktande de olika faktorer, som pläga tillmätas betydelse vid lönesättningar för befattningshavare i det allmännas tjänst, utbildningstidens längd, befordringsmöjligheter, tjänstgöringsförhållanden och den samhälleliga betydelsen av arbetsuppgiften samt anställer jämförelser med utgångspunkt från dessa faktorer mellan folkskollärarna och andra befattningshavare antingen i undervisningens tjänst eller — ehuru jämförelser där bliva svårare att göra på grund av olikartade förhållanden — inom andra förvaltningsområden, t. ex. kommunikationsverkens, synes det de sakkunniga, att man måste komma till det resultatet, att en placering i 15:e lönegraden icke är tillfyllestgörande. Beaktas bör också, att, sedan 1928 års lönekommitté hade frågan under bedömande, åtskilligt inträffat, som talar för en högre löneställning och som man icke torde kunna underlåta att taga

hänsyn till vid en omprövning av lönegradsplaceringen. De sakkunniga vilja erinra om att genom beslut av 1935 års riksdag den obligatoriska folkskolekursen utvidgats med ytterligare ett år, varigenom undervisningen i folkskolan under sista året kommer att omfatta ett åldersstadium, motsvarande första klassen i realskolan. Vidare har genom beslut av samma års riksdag inträdesfordringarna till det fyraåriga folkskoleseminariet skärpts och seminarietiden för studenter utökats från ett till två år. Visserligen beröra dessa sistnämnda förändringar icke de nu i tjänst varande folkskollärarna, men en löne reglering, som tager sikte på framtiden, kan knappast undgå att röna inflytande härav. Slutligen följer det av utvecklingen på alla områden, ej minst det pedagogiska, att kraven på lärarens kunnighet och prestationsförmåga under senare tid alltså ökat.

Efter noggrant överbäggande av alla dessa faktorer vilja de sakkunniga såsom sin mening uttala, att folkskollärarna, under förutsättning av omförmälda utökning av tjänstgöringsskyldigheten, med fog kunna göra anspråk på att bliva i fråga om lön och tjänsteställning jämförda med statliga befattningshavare i 17:e lönegraden. De sakkunniga föreslå därför en sådan placering av de manliga folkskollärarna.

Med hänsyn till den löneställning, som sålunda föreslagits för de manliga lärarna, och i betraktande av de sakkunnigas efterföljande förslag i motsvarande hänseende beträffande övriga lärarkategorier, hava de sakkunniga icke funnit skäl upptaga något tilläggsarvode för undervisning i hjälpklass, såsom ifrågasatts av 1932 års seminariesakkunniga och jämväl av 1935 års lärarlönesakkunniga.

Ordinarie kvinnlig lärare vid folkskola.

Lärarlönekommittén. Då lärarlönekommittén avgav sitt betänkande, hade den av Kungl. Maj:t år 1921 tillsatta lönekommittén — som hade i uppdrag att med hänsyn till då pågående utredning av spörsmålet angående utsträckt tillträde för kvinnor till statstjänst verkställa ytterligare utredning av frågan om anordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden — ännu icke avgivit sitt förslag. Lärarlönekommittén ansåg sig därför böra uppbygga ett lönesystem, som vilade på de dåvarande grunderna för kvinnliga lärares avlöning och som alltså i möjligaste mån bibehöll den dåvarande relationen mellan manlig och kvinnlig lärare. Kommittén betonade dock uttryckligen, att en dylik anordning vore att betrakta som ett provisorium, vilket i sinom tid borde avlösas av de definitiva anordningar, som kunde framgå såsom det slutliga resultatet av 1921 års lönekommittés utredningsarbeten. Enligt kommitténs förslag, vilket, såsom förut nämnts, byggde på nettolönesystemet, skulle kvinnliga folkskollärare placeras i lönegraden 13.

1928 års lönekommitté. Efter att hava erinrat om den ställning, lärarlönekommittén intagit till föreliggande spörsmål, lämnade 1928 års lönekommitté (sid. 21 och 22 i dess betänkande) en redogörelse för 1925 års riksdags

behandling av frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlönings- och pensionsförhållanden. Kommittén framhöll därvid, att Kungl. Maj:ts förslag till nämnda års riksdag om lika lön för manlig och kvinnlig befattningshavare icke vunnit riksdagens bifall. Riksdagen hade nämligen vidtagit den ändringen, att det bestämdes, att därest en befattning inom viss lönegrad besattes med kvinna, lön enligt sista löneklassen inom denna lönegrad icke finge utgå till kvinnlig innehavare av befattningen.

Riksdagens berörda beslut hade framgått såsom resultat av en gemensam votering. På grund av den gemensamma voteringen hade ingen motivering kommit att inflyta i riksdagens skrivelse. I den mån vägledning för riksdagsmajoritetens ställning till principfrågan kunde sökas i 1925 års riksdagsbehandling av ärendet syntes kunna fastslås,

att riksdagen icke uttalat sig till förmån för likalönsprincipen,

att riksdagen velat hålla öppen möjligheten att — närmast i samband med en kommande inarbetning av dyrtidstilläggen i den fasta lönen — framdeles pröva spörsmålet om behovsprincipens tillämpning i det statliga lönesystemet, samt

att riksdagen betraktat 1925 års lönereglering vara av mera provisorisk natur.

Statsutskottsmajoriteten vid 1925 års riksdag hade även uttalat, att den av utskottet förordade, av riksdagen sedermera godkända löneställningen för de kvinnliga befattningshavarna icke finge anses äga prejudicerande betydelse för behandlingen av statens lönefrågor i övrigt.

För egen del erinrade 1928 års kommitté, att kommittén i sitt betänkande angående allmänt avlöningsreglemente föreslagit, att den för de kvinnliga tjänstemän, som vore inordnade i det allmänna lönesystemet, gällande begränsningen i fråga om rätt till avlöningsförhöjningar upphävdes, och att kvinnorna alltså skulle kunna uppnå sista löneklassen inom vederbörliga lönegrader. I motiveringen för detta förslag hade kommittén framhållit, huru som 1925 års omläggning av statsanställda kvinnors avlöningsförhållanden icke kunde sägas innebära något steg i riktning mot genomförande av den s. k. likalönsprincipen. I realiteten bibehölle de kvinnliga tjänstemännen i avlöningshänseende samma ställning som förut.

Beträffande undervisningsväsendet ansåge sig kommittén, i anslutning till de synpunkter, som gjorde sig gällande vid 1925 års nyssnämnda beslut, böra föreslå, att den nuvarande relationen mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner i huvudsak bibehölles. Lärarelönekommitténs förslag hade enahanda syfte, även om den av kommittén föreslagna anordningen uttryckligen betonades böra betraktas såsom ett provisorium, vilket i sinom tid borde avlösas av de definitiva anordningar, som kunde framgå såsom resultat av 1921 års lönekommittés utredningsarbeten. Frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden hade lösts genom 1925 års riksdagsbeslut, men detta beslut hade icke givit något erkännande åt ett likalönssystem i den mening, man från kvinnohåll velat giva åt detta begrepp. Behörighetslagens ikraftträdande hade icke ansetts böra medföra lika lön för manliga och kvinnliga befattningshavare inom den egentliga

statsförvaltningen och kunde lika litet göra det för undervisningsväsendets del.

Den olika lönesättning för manliga och kvinnliga lärare, som för det dåvarande tillämpades och som enligt kommitténs uppfattning borde i huvudsak bibehållas, kunde genomföras på olika sätt. För den egentliga statsförvaltningen genomfördes icke skillnaden mellan manlig och kvinnlig lön fullständigt så, att en kvinna alltid för sitt arbete avlönades lägre än en man med motsvarande uppgifter. Tvärtom användes en form, som teoretiskt innebure, att man och kvinna i en och samma befattning erhöle lika lön. Alla befattningar inplacerades i samma löneplan, och lönesättningen vore lika, vare sig innehavaren vore man eller kvinna, bortsett från att kvinnorna hittills icke kunnat uppnå högsta löneklassen i vederbörande lönegrad. Emellertid erhöle de befattningar, som uteslutande eller huvudsakligen bekläddes med kvinnor, en inplacering i löneplanen, som i huvudsak motsvarade den dittillsvarande lönesättningen, även om manliga befattningar inom samma arbetsområde och med väsentligen samma uppgifter vore högre placerade. För att i dylika fall skilja de av män och kvinnor innehavda befattningarna gäves åt dem olika benämningar, den ena befattningen placerad i en högre och den andra i en lägre lönegrad. Teoretiskt kunde män innehava även de lägre befattningarna och kvinnor de högre, men i praktiken räknade man med såsom regel, att de förra skulle innehavas av kvinnor, de senare av män. En dylik fördelning av arbetskraften förutsatte man skola åvägabringas genom rekryterings- och befodringsväsendet.

Inom undervisningsväsendet skulle man enligt kommitténs mening icke lämpligen kunna förfara på samma sätt. För befordringar gällde här mera uteslutande examensmeriter och andra teoretiska kvalifikationer, till följd varav det näppeligen låte sig göra att genom rekrytering och befordran uppdela manlig och kvinnlig arbetskraft på olika avlöningslägen, som motsvarade den allmänna skillnaden i värdesättning av manligt och kvinnligt arbete. Kommittén föreslog därför, att inom undervisningsväsendet, det statliga såväl som det kommunala, befattningar placerades i en lägre lönegrad, när de innehades av kvinnor, och i en högre, när de innehades av män.

Med det system för lönesättning åt män och kvinnor i statsförvaltningen, som genomfördes år 1925, hade man ansett sig böra fastställa lika stora pensionsavgifter för man och kvinna, i syfte att nettoavlöningen i en och samma befattning alltid skulle bli densamma. I fråga om undervisningsväsendet borde, vid ett bifall till kommitténs förslag beträffande olika lönesättning för man och kvinna, familjepensioneringen icke medföra samma avgifter för kvinnor som för män.

Kommittén, som utgick från bruttolönesystem, hade för kvinnlig folkskollärare funnit sig böra föreslå lönegraden 12, alltså tre lönegrader lägre än för manlig folkskollärare. I anslutning till vad kommittén föreslagit för kvinnliga befattningshavare i allmänhet skulle även de kvinnliga lärarna komma i åtnjutande av sista löneklassen inom vederbörande lönegrad. Lärarlönekommittén hade funnit en skillnad av allenast två lönegrader mellan manlig och kvinnlig folkskollärare lämplig. Det syfte, i vilket lärarlöne-

kommittén uttalat sig härför, nämligen önskan att bibehålla den hittillsvarande relationen mellan lärares och lärarinnors löner, kunde emellertid, huvudsakligen med hänsyn till olika omfattande naturaförmåner för manlig och kvinnlig lärare, lika väl sägas vara vunnet genom kommitténs förslag till inplacering. Med en placering av de kvinnliga lärarna i en högre lönegrad än den 12:e skulle skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares lön komma att minskas under vad för det dåvarande vore fallet.

1935 års lärarlönesakkunniga, som ansett, att nettolönesystemet borde tillämpas för lärarna, hava i fråga om folkskollärarinnornas inplacering i lönegrad anslutit sig till lärarlönekommitténs uppfattning, att dessa borde placeras allenast tvenne lönegrader lägre än motsvarande manliga lärare.

1936 års lärarlönesakkunniga. De sakkunniga hava icke ansett sig böra ingå på något *principiellt* ståndpunktstagande till frågan om relationen mellan manliga och kvinnliga lärares avlöning. 1936 års lönekommitté, som för närvarande är sysselsatt med en omfattande utredning av de statliga befattningshavarnas löneförmåner, har enligt givna direktiv att behandla detta spörsmål, och de sakkunniga hava icke velat genom något sitt ståndpunktstagande i ämnet föregripa nämnda kommittés utredning. De sakkunniga hava därför i stort sett utgått från samma relation mellan manliga och kvinnliga lärare som de tidigare sakkunnigherberedningarna. Med hänsyn till den för kvinnliga befattningshavare undantagslöst tillämpade regeln, att de ej äga åtnjuta sista ålderstillägget, hava dock de sakkunniga ansett, att skillnaden mellan manlig och kvinnlig folkskollärares lön bör begränsas till allenast två lönegrader. I enlighet med denna uppfattning föreslå de sakkunniga, under hänvisning i övrigt till vad som ovan anförts till stöd för de manliga lärarnas placering i 17:e lönegraden, att dessa lärarinnor inplaceras i 15:e lönegraden.

Lärare vid småskola.

Lärarlönekommittén. I förarbetena till 1918 års lönereglering hade framhållits, bland annat, dels att vad i utredningen anförts om folkskollärarkåren i vissa avseenden — framför allt i avseende å kårens svaga ekonomiska ställning — jämväl ägde tillämpning å lärarna vid småskolorna, dels hurusom småskollärarytbildningen torde få anses betydligt förbättrad i förhållande till vad den förut varit, sedan den tvååriga seminariekursen blivit allmänt genomförd, dels ock att lärare med utbildning för lärarbefattning vid småskola i stor utsträckning fått jämväl övertaga undervisning på folkskolans stadium.

Lärarlönekommittén hade i fråga om placering i lönehänseende av ifrågasvarande lärare beaktat de skäl, vilka anförts vid 1918 års lönereglering och alltjämt ägde berättigande. Yrkanden hade gjorts om bestämmande av småskollärarinnornas kontanta lön i viss relation till de kvinnliga folkskollärarnas. Ett dylikt betraktelsesätt hade kommittén veterligen icke gjorts gällan-

de, då ifrågavarande lärares löner senast reglerats, och enligt kommitténs mening hade sedan dess några särskilda omständigheter icke tillkommit, som skulle motivera anläggandet av en dylik åskådning för lönefrågans lösning. Såvitt kommittén vore i tillfälle bedöma, både kunde och borde småskollärarkårens löneställning prövas och bedömas fristående och utan hänsyn till de kvinnliga folkskollärarnas lönefråga. Att vid varje lönereglering ett hänsynstagande till vederbörliga relationstal osökt gjorde sig gällande, ville kommittén emellertid ingalunda förneka. Vid det förslag i nu föreliggande spörsmål, vilket kommittén funnit sig böra framlägga, hade kommittén i främsta rummet anlagt synpunkten av vad kommittén i betraktande av samtliga på frågan inverkan omständigheter funnit skäligt och lämpligt, samt i andra rummet tillsett, att en allt för stark förskjutning i nuvarande relationstal mellan berörda lärargrupper icke komme till stånd. Vid ett noggrant övervägande av frågan hade kommittén icke ansett sig kunna gå längre än att för nu ifrågavarande lärare vid småskola tillstyrka en placering i 4:e lönegraden. Härtill borde komma naturaförmåner i enlighet med vad för sagda lärare bestämts.

Det nu utgående arvodet till manlig lärare ansåge kommittén böra såsom sådant bibehållas, skäligen förhöjt till 300 kronor.

Inom kommittén hade behandlats frågan, huruvida en lärare med undervisning i mindre folkskola borde i avlöningshänseende intaga en förmånligare ställning än en lärare, vars arbete vore huvudsakligen eller uteslutande förlagt till småskolan. Det berättigade i kraven i denna riktning torde visserligen icke kunna förnekas. Då emellertid den mindre folkskolan vore en skolform, som torde få anses vara stadd på avskrivning, och riksdagen upprepade gånger uttalat sig mot densamma, syntes det vara mindre lämpligt att vidtaga statliga åtgärder för ett bättre tillgodoseende av lärarna vid denna skola. Enligt kommitténs mening borde det ankomma på de kommuner, vilka ansåge sig böra bibehålla den mindre folkskolan, att lämna vederbörande lärare den ersättning utöver lagstadgad lön, som på grund av tjänstgöring i denna skola kunde anses påkallad. Detsamma syntes böra gälla i avseende å biträdande lärare vid folkskola.

1928 års lönekommitté erinrade, att skolöverstyrelsen ansett, att den nuvarande 6:e lönegraden (naturaförmånerna inräknade i lönen) vore den lägsta som i jämförelse med andra lärargrupper och andra jämförliga befattningshavare i statens tjänst borde ifrågakomma.

Kommittén ansåge icke en jämförelse med andra statens tjänstemän leda till den placering, som lärarlönekommittén föreslagit. Gjorda jämförelser med rikstelefonisterna vid telegrafverket hade icke i tillbörlig mån skilt på obligatoriska krav på utbildning vid inträdet på banan och de skärpningar, som av olika anledningar tillkommit på grund av tillströmning och konkurrens. Det förhållandet, att inträde i småskoleseminarium numera söktes av ett stort antal, vilka avlagt realskoleexamen eller förvärvat normalskolekompetens, vittnade visserligen om trångheten just nu på de levnadsbanor, som en ung flicka även med nämnd utbildning hade att välja på, men det vittnade även

om att inom småskolan givna löneförmåner icke vore oskäligt låga. Kommittén ansåge det föga rationellt att höja lönerna till sådan nivå, att nya skärpningar vid inträdet på lärarbanan, som icke vore erforderliga, skulle göra sig gällande. Även i det hänseendet vore en jämförelse med rikstelefonist vilseledande, att ordinarie sådan tjänst erhöles vid långt senare ålder, än anställning såsom småskollärlarinna förvärvades. För övrigt vore det allmänt erkänt, att rikstelefonistens arbete vore synnerligen slitsamt, och hänsyn därtill vore tagen även i fråga om pensionsåldern, som vore satt till 55 levnadsår.

I jämförelse med kvinnliga folkskollärare skulle småskolans lärare placeras i 4:e lönegraden, om en »allt för stark förskjutning» i relationen skulle undvikas. Kommittén ansåge emellertid, att överstyrelsens starka framhållande av behovet av en avsevärd löneökning särskilt för ifrågavarande grupp lärare borde beaktas, och föreslog 5:e lönegraden, varvid kommittén förutsatte att kvinnliga lärare skulle komma i åtnjutande även av sista löneklassen inom lönegraden.

Förslaget om placering i 5:e lönegraden innefattade även lärare vid mindre folkskola samt biträdande lärare vid folkskola. Kommittén biträdde lärarlönekommitténs och överstyrelsens förslag om särskilt tillägg till manlig småskollärare och föreslog beloppet 450 kronor.

1935 års lärarlönesakkunniga hava uttalat, att de i anslutning till sin uppfattning, att folkskollärlarinnorna borde placeras allenast tvenne lönegrader lägre än motsvarande manliga lärare, ansett, att småskollärlarinnornas nettolön borde beräknas med utgångspunkt från 4:e lönegraden i allmänna civilförvaltningens löneplan.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift, som överlämnats till de sakkunniga för att tagas i övervägande vid fullgörandet av de sakkunnigas uppdrag, har *Föreningen Sveriges mindre folkskolor* framhållit, att de senare årens strävanden att inom skolväsendet åstadkomma centralisering i ogynnsam riktning påverkat anställnings- och ekonomiska förhållanden för lärarinnorna vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskolor. Åtskilliga av dessa lärarinnor hade förlorat eller vore i begrepp att förlora sin anställning. Då de mindre folkskolorna icke syntes inom överskådlig tid kunna undvaras, syntes rättvisa och billighet kräva, att dess lärarinnor i möjligaste mån finge erhålla tryggare anställningsförhållanden.

Under framhållande av det krävande arbetet i en mindre folkskola — kurser och timantal vore desamma som vid en vanlig folkskola — har föreningen hemställt, att statsmakterna måtte taga i övervägande möjligheten av att bereda dessa lärarinnor ordinarie anställning, exempelvis efter 10 års oförvitlig tjänstgöring vid mindre folkskola eller såsom biträdande vid folkskola, samt att de vid en lönereglering måtte erhålla placering i 13:e lönegraden, för den händelse småskollärlarinna placerades i den 11:e och folkskollärlarinna i den 15:e, eller under alla förhållanden en placering mitt emellan de båda nämnda lärarinnegrupperna.

1936 års lärarlönesakkunniga. Såsom ovan redan anförts anse sig de sakkunniga böra föreslå viss utökning av ifrågavarande lärares tjänstgöringsskyldighet.

Med hänsyn tagen härtill samt med beaktande av dels att småskollärarnas hittillsvarande löner enligt de sakkunnigas mening måste anses alltför knappt tillmätta i förhållande till det ansvarsfulla och krävande arbete, som åligger dem såsom de mindre barnens handledare och fostrare, dels ock de skärpta fordringar i utbildningshänseende, som numera uppehållas även ifråga om denna lärargrupp, har det syntts de sakkunniga befogat, att en väsentlig förbättring av löneställningen nu sker, relativt större än för övriga, här berörda kategorier av lärare.

I anslutning till vad sålunda anförts få de sakkunniga för sin del förorda, att lärarna vid småskolan inplaceras i 9:e lönegraden.

Mot det av 1928 års lönekommitté föreslagna arvodesbeloppet av 450 kronor för år till manlig småskollärare hava de sakkunniga intet att erinra.

Det av lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor framställda kravet på en högre lönegradsplacering än för lärare vid småskolor finna de sakkunniga icke sakna ett visst berättigande, men de hava likväl icke ansett tillräckligt starka skäl vara anförda för att den jämställdhet, som hittills i avlöningshänseende rått mellan dessa lärare och småskollärare, nu skulle brytas. Härtill kommer, att de mindre folkskolorna och framförallt de biträdande lärarbefattningarna måste betraktas såsom stadda under avveckling, varför det synes mindre lämpligt att genom en lönerегleringsåtgärd av antydd innebörd giva dem karaktären av ett fast led i systemet. Om en något högre ersättning till ifrågavarande lärare skulle ifrågakomma, synes det ligga närmare till hands att för dessa fall använda formen av särskilda statliga lönetillägg utöver den fasta lönen. De sakkunniga hava dock icke ansett sig böra framställa något förslag härom, varvid de jämväl tagit hänsyn till att enligt deras förslag någon utökning av undervisningsskyldigheten per vecka icke skulle ifrågakomma för här avsedda lärare. Yrkandet om ändring av anställningsvillkoren hava de sakkunniga med hänsyn till dess utpräglad skolorganisatoriska art ansett falla utanför de sakkunnigas utredningsuppdrag, vadan de funnit sig icke böra upp- taga nämnda yrkande till behandling.

Icke-ordinarie lärare.

Lärarlönekommittén. Efter att hava erinrat, att avlöningsförmånerna till icke-ordinarie befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk inom statsförvaltningen fastställas av vederbörande verk eller av Kungl. Maj:t, uttalade lärarlönekommittén, att Kungl. Maj:t och riksdagen liksom dittills borde hava prövningsrätten beträffande avlöningsgrunderna för den icke-ordinarie lärarpersonalen. Vissa detalj- och tillämpningsbestämmelser — såsom t. ex. grunderna för uppflyttning i löneklass m. m. — borde dock överlämnas åt Kungl. Maj:ts eget avgörande.

Avlöningsbeloppen för extra ordinarie och vikarierande lärare vid folk-

och småskolorna skulle enligt lärarlönekommitténs förslag — i anslutning till de grunder, som för icke-ordinarie befattningshavare inom den civila statsförvaltningen tillämpats i kungörelsen nr 778/1921 — utgå enligt löneklass, som vore fyra löneklasser lägre än för motsvarande ordinarie lärare, med rätt till uppflyttning i högre löneklass efter av Kungl. Maj:t bestämda grunder.

I de fall, då skoldistrikt i enlighet med vederbörligen fastställt reglemente anställt timlärare vid folk- och småskola, skulle sådan lärare åtnjuta avlöning efter enahanda grunder — med olika lönebelopp för läsämnen och i övningsämnen — som ordinarie lärare, som tjänstgjorde som timlärare.

1928 års lönekommitté. Enligt 1928 års lönekommittés förslag skulle icke-ordinarie lärare anställas såsom *extra ordinarie lärare, extra lärare* eller *timlärare*.

Extra ordinarie lärare skulle antagas för full tjänstgöring under helt läsår, extra lärare för full tjänstgöring under kortare tid; i övrigt anställda icke-ordinarie lärare vore timlärare.

Avlöningen till extra ordinarie och extra lärare skulle utgå enligt en särskild löneplan, i vilken varje lönegrad började två löneklasser lägre och slutade en löneklass lägre än lönegrad med motsvarande ordningsnummer i löneplanen för de ordinarie lärarna. Såväl extra ordinarie som extra lärare vid folkskola inplacerades i denna löneplan två lönegrader lägre än motsvarande ordinarie lärare i den för dem avsedda löneplanen. För extra ordinarie och extra lärare i småskola var denna inplacering endast en lönegrad lägre än för motsvarande ordinarie lärare. Begynnelseavlöningen för ifrågasvarande icke-ordinarie lärare skulle alltså bli för folkskolans lärare fyra löneklasser och för småskolans tre löneklasser lägre än för motsvarande ordinarie lärare. De extra ordinarie lärarna skulle erhålla sjukavlöning samt rätt till uppflyttning i högre löneklass samt vissa andra förmåner enligt samma bestämmelser som ordinarie lärare.

För timlärarna hade kommittén föreslagit lika belopp för läsämne och övningsämne och ifråga om lönernas storlek i huvudsak utgått från de föreslagna lönerna till extra befattningshavare å billigaste ort och med denna utgångspunkt anpassat timersättningen efter orternas fördelning på de fem föreslagna ortsgrupperna.

I sitt den 20 november 1930 avgivna utlåtande över 1928 års lönekommittés förslag uttalade *skolöverstyrelsen*, att överstyrelsen delade kommitténs uppfattning, att även vissa kommunalt anställda icke-ordinarie lärare borde med hänsyn till rådande befodringsförhållanden beredas en förmånligare anställning, än vad gällande bestämmelser medgäve. Överstyrelsen ansåge sig dock icke kunna förorda den av kommittén föreslagna uppdelningen mellan extra ordinarie och extra lärare, bl. a. med hänsyn till de betänkligheter, som syntes möta mot att extra ordinarie lärare i vissa fall enligt detta förslag skulle kunna anställas utan anknytning till någon viss lärarbefattning.

Härigenom skulle beräkningarna av statsbidragen och kontrollen över deras användande försvåras.

Enligt överstyrelsens mening borde de av kommittén föreslagna bestämmelserna ändras därhän, att extra ordinarie lärare skulle anställas för full tjänstgöring antingen å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie eller ock å vakant befattning, som enligt beslut av skolöverstyrelsen skulle uppehållas av extra ordinarie lärare, och vidare skulle benämningen »vikarierande lärare» utbytas mot »extra lärare», vilken vore mera ändamålsenlig.

1935 års *lärarlönesakkunniga* hava beträffande de icke-ordinarie lärarnas indelning i olika kategorier anslutit sig till skolöverstyrelsens förenämnda förslag. Med hänsyn till den bestämda avgränsning, som enligt detta förslag skulle vinnas mellan extra ordinarie och vikarierande lärare, syntes det enligt dessa sakkunnigas mening vara möjligt att bereda de extra ordinarie lärarna samma löneställning i förhållande till motsvarande ordinarie lärare, som blivit fastställd för extra ordinarie tjänstemän inom den allmänna civilförvaltningen, eller sålunda två löneklasser lägre än ordinarie befattningshavare i motsvarande lönegrad.

De vikarierande lärarna däremot borde i likhet med vad som föreslagits av de tidigare utredningskommittéerna erhålla avlöning, som med fyra löneklasser understegte begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare.

I fråga om timlärarnas löner hava 1935 års *lärarlönesakkunniga* utan åtskillnad mellan läsämnen och övningsämnen utgått från de föreslagna lönebeloppen för vikarierande lärare.

1936 års *lärarlönesakkunniga*. I likhet med tidigare sakkunnigberedningar anse 1936 års *lärarlönesakkunniga*, att den icke-ordinarie lärarpersonalen vid folk- och småskolor bör erhålla en väsenligt förbättrad ställning i avlöningshänseende än den, som för närvarande tillkommer densamma. Härvid åsyfta de sakkunniga icke blott en förhöjning av begynnelseavlöningen utan även att ifrågavarande personal bör erhålla samma rätt som motsvarande befattningshavare inom statsförvaltningen till avlöningsförhöjningar efter viss tids tjänstgöring. I detta sammanhang må framhållas den väsentliga försämring i deras befodringsförhållanden, som inträtt under de senare åren, till följd varav de under avsevärt längre tid än tidigare äro hänvisade att tjänstgöra i icke-ordinarie anställning innan de erhålla ordinarie tjänst.

I fråga om indelningen av de icke ordinarie lärarna i olika kategorier anse de sakkunniga med hänsyn till folkskoleväsendets särskilda förhållanden lämpligast att begränsa begreppet *extra ordinarie lärare* till att avse allenast sådana ämneslärare, som anställas för full tjänstgöring å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie. Tillräcklig anledning att i fortsättningen göra åtskillnad mellan lärare, som vikarierar å vakant befattning, och annan vikarierande lärare torde icke föreligga. Samtliga dessa lärare böra enligt de sakkunnigas mening benämnas *vikarierande lä-*

rare, en benämning, som, i motsats till beteckningen »extra lärare», har hävd på föreliggande område. Övriga icke-ordinarie ämneslärare kunna lämpligen kallas *timlärare*.

De extra ordinarie lärarna skulle liksom motsvarande befattningshavare inom statsförvaltningen erhålla sjukavlöning, rätt till uppflyttning i högre löneklass efter viss tids tjänstgöring och vissa andra förmåner, på sätt närmare framgår av de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente.

I fråga om de avlöningsbelopp, som skulle tillkomma dessa lärare, hava 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagit, att de skulle erhålla begynnelseavlöning enligt löneklass, som vore endast två löneklasser lägre än begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare, under det att de vikarierande lärarnas lön skulle vara fyra löneklasser lägre än de ordinaries begynnelselönen.

Frågan om vilka lönebelopp, som böra utgå till de extra ordinarie lärarna, synes emellertid böra prövas i samband med motsvarande spörsmål beträffande de vikarierande lärarna. Enligt de sakkunnigas mening synes det nämligen vara av praktiska skäl påkallat, att avlöningsbestämmelserna avvattas på sådant sätt, att en lärare för den tid, han tjänstgör, äger uppbära samma avlöning, vare sig han tjänstgör som extra ordinarie eller som vikarierande lärare. Enligt vad de sakkunniga inhämtat, torde dessa båda anställningsformer i praktiken icke hållas så strängt isär, utan en och samme lärare kan, allt efter föreliggande omständigheter, än hava anställning som extra ordinarie, än som vikarierande lärare.

Med hänsyn till att lärare sålunda ej sällan övergå från den ena till den andra av dessa anställningsformer och även i betraktande av att de arbetsuppgifter, som åvila lärare av båda kategorierna, äro exakt desamma, kunna de sakkunniga icke finna det vara lämpligt att upprätthålla någon skillnad dem emellan i fråga om avlöningens storlek.

På grund härav finna sig de sakkunniga icke kunna biträda 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag i fråga om de extra ordinarie lärarnas löneklassplacering utan vilja i stället förorda, att de extra ordinarie lärarna erhålla begynnelselönen enligt samma löneklass som vikarierande lärare.

Med hänsyn härtill anse sig de sakkunniga, ehuru onekligen vad ovan anförts angående behovet av en förbättring av ifrågavarande lärares avlöningsställning och angående deras försämrade befordringsförhållanden kan tala för en högre lönesättning, böra föreslå, att såväl extra ordinarie som vikarierande lärare erhålla begynnelseavlöning enligt löneklass, som är tre löneklasser lägre än begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare.

Av ovan anförda skäl anse de sakkunniga vidare, att jämställdhet bör råda mellan extra ordinarie och vikarierande lärare i fråga om rätt till avlöningsförhöjning. Sådan rätt synes böra tillkomma bägge kategorierna enligt enahanda grunder. I annat fall skulle nämligen en lärare efter viss tids tjänstgöring i allt fall erhålla olika avlöningsbelopp, allteftersom han vore extra ordinarie eller vikarierande lärare, ett förhållande som, enligt vad ovan framhållits, såvitt möjligt bör av praktiska skäl undvikas. Framhållas må, att en i viss mån liknande lönetursrätt redan nu tillkommer vikarierande lärare enligt kungörelsen den 20 september 1935 (nr 514).

Beträffande timlärarnas avlöning hava de sakkunniga utgått ifrån den avlöning, som enligt förslaget skulle tillkomma extra ordinarie och vikarierande lärare i begynnelselön. De sakkunniga förutsätta, att närmare bestämmelser meddelas av Kungl. Maj:t angående rätt för skoldistrikt att anställa timlärare, till vilkas avlöning bidrag utgår av statsmedel.

Övningslärare.

För närvarande bestrides undervisningen i flertalet av de övningsämnen, som förekomma i folk- och småskolorna, av ämneslärarna vid dessa skolor. I vissa större skoldistrikt hava visserligen anställts facklärare, t. ex. i musik och gymnastik, men något statsbidrag utgår icke till dessa lärares avlöning. För undervisning i slöjd och hushållsgöromål utgår särskild ersättning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 30 juni 1920 (nr 572) angående statsbidrag för undervisning i slöjd vid folkskola, mindre folkskola eller särskild slöjdskola (senaste lydelse nr 232/1936) och kungörelse samma dag (nr 573) angående statsbidrag för undervisning i hushållsgöromål vid folkskola eller särskild anstalt (senaste lydelse nr 233/1936).

Åt lärare i slöjd och hushållsgöromål med full tjänstgöring kan enligt bestämmelserna i nyssnämnda kungörelser av vederbörande skoldistrikt eller annan organisation, som svarar för deras anställning, genom särskild reglering beredas fastare ställning i rättsligt och ekonomiskt hänseende. Statsbidrag till sådan lärares avlöning utgår dock enligt samma grunder som för andra lärare i dessa ämnen.

Till de sakkunniga hava överlämnats framställningar från vederbörande personalorganisationer med hemställan, att lärarna i övningsämnen måtte erhålla inplacering i samma avlöningssystem som de övriga lärarna.

De sakkunniga hava haft frågan om övningslärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden under prövning. Enligt de sakkunnigas mening föreligger otvivelaktigt behov av en reglering av dessa lärares löne- och anställningsvillkor. Det torde emellertid vara nödvändigt att vid en dylik reglering i ett sammanhang upptaga frågan om övningslärarnas ställning vid samtliga statsunderstödda läroanstalter, varvid särskilt måste uppmärksammas och närmare undersökas möjligheten av att fast anställa lärare i övningsämne för undervisning vid flera undervisningsanstalter av olika slag. Hela detta spörsmål är av en särdeles invecklad beskaffenhet och kräver ganska mycken tid för utredning. De sakkunniga vilja i detta sammanhang erinra, att ingen av de föregående sakkunnigberedningarna upptagit berörda fråga till en uttömmande behandling.

Tyvärr har det icke varit de sakkunniga möjligt att på den korta tid, som stått dem till buds, närmare intränga i frågan om övningslärarnas anställnings- och avlöningsförhållanden, vadan de sakkunniga nödgas inskränka sig till att framhålla behovet av att denna fråga med det snaraste göres till föremål för särskild sakkunnigutredning.

I *Bil. III* till detta betänkande hava de sakkunniga lämnat en tabellarisk översikt till jämförelse mellan nu utgående lönebelopp och de lönebelopp, som skulle tillkomma vederbörande lärare enligt de sakkunnigas förslag.

KAP. IV.

1936 års lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.

1 kap. Ordinarie ämneslärare.

1 §.

1. Ordinarie lärare vid folk- och småskolor äga åtnjuta avlöning enligt de i detta reglemente givna föreskrifter och under de i detsamma stadgade villkor.

2. Vad i detta reglemente föreskrives angående ordinarie lärare vid småskola äger, där ej annat föreskrivits, jämväl tillämpning å sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning.

3. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med den dag, tillträde skett, till och med den dag, läraren avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

4. Utbetalning av avlöning sker månadsvis i efterskott. Där ej annorlunda emellan folkskolestyrelsen (skolrådet) och läraren överenskommits, sker utbetalningen genom allmänna postverket.

5. Angående befattningshavares skyldighet att avgå från tjänsten samt rätt till pension är särskilt stadgat.

2 §.

1. Med ordinarie befattning må icke förenas tjänst å rikets eller riksdagens stat, ej heller, utan att sådant medgivits genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen, å kommuns stat.

2. Med ordinarie lärarbefattning må ej heller förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan tjänstebefattning av vad slag det vara må, så framt ej folkskolinspektören på därom gjord framställning, efter vederbörande folkskolestyrelses (skolråds) hörande samt efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller befattning ej må anses inverka hinderligt för utövandet av lärartjänsten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas eller, därest folkskol-

inspektören icke anser sig kunna lämna dylikt medgivande, tillåtelse erhållits av skolöverstyrelsen.

3. Genom vad i föregående moment föreskrives, sker icke ändring i vad som finnes stadgat angående förening av folkskollärartjänst med organist- och klockarbefattning eller med prästerlig befattning.

3 §.

1. För ordinarie lärarbefattning, som avses i detta reglemente, utgår, på sätt i det följande anges, lön såsom för tjänstemän i nedan upptagna lönegrader under avdelning B av den för ordinarie tjänstemän vid den allmänna civilförvaltningen gällande löneplanen, dock med den begränsning för kvinnlig befattningshavare, som i 6 § omförmäles.

Manlig lärare vid folkskola hänföres till 17:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
17:e lönegraden	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676
	20	4 860	5 058	5 256	5 454	5 652	5 850	6 048
	21	5 160	5 370	5 580	5 790	6 000	6 210	6 420

Kvinnlig lärare vid folkskola hänföres till 15:e lönegraden, vilken för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
15:e lönegraden	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676

Lärare vid småskola hänföres till 9:e lönegraden, vilken för efterföljande löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
9:e lönegraden	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300
	11	2 730	2 856	2 982	3 108	3 234	3 360	3 486
	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672
	13	3 060	3 198	3 336	3 474	3 612	3 750	3 888

Fördelningen av de orter, där lärarna äro stationerade, å de uti löneplanen upptagna sju ortsgrupper sker enligt den för allmänna civilförvaltningen gällande, av Kungl. Maj:t fastställda dyrortsfördelningen.

Den löneklass inom vederbörande lönegrad, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställs i enlighet med bestämmelserna i 6—8 §§.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

Med stationeringsort förstås orten för den skola, vid vilken läraren har sin huvudsakliga tjänstgöring.

2. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 11 § samt de särskilda tillägg och förmåner, som omförmålas i 18 och 19 §§.

4 §.

Därest åt lärare anvisas *tjänstebostad* av tjänlig beskaffenhet, skall han vara skyldig att mottaga densamma och ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i gällande boställsordning.

5 §.

Har lärare fått sig anvisad tjänstebostad, skall han månadsvis lämna ersättning för densamma genom avdrag å avlöningen. Är bostadsinnehavare på grund av tjänstledighet icke berättigad att uppbära någon avlöning för månaden eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, skall nämnda ersättning eller vad däri brister i stället kontant inbetalas.

Ersättning för tjänstebostad, som i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning, jämte bränsle skall utgå med för olika hyresgrupper nedan angivna belopp, för helt år räknat:

	H y r e s g r u p p								
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
	K r o n o r								
1 rum och kök	282	366	450	534	618	702	786	870	954
2 rum och kök	420	552	684	816	948	1 080	1 212	1 344	1 476
3 rum och kök	564	738	912	1 086	1 260	1 434	1 608	1 782	1 956

Fördelningen å nämnda nio hyresgrupper av de orter, där lärarna äro stationerade, fastställas av Kungl. Maj:t efter av socialstyrelsen på grundval av utredning rörande de för orterna gällande hyreskostnaderna framlagt förslag.

Vid tillämpning av bestämmelserna i denna paragraf skall iakttagas, att lärare, åt vilken som tjänstebostad anvisas större lägenhet än som motsvarar boställsordningens bestämmelser, icke skall vara skyldig att på grund därav erlagga högre ersättning, än vad eljest skulle vara fallet.

Har lärare fått sig anvisad tjänstebostad, som ej i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning, skall den ersättning, som läraren enligt bestämmelserna i denna paragraf skall erlagga för bostaden, av folkskolestyrelsen (skolrådet) nedsättas med det belopp, som provas skäligt i förhållande till vad som i sådant avseende brister.

6 §.

1. Vid tillträdandet av ordinarie tjänst erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan tjänst eller ej, lön enligt lägsta löneklassen inom den lönegrad, till vilken tjänsten hör, där ej föreskrifterna i 7 eller 8 § giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas läraren till närmast högre löneklass och efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess den för vederbörande lönegrad fastställda högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7 eller 8 §.

Kvinnlig befattningshavare äge dock icke rätt att åtnjuta lön enligt högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tjänstetiden i den lägre löneklassen tilländagått.

4. Beslut om lärares uppflyttning i högre löneklass fattas av folkskolestyrelsen (skolrådet) i god tid, innan läraren äger tillträda lön i den högre lönegraden, och skall anteckning om sådant beslut i protokollet intagas.

7 §.

Såsom villkor för ordinarie lärares uppflyttning till högre löneklass gäller utöver vad ovan är sagt:

a) att han under minst fyra femtedelar av den lagstadgade eller av Kungl. Maj:t särskilt fastställda årliga undervisningstid, som belöper på den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan lärartjänst eller skoledarbefattning vid det statsunderstödda kommunala undervisningsväsendet, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han på förordnande uppehållit befattnings i statens tjänst, åtnjutit tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för fullgörande av offentligt uppdrag eller honom åliggande militär tjänstgöring;

b) att vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) icke prövat att uppskov med uppflyttningen bör äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid, läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid förseelse, för vilken läraren bestraffats enligt vederbörande folkskolestadga icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av hans förhållande som lärare i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom särskilt är stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas, utan att läraren lämnats tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej lärarens förhållande under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

Har lärare, med tillämpning av föreskriften i punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) sedermera, om hans fortsatta handhavande av lärarkallet anses böra föranleda därtill, kunna besluta, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

8 §.

1. För bestämmande av lärares begynnelselön och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass må tillgodoräkning ske av lärarens tjänstgöring före tillträdet av innehavande befattning enligt följande grunder.

I. Ordinarie lärare vid folk- eller småskola må för placering i löneklass tillgodoräkna:

a) den tid han tjänstgjort som övningsskollärare vid folkskoleseminarium,

b) den tid han tjänstgjort antingen som ordinarie lärare vid statens eller vid av landsting eller av stad, som icke deltagit i landsting, upprättat småskoleseminarium eller ock vid under offentlig kontroll stående småskoleseminarium och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare, respektive lärare vid småskola,

c) den tid han efter vunnen behörighet till ordinarie lärartjänst vid folk- respektive småskola tjänstgjort som föreståndare eller såsom tillsvidare anställd lärare vid skyddshem, vilket åtnjuter statsbidrag och antingen äger av Kungl. Maj:t stadfäst reglemente eller ock är av Kungl. Maj:t erkänt som allmän uppfostringsanstalt,

d) den tid han tjänstgjort som lärare vid statsunderstödd sjukvårdsanstalt eller vid barnhem och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare, respektive lärare vid småskola,

e) den tid han tjänstgjort såsom tillsvidare anställd nomadlärare och därvid åtnjutit avlöning såsom lärare, vilken avlagt folkskollärarexamen, respektive småskollärarexamen eller i behörighetshänseende är likställd med sådan lärare, samt

f) enligt de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmas, den tid han i egenskap av lärare med fast anställning tjänstgjort vid statsunderstödd svensk skola i utlandet.

II. Ordinarie lärare vid folkskola må därutöver tillgodoräkna

a) den tid han tidigare kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folkskola eller ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller skeppsgosseskola eller med fast anställning innehaft någon med lönetursrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola, samt

b) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie folkskollärartjänst, innehaft anställning vid folkskola såsom icke-ordinarie folkskollärare.

III. Ordinarie lärare vid småskola må, utöver vad ovan under punkten I stadgats, av sin tjänstgöring före tillträddandet av innehavande befattning tillgodoräkna

a) den tid han kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folk- eller småskola,

b) den tid han tjänstgjort såsom lärare vid lotsbarnskola, som varit inrättad enligt de härutinnan före den 1 juli 1925 gällande bestämmelser, samt

c) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie småskollärartjänst, med anställning på viss tid tjänstgjort såsom lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola samt såsom vikarie för tjänstledig folkskollärare.

Vid tillgodoräkning av tjänstetid, varom förmåles i detta moment, skola bestämmelserna i 7 § a) äga motsvarande tillämpning.

2. Utöver vad ovan stadgats i fråga om tillgodoräkning för placering i löneklass skall gälla, att där lärare eljest utfört arbete eller fullgjort uppdrag av direkt allmännyttig beskaffenhet, som i avseende å sin art och omfattning finnes ur det allmännas synpunkt svara mot, vara jämförbart med eller av högre värde än det arbete, han har att utföra å egen befattning, på Kungl. Maj:ts prövning skall bero, om och i vad mån tillgodoräkning härav må äga rum.

3. Vid beräkning av tjänstetid, som avses i denna paragraf, skall en undervisningstid av 242 dagar anses som helt läsår, och må lärare icke för något redovisningsår tillgodoräkna mera än nämnda antal dagar.

9 §.

1. Lärare skall vara underkastad de föreskrifter, som äro eller varda meddelade i vederbörande folkskolestadga, ävensom övriga i behörig ordning meddelade bestämmelser angående folkskoleväsendet.

2. I detta avlöningsreglemente omförmäld ordinarie lärare skall vara skyldig att mot åtnjutande av de i reglementet angivna löneförmånerna, där Kungl. Maj:t ej föreskrivit kortare undervisningstid, årligen under 34 $\frac{1}{2}$ veckor eller den längre tid, dock högst 39 veckor, som i vederbörlig ordning bestämmes, meddela undervisning, lärare vid folkskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola 28—30 veckotimmar samt lärare vid småskola

24—26 veckotimmar. Härutöver må lärare vid folkskola och lärare vid småskola kunna åläggas att utan särskild ersättning undervisa i slöjd å folk- eller småskolestadiet, i skoldistrikt, där lästiden icke överstiger $34\frac{1}{2}$ veckor, högst 4 timmar i veckan, och i skoldistrikt, där lästiden överstiger $34\frac{1}{2}$ men ej 37 veckor, högst 2 timmar i veckan. Denna skyldighet att undervisa i slöjd skall dock ej åvila lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola. För lärare vid småskola, till vilken även hänvisats någon eller några av folkskolestadiets årsklasser, gäller den undervisningsskyldighet, som stadgats för lärare vid mindre folkskola.

I fråga om överlärares tjänstgöringsskyldighet skall gälla vad som anges i den av skolöverstyrelsen för honom fastställda instruktionen.

3. Där särskilda förhållanden därtill föranleda, må den i mom. 2 angivna minimitjänstgöringen för vecka, vari kan ingå även undervisning i slöjd, kunna efter medgivande av statens vederbörande folkskolinspektör minskas med högst 2 veckotimmar.

4. Utöver vad ovan sagts skall lärare vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, som genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen kan bli honom ålagd, eller den jämkning i åligganden, som i vederbörlig ordning varder för honom bestämd.

5. Lärare skall vara skyldig att, då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest med hänsyn till undervisningsväsendets bästa synnerliga skäl därtill äro, med bibehållande av den lönegrad, han innehar, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande låta sig förflyttas till annan lärarbefattning inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av bostadsorten och övergång till annat skoldistrikt. Därvid skall dock tillses, att läraren såvitt möjligt erhåller en tjänst, som kan anses likvärdig med den tjänst, läraren lämnar. Vid sådan förflyttning skall läraren vara berättigad att erhålla skälig ersättning för flyttningsskostnad samt för den ökade utgift, som för honom må hava uppstått därigenom, att han måste vidkännas kostnad för bostad å såväl den gamla som den nya tjänstgöringsorten, allt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar.

Har läraren genom förflyttningen förorsakats minskning i löneförmåner, som han åtnjutit vid den förra tjänsten, må skälig ersättning kunna tillerkännas honom med belopp, högst motsvarande den för honom sålunda inträdda inkomstminskningen.

Fråga om ersättning, som här avses, provas och avgöres av Kungl. Maj:t i samband med flyttningssärendet.

Närmare bestämmelser angående förfarandet vid förflyttning av lärare och vad därmed sammanhänger meddelas av Kungl. Maj:t.

10 §.

Lärare äger uppbära oavkortad lön jämte i förekommande fall kallortstillägg och i 18 § omförmålt lönetillägg icke blott för den tid, han tjänstgjort å sin befattning, utan även för den tid, under vilken han åtnjutit ferier eller vilken han, där Kungl. Maj:t på grund av synnerliga skäl därtill lämnat sitt

medgivande, använt för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunna tjäna undervisningsväsendets intressen.

11 §.

Till lärare, som är bosatt å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår kallortstillägg med nedanstående för sex olika kallortsklasser bestämda belopp, för redovisningsår räknat, nämligen:

för kallortsklass	I	kronor	40
»	»	II	» 80
»	»	III	» 130
»	»	IV	» 200
»	»	V	» 300
»	»	VI	» 400

Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma de orter, där kallortstillägg må utgå, samt dessa orters fördelning å nämnda sex kallortsklasser.

Kallortstillägg utgår för den tid, anställningen varar, och utbetalas med en tolfedel av ovan angivna årsbelopp för kalendermånad räknat.

12 §.

1. Därest lärare av behörigen styrkt sjukdom i andra fall, än som avses i 13 §, hindras att tjänstgöra, skall han å lönen vidkännas ett tjänstledighetsavdrag till belopp för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

Lärare vid folkskola		Lärare vid småskola	
Löneklass	Avdrag kr.	Löneklass	Avdrag kr.
15.....	2·30	9.....	1·40
16.....	2·50	10.....	1·50
17.....	2·75	11.....	1·65
18.....	3—	12.....	1·80
19.....	3·25	13.....	1·95
20.....	3·50		
21.....	3·75		

2. Har lärare oavbrutet under tre terminer i en följd varit förhindrad att tjänstgöra på grund av sjukdom, skall han för tiden därefter, så länge han på grund av sjukdom är förhindrad att återinträda i tjänstgöring, vidkännas i denna paragraf angivna sjukavdrag jämväl under ferierna.

13 §.

1. Har lärare skadats till följd av olycksfall i tjänsten och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning, skall han:

a) om olycksfallet medfört sjukdom, åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, så länge sjukdomen varar, samt

b) om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan, under tiden likaledes åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § angivna tjänstledighetsavdrag, såframt ej skolöverstyrelsen funnit skäl medgiva, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp, än nyss sagts.

2. Har lärare förbjudits att tjänstgöra till förekommande av smittofara, eller har undervisningen måst inställas på grund av rådande smittsam sjukdom bland människor eller husdjur, må läraren under tiden åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst under sex månader, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § angivna tjänstledighetsavdrag, såframt ej skolöverstyrelsen funnit skäl medgiva, att sådant avdrag icke skall äga rum eller skall ske med lägre belopp än nyss sagts.

Lärare, vilkens tjänstgöring sålunda för en tid inställts, skall dock vara skyldig att, oavsett om den för honom stadgade tjänstgöringstiden därigenom ökas, utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

3. Föreskrifterna i denna paragraf gälla endast för tid, intill dess, enligt vad därom är stadgat, skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

14 §.

1. Lärare, som beviljats ledighet

a) för fullgörande av uppdrag att vara ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller att vara riksdagens revisor, eller

b) för fullgörande av annat offentligt uppdrag, för vilket ersättning ej utgår eller för vilket ersättning utgår endast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag, med undantag dock för ej mindre uppdrag, som omförmälas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, än även anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet, eller

c) för vårdande av svag hälsa, som äger rum i omedelbart sammanhang med föregående tjänstledighet på grund av sjukdom och av vederbörande läkare förklaras erforderlig för återvinnande av full tjänsteduglighet efter samma sjukdom, dock högst för en månad, eller

d) under högst åtta dagar för enskild angelägenhet, som av vederbörande folkskolinsepektör befinnes vara av särskilt ömmande beskaffenhet, eller där eljest synnerliga skäl föreligga,

skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § i detta reglemente angivna tjänstledighetsavdrag.

Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap eller barnsbörd under en tid av högst tre månader.

15 §.

Lärare, som erhållit ledighet för att fullgöra honom såsom beställningshavare i arméns eller marinens reserver (reservstater) eller såsom värnpliktig åliggande militär tjänstgöring skall i löneavseende för sådan tid avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

16 §.

Lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet för att uppehålla annan lärarbefattning vid statlig eller kommunal läroanstalt, skall under tiden för ledigheten avstå hela lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg.

17 §.

1. Vid tjänstledighet för uppdrag, som omförmälas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet samt vid ledighet av annan anledning än de under 12—16 §§ nämnda, må lärare kunna under högst fyra månader av ett och samma redovisningsår erhålla tjänstledighet mot avstående av den på tiden belöpande delen av lönen samt i förekommande fall kallortstillägg och i 18 § angivet lönetillägg.

2. Vid tjänstledighet utöver fyra månader av anledning, som i mom. 1 avses, skall läraren, därest vederbörande folkskolinspektör ej på grund av särskilda skäl medgivit, att de i mom. 1 meddelade föreskrifterna må tillämpas, avstå för dag räknat $\frac{1}{273}$ av såväl årslönen som, i förekommande fall, honom tillkommande kallortstillägg och i 18 § angivet lönetillägg.

3. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 och 2 mom. skall därjämte iakttagas, att lärare, som under hela den på ett redovisningsår belöpande lästiden åtnjutit tjänstledighet av anledning, som i sagda moment sägs, icke må för sådant år uppbära någon del av den kontanta lönen.

18 §.

Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola utgår lönetillägg med 450 kronor för år räknat.

19 §.

Lärare skall vid skada till följd av olycksfall i tjänsten kostnadsfritt erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel samt, där olycksfallet medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande nödiga hjälpmedel, allt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar.

20 §.

1. Varder lärare avstängd från tjänstgöring eller tagen i häfte, skall hans avlönning under tiden innehållas, så framt ej folkskolestyrelsen (skolrådet)

med folkskolinspektörens medgivande finner skäligt låta honom uppbära något därav.

2. Avhåller sig lärare från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, må. han för den tid vidkännas avdrag å avlöningen enligt bestämmelserna i 17 § 1 mom.

21 §.

Avlider lärare, skall till hans dödsbo såsom begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock högst 500 kronor. I nämnda belopp skall den vid dödsfall till följd av olycksfall i arbetet enligt lag och särskild författning utgående begravningshjälp anses inbegripen.

2 kap. Icke ordinarie ämneslärare.

22 §.

Med extra ordinarie lärare avses i detta reglemente ämneslärare, som anställes för full tjänstgöring å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie.

Med vikarierande lärare avses den, som anställes för full tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning. I övrigt anställda icke ordinarie ämneslärare benämnas i detta reglemente timlärare.

23 §.

1. Till extra ordinarie lärare utgår, på sätt i det följande angives, lön såsom till extra ordinarie tjänstemän i nedan upptagna lönegrader vid den allmänna civilförvaltningen, dock att lägsta löneklassen inom vederbörande lönegrad skall vara tre löneklasser lägre än för ordinarie befattningshavare inom motsvarande lönegrad. För kvinnlig befattningshavare skall gälla den begränsning, som i 6 § omförmäles.

Manlig extra ordinarie lärare vid folkskola hänföres till 17:e lönegraden, vilken i enlighet med vad ovan stadgats för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne- klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
17:e lönegraden	14	3 240	3 384	3 528	3 672	3 816	3 960	4 104
	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676
	20	4 860	5 058	5 256	5 454	5 652	5 850	6 048

Kvinnlig extra ordinarie lärare vid folkskola hänföres till 15:e lönegraden, vilken i enlighet med vad ovan stadgats för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne-klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
15:e lönegraden	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672
	13	3 060	3 198	3 336	3 474	3 612	3 750	3 888
	14	3 240	3 384	3 528	3 672	3 816	3 960	4 104
	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304

Extra ordinarie lärare vid småskola hänföres till 9:e lönegraden, vilken i enlighet med vad ovan stadgats för nedannämnda löneklasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löne-klass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
9:e lönegraden	6	2 100	2 196	2 292	2 388	2 484	2 580	2 676
	7	2 220	2 322	2 424	2 526	2 628	2 730	2 832
	8	2 340	2 448	2 556	2 664	2 772	2 880	2 988
	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300
	11	2 730	2 856	2 982	3 108	3 234	3 360	3 486
	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672

Fördelningen av de orter, där extra ordinarie lärare äro stationerade, sker enligt den för allmänna civilförvaltningen gällande, av Kungl. Maj:t fastställda dyrtidsfördelningen.

Den löneklass inom vederbörande lönegrad, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställles i enlighet med vad som i tillämpliga delar föreskrives i 6—8 §§, dock att extra ordinarie lärare skall vara berättigad att för placering i löneklass tillgodoräkna hela den tid, han tidigare kan hava innehaft motsvarande anställning som icke ordinarie lärare vid folk- respektive småskola och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i 7 § a) sägs.

Vid beräkning av tjänstetid skall en undervisningstid av 242 dagar anses som helt läsår, och må lärare icke för något redovisningsår tillgodoräkna mera än nämnda antal dagar.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den ortsgрупп, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

2. Förutom lön kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 11 § samt de särskilda tillägg och förmåner, som omförmälas i 18 och 19 §§.

24 §.

Extra ordinarie lärare, som av behörigen styrkt sjukdom i andra fall, än som avses i 13 §, hindras att tjänstgöra, äger att under en tid av högst sex månader av ett och samma redovisningsår eller vid sjukdom, som fortgår vid övergången till nytt redovisningsår, under sammanlagt högst sex månader åtnjuta lön jämte förekommande ortstillägg efter avdrag av ett belopp för dag räknat, som framgår av efterföljande tabell:

Lärare vid folkskola		Lärare vid småskola	
Löneklass	Avdrag kr.	Löneklass	Avdrag kr.
12.....	1·80	6.....	1·10
13.....	1·95	7.....	1·20
14.....	2·10	8.....	1·30
15.....	2·30	9.....	1·40
16.....	2·50	10.....	1·50
17.....	2·75	11.....	1·65
18.....	3—	12.....	1·80
19.....	3·25		
20.....	3·50		

I övriga fall av sjukledighet skall extra ordinarie lärare avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

25 §.

Extra ordinarie lärare, som beviljas ledighet av anledning, som i 14 § sägs, skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 24 § angivna tjänstledighetsavdrag.

Till extra ordinarie lärare, som fullgör honom åliggande militär tjänstgöring, utgår ersättning med två kronor för dag.

26 §.

Lön till extra ordinarie lärare utgår för läsår. Utbetalning av avlöningen sker månadsvis i efterskott med så stort belopp, som motsvarar den av honom under månaden fullgjorda tjänstgöringen, dock att därest lärarens tjänstgöring avslutas före utgången av en kalendermånad, den på tjänstgöringstiden under denna månad belöpande delen av avlöningen må utbetalas vid tjänstgöringens slut.

27 §.

För extra ordinarie lärare skola i övrigt tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 4, 5, 9, 11, 13 och 17—21 §§ i detta reglemente.

28 §.

Vikarierande lärare äger åtnjuta lön enligt den löneklass, som han enligt bestämmelserna i 23 § skulle hava tillhört, därest han varit extra ordinarie lärare.

Vikarie för lärare vid mindre folkskola eller för biträdande lärare vid folkskola skall härvid erhålla avlöning enligt samma löneklass som extra ordinarie lärare vid småskola.

29 §.

För vikarierande lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 4, 5, 9, 11, 13, 18, 19 och 26 §§ i detta reglemente.

30 §.

Ordinarie lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet från egen befattning för att tjänstgöra å motsvarande icke-ordinarie lärarbefattning i annat skoldistrikt, skall för sådan tjänstgöring åtnjuta avlöning till samma belopp, som om han å tjänstgöringsorten i stället uppehållit sin egen befattning.

31 §.

Timlärare åtnjuter arvode, beräknat med följande, för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
Manlig timlärare vid folkskola.....	108	112	118	122	128	132	136
Kvinnlig timlärare » »	96	100	104	108	114	120	124
Manlig eller kvinnlig timlärare vid småskola eller mindre folkskola samt biträdande timlärare vid folkskola...	70	74	77	80	83	86	90

32 §.

För timlärare skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 26 § i detta reglemente.

3 kap. Reglementets tillämplighet m. m.

33 §.

Lärare, som omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning men icke vill underkasta sig detta regle-

mentes villkor och bestämmelser och icke heller kan därtill lagligen förbindas, skall göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Lärare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av vederbörande för honom gällande pensionsbestämmelser, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom.

En var annan lärare, som utan att vara underkastad äldre lönebestämmelser, vid den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning av den art, som i reglementet avses, eller som senare tillträder sådan befattning, är pliktig att, med frånträdande av samtliga honom vid tidpunkten för nämnda ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner, underkasta sig detta reglementes föreskrifter och villkor ävensom dels minskning i eller upphörande av extra inkomster, som kunna medfölja befattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed, dels ock de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfärdade rörande de i 9 §, 13 § 2 mom. och 19 § berörda hänseenden samt i fråga om såväl egen pension som beträffande änke- och pupillpensionering.

KAP. V.

Specialmotivering till de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente.

Såväl lärarlönekommittén som 1928 års lönekommitté hava sammanfört avlöningsbestämmelserna för de olika kategorierna av icke statligt anställda lärare i ett gemensamt avlöningsreglemente. 1935 års lärarlönesakkunniga däremot hava utgått ifrån, att skilda reglementen skulle utfärdas för de olika kommunala skolformernas lärare och i anslutning härtil utarbetat ett utkast till särskilt avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.

Frågan om vilketdera av dessa tillvägagångssätt, som bör komma till användning, är enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas mening ett spörsmål av praktisk art, som uteslutande torde böra bedömas med hänsyn till vad som kan vara ägnat att underlätta tillämpningen av bestämmelserna för ifrågasvarande lärargrupper. I detta avseende torde särskilt böra uppmärksammas, att avlöningsbestämmelserna för folk- och småskollärare skola tillämpas inom vart och ett av landets inemot 2 500 skoldistrikt. På grund härav komma kraven på enkla och överskådliga bestämmelser att göra sig särskilt starkt gällande beträffande dessa lärare. Det kan därför icke vara lämpligt, knappast ens möjligt, att betunga reglementet för folk- och småskollärare med den mängd speciella avlöningsbestämmelser, som säkerligen komma att visa sig erforderliga för de olika lärargrupperna vid de högre kommunala skolformerna — högre folkskolor, kommunala mellanskolor och kommunala flick-

skolor — vilka hava helt andra organisationsformer och arbetsuppgifter än folk- och småskolorna. I all synnerhet torde vad nu sagts äga giltighet, därest avlöningsbestämmelserna för sistnämnda lärare befinnas böra utformas i närmare anslutning till de statliga bestämmelserna, än vad som ansetts lämpligt beträffande folk- och småskollärarna.

Även med beaktande av önskvärdheten av att i ett och samma avlöningsreglemente kunna innefatta så många grupper av befattningshavare som möjligt, hava 1936 års lärarlönesakkunniga av ovan angivna praktiska skäl ansett sig böra giva ett avgjort företräde åt förslaget, att ett särskilt avlöningsreglemente bör utfärdas för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

Ifråga om de olika paragraferna hava de sakkunniga såvitt möjligt sökt anknytning till de för kommunikationsverken och den allmänna civilförvaltningen gällande bestämmelserna. Såsom 1935 års lärarlönesakkunniga framhållit, hava emellertid de avsevärda olikheter i skilda hänseenden, som förefinnas mellan dessa grenar av statsförvaltningen å ena sidan och de kommunala förvaltningsområden, det här gäller, å den andra, påkallat väsentliga avvikelser för lärarnas vidkommande från de statliga bestämmelserna.

Föreliggande förslag till avlöningsreglemente avviker även i vissa delar från det av 1935 års lärarlönesakkunniga utarbetade reglementsutkastet, beroende huvudsakligen på att 1936 års sakkunniga i olikhet mot nämnda sakkunniga förordat, att bruttolönesystemet borde tillämpas även för folk- och småskolans lärare.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att de förutsätta, att reglementet i tillämpliga delar kommer att bli gällande jämväl för lärare vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och barnhem samt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, vilka befattningshavares löner utgå efter samma grunder som för lärarpersonalen vid folk- och småskolor. Vad angår nomadlärarna, vilka äro statsanställda, äro deras löner satta i en viss relation till folk- och småskollärarkårens. Vid bifall till föreliggande förslag böra nomadlärarnas löner givetvis anpassas här-efter. Denna fråga faller emellertid utanför de sakkunnigas uppdrag.

1 kap. Ordinarie ämneslärare.

1 §.

För närvarande uppbära ordinarie lärare hela den kontanta lönen förskottsvis med en tolfedel i början av varje kalendermånad. Då de sakkunniga nu föreslå en övergång till utbetalning av lönen i efterskott i enlighet med vad som gäller för befattningshavare vid nyreglerade verk, kommer avlöning att utgå endast till och med den dag, läraren avgår. De sakkunniga förutsätta, att härav föranledda åtgärder komma att vidtagas beträffande bestämmelserna om lärarnas tjänstepension, som enligt gällande bestämmelser utgår först från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten efter uppnådd pensionsålder ägt rum. Till denna fråga få de sak-

kunniga återkomma i samband med fullgörandet av uppdraget att utreda vissa lärarna berörande pensionsspörsmål.

I gällande avlöningskungörelse (nr 434/1936) finnes i § 13 mom. 4 särskild föreskrift angående avdrag å lönen för pensionsavgifter till statens pensionsanstalt och avdrag i vissa fall av tjänstledighet. De sakkunniga avse självfallet icke någon ändring av vad sålunda stadgats. Någon särskild föreskrift i avlöningsreglementet angående nu nämnda avdrag synes emellertid icke vara erforderlig. Beträffande pensionsavdragen må framhållas, att bestämmelser härom finnas meddelade i reglementet för statens pensionsanstalt.

I § 12 av gällande avlöningskungörelse stadgas, att där folkskollärartjänst är förenad med organist- och klockarbefattning eller med prästerlig befattning, skall den, som innehar de förenade tjänsterna, uppbära de för dessa anslagna lönerna oavkortade. Innehavare av förenade folkskollärar- samt organist- och klockarbefattningar skall dock vara förbunden att själv avlöna sin medhjälpare för bestridande av de båda sistnämnda befattningarna.

Enligt de sakkunnigas mening torde vad sålunda stadgats få anses gälla utan att särskild föreskrift därom meddelas. I föreliggande reglementsförslag har något motsvarande stadgande därför icke intagits.

I vissa skoldistrikt utgå på grund av enskild donation förmåner till lärare utöver lönen. Någon ändring härutinnan avses icke genom stadgandet i 1 § 1 mom. Särskilt förbehåll härom har icke ansetts nödigt att införa i författningen.

2 §.

I fråga om rätt för lärare att med ordinarie lärarbefattning förena annan tjänst eller särskilt uppdrag hava de sakkunniga ansett, att samma bestämmelser böra gälla för lärarna som för statens befattningshavare.

Den prövning, som beträffande i mom. 2 avsedda fall inom statsförvaltningen verkställes av Kungl. Maj:t eller av vederbörande verksstyrelse, torde lämpligen böra överlämnas åt vederbörande folkskolinspektör, som även enligt gällande bestämmelser har motsvarande prövning om hand.

Slutligen torde liksom hittills för lärarnas vidkommande böra gälla vad som särskilt finnes stadgat i fråga om förening av folkskollärartjänst med organist- och klockarbefattning eller med prästerlig befattning.

3 §.

Då det tidigare gällt att utsträcka tillämpningen av det nya statliga lönesystemet till sådana förvaltningsområden, för vilka särskilda reglementen ansetts erforderliga, har i dylika reglementen i regel intagits hela löneplanen, varjämte i en vid reglementet fogad tjänsteförteckning angivits, till vilken lönegrad de olika befattningarna inom ifrågavarande förvaltningsområde skulle hänföras. En dylik anordning synes icke lämpligen böra ifrågakomma i ett reglemente för befattningshavare vid det kommunala folkskoleväsendet, där endast tre olika kategorier av befattningshavare förekomma till inplacement i skilda lönegrader, nämligen manliga och kvinnliga folkskollärare samt

lärare vid småskola. Någon uppdelning av sistnämnda lärare i manliga och kvinnliga med inplacering i olika lönegrader torde icke böra ske, enär manliga lärare vid småskola endast förekomma i ett försvinnande fåtal fall (omkring ett 50-tal i hela riket). Dessa hava föreslagits till inplacering i samma lönegrad som de kvinnliga lärarna men skulle liksom hittills erhålla ett särskilt lönetillägg enligt bestämmelserna i 18 §.

Vid nu angivna förhållanden har det synts de sakkunniga vara lämpligast att, i nära anslutning till vad 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagit, för var och en av nämnda tre kategorier angiva, vilken lönegrad de böra tillhöra, och därefter angiva de lönebelopp, som den för närvarande gällande allmänna löneplanen upptager för olika löneklasser i de olika ortsgrupperna. De sakkunniga utgå härvid ifrån att om lönebeloppen i denna allmänna löneplan ändras, motsvarande ändring skall från samma tidpunkt som för andra befattningshavare tillämpas även för lärarna, i den mån ändringarna beröra de lönegrader, i vilka lärarna äro inplacerade.

I fråga om den nu gällande och jämväl av de sakkunniga i föreliggande reglementsförslag intagna bestämmelsen, att kvinnliga befattningshavare icke kunna vinna uppflyttning i högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad, må erinras, att 1928 års lönekommitté föreslagit, att denna begränsning ej längre skulle gälla. Denna lönekommitté förutsatte emellertid härvid, att berörda ändring skulle, i enlighet med vad kommittén föreslagit, genomföras för samtliga kvinnliga befattningshavare i statsförvaltningen. Även 1936 års lärarlönesakkunniga utgå ifrån, att likställighet i detta avseende bör råda mellan samtliga de kvinnliga befattningshavare, vilkas löner äro statligt reglerade på grundval av det nya lönesystemet. Även om denna genom kompromiss vid 1925 års riksdag tillkomna begränsning av kvinnliga befattningshavares lönetur (jfr sid. 37) i och för sig måste betecknas såsom otillfredsställande, hava de sakkunniga icke ansett sig kunna föreslå, att undantag från nämnda föreskrift skulle göras för kvinnliga befattningshavare vid folk- och småskolorna.

4—5 §§.

Enligt föreliggande förslag till lönereglering på bruttolönesystemets grund skulle lärarnas nuvarande förmåner av fri bostad med bränsle upphöra och lärarna i stället lämna ersättning för anvisad tjänstebostad. De sakkunniga hava redan framhållit, att det härigenom icke skulle komma att inträda någon ändring i sak av de nuvarande förhållandena på detta område. Vid utformandet av bestämmelserna i 4 § om skyldighet för lärare att mottaga tjänstebostad av tjänlig beskaffenhet hava de sakkunniga i anslutning här till utgått från att de bostadslägenheter, som för närvarande äro lärarna anvisade såsom bostadsförmån, skulle även efter löneregleringen komma att anvisas lärarna som tjänstebostäder, under förutsättning likväl, att dessa bostäder äro tjänliga, d. v. s. icke förete alltför stora brister i förhållande till vad boställsordningen föreskriver. För bedömandet av frågan, om så kan anses vara fallet, är det icke möjligt att i författningen i detalj meddela

föreskrifter. Dylika spörsmål få avgöras efter skälighetsprövning från fall till fall. De sakkunniga förutsätta härvid, att såsom tjänlig bostad för ordinarie manlig folkskollärare i regel icke skall kunna godtagas mindre lägenhet än två rum och kök, d. v. s. en lägenhet, som är ett rum mindre, än vad boställsordningen angiver.

I avseende å storleken av den ersättning, som läraren skall vara skyldig att erlagga för anvisad tjänstebostad jämte bränsle, hava de sakkunniga tidigare framhållit, att denna ersättning skall fastställas på grundval av den värdering av hyrespriserna å olika orter, som med vissa mellanrum verkställas av socialstyrelsen. I anslutning till vad som anförts i den allmänna motiveringen har i 5 § stadgats, att ersättning för tjänstebostad, som i väsentliga avseenden kan anses uppfylla fordringarna i gällande boställsordning, skall utgå enligt en i paragrafen upptagen tabell, som för nio olika hyresgrupper (I—IX), angiver hyresersättningen för tjänstebostäder av olika storlek. De belopp, som i nämnda tabell angivits för den lägsta (I), respektive högsta (IX) hyresgruppen äro beräknade med utgångspunkt från de hyresbelopp, som med ledning av socialstyrelsens hyresvärderingar gälla för orter, som uppvisa lägsta, respektive högsta hyreskostnaderna. Härvid hava de sakkunniga utgått ifrån att hyresvärdet för en bostad av den beskaffenhet, boställsordningen föreskriver, är omkring 15 % högre än socialstyrelsens medelvärden för samtliga bostäder å respektive orter. Härtill kommer värdet av bränslekostnaderna, vilket torde kunna upptagas till 40 kronor per år och eldstad.

I enlighet härmed har i den lägsta hyresgruppen för en lägenhet om två rum och kök jämte bränsle upptagits ett ersättningsbelopp av 420 kronor. För bedömande av skäligheten av detta belopp må framhållas, att enligt den utredning, som verkställt av 1935 års lärarlönesakkunniga på grundval av de uppgifter, som infordrats från vederbörande skoldistrikt, medelvärdet för motsvarande lägenhet å billigaste ort, A-ort, beräknats till 401 kronor eller sålunda ungefärligen samma belopp som det av de sakkunniga föreslagna. Enligt lärarlönekommitténs förslag skulle värdet av en lägenhet av samma storlek utgöra skillnaden i avlöning mellan 15:e och 13:e lönegraderna eller sålunda för en folkskollärarinna i lägsta löneklassen 429 kronor och i högsta löneklassen 660 kronor jämte å dessa belopp belöpande dyrtidstillägg. 1928 års lönekommitté hade i sitt förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter föreslagit en ersättning för bostad om två rum och kök samt bränsle med 480 kronor per år. Mot storleken av denna ersättning förklarade sig socialstyrelsen i ett den 15 november 1930 avgivet utlåtande icke hava något att erinra med hänsyn till den kvalitet å tjänstebostäderna, som framginge av boställsordningen.

På grund av vad sålunda anförts hava de sakkunniga för sin del ansett, att en ersättning i den lägsta hyresgruppen av 420 kronor för år för en lägenhet av nu angiven storlek jämte bränsle icke kan vara för hög.

I anslutning till nämnda belopp hava hyresvärdena på bostäder om ett rum och kök samt tre rum och kök beräknats i enlighet med grunder, som förut

angivits. Med utgångspunkt från de belopp, som sålunda upptagits för den lägsta och den högsta hyresgruppen, hava hyresbeloppen för mellanliggande grupper beräknats med jämna intervaller mellan de olika grupperna. Härvid hava smärre jämkningar varit erforderliga för att såvitt möjligt få fram med 12 jämnt delbara belopp.

Lärarnas stationeringsorter fördelas å nämnda nio hyresgrupper av Kungl. Maj:t efter av socialstyrelsen på grundval av utredning rörande de för orterna gällande hyreskostnaderna utarbetat förslag.

Vid denna fördelning skola enligt de sakkunnigas mening läggas till grund de hyresbelopp, som för respektive orter uppkomma efter en ökning med omkring 15 % av socialstyrelsens medelhyresvärde för samtliga bostäder på orten och med tillägg av kostnaderna för bränsle, beräknade efter omkring 40 kronor per år och eldstad. Med ledning av sålunda beräknat hyresbelopp hänföres orten till den hyresgrupp, som för en lägenhet om två rum och kök upptager närmast motsvarande hyresersättningen.

Enligt en av de sakkunniga verkställd utredning, som omfattat samtliga tjänstgöringsorter för folk- och småskollärare, skulle vid en dylik fördelning på grundval av de hyresvärden, som framkommit i 1933 års hyresräkning, icke mindre än omkring 85 % av de 2 800 olika tjänstgöringsorterna komma att hänföras till den lägsta hyresgruppen. Fördelningen av lärarnas tjänstgöringsorter å de olika hyresgrupperna skulle alltså i själva verket komma att innebära, att ett relativt fåtal orter, företrädesvis städer, köpingar m. fl. mera tätbebyggda samhällen, fördelades mellan ortsgrupper av II—IX.

Frågan om det lämpliga antalet hyresgrupper kan bli föremål för delade meningar. De sakkunniga hava haft under prövning olika alternativ i detta hänseende, fem, sju och nio. Ett färre antal hyresgrupper skulle måhända förenkla tillämpningen, men ansluter sig å andra sidan ej lika smidigt till de faktiska förhållandena och verkar därför ej lika rättvist som en hyresgruppsplan, upptagande ett större antal grupper. Efter att till en början hava räknat med sju hyresgrupper hava de sakkunniga därför till slut stannat vid nio eller lika många som de nuvarande faktiska dyrortsgrupperna. Med avseende å möjligheterna att verkställa den i författningen förutsatta fördelningen av lärarnas stationeringsorter på de olika hyresgrupperna, ett arbete som måhända kan förefalla omfattande, vilja de sakkunniga meddela, att de försöksvis med hjälp av sakkunnig arbetskraft utfört en sådan fördelning beträffande samtliga ifrågakommande orter i hela landet, byggd på en plan, upptagande sju hyresgrupper, och att denna fördelning tagit relativt kort tid i anspråk. Fördelningen återfinnes bland de sakkunnigas handlingar.

För de fall, då anvisad tjänstebostad i väsentliga avseenden icke uppfyller de fordringar, som boställsordningen uppställer, skall hyresersättningen av vederbörande skolstyrelse nedsättas med belopp, som prövas skäligt med hänsyn till vad i sådant avseende brister. Beträffande frågan huruvida förefintliga brister i en tjänstebostad skola anses vara av beskaffenhet att böra föranleda nedsättning av föreskrivet hyresbelopp få de sakkunniga i avslutning till vad därom anförts i den allmänna motiveringen uttala, att denna

fråga torde böra bedömas med ledning av den praxis, som för närvarande tillämpas i fråga om lärares rätt till ersättning för bristande naturaförmåner och som kommit till uttryck i ett stort antal regeringsrättsutslag. I de fall, dylik ersättning befunnits böra utgå enligt gällande bestämmelser, bör också läraren enligt de föreslagna bestämmelserna vara berättigad att erhålla nedsättning av hyresersättningen. Genom denna hänvisning till gällande praxis hava de sakkunniga även angivit vad som bör förstås med uttrycket, att en tjänstebostad ej »i väsentliga avseenden» uppfyller fordringarna i gällande boställsordning.

För närvarande finnas inga föreskrifter meddelade angående prövningen av storleken av den ersättning, som i förekommande fall skall utgå för bristande naturaförmåner. I sådant avseende stadgas allenast, att läraren är berättigad till dylik ersättning och, därest han ej åtnöjes med av folkskolestyrelsen beslutad ersättning, får han söka rättelse genom anförande av besvär över styrelsens beslut.

Med hänsyn till önskvärdheten av att såvitt möjligt undvika det omständliga besvärsförfarandet torde böra tagas under övervägande, huruvida icke de beslut, skolstyrelse enligt 5 § 5 st. i föreliggande reglemente har att fatta om nedsättning av hyresersättningen i de fall, då brister i tjänstebostaden berättiga härtill, skulle kunna grundas på en objektiv och opartisk utredning.

Enligt de sakkunnigas mening synes det också vara möjligt att utan nämnvärda kostnader få till stånd en dylik utredning i samband med den i boställsordningen föreskrivna syneförrättning, då tjänst avträdes eller tillträdes. Dylik syn skall å tjänstebostaden hållas, därest vederbörande tillträdare eller skoldistrikt sådant yrkar. Har under loppet av fem år varken boställshavare eller skoldistrikt påkallat syn, skall sådan vid näst därefter infallande lärarombyte verkställas, ändå att yrkande därom icke framställles. Av- och tillträdessyn förrättas av vederbörande statens folkskolinspektör eller lämplig person, som skolöverstyrelsen efter framställning av inspektören därtill förordnar i närvaro av ombud för skolrådet samt av- och tillträdande lärare eller deras ombud.

I syneprotokollet skall förrättningsmannen göra anteckning om behövliga reparationer samt även om sådana skador eller brister, vilka uppenbarligen vållats genom avträdares eller hans husfolks vårdslöshet.

Enligt de sakkunnigas mening synas bestämmelserna om vad som vid laga av- och tillträdessyn skall införas i syneprotokollen lämpligen böra kompletteras med en föreskrift, att förrättningsmannen däri även skall angiva de brister, som kunna förefinnas i tjänstebostaden i förhållande till de i boställsordningen uppställda fordringarna å en dylik bostad. Vidare borde förrättningsmannen vara skyldig att efter överläggning med ombudet för folkskolestyrelsen (skolrådet) och den tillträdande läraren eller hans ombud i protokollet angiva, huruvida och i vad mån han och de båda sistnämnda deltagarna i syneförrättningen för sin del anse nedsättning av hyresersättningen skälig böra ske på grund av vad sålunda kan brista.

Genom en dylik komplettering av syneprotokollen är det givetvis icke av-

sett att på något sätt binda skolstyrelserna i deras prövning av dessa frågor utan endast att söka få fram ett sakligt underlag till ledning vid deras ståndpunktstagande.

Då lärarne och skoldistriktet äro berättigade att genom besvär hänskjuta frågor av denna art till högre myndigheter, skulle dylika uppgifter i syneprotokollen även kunna tjäna dessa myndigheter till ledning vid prövningen av anförda besvär.

Det torde böra ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare utredning fatta beslut om de ändringar av boställsordningen, som i nu angivna hänseende kunna vara påkallade. Härvid synes jämväl böra tagas under övervägande, huruvida icke möjlighet bör beredas såväl boställshavare som skoldistrikt att även vid andra tillfällen, än då tjänstebostad byter innehavare, påkalla syneförrättning.

Det kan nämligen även under en lärares tjänstetid inträffa sådana förändringar i avseende å tjänstebostaden, att en förändring av hyresbeloppet kan vara påkallad, t. ex. om skoldistrikt genom en reparation eller ombyggnad av en bostad, som tidigare ej uppfyllt boställsordningens fordringar, anser sig hava åstadkommit en författningsenlig bostad, för vilken full hyresersättning bör lämnas.

6—7 §§.

Bestämmelserna i 6—7 §§ om rätt för ordinarie lärare att efter viss tids tjänstgöring i ordinarie anställning erhålla uppflyttning i högre löneklass ansluta sig i allt väsentligt till vad som gäller för statens befattningshavare i allmänhet.

I 7 § har emellertid i första stycket under punkten b) en avvikelse befunnits vara påkallad för lärarens vidkommande. Under det att befattningshavare i allmänhet kunna disciplinärt bestraffas endast för fel eller försummelse under den egentliga tjänstgöringen, har det av ålder ansetts böra ställas särskilda krav på lärarna i fråga om deras uppträdande även utom den egentliga tjänsten. I den allmänna folkskolestadgan har i enlighet härmed föreskrivits (§ 32), att om giltig anledning till anmärkning mot ordinarie folkskollärare finnes på grund av lärarensandel, läraren härför kan erhålla disciplinär bestraffning i form av föreställning och varning, suspension eller avsättning.

Enligt de sakkunnigas mening kan det knappast anses vara rimligt, att en lärare, som fört en sådanandel, att han härför erhållit disciplinär bestraffning, under alla förhållanden skall kunna göra anspråk på samma rätt till löneförhöjning, som andra lärare. De sakkunniga hava därför i 7 § första stycket under punkten b) föreslagit befogenhet för skolstyrelse att vid prövning av fråga, huruvida uppskov bör äga rum med lärares uppflyttning i högre löneklass, i vissa fall taga hänsyn till den omständigheten, att lärare erhållit bestraffning på grund av sinandel. Detta skall dock, enligt vad som uttryckligen framhålles i författningstexten, endast kunna ske, då förseelsen kan sägas karakterisera arten av hans förhållande som lärare i dess helhet.

Genom att inskränka möjligheten för skolstyrelse att besluta om uppskov med löneklassuppflyttning på grund av lärarens vandel till sådana fall, då läraren härför erhållit bestraffning, hava för lärarna garantier skapats mot missbruk från skolstyrelsens sida. Läraren äger nämligen rätt att anföra besvär över skolstyrelsens beslut om bestraffning hos vederbörande domkapitel och sedermera hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

8 §.

I fråga om rätt för folk- och småskollärare att vid tillträddandet av ordinarie befattning tillgodoräkna sig föregående tjänstgöring för erhållande av ålderstillägg fanns i den ursprungliga lydelsen av den för dessa lärare gällande avlöningskungörelsen dylik rätt medgiven allenast beträffande tjänstgöring vid vissa särskilt angivna skolformer och anstalter. Dessa undantagsbestämmelser hava sedermera gång efter annan utvidgats. Rätt för dessa lärare att i löneturshänseende tillgodoräkna föregående tjänstgöring såsom icke-ordinarie lärare vid folk- respektive småskola har däremot medgivits först genom beslut vid 1935 års riksdag, enligt vilket lärare för erhållande av ålderstillägg äger tillgodoräkna den tid utöver fem läsår, han efter avläggandet av examen, som föreskrivits för hans befattning, i icke-ordinarie anställning tjänstgjort som folk- respektive småskollärare. Denna lönetursrätt synes dock närmast hava tillkommit med hänsyn till den under de senare åren inträffade försämringen i befodringsförhållandena.

Efter genomförandet av en lönereglering på grundval av det nya statliga lönesystemet, borde givetvis dessa lärare erhålla samma rätt som statens befattningshavare att vid tillträddandet av ordinarie befattning tillgodoräkna dessförinnan fullgjord tjänstgöring för uppflyttning i högre löneklass.

I enlighet härmed skulle lärare, som från icke-ordinarie befattning vinner befördran till ordinarie tjänst, äga att för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna den tid utöver tre år, under vilken han i en följd innehaft anställning, som i avseende å tjänstgöringens art och omfattning befinnes likvärdig med hans innehavande befattning.

Dessa tillgodoräkningsgrunder hava emellertid ofta kommit att leda till synnerligen otillfredsställande resultat för befattningshavare, vilkens tidigare tjänstgöring icke kunnat tillgodoräknas, på grund av att den ej ansetts fylla kraven på att vara fullgjord *i en följd* med tillträddandet av den ordinarie tjänsten. Därtill kommer, att det redan för statsförvaltningens vidkommande visat sig vara förenat med avsevärda svårigheter att i praktiken uppehålla någon enhetlig tolkning av vad som bör förstås med att tjänstgöring fullgjorts *i en följd med tillträddandet av ordinarie befattning*. Avbrott i själva anställningen i statens tjänst och relativt korta avbrott i tjänstgöringen, t. ex. på grund av sjukdom eller för enskilda angelägenheter, anses emellertid utsluta rätten att för uppflyttning i högre löneklass tillgodoräkna någon del av den dessförinnan fullgjorda tjänstgöringen.

Då nu angivna bestämmelser icke ens kunna anses tillfredsställande för de relativt enhetliga förhållandena inom statsförvaltningen, måste det anses ute-

slutet, att utsträcka deras tillämpning till det kommunala folkskoleväsendet. Beträffande folk- och småskollärare, som ofta hava anställning än i det ena, än i det andra skoldistriktet, skulle det nämligen bliva ännu svårare att avgöra, om den tidigare anställningen kan anses hava fortlupit i en följd med ordinarieblivandet eller om förefintligt avbrott i densamma är av beskaffenhet att böra utesluta tillgodoräkning av dessförinnan fullgjord tjänstgöring.

Vid bedömandet av frågan om lärarnas lönetur hava de sakkunniga i första hand ansett sig böra uppställa som ett önskemål, att bestämmelserna här om böra utan svårighet kunna tillämpas av de olika skoldistriktet.

Efter en ingående prövning av hithörande spörsmål och de olika alternativ, som därvid kunna komma ifråga, hava de sakkunniga för sin del, i likhet med 1935 års lärarylönessakkunniga, kommit till den uppfattningen, att de nuvarande grunderna — alltså även de bestämmelser, som i detta avseende genomförts vid 1935 års riksdag — i stort sett böra tillämpas även efter genomförandet av det nya lönesystemet. Det behöver icke påpekas, att en dylik anordning skulle för den praktiska tillämpningen av bestämmelserna i de olika skoldistriktet innebära en påtaglig fördel.

I de nu gällande bestämmelserna hava de sakkunniga därför endast föreslagit den ändringen, att vid beräkningen av lärares föregående tjänstgöring som icke-ordinarie lärare hänsyn icke skall i första hand tagas till den faktiskt fullgjorda tjänstgöringen utan till den tid lärare *innehaft icke-ordinarie anställning*, under förutsättning likväl, att han därunder fullgjort minst 4/5 av den på samma tid belöpande tjänstgöringen. Denna förändring har ansetts böra vidtagas, för att den av praktiska skäl påkallade likställigheten mellan extra ordinarie och vikarierande lärare i fråga om inplacering i löneklass skulle kunna vinnas. Enligt vad den för teknisk granskning av de föreslagna avlöningsbestämmelserna särskilt tillkallade experten, undervisningsrådet Engvall, utalat, skulle en dylik ändring av bestämmelserna icke medföra något nämnvärt merarbete för skolstyrelserna. För övrigt må framhållas, att skolöverstyrelsen på sin tid hemställt, att en dylik ändring av här avsedda bestämmelser skulle ske redan i samband med de år 1936 vidtagna ändringarna i avlöningskungörelsen.

I förhållande till de för statens befattningshavare gällande bestämmelserna skulle vad sålunda förordats innebära vissa rätt betydande avvikelser. Frånsett de speciella lönetursbestämmelser beträffande tjänstgöring vid vissa särskilt angivna skolformer och anstalter, vilka dock synas hava tillkommit icke så mycket för att bereda lärarna en löneförmån utan fastmera i syfte att möjliggöra eller i varje fall underlätta rekryteringen av lärarna till dessa skolor och anstalter, skulle lärarna bl. a. få tillgodoräkna hela den tid, de tidigare kunna hava innehaft motsvarande anställning som ordinarie lärare. I sak innebär emellertid denna bestämmelse allenast ett bibehållande av den lärare enligt praxis redan tillkommande rätten att vid förnyad anställning som ordinarie omedelbart erhålla samma antal ålderstillägg, som han innehaft i den tidigare anställningen, oavsett om anställningarna innehafts i samma skoldistrikt eller ej. En dylik anordning torde få anses vara motiverad med önsk-

vårdheten av att möjliggöra för lärarna att övergå från ett skoldistrikt till ett annat. I praktiken har det nämligen i regel visat sig vara möjligt att vinna ordinarie anställning i ett distrikt först efter längre eller kortare tids anställning inom distriktet som icke-ordinarie lärare.

De olikheter, som i nämnda och andra avseenden föreligga mellan de statliga bestämmelserna om lönetur och de här föreslagna, hava sin grund i de säregna förhållanden, som i skilda avseenden äro rådande inom ifrågavarande kommunala förvaltningsområden i förhållande till statsförvaltningen. De nu föreslagna lönetursreglerna torde därför icke behöva bliva prejudice-
rande för andra befattningshavare, för vilka statligt reglerade avlöningsbestämmelser gälla.

9 §.

Beträffande de i 2 mom. av förevarande paragraf intagna bestämmelserna angående skyldighet för folk- och småskollärare att utan särskild ersättning undervisa även i slöjd få de sakkunniga hänvisa till vad som därom anförts i den allmänna motiveringen i samband med frågan om lärarnas placering i lönegrader.

I fråga om skyldighet för lärare att låta sig förflyttas till annan befattning inom undervisningsväsendet innebär de sakkunnigas förslag så till vida en utvidgning av de bestämmelser, som finnas meddelade i kungörelsen den 5 juni 1936 (nr 255), att förflyttning icke begränsats till folkskoleväsendet enbart, samt att, i likhet med vad som gäller statens befattningshavare, flyttningsskyldighet skall föreligga även i andra fall, än då behov av förflyttning föreligger på grund av förefintligheten av övertalig tjänst. Med hänsyn till folkskoleväsendets speciella förhållanden har det emellertid ansetts motive-
rat, att giva stadgandet härom en sådan avfattning, att därav klart framgår, att dess tillämpande bör ifrågakomma allenast i undantagsfall.

I övrigt ansluta sig de av de sakkunniga härutinnan föreslagna bestämmelserna i det väsentliga till huvudreglerna i nämnda kungörelse. Dock har det icke ansetts erforderligt eller lämpligt att i fråga om prövningen av frågor om ersättning för löneminskning, vilken prövning skall handhas av Kungl. Maj:t, giva närmare anvisningar i författningen beträffande de förutvarande inkomster, till vilka hänsyn vid berörda skälighetsprövning skall tagas. För lärare, som redan nu är underkastad flyttningsskyldighet enligt omförmälda kungörelse, och som efter löneregleringen icke vill underkasta sig det nya reglementets villkor och bestämmelser utan i stället vill uppbära avlöning enligt nu gällande bestämmelser, böra självfallet i förevarande avseende alltså gälla föreskrifterna i denna kungörelse.

10 §.

I anslutning till vad som gäller för statens befattningshavare i nyreglerade verk, hava de sakkunniga ansett, att lärare i vissa fall böra kunna få ledighet med bibehållande av samtliga löneförmåner för att utom sin tjänstgöringsort göra iakttagelser eller idka studier, som på ett påtagligt sätt kunna

tjäna undervisningsväsendets intressen. Det torde emellertid icke vara tillrädligt att överlåta prövningen av framställningar härom till de kommunala skolstyrelserna, utan torde denna prövning böra omhändervhas av statlig myndighet. Efter närmare överbägande av de fördelar och nackdelar, som kunna vara förenade med olika tänkbara lösningar av denna fråga, hava de sakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen, att det synes vara lämpligast, att Kungl. Maj:t förbehåller sig att pröva och avgöra, i vilka fall dylik ledighet må beviljas.

11 §.

I fråga om storleken av de kallortstillägg, som enligt 11 § skulle utgå till lärare vid folk- och småskolor, hava de sakkunniga föreslagit en nedsättning till $\frac{2}{3}$ av de belopp, vartill motsvarande tillägg upptagits i de statliga avlöningsreglementena. Enligt de sakkunnigas mening torde nämligen de olägenheter, som i allmänhet anses följa av att tjänstgöringsorten är belägen inom de delar av riket, där särskilda kallortstillägg utgå, vara mindre kännbara för lärarna än för andra befattningshavare. Under det att tjänstemän i regel endast äro berättigade att, när det kan ske utan hinder för göromålens behöriga gång, åtnjuta en relativt kort tids semester årligen, hava lärarna sig tillförsäkrade ferier, vilka enligt föreliggande förslag alltid uppgå till minst 3 månader årligen.

De sakkunniga anse emellertid, att frågan om kallortstilläggens storlek bör upptagas till prövning i samband med motsvarande spörsmål beträffande de statsanställda lärarna och lärarna vid de högre kommunala skolformerna. Därest sistnämnda lärargrupper anses böra erhålla kallortstillägg till samma belopp som övriga statens befattningshavare, bör enahanda förmån tillkomma även folk- och småskolornas lärare.

De sakkunniga utgå ifrån att i och med löneregleringen de särskilda tillägg skola upphöra, som för närvarande utgå enligt kungörelsen den 27 februari 1920 (nr 141) angående särskilda lönetillägg åt lärarna inom vissa skoldistrikt i Västerbottens och Norrbottens län och den 5 november 1924 (nr 469) angående särskilda lönetillägg åt lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränsorter.

12 §.

Enligt gällande avlöningskungörelse äger folk- och småskollärare att under tjänstledighet på grund av sjukdom åtnjuta samtliga honom eljest tillkommande kontanta avlöningsförmåner med avdrag av ett belopp, motsvarande en tredjedel av den för honom i sagda kungörelse stadgade kontanta begynnelseavlönningen.

Då ledighet endast behöver begäras under läsmånaderna, äger sålunda lärare alltid rätt att under ferierna uppbära oavkortad lön. Riksdagens revisorer hava under § 53 av sin år 1934 avgivna berättelse påtalat detta förhållande och framhållit det mindre tillfredsställande i att en lärare under flera år i en följd beviljats tjänstledighet för sjukdom under lästerminerna men

återinträtt i tjänst under ferierna och därunder kommit i åtnjutande av oavkortade löneförmåner. Revisorerna gjorde gällande, att sådana föreskrifter borde meddelas för lärare vid folk- och småskolor, att i dylika fall i ledigheten skulle inbegripas jämväl ferierna.

Även statsutskottet vid 1935 års riksdag (utl. nr 126 p. 21) uttalade, att vad revisorerna sålunda anförut visade, att de nuvarande bestämmelserna beträffande avdrag å löner vid sjukledighet för folkskolans lärare vore i hög grad otillfredsställande. I likhet med de myndigheter, som avgivit infordrade utlåtanden över revisorernas berörda anmärkning, nämligen statskontoret och skolöverstyrelsen, ansåg utskottet en författningsändring vara av förhållandena påkallad. Då enahanda bestämmelser angående sjukavlöning gällde även andra lärargrupper vid statsunderstödda kommunala läroanstalter, borde enligt utskottets mening en kommande författningsändring jämväl avse dessa lärargrupper.

Då utskottet förutsatte, att denna fråga komme att upptagas till prövning, utan att särskild åtgärd vidtoges från riksdagens sida, inskränkte sig utskottet till att omförmåla för riksdagen vad i ärendet förekommit. Denna omförmålan lades av riksdagens båda kamrar till handlingarna.

Med hänsyn till vad sålunda förekommit hava 1935 års lärarlönesakkunniga undersökt möjligheten av att undvika nu nämnda olägenheter genom att ålägga läraren skyldighet att i dylika fall begära tjänstledighet jämväl under de ferier, som infölle under den tid, läraren på grund av sjukdom vore oförmögen att uppehålla sin befattning. Härvid hava de sakkunniga även beaktat de fall, då vederbörande lärare av annan anledning än sjukdom, t. ex. för offentligt uppdrag eller för enskilda angelägenheter o. s. v., vore tjänstledig under två eller flera på varandra följande terminer.

Det visade sig emellertid icke vara möjligt att på denna väg åstadkomma någon lösning av ifrågavarande spörsmål. Det skulle nämligen leda till uppenbart orimliga resultat att låta en lärares avlöning under ferierna bli va beroende på vederbörandes tjänstgöringsförhållanden under en efterföljande termin.

I stället hava dessa sakkunniga såväl ifråga om sjukledighetsavdrag som då det varit fråga om avdrag under ledighet av annan anledning än sjukdom sökt vinna åsyftat resultat genom en sådan skärpning av avdragsbeloppens storlek, att en lärares sammanlagda avdrag under åtta månaders ledighet skulle komma att uppgå till ungefärligen den löneminskning, som en statens befattningshavare med avlöning enligt motsvarande löneklass finge vidkännas under ett helt års ledighet.

Det hade emellertid syntes de sakkunniga vara rimligt, att en lärare under kortare sjukledigheter endast behövde avstå samma belopp för dag räknat som motsvarande statliga befattningshavare.

I anslutning till vad sålunda anförts hava 1935 års lärarlönesakkunniga i 12 § föreslagit tvenne avdragsskalor för lärare, som åtnjöte ledighet på grund av sjukdom. För kortare sjukledigheter, upptill sammanlagt 60 dagars sjukledighet för varje redovisningsår, föreslogo de sakkunniga samma

avdragsbelopp för dag räknat som för statens befattningshavare med en avlöning, motsvarande lärares kontanta löneförmåner, och för sjukledighet därutöver ett 50 % högre avdragsbelopp för dag räknat.

1936 års lärarlönesakkunniga finna i likhet med sistnämnda sakkunnigberedning, att vissa svårigheter möta mot att å lärare utan vidare tillämpa de för befattningshavare i allmänhet föreskrivna sjukavdragen. Vissa kompletterande föreskrifter synas vara erforderliga, för att en lärare under längre tids sjukledighet skall vidkännas sjukavdrag till samma belopp för år räknat som motsvarande statliga befattningshavare. Detta resultat skulle visserligen vinnas genom den av 1935 års sakkunniga föreslagna anordningen med förhöjda sjukavdrag vid sjukledighet utöver viss angiven tid. Vissa ojämnheter skulle dock följa av en dylik anordning. Sålunda skulle lärarne vid tillfälliga sjukledigheter under ett läsår komma att få vidkännas högre avdrag än motsvarande statstjänstemän. Denna olägenhet synes dock kunna mildras genom lämplig utökning av den sjukledighet, lärare skulle erhålla mot vanligt sjukavdrag. Vidare synes även vissa praktiska svårigheter vara förenade med tillämpningen av olika stora avdrag alltefter omfattningen av vederbörandes sammanlagda sjukledighet under ett redovisningsår.

Efter överbägande av olika utvägar för lösandet av denna fråga hava 1936 års lärarlönesakkunniga ansett sig böra förorda, att vanligt sjukavdrag alltid skall gälla, dock att i de fall, då lärare oavbrutet under tre på varandra följande terminer varit på grund av sjukdom förhindrad att tjänstgöra, avdrag för tiden därefter skall göras jämväl under lärarens ferier. Härigenom skulle sjukavdragsbestämmelserna bliva enkla att tillämpa och samtidigt skulle vad riksdagens revisorer åsyftat vinna vederbörligt beaktande.

De sakkunniga anse sig emellertid böra uttala, att frågan om storleken av lärares sjukavdrag torde böra upptagas till prövning gemensamt för samtliga lärare, vilkas avlöning skall utgå enligt det statliga lönesystemet. Någon anledning att i detta avseende ställa folk- och småskolornas lärare i en särställning synes icke förefinnas, i all synnerhet icke efter genomförandet för dessa lärare av en till nio månader förlängd årlig lästid.

13 §.

För närvarande finnas några särskilda bestämmelser icke meddelade angående lärares rätt till avlöning under ledighet på grund av olycksfall i tjänsten och ej heller ifråga om ersättning för läkarvård och läkemedel i samband med olycksfall i tjänsten. I detta avseende hava lärarna i förekommande fall allenast uppburit vanlig sjukavlöning under av olycksfall föranledd ledighet och i övrigt varit hänvisade till gällande bestämmelser i olycksfallsförsäkringslagen. I likhet med övriga sakkunnigberedningar utgå 1936 års lärarlönesakkunniga ifrån, att dessa lärare skola komma i åtnjutande av samma förmåner vid olycksfall i tjänsten som statens egna befattningshavare.

I enlighet härmed hava de sakkunniga i sitt förslag till avlöningsreglemente för lärarna intagit i huvudsak samma bestämmelser i detta ämne, som gälla för statliga befattningshavare vid nyreglerade verk.

På grund av de särskilda anställnings- och avlöningsförhållanden, som gälla för här avsedda lärare, lärer förevarande fråga emellertid icke vara slutgiltigt ordnad enbart genom införande av sagda bestämmelser i avlöningsreglementet. Å ena sidan äro lärarna anställda i skoldistriktens tjänst och skoldistriktet hava alltså att i egenskap av arbetsgivare svara för försäkringsavgifterna, å andra sidan har staten att vidkännas huvudparten av de löneförmåner, som utgå till läraren under här avsedda ledigheter. En närmare reglering av dessa mellanhavanden och därav följande ekonomiska förpliktelser torde vara erforderlig. De sakkunniga hava dock icke tilltrött sig att härutinnan kunna framlägga något förslag. På denna punkt erfordras alltså ytterligare utredning, vilken lämpligen synes böra verkställas genom riks-försäkringsanstaltens försorg.

De sakkunniga hava ansett, att den prövning, som enligt bestämmelserna i denna paragraf i vissa fall skall verkställas i fråga om storleken av det avdrag, läraren skall vidkännas, lämpligen bör anförtrös åt skolöverstyrelsen. Härigenom torde nämligen vinnas en önskvärd enhetlighet i tillämpningen.

14—17 §§.

I 14—17 §§ hava de sakkunniga föreslagit vissa bestämmelser rörande de avdrag, lärarna skola vidkännas å lönen vid olika slag av ledigheter av annan anledning än sjukdom. Även i dessa avseenden hava de sakkunniga sökt att i möjligaste mån få till stånd enahanda bestämmelser för lärarna som för motsvarande befattningshavare i statens tjänst.

För dessa befattningshavare hava hithörande bestämmelser meddelats i 2 § av kungörelsen den 26 juni 1925 (nr 357) med tilläggsbestämmelser till gällande avlöningsreglemente. I denna författning hava emellertid för ledigheter av olika i författningen närmare angivna anledningar föreskrivits icke mindre än fyra olika avdrag.

Såsom framhållits av 1935 års lärarlönesakkunniga äro dessa bestämmelser alltför invecklade för att kunna tillämpas för folk- och småskollärarnas vidkommande. Icke minst med hänsyn till bestyret med granskning och utbetalning av statsbidragen är det nödvändigt att så mycket som möjligt förenkla de bestämmelser, som vid ledigheter av olika anledningar skola tillämpas för dessa lärare. Härvid synes det dock böra såvitt möjligt tillses, att lärarna i stort sett bliva likställda med statens befattningshavare. Efter samråd med representanterna för lärarna hava de sakkunniga verkställt en dylik förenkling av hithörande bestämmelser och de föreskrifter, som i avslutning härtill intagits i 14—17 §§, torde i stort sett kunna beräknas leda till samma avdragsbelopp, som om de statliga bestämmelserna oförändrade skulle tillämpas på dessa lärare.

I likhet med vad 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagit, har i 16 § intagits en särskild avdragsbestämmelse för att möjliggöra för ordinarie lärare vid folkskola att mottaga förordnande som folk- resp. småskollärare i annat distrikt eller å annan lärarbefattning vid statlig eller kommunal läroan-

stalt. Såsom 1935 års lärlönesakkunniga uttalat, torde det emellertid bliva möjligt att definitivt fatta ståndpunkt till frågan om storleken av de avdrag, som i dylika fall böra tillämpas för folkskolans lärare, först då närmare utredning föreligger beträffande de löneförmåner, som skola tillkomma vikarierande och extra ordinarie lärare vid de olika läroanstalterna. Med hänsyn till de skiftande avlöningsbelopp, som kunna förekomma för dylik tjänstgöring, kan det möjligen bliva erforderligt att för skilda fall föreskriva olika tjänstledighetsavdrag för folk- och småskollärare med hänsyn till de löneförmåner, läraren äger uppbära å den tjänst, för vars uppehållande han erhållit ledighet från den egna befattningen.

I anslutning till de synpunkter, som framhållits under 12 §, hava de sakkunniga i 17 § av reglementetsförslaget intagit sådana bestämmelser ifråga om avdrag av annan anledning än de under 12—16 §§ angivna, att lärare, som åtnjutit ledighet av dylik anledning, skall för dag räknat avstå $\frac{1}{273}$ av såväl årslönen som i förekommande fall honom tillkommande kallortstillägg och i 18 § angivet lönetillägg. I enlighet härmed kommer lärare, som åtnjutit ledighet under ett helt läsår, att få vidkännas avdrag motsvarande hela årslönen.

Från denna regel har det ansetts skäligt att medgiva undantag för kortare tids ledighet, i vilka fall avdrag skulle ske allenast med den på denna tid belöpande delen av årslönen.

Även i fråga om dessa avdragsbestämmelser anse sig de sakkunniga böra framhålla, att hänsyn bör tagas till vad som i motsvarande hänseende kan komma att bliva stadgat för de statliga lärarna och lärarna vid de högre kommunala skolformerna.

18 §.

1935 års lärlönesakkunniga hava föreslagit, att det särskilda lönetillägget till manlig lärare vid småskola skulle bestämmas till 300 kronor. Med hänsyn till den av 1936 års lärlönesakkunniga föreslagna lönegradsplaceringen för småskollärarinnor synes nämnda lönetillägg böra bestämmas till 450 kronor årligen, vilket belopp för övrigt föreslagits jämväl av 1928 års lönekommitté.

Icke ordinarie ämneslärare.

Avlöningsbestämmelserna för de icke-ordinarie lärarna vid folk- och småskolorna hava utformats i anslutning till vad de sakkunniga i den allmänna motiveringen anfört i fråga om dessa lärare. I övrigt hava de sakkunniga sökt anpassa dessa bestämmelser i så nära anslutning som möjligt till vad som gäller för motsvarande befattningshavargrupper inom den allmänna civilförvaltningen. Härvid har hänsyn givetvis måst tagas till de avvikelser, som för de ordinarie lärarnas vidkommande föreslagits i förhållande till bestämmelserna i de statliga avlöningsreglementena.

I fråga om sättet för utbetalningen av de icke-ordinarie lärarnas lön har det

av praktiska skäl befunnits vara påkallat att beräkna löneförmånerna för läsår räknat, vilket förfaringsätt även tillämpas enligt nu gällande bestämmelser.

I 30 § har en särskild föreskrift intagits angående ersättning till ordinarie lärare, som erhållit tjänstledighet från egen befattning för att tjänstgöra å motsvarande icke-ordinarie befattning i annat skoldistrikt. I anslutning till föreskrifterna i 16 §, enligt vilka läraren i dylikt fall har att å den egna tjänsten avstå hela den på tiden för ledigheten belöpande lönen, har denna vikariatsersättning ansetts böra utgå med samma belopp, som om han under tiden å tjänstgöringsorten uppehållit sin egen befattning. Detta innebär, att lönen skall utgå efter vikariatsortens dyrortsplacering, och att, om nämnda ort tillhör kallortszon, jämväl kallortstillägg skall utgå.

Reglementets tillämplighet m. m.

I fråga om övergången till det föreslagna lönesystemet hava de sakkunniga i 33 § föreslagit samma bestämmelser, som förordats av lärarlönecommitén och av 1935 års lärarlönesakskunniga. I enlighet härmed har som villkor för rätt att åtnjuta avlöning enligt de nya lönebestämmelserna föreskrivits, att lärare skall vara pliktig bl. a. att frånträda samtliga honom vid tidpunkten för det nya reglementets ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner. Med hänsyn till de betydande kommunala lönetillägg, som vissa skoldistrikt beviljat här avsedda lärare, torde det kunna väntas inträffa, att en del ordinarie lärare, vilka på ett rättsligen betryggande sätt tillförsäkrats dylika tillägg, begagna sig av den i första stycket av 33 § angivna möjligheten att fortfarande uppbära avlöning enligt nu gällande bestämmelser. Även med den förbättrade löneställning, som enligt de sakkunnigas förslag ifrågavarande lärarekategorier skulle erhålla, kommer det nämligen på grund av förefintliga kommunala tillägg att i ett antal fall inträffa, att förslagets genomförande utan särskilda övergångsanordningar skulle medföra en försämring av lärarnas villkor. Enligt en utredning, som tillhandahållits de sakkunniga av lärarerepresentanterna, skulle detta bliva fallet i ett tiotal städer. I detta sammanhang vilja de sakkunniga framhålla, att det även kan tänkas inträffa, att ordinarie lärare komme att begagna sig av denna möjlighet att varda bibehållen vid gällande avlöningsbestämmelser, oaktat han efter löneregleringens genomförande komme att erhålla högre avlöning än för närvarande, nämligen i sådana fall, då lärare genom att underkasta sig avlöningsreglementets bestämmelser skulle förlora honom tillförsäkrad rätt till kommunal tilläggs pension. Enligt de sakkunnigas mening synes det i vissa fall kunna leda till uppenbart obilliga resultat, om lärare för att komma i åtnjutande av en med löneregleringen avsedd förbättring i sina löneförmåner måste vidkännas en försämring av sina pensionsförmåner.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och i betraktande av önskvärdheten av att så många ordinarie lärare som möjligt omedelbart övergå till det nya lönesystemet, anse sig de sakkunniga böra föreslå, att det av de sakkunniga

i näst följande kapitel förordade statsbidragsvillkoret, att kommunala tillägg utöver den författningsenligt fastställda lönen icke må utgå, ej skall gälla lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehar ordinarie anställning och villkens lön eller pension enligt de nya bestämmelserna skulle komma att understiga hans förutvarande lön respektive pension å innehavande tjänst. Beträffande sådan lärare synes skäligt, att vederbörande kommun ikläder sig att genom tillägg till den författningsenliga lönen respektive pensionen hålla läraren skadeslös. Föreskrift härom torde böra meddelas såsom villkor för statsbidrag till lärarens lön i nu avsedda fall.

Lönenämnd.

I 37 § av sitt förslag till avlöningsreglemente hava 1935 års lärlönesakkunniga intagit bestämmelser om inrättande av en lönenämnd för beredande av ärenden, som avse folk- och småskollärarnas löneförmåner.

1936 års lärlönesakkunniga anse för sin del, att frågan om inrättande av en lönenämnd bör upptagas till prövning i ett sammanhang för samtliga lärargrupper, vilkas löner statligt reglerats. I enlighet härmed hava de sakkunniga i sitt förslag till avlöningsreglemente icke upptagit någon bestämmelse om lönenämnd.

KAP. VI.

Fördelningen mellan stat och kommun av kostnaderna för lärarnas avlöning samt kostnadsberäkningar.

Grunder för kostnadsfördelningen. Statsbidragsbestämmelser. Enligt gällande bestämmelser (§§ 14 ff. i kung. 434/1936) lämnar staten bidrag till bestridande av kostnaderna för den vid folk- och småskolor anställda lärarpersonalens avlöning med belopp, motsvarande hela den kontanta minimiavlöning, som distriktet enligt avlöningskungörelsens bestämmelser har att utbetala till lärarpersonalen, varvid dock skall iakttagas, att statsbidrag icke utgår för längre undervisningstid än åtta månader av året. Vidare utgår statsbidrag till bestridande av kostnaderna för undervisning i slöjd med hela det arvode, som utgår för sådan undervisning enligt kungörelsen den 29 maj 1936 (nr 232).

Av statsmedel utgår vidare dyrtidstillägg och provisorisk avlöningsförbättring till här avsedda lärare.

Enligt bestämmelserna i kungörelsen den 22 juni 1923 (nr 307) med däri sedermera vidtagna ändringar beräknas dyrtidstillägget å ett belopp, som motsvarar det för lärare stadgade statsbidraget, dock att dyrtidstillägg till vikarie för tjänstledig lärare alltid utgår å ett belopp, motsvarande statsbidraget till vikarie å ledig tjänst. Å det sålunda beräknade tilläggsunderlaget utgår dyrtidstillägget efter samma procenttal, som till befattningshavare vid s. k. oregrerade verk inom statsförvaltningen — d. v. s. efter ett procenttal, som motsvarar hälften av det utav Kungl. Maj:t fastställda talet för levnadskost-

nadsökningen efter ingången av augusti 1914, i förekommande fall avjämnat till närmast lägre tal.

Den provisoriska avlöningsförbättringen utgår enligt kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 241) med belopp, som för de olika kategorierna av lärare äro bestämde i förhållande till dyrortsgrupperingen.

Med hänsyn till vad sålunda gäller ifråga om statens bidrag till folk- och småskollärarnas avlöning, hava skoldistriktet allenast att tillhandahålla lärarna dem tillkommande förmån av fri bostad och bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris. Närmare bestämmelser härom finnas meddelade i kungörelsen den 18 september 1918 (nr 792) angående boställsordning för lärarpersonalen vid folk- och småskolor.

Till bestridande av skoldistriktets kostnader för tjänstebostäder åt ifrågasvarande lärarpersonal utgår emellertid numera särskilt statsbidrag i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet. Detta tjänstebostadsbidrag utgår i regel med 160 kronor för ordinarie manlig folkskollärare, 120 kronor för ordinarie kvinnlig folkskollärare samt 80 kronor för annan lärare, allt för år räknat.

Utöver de kostnader för tillhandahållande åt lärarpersonalen av fri bostad och bränsle, som sålunda enligt gällande bestämmelser åvila kommunerna, hava, såsom förut framhållits, vissa skoldistrikt enligt eget åtagande att utöver minimilönen till lärarna utgiva högre avlöning, nämligen ersättning för övertidsläsning i de fall, då undervisningstiden blivit av vederbörande skoldistrikt utsträckt utöver åtta månader årligen, ävensom de kommunala löne- eller pensionstillägg, som skoldistrikt beviljat lärarna utöver dem författningss enligt tillkommande lönebelopp.

Efter genomförandet av en lönereglering enligt de sakkunnigas förslag skulle följande förändringar komma att inträda beträffande nu nämnda kostnader för folk- och småskollärarnas avlöningsförmåner.

Den provisoriska avlöningsförbättringen skulle helt naturligt upphöra att utgå och dyrtidstillägg skulle beräknas efter samma grunder, som gälla för befattningshavare i s. k. nyreglerade verk, d. v. s. efter ett procenttal, som är 18 enheter mindre än det, som gäller för lärarna och för befattningshavare vid s. k. oreglerade verk.

Till följd av den av de sakkunniga föreslagna skyldigheten för lärarna att i viss omfattning utan särskild ersättning undervisa även i slöjd, synes en väsentlig besparing inträda för statsverket, vartill hänsyn givetvis får tagas vid beräkningarna av kostnaderna för löneregleringens genomförande. Såvitt de sakkunniga kunna bedöma, torde det nämligen efter genomförandet av de föreslagna avlöningsbestämmelserna komma att i endast relativt få fall visa sig erforderligt att av statsmedel lämna särskilda bidrag till avlöning åt lärare i detta ämne.

Enligt de sakkunnigas mening böra även i fortsättningen kostnaderna för lärarnas författningss enligt löner fördelas mellan stat och kommun efter samma grunder, som för närvarande gälla i fråga om kostnaderna för lärarnas

minimialvlöning. Skoldistriktet torde sålunda även i fortsättningen böra bidra med belopp, som svara mot värdet å orten av den bostadsförmån jämte bränsle, som i boställsordningen angives för vederbörande lärarkategori, och statsbidraget sålunda utgå med belopp, svarande mot vad lärare äger uppbära efter avdrag av den ersättning, han skall erlagga för honom anvisad tjänstebostad av den storlek, boställsordningen angiver.

Under det att skoldistriktet hittills tillhandahållit lärare fri bostad med bränsle som en särskild förmån utöver den föreskrivna kontantlönen, skulle läraren enligt det föreslagna bruttolönesystemet uppbära den lön, som i reglementet angives för den lönegrad, han tillhör, utan rätt att därutöver åtnjuta några förmåner. För anvisad tjänstebostad skulle han lämna skoldistriktet ersättning med belopp, som i reglementet angivits för den hyresgrupp, tjänstgöringsorten tillhör. Som en följd av detta system måste även skoldistrikts bidrag till lärares avlöning bestämmas till visst belopp, som i anslutning till vad ovan sagts bör vara detsamma, som vederbörande lärare har att erlagga i hyresavdrag för en tjänstebostad av den storlek, som i boställsordningen angivits för respektive lärare.

Med en dylik anordning skulle i de fall, då tjänstebostad av föreskriven beskaffenhet tillhandahålles läraren, skoldistriktet icke behöva lämna något kontant bidrag till lärares avlöning. Resultatet skulle sålunda bli detsamma som enligt nu gällande bestämmelser: skoldistriktet tillhandahåller läraren tjänstebostad av föreskriven beskaffenhet och statens bidrag uppgår till det belopp, lärare med författningsenlig tjänstebostad äger uppbära efter avdrag av hyresersättningen. I detta sammanhang må framhållas, att de sakkunniga icke avse, att någon ändring skall ske i fråga om de till skoldistriktet från staten utgående tjänstebostadsbidragen.

I de fall, då skoldistriktet icke tillhandahåller lärare tjänstebostad, skulle läraren uppbära den i reglementet angivna lönen oavkortad, vartill distriktet finge bidra med belopp, motsvarande hyresvärdet å orten av den bostad, som för läraren angivits i boställsordningen, och staten med återstoden. Icke heller i nu angivna fall skulle sålunda någon ändring inträda i förhållande till vad som för närvarande gäller. Den icke oväsentliga fördelen skulle emellertid vinnas, att det bidrag till lärares avlöning, distriktet i sådant fall skulle lämna, vore till siffran författningsenligt bestämd, varigenom alla tvister mellan lärare och skoldistrikt angående ersättningens storlek skulle undvikas.

För skoldistrikts vidkommande innefattar emellertid de sakkunnigas förslag rätt väsentliga lättnader med avseende å deras kostnader för folkskoleväsendet. Till följd av den föreslagna utökningen av lärarnas tjänstgöringsskyldighet skulle nämligen skoldistriktet kunna utan ökning av kostnaderna för lärarnas avlöning utsträcka undervisningstiden till nio läsmånader årligen. För skoldistrikt med förlängd lästid skulle således den nuvarande ersättningen till lärarna för övertidsläsning helt inbesparas.

Vidare må framhållas, att de kommuner, som i avvaktan på en blivande statlig reglering av lärarnas löner beviljat kommunala tillägg, skulle i och med löneregleringens genomförande, bortsett för vissa fall från en övergångs-

tid, befrias från utgifterna för dessa tillägg eller i varje fall få dem väsentligt nedsatta.

I detta sammanhang hava de sakkunniga ansett sig böra närmare redogöra för sin ståndpunkt till *de kommunala tilläggen*.

I gällande kungörelse (434/1936) angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor stadgas (§ 3), att de i kungörelsen angivna löneförmåner avse av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda minimilöner, och att hinder alltså icke förefinnes för skoldistrikt att, där förhållandena sådant föranleda, bevilja högre avlöning.

Lärarlönekommittén uttalade, att kommittén haft stark tvekan inför lämpligheten av att bibehålla en dylik föreskrift, då en sådan icke stode i överensstämmelse med de allmänna grunder, på vilka det till förebild liggande lönesystemet byggde. Då emellertid de lärare, varom vore fråga, vore kommunala tjänstemän, hade det icke syntts kommittén vara möjligt att genom ett avlöningsreglemente av det slag som det då föreliggande betaga vederbörande kommunala myndigheter deras rätt att besluta i förevarande hänseenden.

Vid övergång till ny lönestat borde dock de på grundvalen av förutvarande lönebestämmelser beviljade kommunala lönetilläggen upphöra. Därest kommunerna ville med utgångspunkt från de nya lönebestämmelserna fortfarande bevilja särskilda tillägg, borde detta förhållande upptagas såsom en ny fråga.

1928 års lönekommitté ansåg det vara en oundgänglig förutsättning för det allmänna lönesystemets tillämpande på lärare, att förbud stadgades för skoldistrikt att bevilja kommunala tillägg utöver lagstadgad lön.

1935 års lärarlönesakkunniga hava anfört, att kommunala lönetillägg visserligen enligt de sakkunnigas mening icke kunde sägas stå i överensstämmelse med grundprinciperna i det nya lönesystemet. Framhållas borde emellertid, att de lärare, det här gällde, alltjämt skulle vara skoldistriktens tjänstemän, och det syntes vara ett allmänt intresse, att folkskoleväsendet bibehölles som en kommunal angelägenhet, vilken synpunkt även kommit till uttryck i 1935 års riksdagsbeslut angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet. Det syntes under sådana förhållanden ligga nära till hands, att kommunerna själva finge avgöra, huruvida några löneförmåner skulle tillkomma ifrågavarande lärare utöver vad som angäves i de statliga lönebestämmelserna. I detta sammanhang borde särskilt framhållas, att kommunerna i vissa fall fastställt avlöningsbestämmelser, som vore gemensamma för vederbörande kommuns samtliga tjänstemän och alltså även för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna. En dylik anordning skulle omöjliggöras, därest kommunerna vore tvingade att för lärarna tillämpa endast de statliga bestämmelserna.

Det borde vidare beaktas, att betydande svårigheter syntes möta mot att i praktiken upprätthålla ett förbud mot kommunala tillägg, därest naturförmåner eller däremot svarande ersättning, på sätt de sakkunniga föreslagit,

skulle av skoldistriktens tillhandahållas lärarna utöver den kontanta lönen. Vederbörande skoldistrikt syntes nämligen, i den mån så befunnes vara av förhållandena påkallat, exempelvis genom en högt tilltagen ersättning för bristande naturaförmåner kunna åstadkomma en bättre löneställning för lärarna, än vad som avsetts i de statliga lönebestämmelserna, och i betraktande av de varierande uppfattningar, som i de särskilda fallen kunde råda, om vad som borde förstås med skälig ersättning för lagenlig tjänstebostad med bränsle, syntes en rätt väsentlig höjning av denna ersättning kunna vidtagas, utan att beslutet härom kunde anses direkt strida mot i ämnet meddelade bestämmelser.

De sakkunniga hade därför ansett, att uttryckligt förbud icke borde meddelas för skoldistriktens mot att såsom hittills lämna dylika lönetillägg.

Däremot ansågo de sakkunniga i likhet med lärarlönekommittén, att de på grundvalen av förutvarande lönebestämmelser beviljade kommunala tilläggen borde vid övergång till ny lönestat upphöra.

I enlighet härmed hava 1935 års lärarlönesakkunniga i 36 § av sitt förslag till reglemente intagit en bestämmelse om skyldighet för de lärare, som önskade ingå på de nya lönebestämmelserna, att frånträda dem vid tidpunkten för dessa lönebestämmelserns ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner.

1936 års lärarlönesakkunniga anse i likhet med de tidigare sakkunnigberedningarna, att det icke skulle stå i överensstämmelse med det nya lönesystemet att låta de olika skoldistriktens bevilja kommunala tillägg till lärarna, utöver vad som skulle tillkomma dem enligt avlöningsreglementets bestämmelser. Att dylika tillägg äro medgivna enligt nu gällande bestämmelser är helt naturligt, för att icke säga nödvändigt, eftersom lärarnas löner utgår med samma belopp för hela riket utan hänsyn till levnadskostnadernas höjd å de olika orterna. Med en dylik anordning äro skoldistrikt med högre levnadskostnader ofta hänvisade till att lämna lärarna compensation härför genom särskilda lönetillägg.

Frågan, huruvida de kommunala tilläggen böra vara medgivna eller icke, synes emellertid, såsom styrelsen för landskommunernas förbund framhållit i sitt yttrande över 1928 års lönekommittés förenämnda förslag till lönereglering, närmast vara en fråga av praktisk natur, som bör ses ur synpunkten av om de statligt fastställda lönerna äro så avvägda de olika orterna emellan, att icke skoldistriktens bliva olika ställda med hänsyn till möjligheten att förvärva dugliga lärarkrafter.

I avseende å detta spörsmål må framhållas, att folk- och småskollärare enligt de sakkunnigas förslag skulle erhålla samma compensation för de högre levnadskostnaderna å de olika dyrtiderna som statens egna befattningshavare. Såsom de sakkunniga framhålla i annat sammanhang förutsättes sålunda, att även lärarna skola komma i åtnjutande av provisoriskt dyrtidstillägg enligt samma bestämmelser, som gälla för statens tjänstemän. De skäl, som hittills förelegat för beviljande av kommunala tillägg, skulle alltså enligt de sakkunnigas mening väsentligen bortfalla i och med genomförandet

av de sakkunnigas förslag till lönereglering för lärarna på bruttolönesystemets grund.

Åt en liknande uppfattning kan även styrelsen för landskommunernas förbund sägas hava givit uttryck i sitt förberörda yttrande över 1928 års lönekommittés förslag. Styrelsen erinrade nämligen, att styrelsen i sitt yttrande över lärarlönekommitténs betänkande framhållit, att detta förslag särskilt genom det sätt, varpå naturaförmånerna inplacerats i lönesystemet, trots förhöjda löner och dyrortsgruppering, vore av den art, att det så att säga väddade till kommunerna att genom lönetillägg avhjälpa förefintliga brister i systemet. Vad däremot anginge 1928 års lönekommittés förslag skulle detta komma att i fråga om naturaförmånerna ansluta sig till det i statsförvaltningen använda, vilket visat sig fungera på ett åtminstone relativt tillfredsställande sätt utan lönetillägg från andra håll. Då detta förslag innebure en avsevärd löneförbättring för lärarna, syntes man vara berättigad att utgå ifrån att även landsbygdens skoldistrikt skulle på ett tillfredsställande sätt kunna rekrytera sin lärarkår utan kommunala tillägg.

Framhållas må även, att styrelsen för svenska stadsförbundet i sina yttranden såväl över 1928 års lönekommitté som över lärarlönekommitténs betänkande bestämt uttalat sig mot kommunala tillägg till lärarna. Som skäl mot de kommunala tilläggen framhöll denna styrelse bl. a., att det icke syntes innebära något oskäligt och orimligt, om staten, som bure det väsentliga av kostnaderna för lärarlönerna, funne sig böra tillse, att ett genomfört system med lärarna inordnade i vissa lönegrader och deras lön avpassad med hänsyn till olika dyrortsförhållanden verkligen bibehölles, så att efter något tiotal år läraravlönningarna icke åter vore lika varierande som nu.

De sakkunniga hava på grund av vad sålunda anförts och med hänsyn jämväl tagen till de olägenheter ur synpunkten av en rättvis avvägning av lönerna för landets samtliga lärare, som av 1928 års lönekommitté påvisats vara förenade med kommunala tillägg, kommit till den uppfattningen, att dylika tillägg till folk- och småskollärarnas löne- och pensionsförmåner icke böra förekomma efter genomförandet av en lönereglering på grundval av det av de sakkunniga framlagda förslaget.

I fråga om formen för meddelandet av ett förbud mot kommunala tillägg hade 1928 års lönekommitté föreslagit, att en bestämmelse skulle intagas i avlöningsreglementet av innehåll, att ersättning till lärare för tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt finge varken av statsmedel eller kommuners medel utbetalas utöver vad i reglementet förutsattes eller enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen finge utgå, så framt ej Kungl. Maj:t för visst uppdrag eller arbete, som kunde anses falla utom lärarnas vanliga tjänstgöring, anvisat särskilda medel eller eljest funne skäl medgiva särskild gottgörelse.

Beträffande lämpligheten av ett dylikt förbud må erinras, att lärarlönekommittén för sin del ifrågasatte möjligheten av att i ett avlöningsreglemente av föreliggande slag betaga kommunerna rätt att besluta ifråga om avlöning åt dessa lärare, som vore kommunala tjänstemän. Även skolöverstyrelsen har ansett, att ett dylikt förbud icke skulle stå i överensstämmelse med den kommunala självbestämmanderätten.

Med hänsyn till de principiella betänkligheter av nu antydd art, som sålunda anförts mot förslaget att i själva avlöningsreglementet intaga stadgande om förbud mot kommunerna att bevilja här avsedda tillägg till lärarna, har det syntts de sakkunniga vara lämpligt att frågan i stället löses på det sättet, att som villkor för statsbidrag till lärares avlöning uppställas kravet, att läraren icke utöver den av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämda avlöningen av skoldistriktet tillerkännes ersättning för utförande av arbetsuppgifter, som enligt gällande bestämmelser åligga honom i tjänsten. Överträdelse av detta villkor bör alltså medföra förlust av statsbidraget. Angående undantag för vissa fall från berörda villkor under en övergångstid hava de sakkunniga uttalat sig i Kap. V.

I enlighet med vad de sakkunniga sålunda förordat, skulle alltså följande *statsbidragsgrunder* bli gällande i och med löneregleringens genomförande.

Statens bidrag till lärarnas löner motsvarar den avlöning, vartill lärarna äro berättigade enligt avlöningsreglementets bestämmelser, efter avdrag för varje lärare av det belopp, vartill hyresersättningen enligt bestämmelserna i 5 § reglementsförslaget uppgår för en tjänstebostad av den storlek, boställsordningen angiver för respektive lärare.

Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärarnas avlöning skall bl. a. gälla, att några löne- eller pensionsförmåner icke må av skoldistrikt beviljas att utgå till lärare utöver reglementets föreskrifter för sådan tjänstgöring, som lärare enligt gällande bestämmelser är skyldig att fullgöra för den enligt reglementet utgående avlöningen, dock att i det fall att lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehar ordinarie tjänst, genom den nya löneregleringen lider minskning i honom före ikraftträdandet tillkommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön må utgå allenast under villkor, att skoldistriktet iklätt sig att hålla läraren skadeslös för berörda minskning.

I övrigt skola som villkor för statsbidrags erhållande i tillämpliga delar gälla samma villkor och föreskrifter, som härutinnan finnas meddelade i kungörelsen nr 434/1936. Vissa jämkningar av huvudsakligen formell art torde emellertid bli erforderliga med hänsyn bl. a. till de förändrade lönebestämmelser, som skulle gälla efter löneregleringens genomförande. Det synes enligt de sakkunnigas mening lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:t att i huvudsaklig anslutning till nu angivna grunder utfärda erforderliga bestämmelser i fråga om här avsedda statsbidrag.

Kostnadsberäkningar. Vid beräkningen av merkostnaderna för en lönereglering för folk- och småskollärarna enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag hava de sakkunniga tillämpat samma grunder, som numera användas vid beräkning av avlöningsanslag å riksstaten.

I enlighet härmed hava de sakkunniga ifråga om de ordinarie lärarnas löner enligt gällande bestämmelser utgått ifrån lärarnas löneställning i den högsta lönegraden, d. v. s. efter erhållande av samtliga ålderstillägg, och vid be-

räkningen av motsvarande kostnader enligt det föreslagna avlöningsreglementet har varje lärares avlöning beräknats efter den för varje lärare högsta förekommande löneklassen. Sålunda beräknade belopp avse att täcka icke blott lärarna tillkommande lön och de särskilda förmåner, som kunna tillkomma dem, såsom t. ex. läkarvård och sjukvård i vissa fall, utan även avlöningskostnaderna till vikarierna under förekommande ledigheter.

Ordinarie lärare.

O r t s g r u p p	Ordinarie manliga folkskollärare	Ordinarie kvinn- liga folkskollärare	Ordinarie lärare vid småskola ¹
A-ort	3 619	1 864	5 163
B-ort	1 413	937	2 390
C-ort	1 023	669	1 873
D-ort	558	403	855
E-ort	397	356	493
F-ort	433	478	542
G-ort	288	292	345
H-ort	79	80	97
I-ort.....	219	715	82
Summa	8 029	5 794	11 840

¹ Avser jämväl lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor.

Icke ordinarie lärare.

O r t s - g r u p p	Manliga folkskollärare			Kvinnliga folkskollärare			Lärare vid småskola ¹		
	extra ordi- narie	vakans- vikarier	summa	extra ordi- narie	vakans- vikarier	summa	extra ordi- narie	vakans- vikarier	summa
A-ort.....	103	99	202	187	55	242	127	127	254
B-ort.....	83	39	122	125	27	152	104	59	163
C-ort.....	90	28	118	77	20	97	86	46	132
D-ort.....	63	15	78	68	12	80	53	21	74
E-ort.....	52	11	63	65	10	75	49	12	61
F-ort.....	66	12	78	57	14	71	42	13	55
G-ort.....	65	8	73	51	9	60	35	9	44
H-ort.....	8	2	10	11	2	13	7	2	9
I-ort.....	33	6	39	25	21	46	72	2	74
Summa	563	220	783	666	170	836	575	291	866

¹ Avser jämväl lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor.

Anm. Med H-ort avses de orter, där det provisoriska dyrortstillägget utgår med belopp, motsvarande löneskillnaden mellan två näst efter varandra följande ortsgrupper inom vederbörande löneklass. Med I-ort förstås de orter, där nämnda tillägg utgår med belopp, som med 120 kronor för år överstiger denna löneskillnad.

Beträffande de icke ordinarie lärarna hava de sakkunniga, såvitt angår nuvarande förhållanden, utgått från de av 1935 års sakkunniga beräknade beloppen. I fråga om kostnaderna för icke-ordinarie lärare efter den föreslagna löneregleringen har hänsyn tagits till den för dessa lärargrupper utsträckta lönetursrätten.

Till grund för kostnadsberäkningarna hava de sakkunniga lagt nedanstående, av 1935 års lärarlönesakkunniga lämnade uppgifter angående antalet lärare vid utgången av läsåret 1933—1934 och deras fördelning å de olika ortsgrupperna.

Från nu angivna utgångspunkter skulle *statens nuvarande kostnader* för folk- och småskolläraernas avlöningar uppgå till följande belopp, inberäknat dels provisorisk avlöningsförbättring, dels ock dyrtidstillägg enligt för befattningshavare vid oreglerade verk gällande procenttal under 4:e kvartalet 1936 eller sålunda 28 %.

För ordinarie manliga folkskollärare	kronor	33 050 000:—
» » kvinnliga »	»	19 900 000:—
» » lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	26 900 000:—
Säger för ordinarie lärare		kronor 79 850 000:—
» extra ordinarie lärare och vakansvikarier	»	4 850 000:—
Särskilda lönetillägg enligt kungörelserna 141/1920 och 469/1924	»	250 000:—
Summa		kronor 84 950 000:—

Enligt de sakkunnigas förslag skulle ifrågavarande lärare inplaceras i följande lönegrader i den för allmänna civilförvaltningen gällande löneplanen, nämligen manliga folkskollärare i lönegraden B 17, kvinnliga folkskollärare i lönegraden B 15 och småskollärare i lönegraden B 9.

Vid en dylik inplacering skulle, med tillämpning av ovan angivna beräkningsgrunder *lärarpersonalens bruttolöner* enligt avlöningsreglementet jämte i förekommande fall provisoriskt dyrtidstillägg i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 20 mars 1936 (nr 104) och dyrtidstillägg enligt den för befattningshavare vid nyreglerade verk gällande procentsatsen under fjärde kvartalet 1936 eller sålunda 10 %, uppgå till följande belopp:

för manliga folkskollärare	kronor	48 500 000:—
» kvinnliga »	»	30 050 000:—
» småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	39 950 000:—
Säger för ordinarie lärare		kronor 118 500 000:—
» extra ordinarie och vikarierande lärare	»	8 600 000:—
Summa		kronor 127 100 000:—

Härtill komma kostnader för kallortstilläggen. Vid beräkningen av kostnaderna för dessa hava de sakkunniga utgått ifrån samma indelning av skoldistrikten i kallortszoner som 1928 års lönekommitté. Samtliga kostnader för de av de sakkunniga föreslagna kallortstilläggen jämte därå belöpande dyrtidstillägg skulle uppgå till omkring 500 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för lärarnas bruttolöner skulle alltså bli 127 600 000 kronor.

För erhållande av ett med *statsverkets* nuvarande nettokostnader jämför- ligt belopp måste nämnda bruttokostnad minskas med de belopp, varmed kommunerna skola bidra till lärarnas avlöning. Enligt de sakkunnigas för- slag skulle kommunernas bidrag till dessa löner även i fortsättningen utgå med belopp, motsvarande värdet av de förmåner in natura, som enligt gällande bestämmelser tillkomma lärarna.

De sakkunniga hava låtit verkställa utredningar angående storleken av skol- distriktens sammanlagda bidrag till lärarnas löner på grundval av de hyres- värden, som för olika hyresgrupper angivits i 5 § reglementet.

De sakkunniga hava därvid kommit till följande belopp, nämligen

för manliga folkskollärare	kronor	5 900 000: —
» kvinnliga »	»	4 000 000: —
» småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och bi- trädande lärare vid folkskolor	»	4 050 000: —
» för ordinarie lärare sålunda	kronor	13 950 000: —
samt för extra ordinarie lärare och vakansvikarier	»	900 000: —
Summa kronor		14 850 000: —

Efter avdrag från ovan nämnda bruttobelopp	kronor	127 600 000: —
av den summa, vartill kommunbidragen beräknats uppgå	»	14 850 000: —
återstår således summa statsbidrag	kronor	112 750 000: —

<i>Merkostnaden för statsverket</i> på grund av den föreslagna löneregleringen skulle således bli	kronor	112 750 000: —
minskat med nuvarande kostnader	»	84 950 000: —
eller alltså summa	kronor	27 800 000: —

Denna ökning å 27 800 000 kronor av statens kostnader för lärarlönerna fördelar sig, efter avdrag av 250 000 kronor för kallortstilläggen, på de olika lärargrupperna på följande sätt:

Ordinarie lärare:

Manliga folkskollärare	kr.	9 600 000: —
Kvinnliga »	»	6 200 000: —
Småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	8 900 000: —
		kr. 24 700 000: —

Icke ordinarie lärare:

Extra ordinarie och vakansvikarier	»	2 850 000: —
--	---	--------------

Med hänsyn till att lärarna enligt de sakkunnigas förslag i vissa fall skulle vara skyldiga att i viss utsträckning för den föreslagna lönen undervisa i slöjd, motsvaras den sålunda angivna kostnadsökningen för lärarnas löner av icke oväsentliga besparingar å anslaget beträffande det särskilda statsbidraget till undervisning i slöjd vid folk- och småskolorna. Framhållas bör dock att

besparingarna komma att minska, i den mån mera allmänt läsåret utsträcker utöver 37 veckor.

Enligt från skolöverstyrelsen under hand inhämtade uppgifter uppgick antalet slöjdavdelningar i dessa skolor läsåret 1935/1936 till 17 560, varav 6 596 avdelningar i gosslöjd och 10 964 i flickslöjd. I 15 429 av dessa avdelningar (5 949 avdelningar gosslöjd och 9 480 avdelningar flickslöjd) meddelades undervisning av lärare vid folk- eller småskolor. Enligt den vid 1936 års riksdag beslutade ersättningen för undervisning i slöjd, högst 153 kronor 60 öre för varje slöjdavdelning jämte dyrtidstillägg efter för oreglerade verk gällande grunder, torde alltså statens samtliga kostnader för denna undervisning kunna beräknas till omkring 3 500 000 kronor, varav omkring 3 000 000 kronor till folk- och småskolans lärare.

Vid beräkningen av storleken av den besparing av statens bidrag till slöjd-undervisning, som skulle komma att uppstå till följd av ökad tjänstgörings-skyldighet för lärarna, torde man böra taga hänsyn till att på grund av den uppmjukning av villkoren för statsbidrag till slöjdundervisningen, i fråga om minimiantalet elever, som beslöts vid 1936 års riksdag, en avsevärd tillökning av antalet slöjdavdelningar kommer att ske. Under framhållande att det är förenat med vissa svårigheter att med säkerhet bedöma besparingens storlek, anse sig de sakkunniga kunna uppskatta densamma till ett belopp motsvarande i det närmaste hela den slöjdersättning, som under budgetåret 1935/1936 utgått till dessa lärare, eller sålunda till omkring 3 000 000 kronor. Försiktigheten synes emellertid bjuda att beräkna dessa besparingar i underkant och därför hava de sakkunniga ansett sig i kostnadsberäkningarna endast böra räkna med att ett belopp av 2 500 000 kronor kommer att inbesparas statsverket.

Förenämnda kostnadsökning å 27 800 000 kronor torde i enlighet härmed kunna begränsas till 25 300 000 kronor, vartill alltså statsverkets merkostnader skulle komma att uppgå vid genomförandet av de sakkunnigas förslag till lönereglering för ifrågavarande lärare.

I detta sammanhang må emellertid framhållas, att en lönereglering för nu avsedda lärare synes böra medföra motsvarande löneförhöjning åt vissa andra grupper av befattningshavare, vilka åtnjuta avlöning enligt samma grunder som folk- eller småskollärare. De sakkunniga åsyfta härvid föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor, lärare vid vissa statsunderstödda sjukvårdsanstalter och barnhem, föreståndarinne- och lärarpersonal vid Skytteanska skolan i Tärna samt även nomadskolornas lärare. De merkostnader, som skulle uppstå för statsverket till följd härav torde emellertid bliva relativt obetydliga. Såsom närmare framgår av vad de sakkunniga i det följande anföra under Kap. VIII, torde statens merkostnader för en dylik löneförhöjning åt nu nämnda befattningshavargrupper icke uppgå till mer än sammanlagt omkring 100 000 kronor för år.

I avseende å kostnaderna för en lönereglering för folk- och småskollärare i enlighet med de sakkunnigas föreliggande förslag måste å andra sidan uppmärksammas, att den ovan angivna kostnadsökningen i rätt väsentlig

mån endast innebär en överflyttning av kostnaderna för folkskolväsendet från de olika skoldistrikten till statsverket. Enligt förslaget skulle nämligen skoldistriktet efter löneregleringens fullständiga genomförande befrias från sina nuvarande kostnader för övertidsläsning och till lärarna utgående kommunala löne- och pensionsförmåner. Såsom ovan nämnts uppgå skoldistriktens ifrågavarande kostnader till sammanlagt omkring 3 750 000 kronor årligen. Den föreslagna löneregleringen skulle alltså sammanlagt föranleda en merutgift för det allmänna av omkring 21 650 000 kronor.

KAP. VII.

Löneregleringens genomförande.

För genomförandet av en lönereglering för lärare vid folk- och småskolor i enlighet med ovan angivna grunder erfordras, såsom jämväl tidigare i detta betänkande framhållits, åtskilliga författningsföreskrifter utöver själva avlöningsreglementet.

I detta avseende torde särskilt böra uppmärksammas, att det icke kan vara lämpligt, knappast ens möjligt att i ett avlöningsreglemente, som är avsett att tillämpas på en så omfattande grupp av befattningshavare som lärarpersonalen vid rikets folk- och småskolor, intaga alla de föreskrifter, som kunna vara behövliga för bestämmelsernas tillämpning. De sakkunniga förutsätta därför, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda de tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser, som kunna komma att visa sig vara erforderliga i samband med avlöningsreglementet. Erinras må i detta sammanhang, att vid den lönereglering, som genomfördes år 1918 icke blott för folk- och småskollärare utan även för övriga läraregrupper med statligt reglerade avlöningsförmåner, Kungl. Maj:t erhöi riksdagens bemyndigande att utfärda såväl erforderliga tillämpningsföreskrifter som de närmare villkor och bestämmelser, vilka i huvudsaklig överensstämmelse med vad föredragande departementschefen anförte till statsrådsprotokollet vid framläggandet för riksdagen av löneregleringsförslaget, skulle stadgas för avlöningsförmånernas åtnjutande. Samma skäl borde förefinnas för att låta Kungl. Maj:t erhålla en liknande befogenhet beträffande det nu föreslagna lönesystemet.

Ifråga om de författningsbestämmelser, som i övrigt erfordras i samband med genomförandet av denna lönereglering, må framhållas, att det enligt förslaget förutsättes, att Kungl. Maj:t efter av socialstyrelsen framlagt förslag skall fastställa en fördelning av folk- och småskollärarnas stationeringsorter på de olika hyresgrupper, som finnas upptagna i 5 § i det föreslagna avlöningsreglementet.

Då den provisoriska avlöningsförbättringen avsetts skola upphöra att utgå efter löneregleringens genomförande, torde härav föranledda ändringar böra

vidtagas i den i ämnet meddelade kungörelsen den 5 juli 1929 (nr 241). Härvid synes det emellertid de sakkunniga vara skäligt, att lärare, som icke vill övergå till det nya lönesystemet och ej heller kan därtill lagligen förbindas, även efter löneregleringen får uppbära provisorisk avlöningsförbättring enligt samma bestämmelser som hittills.

Såsom de sakkunniga tidigare framhållit, torde även folk- och småskollärare å de dyraste orterna böra erhålla provisoriskt dyrtidstillägg enligt samma grunder som motsvarande statens befattningshavare. I enlighet härmed bör för lärarnas vidkommande utfärdas motsvarande bestämmelser, som i kungörelsen nr 104/1936 meddelats angående nämnda dyrtidstillägg åt däri avsedda befattningshavare i statens tjänst.

Med hänsyn till att dyrtidstilläggen å lönerna till här avsedda lärare efter löneregleringen skola utgå enligt de grunder, som gälla för nyreglerade verk inom statsförvaltningen, erfordras jämväl ändring av kungörelsen nr 307/1923 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt lärare vid folk- och småskolor m. fl.

I detta sammanhang är det även av vikt att erinra, att boställsordningen för lärarna måste i vissa avseenden revideras, närmast till följd av att bostad med bränsle in natura icke längre skall tillkomma lärare som en särskild löneförmån utöver kontantlönen. I stället skall lärare för anvisad tjänstebostad vara skyldig att lämna i reglementet föreskriven ersättning till skoldistriktet. De sakkunniga hava förutsatt, att det i samband med denna översyn av boställsordningen borde undersökas, huruvida icke möjlighet kunde förefinnas att få till stånd en opartisk utredning angående storleken av den nedsättning, som bör förekomma i det fall, då tjänstebostad icke uppfyller boställsordningens föreskrifter.

Angående ordningen för lärares förflyttning jämlikt 9 § i avlöningsreglementet erfordras jämväl särskilda författningsbestämmelser.

Vidare torde möjligen vissa ändringar påkallas i folkskolestadgan för att åvägabringa överensstämmelse mellan denna och avlöningsreglementets föreskrifter.

Enligt vad de sakkunniga ovan i kap. VI uttalat angående statens bidrag till lärarnas löner, skulle det slutligen även ankomma på Kungl. Maj:t att i anslutning till de grunder, som av riksdagen må komma att beslutas, utfärda de särskilda författningsbestämmelser, som erfordras för angivande av storleken av statens bidrag till bestridande av kostnaderna för lärarnas löner samt villkoren för dylikt statsbidrag. Därvid torde givetvis även böra uppmärksammas, huruvida och i vad mån särskilda föreskrifter kunna bli erforderliga för rekvisition och utbetalning av statsbidraget samt för granskningen av rekvisitionerna därav. En genomgripande omarbetning av gällande formulär för statsbidragsrekvisitioner torde bli erforderlig.

Med hänsyn till det omfattande författningsarbete, som sålunda återstår efter riksdagens beslut om löneregleringens genomförande och som till avsevärd del måste ske på grundval av det resultat, till vilket riksdagen kan komma beträffande olika lönefrågan berörande spørsmål, måste det uppenbar-

ligen bliva förenat med betydande olägenheter, om det nya lönesystemet skulle träda i kraft redan från och med ingången av budgetåret 1937/1938. Enligt de sakkunnigas mening skulle det även för de olika skoldistrikten innebära mycket avsevärda svårigheter att tillämpa det nya lönesystemet från och med sagda tidpunkt. Att märka är nämligen, att erforderliga författningar knappast torde hinna utfärdas i sådan tid, att skoldistriktens i det statliga lönesystemet vanligen helt obehövande funktionärer hinna sätta sig in i de nya bestämmelserna, innan lönerna enligt det nya systemet skola utbetalas. På grund av vad sålunda anförts och särskilt i betraktande av nödvändigheten för skoldistrikten att i god tid före ikraftträdandet få tillfälle att taga del av de nya bestämmelserna med alla de olikheter, dessa uppvisa i förhållande till nu gällande föreskrifter, anse sig de sakkunniga böra förorda, att det nya avlöningssystemet träder i kraft först vid en senare tidpunkt. Härvid skulle det visserligen kunna komma i fråga att tillämpa de nya bestämmelserna från och med den 1 januari 1938. Med hänsyn emellertid till de påtagliga olägenheter, icke minst i fråga om rekvisition och utbetalning av statsbidragen, som skulle följa av en övergång till ett nytt avlöningssystem mitt under ett redovisningsår, hava de sakkunniga för sin del kommit till den uppfattningen, att den nya löneregleringen icke lämpligen bör träda i tillämpning förrän från och med budgetåret 1938/1939.

I samband med de frågor, som avse löneregleringens genomförande, torde även böra framhållas, att folk- och småskollärarna enligt föreliggande förslag komma att övergå från ett lönesystem med förskottsutbetalning av lönen till ett system med utbetalning av lönerna i efterskott. I dylika fall hava ordinarie befattningshavare vid tidigare löneregleringar utan undantag fått vid det månadsskifte, då löneregleringen för dem trätt i kraft, av statens medel uppbära ett belopp, motsvarande vad de skulle hava uppburit i förskott för närmast följande månad, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna fortfarande varit gällande.

Samma engångsersättning torde vid genomförandet av ett lönesystem med utbetalning av avlöning i efterskott naturligen böra tillkomma även ordinarie folk- och småskollärare och enligt de sakkunnigas mening jämväl de lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande lärarinnor vid folkskola, som ansetts böra jämföras med ordinarie lärare vid småskolor.

KAP. VIII.

Anslagsfrågor.

I enlighet med vad de sakkunniga i Kap. VII föreslagit angående tidpunkten för löneregleringens ikraftträdande skulle några merkostnader i anledning av löneregleringen icke uppstå förrän från och med budgetåret 1938/1939. Den i föregående kapitel omförmälda engångsersättningen till lärarna skulle emellertid utbetalas till lärarna redan vid ingången av juli månad

1938. För att bereda skoldistriktet möjlighet att, i enlighet med vad som eljest gäller i fråga om statsbidrag till lärarnas avlöning, i förskott erhålla de medelsbelopp, som erfordras för ifrågavarande övergångsavlöning, synes det härför erforderliga beloppet, vilket enligt de sakkunnigas beräkningar kan uppskattas till 4 900 000 kronor, lämpligen böra upptagas å riksstaten för *budgetåret 1937/1938*.

Något särskilt anslag för detta ändamål synes dock icke behövas, utan torde kostnaderna härför böra belasta förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor. Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat, har skolöverstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknat detta anslag till 65 615 000 kronor. Med hänsyn till ifrågavarande engångskostnader torde nämnda anslag böra för sistnämnda budgetår upptagas med ett till 70 515 000 kronor förhöjt belopp.

I fråga om det anslagsbehov, som vid ett genomförande av de sakkunnigas förslag uppkommer för *budgetåret 1938/1939* få de sakkunniga framhålla följande.

Från nyssnämnda förslagsanslag till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor bestridas för närvarande utgifterna för lärarnas nettolöner enligt avlöningskungörelsen nr 434/1936, för provisorisk avlöningsförbättring enligt kungörelsen 241/1929, för provisoriskt lönetillägg åt vissa icke-ordinarie lärare enligt kungörelsen nr 514/1935 ävensom för det särskilda lönetillägg, som enligt kungörelsen nr 141/1920 utgår till lärare i vissa lappmarksförsamlingar.

Efter lönereglerns genomförande skulle i stället för nu angivna kostnader ifrån detta anslag bestridas statens bidrag till de löneförmåner, som lärarna skulle äga uppbära enligt det föreslagna avlöningsreglementet jämte dem i förekommande fall tillkommande provisoriskt dyrortstillägg. Tillräcklig anledning synes nämligen icke föreligga att för sistnämnda tillägg uppföra särskilt anslag å riksstaten.

De sakkunniga hava med tillämpning av det vid anslagsberäkningar numera anlitade beräkningssättet uppskattat den ökning av ifrågavarande anslag, som i enlighet med vad nu anförts skulle erfordras från och med budgetåret 1938/1939, till omkring 33 500 000 kronor. Märkas bör dock, att en väsentlig besparing i stället äger rum å andra anslag. För innevarande år har skolöverstyrelsen såsom redan nämnts beräknat anslagsbehovet till 65 615 000 kronor. Under förutsättning att några förändringar i övrigt icke inträffa, som kunna föranleda ändrat anslagsbehov för budgetåret 1938/1939, skulle alltså, därest de sakkunnigas förslag till lönereglering för ifrågavarande lärare genomföres, förenämnda anslag till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor böra för sistnämnda budgetår upptagas till ett belopp av 99 115 000 kronor.

I fråga om anslaget till avlöning åt lärare i slöjd vid folkskolor, mindre folkskolor eller särskilda slöjdskolor, som för budgetåret 1936/1937 är upptaget med 2 665 000 kronor, har skolöverstyrelsen för nästkommande budgetår föreslagit en förhöjning till 3 565 000 kronor. Den av de sakkunnigas

förslag föranledda inbesparingen av de särskilda arvoden till lärarna för undervisning i slöjd beräknas komma att minska belastningen å detta anslag med omkring 1 950 000 kronor. I enlighet härmed och med utgångspunkt från det av skolöverstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknade beloppet torde ifrågavarande anslag för budgetåret 1938/1939 böra upptagas med ett till 1 615 000 kronor nedsatt belopp.

Såsom de sakkunniga framhållit i samband med kostnadsberäkningarna, torde en lönereglering för folk- och småskolornas lärare även böra medföra en motsvarande löneförhöjning åt vissa andra med bidrag av statsmedel avlönade grupper av lärare, vilka i lönehänseende äro jämställda med folk- och småskollärare, nämligen lärarpersonalen vid statsunderstödda sjukvårdsanstalter och vissa barnhem samt föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor vid skolhem och arbetsstugor.

Ifråga om förenämnda lärarpersonal vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem saknas närmare uppgifter för beräkning av den kostnadsökning, som en lönereglering för dessa lärare skulle komma att medföra för statsverket. Det är därför icke möjligt att exakt angiva, med vilket belopp anslaget till statsbidrag till avlönande av dessa lärare bör höjas i anledning av löneregleringen. Med ledning av de uppgifter, som kunnat erhållas, hava de sakkunniga för sin del ansett, att ifrågavarande anslag, som av skolöverstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknats till 90 000 kronor, för därpå följande budgetår bör höjas med omkring 30 000 kronor till 120 000 kronor.

Enligt kungörelsen nr 437/1936 åtnjuter föreståndarinna vid skolhem och arbetsstuga avlöning efter samma grunder som ordinarie lärarinna vid småskola och biträdande föreståndarinna som extra ordinarie småskollärlarinna. Statens bidrag till avlöningar åt dessa befattningshavare bestridas från ett särskilt anslag å riksstaten, vilket av skolöverstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknats till 120 000 kronor.

Enligt vad de sakkunniga under hand inhämtat, finnas för närvarande 24 föreståndarinnor och 20 biträdande föreståndarinnor vid skolhemmen, och vid här avsedda arbetsstugor äro för närvarande anställda 24 föreståndarinnor och 15 biträdande föreståndarinnor. Den avlöningsförhöjning, som sålunda skulle tillkomma dessa föreståndarinnor och biträdande föreståndarinnor, synes kunna beräknas till omkring 60 000 kronor årligen. I enlighet härmed skulle ifrågavarande anslag böra upptagas till 180 000 kronor för budgetåret 1938/1939.

För genomförande av dessa löneförhöjningar till nu angivna lärargrupper erfordras givetvis närmare utredning angående de författningsändringar, som kunna bli erforderliga i avlöningshänseende och i fråga om deras tjänstgöringsskyldighet, särskilda ersättningar samt kommunala eller därmed jämställda lönetillägg etc.

De sakkunniga förutsätta, att Kungl. Maj:t erhåller riksdagens bemyndigande att för dessa befattningshavargrupper föreskriva i huvudsak enahanda bestämmelser i nu angivna hänseenden, som komma att gälla för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna.

I detta samband torde även böra erinras, att viss mindre höjning bör vidtagas med avseende å anslaget till Skytteanska skolan i Tärna.

Då de särskilda lönetillägg, som enligt kungörelsen nr 469/1924 utgå till lärare vid folkskolor inom vissa av rikets nordligaste gränssorter, enligt de sakkunnigas förslag skulle upphöra i och med löneregleringens genomförande, torde förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, från vilket anslag dessa tillägg för närvarande utbetalas, kunna för budgetåret 1938/1939 nedsättas med ett belopp av omkring 120 000 kronor, vartill sagda lönetillägg beräknas uppgå, för år räknat. Ifrågavarande anslag, som av skolöverstyrelsen för budgetåret 1937/1938 beräknats till 340 000 kronor, bör alltså med hänsyn härtill för budgetåret 1938/1939 nedsättas till 220 000 kronor.

Vad slutligen beträffar kostnaderna för dyrtidstillägg åt de lärare, som beröras av föreliggande löneregleringsförslag, utgå dessa från ett särskilt för ändamålet uppfört förslagsanslag till dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter, vilket för budgetåret 1936/1937 beräknats till 20 200 000 kronor. Med hänsyn till att dyrtidstillägg å nyreglerade löner skall beräknas efter ett procenttal, som är 18 enheter lägre än det för dyrtidstillägg å oreglerade löner gällande procenttalet, kommer löneregleringen att medföra en rätt väsentlig minskning av utgifterna å detta anslag. Enligt de sakkunnigas beräkningar, vid vilka hänsyn tagits till dyrtidstilläggen å samtliga de lönebelopp, som utgå till av denna lönereglering berörda grupper av befattningshavare, skulle utgiftsbelastningen å förenämnda anslag till dyrtidstillägg komma att efter löneregleringens genomförande nedgå med sammanlagt omkring 6 150 000 kronor.

KAP. IX.

Sammanfattning av 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag.

Lönereglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolor föreslås skola äga rum i huvudsaklig enlighet med det för kommunikationsverken och den allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet. Detta innebär bl. a. tillämpning av dyrortsgrupperade löner och övergång från nettolöner (kontant lön + naturförmåner) till bruttolöner. För ordinarie manlig folkskollärare föreslås placering i 17:e lönegraden, för ordinarie kvinnlig folkskollärare i 15:e lönegraden och för lärare vid småskola i 9:e lönegraden. Förslaget innebär intet ståndpunkttagande i princip till frågan om relationen mellan manliga och kvinnliga lärares löner. Ett sådant ställningstagande har icke ansetts böra ske, för att ej 1936 års lönekommittés utredning i detta ämne må föregripas. De sakkunniga hava därför i stort sett utgått från samma relation mellan manliga och kvinnliga lärare som tidigare sakkunnigutredningar.

Ikke-ordinarie lärare föreslås skola erhålla en begynnelse-lön, som med tre löneklasser understiger vad som tillkommer motsvarande ordinarie lärare.

Därest åt lärare anvisas tjänstebostad av tjänlig beskaffenhet, skall han vara skyldig mottaga densamma och ställa sig till efterrättelse föreskrifterna i gällande boställsordning. Har lärare fått sig anvisad tjänstebostad, skall han månadsvis lämna ersättning för densamma genom avdrag å avlöningen. Ersättningen skall utgå med belopp, som för tjänstebostäder av olika storlek jämte bränsle angivas i en i avlöningsreglementet intagen tabell, upptagande nio olika hyresgrupper. Hyresbeloppen äro beräknade med utgångspunkt från de hyresbelopp, som med ledning av socialstyrelsens hyresvärderingar gälla för orter, vilka uppvisa lägsta, respektive högsta hyreskostnaderna. Härvid förutsättes, att hyresvärdet för en bostad av den beskaffenhet, boställsordningen föreskriver, är omkring 15 % högre än socialstyrelsens medelvärden för samtliga bostäder å respektive orter. Härtill kommer värdet av bränsle, vilket beräknats till omkring 40 kronor per år och eldstad. Orternas fördelning å de olika hyresgrupperna fastställas av Kungl. Maj:t efter förslag av socialstyrelsen.

Tjänstgöringsskyldigheten föreslås utvidgad därhän, att lärarna för den föreslagna lönen skola vara skyldiga att årligen undervisa intill nio månader. Vidare skola lärare kunna åläggas att utan särskild ersättning undervisa i slöjd å folk- eller småskolestadiet, i skoldistrikt, där lästiden icke överstiger 34 $\frac{1}{2}$ veckor, högst 4 timmar i veckan och i skoldistrikt, där lästiden överstiger 34 $\frac{1}{2}$ veckor men ej 37 veckor, högst 2 timmar i veckan. Denna skyldighet att undervisa i slöjd skall dock ej åvila lärare vid mindre folkskola eller biträdande lärare vid folkskola.

Lärare skall vara skyldig att, då sådant erfordras för indragning av övertalig lärartjänst eller då eljest med hänsyn till undervisningsväsendets bästa synnerliga skäl därtill äro, med bibehållande av den lönegrad, han innehar, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande låta sig förflyttas till annan lärarbefattning inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av bostadsorten och övergång till annat skoldistrikt. Vid sådan förflyttning skall läraren vara berättigad att erhålla ersättning för flyttningskostnad m. m. Har läraren genom förflyttningen förorsakats minskning i löneförmåner, som han åtnjutit vid den förra tjänsten, må skälig ersättning kunna tillerkännas honom för inkomstminskningen.

Statsbidrag till lärarnas löner skall i huvudsak utgå enligt samma grunder som hittills. Statens bidrag till lärarnas löner skall alltså motsvara den avlöning, vartill lärarna äro berättigade enligt avlöningsreglementets bestämmelser, efter avdrag för varje lärare av det belopp, vartill hyresersättningen enligt reglementet skall uppgå. På kommunen skall ankomma att tillhandahålla läraren bostad med bränsle eller ett kontant belopp, motsvarande hyresersättningen. Som villkor för erhållande av statsbidrag till lärares avlöning skall gälla, att några kommunala löne- eller pensionstillägg icke beviljas lärarna; dock att om lärare, som vid reglementets ikraftträdande innehar ordinarie tjänst, genom den nya löneregleringen skulle lida minskning i honom till-

kommande lön å innehavande tjänst eller därmed förbunden pensionsrätt, statsbidrag till sådan lärares lön må utgå allenast under villkor, att kommunen iklätt sig att hålla läraren skadelös för berörda minskning.

Löneregleringen föreslås skola träda i kraft från och med den 1 juli 1938.

Statsverkets merkostnader för den föreslagna löneregleringen beräknas uppgå till sammanlagt omkring 25 400 000 kronor årligen, under det att kommunernas årsutgifter för kommunala tillägg och övertidsläsning m. m. skulle minskas med sammanlagt omkring 3 750 000 kronor. Löneregleringen skulle alltså föranleda en merutgift för det allmänna av omkring 21 650 000 kronor.

KAP. X.

Hemställan.

På grund av vad i det föregående anförts hemställa de sakkunniga, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att,

1. besluta att lärare vid rikets folk- och småskolor samt vissa med dessa lärare jämställda, i föreliggande betänkande närmare angivna befattningshavare vid vissa sjukvårdsanstalter och barnhem samt vid arbetsstugor och skolhem skola från och med den 1 juli 1938 åtnjuta avlöning enligt det av de sakkunniga i betänkandet framlagda förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor;

2. besluta att ifrågavarande befattningshavare skola vara berättigade att från och med den 1 juli 1938 uppbära provisoriskt dyrtidstillägg enligt samma grunder, som gälla för motsvarande befattningshavare i statens tjänst;

3. medgiva att dyrtidstillägg till nämnda lärarpersonal må från och med den 1 juli 1938 utgå enligt samma grunder, som gälla för statens befattningshavare vid s. k. nyreglerade verk;

4. godkänna de av de sakkunniga i betänkandet angivna grunderna för statsbidrag till bestridande av kostnaderna till avlöning åt ifrågavarande lärarpersonal samt bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda därav föranledda författningsbestämmelser;

5. bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de tilläggsbestämmelser och tilllämpningsföreskrifter, som kunna erfordras i samband med det föreslagna avlöningsreglementet;

6. medgiva att ordinarie lärare vid folk- eller småskola samt lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, samt med nu angivna lärare i löne- och anställningshänseende jämställda befattningshavare må vid ingången av juli månad 1938 av statens medel uppbära ett belopp, motsvarande vad de skulle hava uppburit i förskott för samma månad, om de före den 1 juli 1938 gällande avlöningsbestämmelserna då fortfarande ägt giltighet; samt

7. för budgetåret 1937/1938 vidtagna höjning av det under riksstatens åttonde huvudtitel uppförda förslagsanslaget till bidrag till avlöning åt lärare vid folkskolor med det belopp, 4 900 000 kronor, som erfordras för beredande åt lärarna av ovan omförmälda övergångsavlöning.

Särskilda yttranden.

1) av herr Jonsson.

Jag har i några väsentliga avseenden icke kunnat följa de sakkunnigas majoritet utan nödgas till betänkandet foga ett särskilt yttrande, vari mina avvikande meningar framföres.

Jag har ingenting emot en placering av folkskollärare i 17:e lönegraden under förutsättning, att tjänstgöringen omfattar nio läsmånader (39 läsveckor). Däremot kan jag icke förorda samma löneställning för de lärare, som allenast tjänstgöra den föreskrivna minimitiden av åtta läsmånader (34 $\frac{1}{2}$ läsveckor). Dessa lärare äro i mitt förslag, som återfinnes i kortfattad form som alternativ B i bilaga IV till betänkandet, placerade i lönegraden B 15.

Denna olikhet i lönegradsplaceringen kan måhända för det invecklade statliga lönesystemets experter av facket förefalla principvidrig. För mig ter den sig rättvis. Om Andersson och Pettersson ha vardera samma arbetsuppgift men den förre är skyldig att arbeta en månad längre varje år än den senare gör, emedan det åligger Andersson att utföra ett grundligare verk än Pettersson, så bör också Andersson ha särskild och skälig ersättning här för. Detta betraktelsesätt har legat till grund för det avlöningsreglemente, som nu gäller. Det är nämligen föreskrivet, att lärare, som tjänstgör mer än åtta läsmånader, skall ha lönetillägg, som skoldistriktet ålägges att betala. Ingen anledning finnes, synes det mig, att frångå principen om högre lön för nio månaders tjänstgöring än för åtta månaders.

En årlig lästid i folkskolan på nio månader är, enligt min mening, den lämpligaste. Den borde vara den normala. Först och främst befriar den i någon mån, om än icke helt, läraren från att bli föremål för besvärande anmärkningar över »de långa ferierna». För det andra och det väsentligare, sammanfaller nio månaders lästid med längden av det läsår, som är föreskrivet för de allmänna läroverken. Med det nära samband, som numera finnes mellan folkskola och läroverk, är det i flera hänseenden av betydelse, att folkskolans läsår blir längre och till tiden så nära överensstämmande med läroverkets som möjligt.

Den invändning, som mycket naturligt kan göras mot att åtta månaders årlig folkskollärartjänst skall betalas med samma ersättning som nio månaders tjänst, har de sakkunnigas majoritet sökt kringå genom att föreslå obligatorisk undervisningsskyldighet i slöjd, utan särskild ersättning, för sådana lärare, som undervisa i skoldistrikt med mindre än 37 veckors lästid.

Genom sådan föreskrift kan man möjligen tillfredsställa lärarnas fordringar — ehuru jag ej alls är säker på det — men absolut icke tillgodose undervisningens sanna intresse. Man kan, enligt min bestämda övertygelse, icke så anordna undervisningen, att man i samtliga skoldistrikt med de kortare årliga lästiderna sysselsätter hela lärarekåren. Den ene får tjänstgöra, den andre måste bli befriad från tjänstgöringsplikt, men lönen blir i ena som i andra fallet densamma. Det är heller icke säkert, att man allestädes får en god undervisning i slöjd, bara därför att slöjden obligatoriskt uppföres på schemat. Likafullt kommer den slöjdundervisning, som skall läggas inom ramen för tjänstgöringsskyldigheten i vissa skoldistrikt, att från statens sida värdesättas och betalas tre- till femdubbelt högre än den slöjdundervisning, som utföres av särskilda facklärare eller av folkskollärare på övertid i de skoldistrikt, där man har mer än $34\frac{1}{2}$ veckors lästid.

Jag befarar, att sakkunnigemajoritetens förslag i berörda del — tvärtemot vad man torde ha avsett — kommer att konservera den kortare lästiden. Ingen i de distrikt, där man nöjer sig med $34\frac{1}{2}$ veckors lästid, får intresse av att arbeta för ett längre läsår och därmed för en både lugnare och grundligare undervisning.

Beträffande övriga avvikelser från sakkunnigemajoritetens förslag kan jag fatta mig kortare.

Jag har tagit mig friheten och djärvheten att placera de kvinnliga folkskollärarna i samma lönegrad som de manliga. Vidare har av praktiska skäl undantag gjorts i avseende å bostadsersättningen — som framgår av alternativ B i bilaga IV — samt i fråga om högsta löneklassen. Där biträder jag den regel, som majoriteten föreslår i reglementets § 6.

Anledningen till mitt ståndpunkttagande är den, att jag är anhängare av principen »lika lön för lika arbete». En kvinnlig folkskollärare har samma utbildning som en manlig och samma tjänstgöringsskyldighet. Det är på folkskolans område mindre än annorstädes befogat att ställa en lärarinna i sämre löneställning än en lärare. Ofta har det som skäl för olikheten anförts, att lärarinnorna överhuvud taget utföra en klenare pedagogisk prestation än lärarna. Jag vågar icke bestrida riktigheten av detta påstående. Om det stämmer överens med verkligheten, så bjuder konsekvensen, att man i undervisningens eget intresse anställer män i stället för kvinnor som lärare, eller, bättre uttryckt, att man låter män och kvinnor på fullt lika grunder tävla om lärareplatserna. En konkurrens, där kvinnan har företräde framför mannen, allenast därför att hon »kostar mindre», har skolan intet gagn av.

Småskollärarynnorna har jag ställt i två olika lönegrader, i 6:e respektive 8:e, i överensstämmelse med mitt förslag om olika lön för olika lång tjänstgöring. Dessa löneställningar äro icke höga, men de synas skäliga och försvarliga vid jämförelse både med den lön, småskollärarynnorna nu åtnjuta, och de förslag, som tidigare sett dagen.

Ersättningen för slöjd har jag tänkt mig utgående efter samma grunder, som nu gälla. Därmed vinner man bland annat den fördelen, att den ut-

redning beträffande övningslärarnas ställning, som ifrågasattes, icke föregripes.

En ny lönereglering bör träda i kraft, så fort som möjligt och om ej allt för stora hinder möta, bör den kunna tillämpas från och med den 1 januari 1938. Men jag medger gärna, att sakkunnigemajoriteten har starka skäl för sina betänkligheter i detta hänseende.

2) av herr Svensson.

Den av de sakkunniga föreslagna lönegradsplaceringen för folk- och småskollärarna har jag ej kunnat biträda.

De sakkunniga förutsätta, att lärarna för den föreslagna lönen skola vara skyldiga att årligen undervisa intill nio månader, och vidare skola lärarna i de skoldistrikt, där den årliga lästiden icke överstiger 37 veckor, i viss utsträckning kunna åläggas att utan särskild ersättning undervisa i slöjd. Enligt min mening torde det emellertid vara lämpligare att till grund för lönesättningen lägga den undervisningsskyldighet i folkskolans obligatoriska ämnen, som för närvarande åvilar lärarna i det stora flertalet av landets skoldistrikt. De relativt få skoldistrikt, huvudsakligen städer och större samhällen, som beslutat utsträcka lästiden utöver åtta månader, torde liksom hitills böra lämna lärarna särskild ersättning för den förlängda tjänstgöringen. Det kan vidare sättas i fråga, huruvida det kan vara lämpligt att i detta sammanhang i lärarnas ordinarie tjänstgöringsskyldighet inbegripa undervisning i det icke obligatoriska ämnet slöjd. Härigenom skulle ersättningen för undervisning i detta ämne i själva verket komma att bli högst väsentligt större i de fall, då undervisningen meddelas av vederbörande lärare inom ramen av honom åliggande tjänstgöringsskyldighet, än om den utföres på övertid eller meddelas av särskilda facklärare.

I fråga om den löneställning, som bör tillkomma folk- och småskollärare för en undervisning i de obligatoriska ämnena under åtta månader årligen, tillåter jag mig erinra, att lärarlönekommittén vid framläggande av sitt förslag till lönereglering — vilket förslag hittills godtagits av lärarna — utgick ifrån, att lärare skulle vara skyldiga att för de föreslagna löneförmånerna, vilka för manliga folkskollärare ansågos motsvara 17:e lönegraden undervisa nio månader årligen. Även 1936 års lärarlönesakkunniga hava föreslagit inplacering i sistnämnda lönegrad av de manliga folkskollärarna med skyldighet för dem att undervisa nio månader årligen. I anslutning härtill anser jag, att lärare, som hava en årlig undervisningstid av endast åtta månader, erhålla en skälig avlöning för sin tjänstgöring, om de inplaceras i den 15:e lönegraden. De kvinnliga folkskollärarna böra med utgångspunkt från den nuvarande relationen mellan manliga och kvinnliga lärare inplaceras i den 13:e lönegraden. Med den av mig sålunda föreslagna lönegradsplaceringen komma nu nämnda lärare i skoldistrikt med nio månaders årlig lästid att i stort sett erhålla samma löneställning som enligt lärarlönekommitténs förslag och även enligt majoritetsförslaget.

För jämförelsens skull må framhållas, att folkskollärarna enligt mitt förslag skulle i distrikt med åtta månaders lästid erhålla lön enligt samma lönegrad som exempelvis postassistenter, stationsskrivare, landskanslister och landskontorister. I detta sammanhang torde även böra framhållas, att nu nämnda grupper av befattningshavare äro skyldiga att för sin avlöning årligen fullgöra tjänstgöring under omkring elva månader, under det att lärarna med motsvarande löneställning åtnjuta ferier under icke mindre än fyra månader årligen. Till den avsevärda förmån, som dessa ferier utgöra, torde givetvis hänsyn även böra tagas, då det gäller lärares lönegradsplacering.

I fråga om småskollärarynnorna anser jag, att de med hänsyn till de ansvarsfulla och krävande arbetsuppgifter, de hava att fylla, böra erhålla en bättre löneställning än vad 1928 års lönekommitté föreslagit. Jag vill därför förorda, att ifrågavarande lärarinnor inplaceras i 6:e lönegraden.

Statsverkets merkostnader för en lönereglering för folk- och småskollärarna i enlighet med vad jag sålunda förordat, skulle, såsom framgår av de under C i bilaga IV verkställda beräkningarna, uppgå till 11 450 000 kronor, under det att majoritetens förslag beräknas medföra en kostnadsökning för staten av 25 300 000 kronor, eller sålunda en ytterligare merkostnad av icke mindre än 13 850 000 kronor.

Bil. I.

Sid. 19 i betänkandet.

Sammanfattning

av yttranden, som av olika myndigheter avgivits över 1928 års lönekommittés förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet, i vad dessa yttranden avse lärare vid folk- och småskolor.

Allmänna uttalanden.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har åberopat vad ledamoten av kommittén, riksdagsmannen Carlström anför i sin vid betänkandet fogade reservation och i enlighet härmed ansett, att den kommunalt anställda lärarpersonalen icke bör inplaceras i det allmänna lönesystemet utan att en lönereglering för dessa lärarkårer bör genomföras i närmaste anslutning till de för dem av ålder vedertagna avlöningsgrunder.

Länsstyrelsen i Gotlands län har i trots av de svårigheter, som äro förenade med beräkningen av landsbygdsläraernas naturaförmåner, ansett sig böra i princip tillstyrka kommitténs förslag. Länsstyrelsen har dock anslutit sig till vad ledamoten av kommittén rektor Sjövall anför om nackdelarna för undervisningsväsendet överbud taget av ett borttagande av möjligheterna för skoldistriktet att bevilja lärarna kommunala lönetillägg.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län uttalar farhågor för att det av 1928 års lönekommitté föreslagna lönesystemet icke är lika lämpligt för kommunalt anställda lärare som för den statligt anställda lärarpersonalen. Med hänsyn till att dessa avlöningsbestämmelser skola komma att tillämpas av kommunala myndigheter med mången gång små förutsättningar att tolka de olika paragraferna, har länsstyrelsen ansett ett mera förenklat system vara att föredraga.

Vidare har länsstyrelsen ifrågasatt, huruvida förslaget med bruttolönesystem kan anses vara lämpligt. De föreslagna bestämmelserna om naturaförmånernas värdering torde, såsom en reservant inom kommittén framhållit, beträffande kommunala befattningshavare kunna befaras befördra stridigheter och missnöje, då desamma skola äga tillämpning i så gott som alla landets kommuner. Länsstyrelsen vill därför ifrågasätta, huruvida icke det nu tillämpade systemet med naturaförmånens utgående vid sidan av lönen är att föredraga, åtminstone för kommunalt anställda lärare.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser tvivel kunna råda om lämpligheten av att för de kommunalanställda lärarna fastställa det statliga, uniforma avlöningssystemet. Särskilt har härvid framhållits, att de skoldistrikt, som kunnat och velat draga till sig särskilt kvalificerade lärarkrafter, berövas denna möjlighet.

Statskontoret framhåller bl. a. följande.

Vid bedömandet av frågan om lämpligheten av det nya systemets tillämpning å kommunalt anställda lärare måste hänsyn även tagas till det förhållandet, att dylika lärare i stor utsträckning erhålla bostadsförmån genom det allmännas försorg. Då statskontoret i sitt utlåtande den 20 juni 1924 över lärarlönekommitténs betänkande ansåg sig icke kunna förorda en utsträckning av tillämpningen av det nya lönesystemet till lärare vid folk- och småskolor, grundade statskontoret sin åsikt, bland annat, på att kommittén funnit sig nödsakad att i ett viktigt avseende göra

ett avsteg från principerna för det nya lönesystemet, nämligen i fråga om bostad och bränsle. Enär 1928 års lönekommittés förslag innebär, att samtliga befattningshavare skulle utgiva ersättning för bostad, förfaller den av statskontoret sålunda gjorda invändningen. Nu kan man i stället anmärka, att då största delen av de kommunalt anställda lärarna äro anvisade att bebo av kommunerna uppförda bostäder, det är onödigt fastställa, att ersättning skall erläggas för bostaden. En sådan anordning torde även kunna betecknas såsom olämplig. Det torde nämligen vålla svårigheter att på ett rättvist sätt avväga storleken av det hyresbelopp, som å olika orter bör erläggas. I sådant avseende kan erinras, att enligt 27 § i förslaget till avlöningsreglemente för lärare vid folkskolor m. fl. bostadsförmåns värde kan bestämmas genom överenskommelse mellan vederbörande kommunala myndighet och lärare. Det förefaller icke osannolikt, att följderna av denna bestämmelse i många fall kan bli, att läraren med kommunens goda minne genom överenskommelse om lågt hyresvärde erhåller ett principiellt ej berättigat lönetillskott.

Statskontoret måste på nu anförda skäl bestämt avstyrka, att kommunalt anställda lärare inpassas i det nya lönesystemet.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Nämnden anser, att lönebestämmelserna enligt allmänna lönesystemet, tillämpad på de kommunalt anställda lärarna, skulle bereda skolmyndigheterna landet runt stora svårigheter vid tillämpningen. En särskild olägenhet uppstår ock att ordna de frågor, som sammanhånga med den förmån av fri bostad m. m., som nu tillkommer dessa lärare. Nämnden uttalar sig därför i första hand för att en blivande lönereglering för kommunalt anställda lärare ordnas i närmare anslutning till de nu för dessa lärare gällande lönebestämmelserna, dock med lönedifferentiering efter dyrort, begravningshjälps m. m.

Skulle emellertid det förslag till avlöningsreglemente för ifrågavarande lärare, som kommittén utarbetat, befinnas böra i huvudsak godtagas, anser nämnden en omarbetning böra vidtagas i syfte att förverkliga den tanke på ett nettolönesystem, med bostad etc. utanför kontantlönen och de kontanta lönebeloppen differentierade på färre dyrortsgrupper än fem, för vilken kommittén redogjort å sid. 5—6 av betänkandet. En *reservant* har förklarat sig biträda kommitténs förslag om tillämpning av det allmänna lönesystemet även å kommunalt anställda lärare.

Domkapitlet i Linköping finner inordnandet av befattningshavare vid undervisningsväsendet i det allmänna lönesystemet vara väl motiverat och synnerligen lämpligt. Alldeles särskilt gäller detta de statligt anställda lärarna. Men det gäller även numera de kommunalt anställda, då de anmärkningar, som förr höjts här emot, kunna sägas numera hava bortfallit genom kommitténs, enligt domkapitlets mening, lyckade lösning av frågan om naturaförmånernas och tjänstebostadens värdering och inpassning i systemet.

Domkapitlet i Skara har principiellt sett ingenting att erinra mot förslaget, att avlöningen till folk- och småskollärare skall utgå enligt samma system, som gäller för statens befattningshavare. Svårigheter av rätt betydande art framträda dock vid det praktiska utförandet på grund av de särskilda förhållanden, som i olika avseenden råda i fråga om kommunanställda lärare i allmänhet och kanske alldeles särskilt lärare och lärarinnor vid folkskolan. Vanskligheter vållas särskilt genom den omständigheten, att folk- och småskollärare i regel åtnjuta bostad och bränsle in natura. Kommitténs förslag till lösning av svårigheten med naturaförmånerna kan icke sägas vara lyckligt. Det »nettolönesystem», som kommittén haft under övervägande, vore värt att taga under förnyad omprövning. Folkskolan kan, med en utveckling bort från den kommunala självbestämningsrätten, berövas en mycket värdefull ideell förmån, som den knappast har råd att förlora.

Domkapitlet i Växjö ifrågasätter lämpligheten av förbud för kommunerna att bevilja särskilda förmåner åt i dem bosatta eller verksamma lärare. Vidare förordar

domkapitlet bibehållandet av nuvarande system med fri bostad utöver den kontanta lönen.

Domkapitlet i Lund anser, att skoldistriktet alltså bör erhålla rätt att tillerkänna lärare särskilt tillägg utöver den lagliga lönen.

Domkapitlet kan vidare icke godkänna kommitténs förslag om att lärarlönen skall hava karaktären av bruttolön. Det nuvarande systemet med kontant lön och därutöver naturaförmåner synes domkapitlet mera tilltalande och motsvarar för övrigt de faktiska förhållandena i flertalet fall, där naturaförmånerna måste utgå. Det är ju klart, att för fastställandet av den kontanta lönen belopp en viss värdering måste ske ävenledes av naturaförmånerna. Det av ledamoten i kommittén, riksdagsmannen Carlström reservationsvis framlagda förslaget om att lärarlönerna fortfarande skulle vara uppdelade i kontant lön och naturaförmåner är alltså enligt domkapitlets förmenande förtjänt av synnerlig uppmärksamhet. Med bibehållande av den utav Carlström sålunda angivna principen och med jämkning av lönerns belopp i enlighet med kommittémajoritetens förslag synes ett tillfredsställande avlöningsystem kunna uppbyggas. En beaktansvärd fördel vinnes ävenledes, då man härigenom undgår de meningsskiljaktigheter, som komma att uppstå vid fastställandet av storleken utav det belopp, vilket läraren skulle erlagga för tjänstebostaden.

Ett annat förhållande, som Carlström påpekat, är att det föreslagna avlöningsreglementet med hänsyn till dess svårtolkade och invecklade bestämmelser kommer att vålla svårigheter vid tillämpningen, detta särskilt med hänsyn till att förvaltningen av lärarlönerna ligger i kommunens händer, och att dennas förtroendemän hava sålunda att syssla med de i reglementet angivna förvaltningsgöromålen. Man hade haft skäl att förvänta, att kommittén vid reglementsförslagets avfattning lämpat detsamma efter förhandenvarande förhållanden och sålunda i stället presenterat ett förslag med lättfattligare bestämmelser än det nu framlagda.

Domkapitlet i Göteborg anser det genom kommitténs utredning hava ådagalagts, att de kommunalt anställda lärarna kunna enligt de av kommittén föreslagna grunderna infogas i det för de statsanställda tjänstemännen föreslagna lönesystemet. Beträffande förslaget om förbud mot kommunala lönetillägg har domkapitlet anslutit sig till vad kommittéledamoten, rektor Sjövall, därom anfört i sin reservation.

Styrelsen för Svenska Landskommunernas förbund. Gentemot inordnandet av de kommunalt anställda lärarna under det allmänna avlöningsreglementet för den civila statsförvaltningen kunna tungt vägande skäl anföras, och styrelsen har i det yttrande styrelsen den 4 juni 1924 avgav över den s. k. lärarölonekommitténs betänkande ställt sig synnerligen tveksam mot lämpligheten att tillämpa detta lönesystem för de kommunalt anställda lärarna. Det måste nämligen enligt styrelsens förmenande ligga i sakens natur, att de djupgående olikheter i fråga om tjänstgöringens art, som härleda sig av lärarnas befattning med levande material, i avsevärd grad måste försvåra deras inordnande under den allmänna statsförvaltningens lönesystem. Härtill kommer, att medan statsförvaltningens befattningshavare i regel åtnjuta endast kontant avlönning har det stora flertalet av de kommunalt anställda lärarna, åtminstone vad landsbygdens lärare angår, jämte kontant avlönning även vissa löneförmåner in natura. Slutligen må erinras, att tillämpningen av avlöningsreglementets bestämmelser i statsförvaltningen ankommer på för ändamålet särskilt tillsatta tjänstemän, medan det i frågor om kommunalt anställda lärare skulle ankomma på vederbörande myndigheter inom skoldistriktet, vilka i allmänhet icke ha samma skolning i att tolka avlöningsreglementets alla detaljbestämmelser. Man kan därför a priori befara, att, då tolkningen av ifrågavarande bestämmelser trots ovan anförda förhållanden inom statsförvaltningens ämbetsverk mycket ofta visat sig vålla stora svårigheter, detta i ännu mycket större utsträckning skulle bli fallet inom de c:a 2 500 skoldistriktet, där förtroendet med dessa frågor omöjligt kan bli så stor.

Trots de sålunda anförda betänkligheterna vill styrelsen icke ställa sig avvisande

mot förslaget grundprinciper. Att samma avlöningssystem utsträckes att gälla allt flera grupper löntagare måste ur många synpunkter anses vara till fördel. Kommitténs förslag till avlöningsreglemente för statsförvaltningen syftar att, byggande på de hittills vunna erfarenheterna, förenkla bestämmelserna och därigenom göra reglementet lättare att tillämpa. Att i fråga om de kommunalt anställda lärarna ett särskilt reglemente föreslagits, från vilket således alla dessa befattningshavare ovidkommande bestämmelser utmönstrats, måste bidra till att underlätta tolkningen. Vad slutligen angår naturaförmånernas inpassande i lönesystemet, komma dessa — i motsats till lärarelönekommitténs förslag i ärendet — genom det föreslagna s. k. bruttolönesystemet att behandlas efter samma principer som inom statsförvaltningen, där sådana förekomma. Rättigheten att begära värdering av naturaförmånerna kommer visserligen, om den kommer till större användning, att bereda såväl skoldistriktens som vederbörande statliga myndigheter stark ökning i arbetsbördan, men å andra sidan torde en omläggning av lönesystemet i vilken riktning som helst komma att, åtminstone till en början, medföra ökat arbete vid tillämpningen. Det synes emellertid styrelsen, som om, då det gäller att införa ett helt nytt avlöningssystem för folkskolans lärare, det åtminstone borde tagas under övervägande, huruvida icke detta system även borde omfatta den del av folkundervisningen, som meddelas i fortsättningsskola. Då denna numera är obligatorisk för alla skoldistrikt, kunna icke olika förhållanden i olika skoldistrikt åberopas såsom skäl för frågans undanskjutande. Såsom förutsättning för den vid 1929 års riksdag genomförda provisoriska avlöningsförbättringens utgående till manlig och kvinnlig folkskollärare har stadgats det villkor, att lärare, som därtill ägde föreskriven kompetens, vore skyldig att, där så av vederbörande skolstyrelse påkallades, mot åtnjutande av stadgad ersättning tjänstgöra även i fortsättningsskola och ersättningsskola. Enligt styrelsens mening hade kommittén bort gå vidare på den av statsmakterna sålunda inslagna vägen och undersöka möjligheterna för att obligatoriskt ålägga de därtill kompetenta folkskollärarna undervisningsskyldighet även i fortsättningsskolan samt låta ersättningen härför ingå i avlöningen enligt avlöningsreglementet.

Såvitt åtminstone av betänkandet framgår har emellertid kommittén icke ägnat frågan härom någon uppmärksamhet. Det heter nämligen i betänkandet i kapitlet om utsträckning av undervisningstiden (sid. 20): »För folkskolans personal anser kommittén nu gällande bestämmelser vara till fyllest. De av skolöverstyrelsen uttalade betänkligheterna mot ändring i fråga om avlöningsbestämmelserna i detta avseende anser kommittén icke kunna gendrivas.» Skolöverstyrelsens åberopade yttrande avser lärarelönekommitténs förslag, som emellertid icke äsyftade någon förändring i fråga om avlöningen åt fortsättningsskolans lärare. Enligt i föreliggande betänkande meddelat referat (sid. 14) av lärarelönekommitténs betänkande kunde denna »icke tillstyrka ett åläggande för folkskolans lärare att undervisa även i fortsättningsskolorna, främst av det skälet, att den för dylik undervisning erforderliga kompetensen icke i allmänhet förvärvats av folkskolans lärare. De lärare, som meddelade dylik undervisning, hade i regel genom särskild utbildning skaffat sig härför nödiga förutsättningar.» Då emellertid, som nämnts, ett dylikt åläggande faktiskt ägt rum, och frågan således kommit i ett ändrat läge, borde en undersökning av möjligheten att fortgå på den inslagna vägen göras, varvid framför allt borde tagas under övervägande möjligheten att ålägga folkskollärarna skyldighet att skaffa sig erforderlig kompetens för undervisning i fortsättningsskolan och vidtaga erforderliga åtgärder för att underlätta anskaffandet av sådan. Särskilt för landsbygdens skolväsen är denna fråga av stor betydelse på grund av mångenstädes yppade svårigheter att erhålla lämpliga lärarkrafter för fortsättningsskolan.

Styrelsen får därför såsom sin mening uttala, att, för den händelse de sakkunnigas förslag läggas till grund för lagstiftning i ärendet, undersökning av möjligheterna att tillgodose förenämnda önskemål först företages. Skulle det därvid visa sig, att den av styrelsen ifrågasatta vägen icke är framkomlig, bör i allt fall i bli-

vande lagstiftning inryckas det för åtnjutande av provisorisk avlöningsförbättring nu stadgade villkoret om skyldighet för därtill kompetent lärare att, om vederbörande skolstyrelse så önskar, tjänstgöra i fortsättningsskola och ersättningsskola.

Svenska stadsförbundets styrelse. Mot lärarnas inordnande i statens lönesystem kunna ur kommunal synpunkt vissa lönetekniska betänkligheter anföras. I vart fall inom städerna har man på de senare åren strävat efter att nå den enhetlighet i lönesystem och tjänstereglementen, som 1928 års lönekommitté med sina hittills avgivna förslag eftersträvar för statens del. Vissa befattningshavares mellanställning mellan statlig och kommunal anställningsform har därvid hotat omintetgöra dessa försök. Mellan de normer i fråga om avlöning och tjänstevillkor, som praktiseras för statens tjänstemän å ena sidan och för städernas å den andra, föreligga i allmänhet vissa rätt betydande principiella olikheter. Skulle för en så stor grupp befattningshavare på städernas lönestater som folkskol-lärarkåren komma att tillämpas statens principer, torde städernas »självbestämningssrätt» i fråga om sitt avlöningsväsen, om ej formellt så ändock reellt, komma att underkastas vissa inskränkningar. Förpliktelser, som lagstiftningsvägen åläggas städerna beträffande så omfattande tjänstemannakårer som lärarkåren och polisen, torde ej bli va utan sina verkningar även när det gäller andra befattningshavargrupper på deras lönestater. Det må vara, att redan tidigare särbestämmelser givits beträffande folkskolnas lärare, men ett direkt inordnande under statens system torde vara ägnat att skärpa nu påtalade olägenheter.

Frånsett dessa torde man ur kommunal synpunkt i övrigt sakna anledning att motsätta sig lärarlönernas anpassning efter statens lönesystem. Åtminstone i ett avseende torde en sådan anordning tvärtom väntas medföra fördelar för kommunerna. Medan vissa kategorier statstjänstemän under de senare åren sett sina lönevillkor icke så litet förbättrade, har en likvärdig lönerereglering fått anstå för lärarnas del. Vad man på lärarhåll icke lyckats utvinna av statsmakterna, har man under sådana förhållanden sökt nå hos kommunerna. Mot dem hava från lärarnas sida mycket ofta rests krav på ökning av den kommunala delen av avlöningen, ortstillägg, kommunala dyrtidstillägg, ökad ersättning för övertidsläsning etc. I den mån dylika krav haft framgång, hava kommunerna sålunda kommit att ensamma få bära ökade lönekostnader, som bort i eljest tillämpade proportioner hava delats stat och kommun emellan. Genomföres lönekommitténs förslag på denna punkt, synes man däremot kunna förvänta, att en prövning av statstjänarnas eventuellt ökade lönebehov för framtiden också komme att även omfatta lärarlönerna, som därigenom komme att avpassas efter det allmänna löneläget för de statsanställda. Kostnaderna för en dylik löneökning komme då att åvila stat och kommun enligt för statsbidragen fastställda grunder och icke som tidigare vila främst på kommunen.

I fråga om det av kommittén föreslagna förbudet mot kommunala lönetillägg har styrelsen erinrat, att styrelsen redan i sitt yttrande över lärarlönenämndens förslag bestämt uttalat sig emot rätten för kommunerna att efter en eventuell lönerereglering för lärarna i framtiden åter bevilja dessa kommunala tillägg. Styrelsen vidhåller alltså denna principståndpunkt men anser, att ett förbud mot kommunala tillägg påkallar vissa övergångsbestämmelser med hänsyn till de för kommunerna juridiskt bindande utfästelser, som lämnats nuvarande lärare. I fråga om naturaförmånerna erinrade styrelsen att den tidigare uttalat sig för den av kommittén föreslagna anordningen under framhållande av att samma system tillämpas i allt större utsträckning för städernas övriga befattningshavare. I avseende å tillvägagångssättet för värderingen av bostäderna erinrade styrelsen, att statens bostadsnämnd föreslagits som slutlig besvärinstans. Styrelsen ansåg det främmande för eljest tillämpad praxis, att kommunala tjänstemäns lönespörsmål å administrativ väg skulle komma att slutligt prövas av en nämnd, tillkommen för fyllandet av uppgifter inom det statliga avlöningsväsendet. Naturligare synes vara, att Kungl. Maj:t allt fort

bibehålles som slutinstans. Möjligheter stå ju ändock öppna att låta bostadsnämndens eller måhända hellre socialstyrelsens sakkunskap i fråga om förhållandena på bostadsmarknaden öva ett tillbörligt inflytande på ärendenas avgörande i sista instans.

Placering i lönegrader.

Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Förslaget i fråga om löneplacering för kommunalt anställda lärare över huvud synes vara skäligt avvägt.

Länsstyrelsen i Värmlands län.

Föreslår folkskollärarnas placering i 16:e lönegraden och småskollärarnas i 6:e lönegraden.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län.

Folkskollärarnas placering i 15:e lönegraden synes vara väl hög vid jämförelse med att adjunkterna föreslagits till 23:e lönegraden; ytterligare en lönegrads skillnad mellan dessa befattningshavare hade varit mera rättvis.

Statskontoret erinrar, att ämbetsverket i sitt utlåtande över lärarlönekommitténs förslag framhållit, att på grund av det stora antal, vartill befattningshavarna vid undervisningsväsendet uppginge, kostnadsökningen vid ett genomförande av lärarlönekommitténs förslag skulle uppgå till högst betydande belopp. Även om 1928 års lönekommitté lyckats att i någon mån nedbringa kostnaderna, synes det dock statskontoret kunna starkt ifrågasättas, huruvida icke även det nu föreliggande förslaget medför alltför stora kostnader för att kunna utan genomgripande förändringar bringas till utförande.

Tre *reservanter* föreslogo, att folkskollärare och folkskollärarinnor måtte nedflyttas en lönegrad under de av kommittén angivna.

En *reservant* ansluter sig till skolöverstyrelsens förslag om placering av småskollärarinnor i 6:e lönegraden.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Det av lönenämnden förordade sättet att ordna kommunalt anställda lärares löneförhållanden anvisar en annan utgångspunkt än kommitténs, när det gäller att välja placering å löneplanen. Nämnden yttrar sig emellertid om huruvida under de av kommittén antagna förutsättningarna lönegradsplaceringarna må anses skäligt avvägda.

I fråga om *manlig folkskollärare* framhåller nämnden, att lönebeloppen i den föreslagna i 15:e lönegraden icke angiva de verkliga löneförmåner, som genomsnittligt skulle komma dessa lärare till del, detta med hänsyn till de tillfällen till extra inkomster i tjänsten, som finnas. Nämnden anser fördensskull, att en något lägre lönegradsplacering än den av kommittén föreslagna skulle innebära en länplig och skälig ersättning.

På grund härav har nämnden ansett sig böra förorda, att manlig lärare vid folkskola placeras i 14:e lönegraden. Även med denna placering å löneplanen skulle det stora flertalet av befattningshavare, som icke uppbära kommunala tillägg, komma i åtnjutande av en avsevärd löneökning.

Förutsättningen för den sålunda förordade lönesättningen är den av kommittén angivna, att det normala läsåret beräknas till $34\frac{1}{2}$ läsveckor. Lönenämnden har övervägt frågan, huruvida det ej vore riktigare att beräkna folkskolläraernas löner efter ett normerat läsår av omkring 9 månader (276 dagar), med avdrag eller tillägg till lönen för understigande respektive överstigande lästid. Vid en dylik beräkning skulle man lämpligen kunna i den vanliga tjänstgöringen inlägga undervisningen i slöjd och i fortsättningsskolorna. Även den i vissa kommuner förekommande, av kommunerna själva bekostade utökningen av den årliga lästiden skulle kunna häri

inräknas. Denna anordning skulle möjliggöra en något högre inplacering å löneplanen, än nu förordats, utan att därigenom det allmännas kostnader i motsvarande grad ökades. Nämnden anser denna fråga vara förtjänt att närmare utredas vid kommittébetänkandets fortsatta behandling.

Nämnden utgår från att samma lön utgår till innehavare av en och samma befattning, oavsett huruvida innehavaren är man eller kvinna. Även med fasthållande av denna princip föreligger emellertid beträffande *folkskollärarinnorna* en särskild anledning till en lägre löneställning i jämförelse med de manliga lärarnas. En sådan anledning ligger först och främst däri, att avgifterna till statens pensionsanstalt för familjepensioneringen äro väsentligt lägre för folkskollärarinnorna än för folkskollärarna. Därtill kommer, att kvinnlig lärare vid folkskola enligt kommitténs förslag skulle hava att erlægga lägre hyresersättning än manlig lärare på grund av det i gällande boställsordning fastställda mindre bostadsutrymmet för folkskollärarinnorna än för folkskollärarna. En placering av de kvinnliga lärarna i samma lönegrad som de manliga skulle alltså få till följd, att de förra erhöles större behållen löneinkomst än de senare.

I syfte att åstadkomma en utjämning i detta hänseende och då skillnaden i den kontanta löneförmånen överstiger skillnaden mellan två närliggande lönegrader, torde de kvinnliga lärarna lämpligen böra inplaceras två lönegrader lägre än de manliga lärarna. I enlighet härmed föreslår nämnden i likhet med kommittén — ehuru från annan utgångspunkt — att de kvinnliga lärarna hänföras till 12:e lönegraden.

Kommitténs förslag till lönesättning för *lärare vid småskola* — 5:e lönegraden — har nämnden funnit sig böra biträda.

En *reservant*, herr Almgren, föreslår för manlig folkskollärare 15:e lönegraden och för kvinnlig folkskollärare 13:e lönegraden samt för småskollärarinna 6:e lönegraden.

En *reservant*, fröken Koersner, vidhåller placeringen av manlig lärare i 15:e, kvinnlig i 13:e och småskollärare i 6:e lönegraden, därest lönen beräknas efter en normal tjänstgöring av 34 $\frac{1}{2}$ veckor; skulle lönen beräknas efter nämndens andra alternativ med lika långt läsår som för de statsanställda, bör inplaceringen vara 2 lönegrader högre.

Skolöverstyrelsen.

Vid en förnyad omprövning av frågan om *manlig folkskollärares* löneställning har överstyrelsen icke funnit anledning frågå den uppfattningen, att placering i 17:e lönegraden måste ur synpunkten av lärarnas utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter vara sakligt befogad, och vill därför fasthålla vid sitt år 1924 gjorda förslag.

Icke mindre än 44 folkskolinspektörer hava yrkat på högre lönegrad än den 15:e för manlig folkskollärare, därav 25 uttryckligen förordat den 17:e lönegraden.

Överstyrelsen håller före, att även med ett betonande av kostnadssynpunkterna manlig folkskollärare icke bort erhålla så låg placering som den av kommittén föreslagna, utan att även med kommitténs utgångspunkt de ej bort placeras lägre än i 16:e lönegraden, den placering som av kommittéledamoten Sjöwall i avgiven reservation förordats.

Den 12:e lönegraden för *kvinnlig folkskollärare* måste anses vara för låg. Av 44 inspektörer, som framhållit, att en placering i 12:e lönegraden vore för låg, hava 24 förordat 15:e lönegraden. Då överstyrelsen nu funnit sig böra godtaga kommitténs förslag om en skillnad av tre lönegrader, följer därav, under förutsättning av manlig folkskollärares placering i 17:e lönegraden, att kvinnlig lärare skulle placeras i 14:e lönegraden, vilket innebär två lönegrader högre än enligt kommitténs förslag.

Den löneställning, som överstyrelsen sålunda föreslagit för folkskollärarinnorna, kommer icke i strid mot den grundtanken, att relationen — uttryckt i procent —

mellan kvinnlig och manlig lärares avlöning, därest en löneskillnad under förhandenvarande förhållanden nödvändiggjordes, i regel icke borde för lärarinnorna bliva sämre än den för närvarande faktiskt rådande.

Vad beträffar *småskollärarynnornas* avlöning, synes därom råda en ganska enstämmig mening, att kommitténs förslag av inplacering av dessa i 5:e lönegraden måste anses vara i hög grad otillfredsställande. Flertalet av de myndigheter, vilka i ärendet avgivit yttranden, ävensom vederbörande lärarorganisationer hava i likhet med vissa reservanter inom kommittén givit uttryck åt en sådan uppfattning. Däremot hava meningarna varit delade, när det gällt att anvisa den lönegrad, vari småskolans lärarkår rätteligen borde placeras. Av folkskolinspektörerna hava 44 förordat en högre löneplacering än kommitténs, därav 21 inspektörer i likhet med vederbörande lärarorganisationer ansett, att småskollärarinna icke bör placeras lägre än i 9:e lönegraden; 9 inspektörer hava föreslagit den 6:e, 2 den 7:e, 1 den 8:e och 1 den 11:e lönegraden.

Skolöverstyrelsen har tidigare för småskollärarynnorna förordat den 6:e lönegraden. I samband med denna frågas tidigare behandling framhöll överstyrelsen, att det låge i sakens natur, att då en grupp befattningshavare, som alltid varit i lönehänseende särskilt missgynnad, skulle lyftas upp till en ställning, som vore mera förenlig med billighet och rättvisa och bättre överensstämde med arbetets samhällsliga betydelse, så måste en dylik löneökning bliva även procentuellt betydande.

Med hänsyn även till det synnerligen betydelsefulla grundläggande arbete, som småskolan har att utföra, finner överstyrelsen kommitténs förslag om småskollärarynnornas placering i den 5:e lönegraden icke kunna eller böra godtagas. Vid sin förnyade prövning av denna lönefråga har överstyrelsen jämväl funnit, att en högre placering än den av överstyrelsen år 1924 föreslagna — den 6:e lönegraden — hade varit väl motiverad icke minst vid en jämförelse med andra motsvarande befattningshavare i statens tjänst. Men under beaktande av att inga nya omständigheter torde kunna åberopas för ett frångående av överstyrelsens tidigare intagna ståndpunkt och jämväl med hänsyn till den ekonomiska räckvidden av ett dylikt förslag och vikten av att genomförandet av den nu under så många år förberedda och välbehöfliga löne regleringen för befattningshavare vid undervisningsväsendet i dess helhet icke försvåras, har överstyrelsen ansett sig böra vidbliva sin tidigare ståndpunkt och föreslår, att småskollärarynnorna placeras i 6:e lönegraden.

Beträffande *extra ordinarie* och *extra lärare* vid folk- och småskolor vill överstyrelsen ansluta sig till den av kommittén föreslagna relationen mellan ordinarie och extra ordinarie lärares avlöning.

I fråga om *timlärare* vid folk- och småskolor har överstyrelsen intet att erinra mot de grunder, på vilka kommitténs förslag till avlöning för sådana lärare vilar.

Överstyrelsen delar den uppfattningen, att tilläggen enligt kungörelsen den 27 februari 1920 (nr 141) angående särskilda lönetillägg åt lärare inom vissa skoldistrikt i Västerbottens och Norrbottens län kunna anses bliva ersatta dels genom dyrortsgrupperingen och dels av de föreslagna kallortstilläggen.

Emellertid har kommittén tänkt sig, att *de nu till lärarna inom vissa av rikets nordligaste gränssorter utgående tilläggen* enligt kungörelsen den 5 november 1924 (nr 469) ävenledes skulle upphöra. Nu ifrågavarande tillägg hava icke endast haft karaktären av kallorts- och dyrortstillägg utan även haft till syfte att utgöra kompensation för den mera ansträngande tjänstgöring, som lärarna ha att utföra i de skolor, där barnens modersmål icke är svenska språket utan finska eller lapska. Detta skäl för ifrågavarande tilläggs kvarstående förefinnes alltså.

Dessa tillägg böra göras lika stora för lärare med likartad tjänstgöring, oberoende av till vilken ort tjänstgöringen är förlagd. De böra dessutom utgå icke såsom nu till varje lärare inom vissa församlingar utan endast till lärare, som tjänstgöra i skolor, där finsk- eller lapsktalande barn undervisas.

Överstyrelsen föreslår, att ifrågavarande lönetillägg skall utgå med ett belopp av 300 kronor, och böra dessa tillägg liksom hittills hava samma karaktär som lönen.

En *reservant*, undervisningsrådet Fredriksson, uttalar såsom sin mening, att skolöverstyrelsen i fråga om bl. a. folkskollärare, icke bort förordas högre placering, än den kommittén föreslagit.

Fyra *reservanter*, undervisningsråden Bruce, Johansson, Engvall och Almkvist, hava ansett, att överstyrelsen för småskollärarna icke bort föreslå lägre placering än i 7:e lönegraden.

En *reservant*, undervisningsrådet Nylund, anser, beträffande småskollärarinnornas löneställning, att den för närvarande är allt för ogynnsam i förhållande till folkskollärarinnornas. Småskollärarinnornas placering i 6:e, då folkskollärarinnorna sättes i 14:e lönegraden försämrar relationen. Reservanten har emellertid från de utgångspunkter, som ovan vidrörts, funnit goda skäl tala för 9:e lönegraden, detta dock under förutsättning att folkskollärarinnorna placeras i 15:e lönegraden. Då överstyrelsen nu föreslår för folkskollärarinnorna 14:e lönegraden och reservanten icke finner mer än 6 lönegraders skillnad vara skälig, förordas småskollärarinnans placering i 8:e lönegraden.

Avlöningsreglementets bestämmelser.

Skolöverstyrelsen har framhållit följande allmänna synpunkter beträffande det av 1928 års lönekommitté föreslagna avlöningsreglementet.

I likhet med lärarlönekommittén och 1928 års lönekommitté finner skolöverstyrelsen ett särskilt avlöningsreglemente för kommunalanställda lärare nödvändigt. Att detta reglemente erhåller en sådan avfattning, att det nära ansluter sig till det allmänna avlöningsreglementet, är ur flera synpunkter lämpligt, och överstyrelsen har därför intet att i princip erinra mot det föreliggande förslaget till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare. Viktigt är emellertid, att reglementet, ehuru med bibehållande i möjligaste mån av det allmänna lönereglementets sakliga innebörd, väl anpassas efter det kommunala skolväsendets säregna förhållanden, så att det icke vid den praktiska tillämpningen orsakar alltför stora svårigheter eller befinnes utgöra hinder för ett ändamålsenligt anordnande av skolornas verksamhet. Överstyrelsen har icke underkastat reglementsförslaget slutgiltig granskning med hänsyn till formuleringen av de skilda paragraferna men förutsätter, att jämkningar, som kunna befinnas erforderliga för vinnande av nödig enkelhet och som varken för statsverket eller befattningshavaren äro av någon avsevärd ekonomisk betydelse, skola kunna göras, då reglementet utfärdas.

4 §.

Skolöverstyrelsen framhåller, att befattningshavare icke bör åläggas anmälningsplikt rörande oavlönade förtroendeuppdrag eller sådana offentliga uppdrag, för vilkas fullgörande särskild ersättning icke utgår.

Domkapitlet i Skara.

Frågan om förening av läraretjänst med organist- och klockarbefattning bör avgränsas av domkapitlet ensamt.

Domkapitlet i Strängnäs.

Förening av läraretjänst med prästerlig tjänst må bero av Konungen.

Bestämmelserna rörande lärares vid folk- och småskolor rätt att innehava bisysslor böra förtydligas och ändras därhän, att lärare bör göra anmälan till domkapitlet, som efter hörande av skolråd och folkskolinsepektör må bestämma.

Stockholms folkskoleledning.

Åtminstone i skoldistrikt, som är befriat från statsinspektion, må det ankomma på skolstyrelsen att handhava prövningen av frågor om tillstånd att innehava bisyssla.

Det är icke lämpligt, att sådan prövning skall vara beroende på allenast anmälan av vederbörande lärare. Lärare, som önskar innehava bisyssla, skall såsom hittills hos skolstyrelsen begära tillstånd. Proceduren med utfärdande av förbud måste i

verkligheten ställa sig svårare att tillämpa och bliva mindre effektiv, enär därvid hänsyn måste tagas även till tredje man, med vilken läraren redan kan hava träffat avtal. En *reservant* yrkar bifall till kommitténs förslag, att tjänsteman blott skall vara skyldig anmäla bisyssla.

Svenska landskommunernas förbund.

Därest lokal myndighet anser förbud böra meddelas att med ordinarie tjänst för- ena bisyssla, skall frågan hänskjutas till skolöverstyrelsen. Särskild föreskrift här- om bör meddelas i avlöningsreglementet.

7 §.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

3 mom. Med hänsyn till de inom undervisningsväsendet förekommande ferierna torde sådant förtydligande vara erforderligt, att därav framgår, att med fyra femte- delar av den för uppflyttning erforderliga tiden förstås fyra femtedelar av den fast- ställda årliga undervisningstiden under treårsperioden.

Skolöverstyrelsen.

3 mom. Särskilda bestämmelser om vilken myndighet som skall besluta angå- ende lärares uppflyttning till högre löneklass saknas. På grund av bestämmelserna i § 1 mom. 2 skulle beslutanderätten även i detta avseende tillkomma skolöversty- relsen, som dock skulle kunna överlåta sin befogenhet på underordnad myndighet. Överstyrelsen förutsätter, att folkskolinspektör kan i här avsedd bemärkelse betraktas såsom »underordnad myndighet», så att överstyrelsen, om så eljest skulle befinnas lämpligt, skulle kunna på folkskolinspektörerna överflytta befogenhet att i viss utsträckning pröva lärares rätt till uppflyttning i högre löneklass.

Stockholms folkskoledirektion.

Såsom tjänstetid skulle enligt förslaget tillgodoräknas jämväl tid, under vilken lärare åtnjuter ferier. Om en lärare termin efter termin åtnjöte tjänstledighet, skulle alltså en lärare för uppflyttning få tillgodoräkna sig viss del av de år, varunder egentligen full tjänstledighet åtnjötes. Bestämmelserna torde böra formuleras i när- mare anslutning till nuvarande föreskrifter: tjänstgöring, som erfordras för upp- flyttning, anges till viss del av undervisningstiden under löneklassintervallen.

Svenska stadsförbundet.

Den hittills oklara frågan, i vilken omfattning lärare, som åtnjuta längre tids tjänstledighet, skall kunna åläggas att taga tjänstledighet även under ferier, synes böra utredas.

8 §.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Genom tillägsbestämmelse till 8 § 3 mom. av allmänna avlöningsreglementet har kommittén för de statligt anställda lärarnas vidkommande föreslagit, att med i sta- tens eller det allmännas tjänst utfört arbete må kunna likställas tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende stående icke-statlig gren av undervisningsväsen- det. Då billigheten synes fordra, att en motsvarande rätt tillerkännes även de kom- munalt anställda lärarna, förordar nämnden intagande i reglementets 8 § av ett mot- svarande stadgande.

Skolöverstyrelsen.

3 mom. För att skyddshem, vissa sjukvårdsanstalter och barnhem samt stats- understödda svenska skolor i utlandet skola kunna erhålla lämpliga lärare, är det enligt överstyrelsens mening nödvändigt, att lärarna fortfarande genom allmänt gällande författning tillförsäkras lönetursrätt vid övergång till de i egentlig mening kommunala folkskolorna.

I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra om att överstyrelsen i underdånig

skrivelse den 28 december 1926 hemställt om vidtagande av bland annat sådana åtgärder, att folkskollärare skulle erhålla rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort på med pensionsrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningsskola. Överstyrelsen anser fortfarande, att det är av stor betydelse, att denna fråga på tillfredsställande sätt löses, och att den därför bör beaktas, då nu nytt avlöningsreglemente utarbetas.

10 §.

Länsstyrelsen i Värmlands län.

Gällande bestämmelser om rätt att förflytta ordinarie folkskollärare från en tjänst till en annan borde uppmjukas.

Vid tillsättandet av folkskollärartjänst behövde staten äga inflytande, genom folkskolinspektörerna eller annat organ.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

3 mom. Den i tredje stycket omhandlade skyldigheten för lärare vid folk- och småskola å landet att låta sig förflyttas från en skola till en annan inom samma distrikt bör enligt nämndens mening gälla, oavsett om förflyttningen befinnes nödvändig för genomförande av en omorganisation av skolväsendet inom distriktet eller ej. I andra stycket i momentet stadgas motsvarande förflyttningsskyldighet för lärare vid folk- och småskola i stad, men där har nyssnämnda villkor icke blivit upptaget.

Skolöverstyrelsen.

3 mom. De här intagna föreskrifterna rörande förflyttning av lärare vid folk- och småskolor överensstämmer i huvudsak med de i § 22 mom. 4 och 5 folkskolestadgan förekommande. Överstyrelsen har efter verkställd utredning den 24 april 1930 avgivit förslag till nya bestämmelser härom. Förslaget, som innebär ändring av ett flertal paragrafer i folkskolestadgan, har utformats med särskild tanke på behovet av ökade möjligheter att indraga överflödiga tjänster och avser därför huvudsakligen formerna för tillsättning av lärare samt villkoren för lärares förflyttning. Skulle nämnda förslag vinna beaktande, torde här föreslagna bestämmelser böra utgå.

Svenska landskommunernas förbund.

De för stad föreslagna bestämmelserna om tvångsförflyttning av lärare inom ett och samma skoldistrikt böra utvidgas att avse även landsbygden.

12 §.

Skolöverstyrelsen.

Om ordinarie befattningshavare vid den civila statsförvaltningen eller vid de statliga läroanstalterna förordnas att uppehålla annan tjänst i samma lönegrad, synes han enligt allmänna avlöningsreglementet komma att behålla lönen oavkortad. Vid förordnande å befattning i högre lönegrad skall han likaledes behålla sin lön oavkortad men därjämte åtnjuta vikariatsersättning. Detta jämförelsevis enkla förfaringssätt kan med fördel tillämpas, då avlöningarna för samtliga ifrågakommande befattningar bestridas av samma huvudman, i detta fall staten. Men då det gäller befattningshavare vid de kommunala läroanstalterna, kan systemet näppeligen tillämpas, enär dessa anstalter lyda under mer än 2 500 från varandra i ekonomiskt avseende helt skilda förvaltningsenheter. Om en i landskommun anställd folkskollärare förordnas att som vikarie uppehålla lärartjänst vid högre folkskola eller folkskola i en annan kommun, kan det icke gärna ifrågasättas, att den kommun, där han innehar den ordinarie befattning, från vilken han åtnjuter ledighet, skall utbetala oavkortad avlöning, medan den kommun, inom vilken läraren tjänstgör, skulle betala endast ett obetydligt vikariatsarvode eller i vissa fall ingenting alls. Bestämmelserna rörande dessa förhållanden måste tydligen erhålla en från motsvarande bestämmelser i allmänna avlöningsreglementet avvikande avfattning. De böra

formuleras så, att de olika kommunernas intressen fullt tillgodoses, medan villkoren för läraren böra på det närmaste motsvara dem, som gälla för de statliga befattningshavarna. Enklast vinnes detta, om läraren under ledigheten avstår ett belopp, motsvarande avlöningen till extra lärare å tjänsten, samt själv uppbär avlöning vid den befattning, å vilken han tjänstgör. Vikarierar han å befattning i samma lönegrad och ortsgrupp som den ordinarie tjänsten, kommer han som vikarie i åtnjutande av lika stort belopp, som den han avstår, vikarierar han på högre befattning, blir vikarieavlöningen något högre. Särskild s. k. vikariatsersättning skulle därför icke utgå. Oavsett om vikarien är manlig eller kvinnlig, bör tjänstledig manlig befattningshavare avstå manlig extra lärares avlöning och kvinnlig befattningshavare kvinnlig extra lärares avlöning.

Beträffande den i § 12 införda tabellen över A- och B-avdrag vill överstyrelsen framhålla, att man vid utformningen av bestämmelser och tabeller rörande löneavdrag för kommunalt anställda lärare bör särskilt beakta, att summan av de belopp, som under skilda tjänstledighetsperioder för en lärare avdrages å lönen, skall angivas å statsbidragsrekvisitionen. Det gäller att eftersträva en beräkningsmetod, som gör det möjligt icke blott att bekvämt finna beloppen vid utbetalningstillfällena utan även att utan tidsödande beräkningar och skrivelser erhålla totalbeloppen för året, då statsbidragsrekvisitionen upprättas och sedan av olika myndigheter kontrolleras. Uppdelas avdragen i belopp för dag och på visst sätt avrundade belopp för månad, måste i statsbidragsrekvisitionen angivas dels antalet hela månader, dels ock för olika tjänstledighetsperioder sammanlagda antalet dagar under del av månad, varefter de häremot svarande avdragsbeloppen skola sammanräknas. Betydligt enklare är det, om tjänstledighetstiden kan angivas i löpande antal dagar, i vilket fall avdragsbeloppet kan för vilken tid som helst direkt utan beräkningar avläsas å tabell. Betydelsen av att detaljerade uträkningar kunna undvikas inses, om man erinrar sig, att dessa eljest betunga arbetet flera gånger, då ifrågavarande belopp skola sammanställas av skolkassören samt kontrolleras av folkskollinspektören och vederbörande tjänstemän hos länsstyrelsen och riksräkenskapsverket. Det nu förordade beräkningssättet är också enkelt att tillämpa vid utbetalningarna av lönen, eftersom man å en tabell lika lätt avläser beloppet för 31 dagar som för 30. Dessutom elimineras den anledning till felräkningar, som faktiskt uppstår, om avdraget för till exempel 31 dagar ibland skall göras med det för 30 dagar angivna beloppet men vid andra tillfällen med beloppet för 31 dagar. I regel sammanfalla icke heller tjänstledigheterna med kalendermånaderna, varför löneavdraget oftast måste bestämmas efter beloppet för dag, även om ett avrundat månadsbelopp fastslås i tabellen. Överstyrelsen vill i detta sammanhang erinra om att beträffande avdrag å dyrtidstillägg under kommunalt anställda lärares tjänstledigheter har vid såväl utbetalning som rekvisition av statsmedel i 10 år tillämpats den här förordade beräkningen efter antalet tjänstledighetsdagar men icke för månad, och torde det råda en allmän mening därom, att systemet visat sig enkelt och ändamålsenligt.

I anslutning till det anförda hemställer överstyrelsen, att för kommunalt anställda lärare införas tjänstledighetsavdrag av fyra slag: A-, B-, C- och D-avdrag. A- och B-avdragen skulle motsvara de i tabellen i § 12 angivna, dock att ur tabellen uteslutas beloppen för månad. C-avdraget skulle utgöra ett belopp, motsvarande avlöningen till å tjänsten anställd extra lärare av samma kön som den tjänstlediga läraren, och D-avdraget motsvara det i reglementet föreslagna C-avdraget, alltså utgöra hela lönen.

Stockholms folkskoledirektion.

Det kan ifrågasättas, om icke föreskrift bör införas, att det skall bero på skolstyrelsen att bestämma, att tjänstledighet för egna angelägenheter för flera terminer mot C-avdrag skall beviljas för kalenderhalvår eller kalenderår eller i annat fall, att avdraget skall beräknas i förhållande till hela årslönen. Eljest får det allmänna bära utgifter för tjänstledighet under ferier.

A- och B-avdrag synas böra utgå med ett bestämt belopp för varje dag och icke understundom med ett för månad bestämt belopp. Vad beträffar icke-ordinarie lärare, bör avdrag beräknas efter lästid.

Det inträffar emellanåt, att ordinarie folkskollärare beviljas tjänstledighet för att uppehålla extra ordinarie lärarbefattning i annat skoldistrikt. Ändring av 13 § mom. 1 b) kräves, så att icke sådan lärare får oavkortad lön, ehuru han är tjänstledig.

Svenska stadsförbundet.

Tjänstledighetsavdrag i de högre ortsgrupperna blir alldeles för obetydligt. Bestämmelserna om tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd synas väl generösa.

13 §.

Skolöverstyrelsen.

En utformning av 12 § i enlighet med överstyrelsens förslag skulle medföra, att § 13 mom. 1 punkt b, enligt vilken lärare skulle vid tjänstgöring å annan befattning uppbära oavkortad lön, måste utgå. Vidare skulle i moment 4 föreskrivas, att lärare skulle vidkännas C-avdrag (enligt löneplanen för extra lärare) för tid, under vilken han åtnjuter ledighet för att uppehålla annan lärarbefattning vid undervisningsväsendet. Slutligen borde till ett nytt moment 5 hänföras reglementsförslagets moment 4.

Överstyrelsen framhåller här liksom i sitt yttrande rörande det allmänna avlöningsreglementet, att befattningshavare bör såsom ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller såsom riksdagens revisor hava att, liksom nu är fallet, vidkännas allenast A-avdrag.

Stockholms folkskoledirektion.

Skolstyrelse bör få bestämma om lärares avlöning under tid, då tjänstledighet åtnjutes för studier, som bedrivs med av kommun beviljade medel till resestipendier.

14 §.

Skolöverstyrelsen.

På förekommen anledning ändrades genom nådiga kungörelser den 18 juni 1926 uttrycket »smittsam sjukdom» i gällande författningar angående kommunala skolor till »smittsam sjukdom bland människor eller husdjur». Detta senare uttryck bör även nu införas i motsvarande sammanhang.

15 §.

Stockholms folkskoledirektion.

Tjänstledighet efter barns födelse enligt mom. 3 borde kunna beviljas mot B-avdrag endast under viss i reglementet angiven tid, såvida icke genom läkarbetyg styrktes, att behov av fortsatt tjänstledighet på grund av sjukdom eller svaghet föreläge, i vilket fall tjänstledighet skulle bedömas efter de för sjukdom eller svag hälsas vårdande gällande grunderna.

16 §.

Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Även kommunalt anställda lärare böra medgivas ledighet för studier under hel termin mot allenast B-avdrag.

Skolöverstyrelsen.

1 mom. Enligt motsvarande bestämmelse i allmänna avlöningsreglementet kunna där avsedda befattningshavare erhålla 15 dagars ledighet. Samma förmån bör beredas de kommunalt anställda lärarna.

2 mom. Under hänvisning till sitt yttrande rörande allmänna avlöningsreglementet hemställer överstyrelsen, att den tid, under vilken lärare må kunna mot B-avdrag medgivas ledighet för idkande av studier, utsträcker till 6 månader.

17 §.

Stockholms folkskoledirektion.

2 mom. Tillräckliga skäl föreligga icke för sådant särskilt ingripande i avseende å vissa lärares fullgörande av sin tjänst, varför önskvärt är, att momentet utgår.

18 §.

Skolöverstyrelsen.

Den här intagna bestämmelsen bör utvidgas, så att den kommer att omfatta »under pågående lästermin infallande sön-, hel- eller lov dagar», således även lov dagar för rengöring av skollokaler, s. k. månadslov, påsk- och pingstlov o. s. v. Bestämmelsen är önskvärd även för att vikarie, som bestrider all undervisning, må komma i åtnjutande av avlöning för hela tiden.

20 §.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

Beloppen av kallortstilläggen för låga; minst 20 kronor per månad och helst i förhållande till avlöningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Enär de särskilda lönetilläggen till lärare i lappmarkerna och finnbygden, åtminstone delvis avsedda som en ersättning för svårigheterna med avseende på språkfrågan i dessa trakter, skulle bortfalla, bliva föreslagna kallortstillägg alldeles för låga.

Skolöverstyrelsen.

Kallortstillägget torde böra utgå efter samma grunder som avlöningen och således för läsår till de lärare, som uppbära avlöning efter läsår. Ett motsatt förfaringsätt skulle få till följd, att vissa lärare, som under året bestritt all undervisning å en befattning, likväl skulle komma i åtnjutande av blott en del av det för året bestämda kallortstillägget. Att för en befattningshavare beräkna en del löneförmåner efter läsår och andra efter kalenderår komme också att medföra olägenheter.

På anförda skäl har överstyrelsen i yttrande angående allmänna avlöningsreglementet hemställt, att den andra satsen i paragrafen måtte erhålla följande lydelse: »där vistelsen på grund av klimatiska och andra förhållanden kan, fränsett medförandet av ökade levnadskostnader, bliva fysiologiskt och psykiskt påfrestande.»

Samma formulering bör användas i det nu föreliggande reglementet.

21 §.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Enär bestämmelserna i 21 § skulle äga tillämpning även å extra ordinarie lärare, synes tvekan kunna uppstå rörande den ersättning, som bör tillkomma sådan lärare vid förordnande att uppehålla ledig befattning. Enligt bestämmelserna i förevarande paragraf borde vikariatsersättning utgå. Av motiveringen till 29—30 §§ (sid. 245) synes dock kommittén hava menat, att extra ordinarie eller extra lärare, som förordnas att uppehålla ledig befattning, skulle uppbära avlöning allenast enligt de för sådan icke-ordinarie lärare gällande avlöningsbestämmelserna. Nämnden förutsätter, att bestämmelserna skola tillämpas på sätt i motiveringen angivits.

Skolöverstyrelsen.

Som följd av de föreslagna ändringarna av §§ 12 och 13 böra första och sista styckena av mom. 1 utgå.

Stockholms folkskoledirektion.

Det synes önskvärt, att ändring icke göres i hittillsvarande avlöningsgrunder för vikariat.

22 §.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

De närmare föreskrifterna rörande flyttningersättning synas böra utfärdas av Kungl. Maj:t och icke av skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen.

Till kommunalt anställda lärare, som utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan förflyttas eller ålägges att byta bostad, synes ersättning för flyttningskostnad böra utgå enligt samma grunder som under motsvarande förhållanden till statlig befattningshavare. Paragraf 22 torde därför böra erhålla en avfattning, som på det närmaste ansluter sig till § 24 i allmänna avlöningsreglementet. Förflyttning utan ansökan till tjänst i vanlig ordning av kommunalt anställd lärare från en kommun till en annan torde ytterst sällan kunna förekomma. Skall någon sådan förflyttning ske, torde det bli nödvändigt, att flyttningskostnaderna betalas av staten.

23 §.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

3 mom. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida det bör uteslutande ankomma på vederbörande skoldistrikt att bestämma det tilläggsarvode, som må utgå till av skoldistrikt förordnad överlärare eller tillsynslärare. En oinskränkt befogenhet för de kommunala myndigheterna i detta hänseende skulle i verkligheten innebära ett upphävande av det förbud mot kommunala lönetillägg, som stadgas i punkt 10. Vad sistnämnda punkt beträffar, bör densamma enligt lönenämndens mening tolkas så, att — med Kungl. Maj:ts medgivande — särskild ersättning må kunna tillkomma lärare, som har att meddela undervisning under särskilt besvärliga förhållanden, exempelvis undervisning för lomhörda, lytta o. s. v.

Skolöverstyrelsen.

Det kan ifrågasättas, huruvida det är möjligt att på ett fullt uttömmande sätt i avlöningsreglementet upptaga samtliga de fall, då ersättning för utfört arbete utöver det normala eller för olika åt lärarna givna uppdrag bör utgå av kommunala eller statliga medel. Helt säkert vore det ändamålsenligt, att skolornas huvudmän tillerkändes rätten att bedöma de särskilda fallen och på lämpligaste sätt avpassa lönetilläggen. Men då det å andra sidan kan vara till gagn, att det finnes bestämmelser, om än mera allmänt hållna, som kunna tjäna arbetsgivaren till ledning, vill överstyrelsen föreslå erforderlig komplettering av de i denna paragraf upptagna punkterna.

4 mom. Med den formulering, som givits åt bestämmelserna, syntes det omöjligt för den kommun, som önskade anordna annan särsläsning än för svagt begåvade barn, att giva någon särskild ersättning åt den lärare, som bestrede denna undervisning, för vilken han ofta nog måst skaffa sig särskild utbildning. Utom hjälpklasser i vanlig mening kunna i folkskolan finnas särklasser för barn med svag hörsel eller med svårare talfel, ävensom för tuberkulösa eller i andra hänseenden sjukliga barn. Liksom särskild ersättning bör utgå för undervisning i hjälpklass, kan dylik extra ersättning vara i lika hög grad berättigad för undervisning av barn med andra psykiska eller fysiska defekter. Självfallet bör emellertid sådan ersättning utgå endast i de fall, då lärarens tjänstgöring är förlagd till skolvadning, som inrättats för dylik särundervisning. Vidare kan åt lärare uppdragas annan social omvårdnad om skolbarnen, direkt anknuten till skolarbetet, såsom till exempel att biträda vid barnbespisning, koloniverksamhet och dylikt, vidare uppdrag såsom lek- och idrottslärare, materielförvaltare, bibliotekarie m. m. Det synes ligga i sakens natur, att även för sådant arbete särskild ersättning kan erfordras.

Redan i annat sammanhang har överstyrelsen berört vikten av att skoldistrikt må äga rätt att lämna särskild ersättning för det mera omfattande och tyngre arbete, som åligger småskollärarinnan i hennes anställning som lärarinna i mindre folkskola eller såsom biträdande lärarinna i folkskola, att huvudman, som reglerar ordinarie tjänster i och för pensionsrätt jämlikt § 5 gällande pensionsreglemente må kunna bestämma skäliga avlöningsvillkor, innefattande bland annat ålderstilllägg, samt slutligen att särskilda lönetillägg böra utgå till vissa folk- och småskollärare i rikets nordligaste gränssorter. Bestämmelser i nu angiven riktning böra införas i § 23.

6 mom. Vinner överstyrelsens förslag rörande avlöning åt icke-ordinarie lärare vid folk- och småskolor bifall, böra de i detta moment angivna timlärarlönerna bestämmas i förhållande till de sålunda höjda lönerna.

10 mom. Grundförutsättningen för ett förbud mot kommunala lönetillägg föreligger knappast, så länge de kommunala läroanstalternas huvudman faktiskt är kommunen och icke staten.

Man synes så mycket mindre böra alldeles bortse från de kommunala synpunkterna i denna fråga, som särskilt i städerna sedan många år tillbaka en strävan gjort sig gällande att i löne- och pensionshänseende så långt möjligt jämställa folkskolans lärare med andra kommunens befattningshavare.

I motiveringen till 9 § i allmänna avlöningsreglementet säger kommittén själv, att det »icke alltid kan vara lyckligt att göra lönesystemet så stelt, att statens intressen måste eftersättas, för att icke enhetligheten på någon punkt skall brytas». Överstyrelsen kan helt instämma i denna grundsats men menar, att det finnes lika skälig anledning att tillämpa densamma, då det gäller kommunernas och skolväsendets berättigade intressen.

Om någon kommun med härför eljest nödiga förutsättningar skulle önska att hålla sitt folkskoleväsen på en högre ståndpunkt än den i allmänhet genomsnittliga, kan det icke vara ett statsintresse att på en väsentlig punkt lägga hinder i vägen härför.

Det kan icke vara riktigt att utfärda förbud för att kommunerna med något bättre avlöning kompensera de småskollärarinnor, vilka med längre tjänstgörings-tid och tyngre arbete taga anställning såsom lärare vid mindre folkskolor eller såsom biträdande lärare vid folkskolor. Det är ett allmänt intresse för folkbildningen, att sådana befattningar erhålla icke de sämsta utan om möjligt de bästa lärarkrafterna.

Därest förbud mot varje kommunalt lönetillägg vore gällande, skulle detta innebära, att huvudmannen icke ägde rätt att sätta avlöningen för reglerad övningslärarebefattning, på vilken avlöning pension skulle grundas, högre än summan av den bestämda timlönen för sådan lärare.

Skulle momentet komma att bibehållas, hemställer överstyrelsen, att till det samma måtte fogas följande tillägg: »dock att vad genom donation av enskild tillförsäkrats innehavare av viss tjänst, i syfte att bereda denne särskild förmån utöver honom eljest tillkommande avlöning, skall oavkortat komma tjänstinnehavaren till godo.»

Stockholms folkskoledirektion.

Med den omfattning och utveckling, som folkskoleväsendet fått, föranstaltar kommun synnerligen ofta på egen bekostnad uppdrag eller arbeten, som ligga vid sidan av lärarnas egentliga tjänstgöringsskyldighet. Sådana åtgärder böra icke försvåras eller rent av förhindras genom restriktiva bestämmelser, som synas betingade allenast av lönetekniska principer. 10 momentet bör erhålla sådan förändrad avfattning, att därav framgår, att det avsedda förbudet allenast gäller beviljande av kommunala lönetillägg till lärare för den med läraretjänsten förenade tjänstgöringsskyldigheten eller s. k. ortstillägg.

Den i mom. 9 omnämnda prövningen av skolöverstyrelsen bör i stället ankomma

på skolstyrelsen, eller också böra allmänna bestämmelser, hur det skall förfaras, komma till stånd, åtminstone vid sjukdom.

Svenska stadsförbundets styrelse.

10 mom. borde formuleras så, att förbudet mot kommunala lönetillägg begränsades till vad som torde hava avsetts med detsamma eller verkliga s. k. ortstillägg i tjänsten.

I fråga om ersättningen för övertidsläsning anser stadsförbundet, att statsbidrag i lämplig omfattning bör få utgå även för övertidsläsning.

24 §.

Skolöverstyrelsen.

Förmånerna i fråga om läkarvård, läkemedel, vård å sjukhus m. m. äro i enstaka fall av den betydelse, att eljest eftersträvad likställighet mellan statliga och här avsedda kommunala befattningshavare icke kan anses föreligga, om icke de kommunalanställda i möjligaste mån tillförsäkras motsvarande förmåner. Överstyrelsen anser därför, att läkarvård m. m. borde beredas även de kommunalanställda lärarna enligt i huvudsak samma grunder som beträffande de statliga befattningshavarna.

Domkapitlet i Skara.

Förmånen av fri läkarvård bör komma även kommunalt anställda lärare till del.

Stockholms folkskoledirektion.

Anledning synes knappast föreligga att icke stadga rätt till fri sjukvård i samma utsträckning för kommunalt anställda lärare som för statens tjänstemän; kostnaden synes böra drabba statsverket.

26 §.

Socialstyrelsen.

Vid revision av äldre och utarbetande av nya boställsordningar, som av förslagets antagande skulle bliva påkallade, bör tillses, att boställsordningarnas föreskrifter få sådan elasticitet, att bostadsutrymmen m. m. stå i god överensstämmelse med de lokala förhållandena inom den öppna bostadsmarknaden.

Statens bostadsnämnd.

Därest kravet uppställes, att bostäderna skola motsvara de fordringar, som föreskrivas i gällande boställsordning, synes en revidering av boställsordningen först böra vidtagas.

Skolöverstyrelsen.

Anser, att liksom skolmyndigheterna ej äro skyldiga att åt lärare tillhandahålla större bostad, än som i gällande boställsordning föreskrives, så bör icke heller läraren vara skyldig erlagga ersättning för flera rum, än han enligt boställsordningen skall åtnjuta. I förekommande fall må det bero på överenskommelse mellan den lokala skolmyndigheten och läraren, om bostad med överloppsrum skall upplåtas och höjd ersättning på grund därav utgå.

Svenska landskommunernas förbund.

Det är tveksamt, om uttrycket »gällande boställsordning» skulle kunna få sådan tolkning, att densammes övergångsbestämmelser icke skulle inbegripas. I motiveringen borde därför betydelsen av uttrycket klarläggas.

27 §.

Länsstyrelsen i Blekinge län.

Ett stadgande motsvarande 36 § 2 mom. i allmänna avlöningsreglementet bör införas: »skäligh hänsyn» dock utbytt mot »hänsyn».

Ersättningsbeloppen för bostad och bränsle synas alldeles för högt tilltagna.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Det föreslagna sättet för ordnandet av avdrag å avlöningen för förmånen av bostad och bränsle synes vara tillfredsställande; dock kan ifrågasättas, huruvida icke bostadsvärderingen kommit att hållas i lågkant.

Länsstyrelsen i Jämtlands län.

»Tariffsystemet» i fråga om bostadsvärderingen tycks lida av två svagheter: dels äro lärarnas bostäder högst olikvärdiga, vilket torde förorsaka konflikthanledningar; dels torde kommunerna vara måna om att få upp bostadsersättningarna så högt som möjligt.

Antingen kan man i stället välja nettolönesystemet, eller kan man fastställa tariffbeloppen såsom ovillkorligt gällande avdrag, vilket dock leder till individuella orättvisor.

Godtages tariffsystemet enligt förslaget, måste länsstyrelserna befrias från dessa ärenden, vilka direkt böra avgöras av statens bostadsnämnd.

Länsstyrelsen i Malmöhus län.

De av kommittén föreslagna normalvärderingsbeloppen å naturaförmåner förefalla rätt så väl avpassade. Beloppen borde fastslås att oeftergivligen under alla förhållanden gälla.

Länsstyrelsen i Norrbottens län.

Kommitténs system för lösning av frågan om naturaförmånerna synes i allmänhet tillfredsställande. Dock torde därigenom kommunernas utgifter i vissa fall ökas. Även torde länsstyrelsernas arbetsbörda ökas, enär lärare ofta komma att anse naturaförmånsvärderingen för hög.

Länsstyrelsen i Västerbottens län.

Har icke funnit befogad anledning till erinran mot förslaget om ordnandet av ersättningen för bostad och bränsle.

Socialstyrelsen.

Kommitténs åtgärd att utarbete en skala för bostadsersättningens storlek för tillämpning i alla de fall, då ingen särskild värdering yrkas, synes vara ett praktiskt grepp. Inom de billigare ortsgrupperna torde för det stora flertalet orter gälla, att material saknas för bestämmande av hyresvärdena annat än efter tämligen schematiska grunder. Därest skalans belopp äro skäligen avvägda, lärar å dylika orter skalan böra kunna komma till allmän användning. Med hänsyn till att det övervägande flertalet tjänstebostäder för lärare äro belägna å landsbygdsorter vore detta av stor betydelse.

Mot storleken av de föreslagna ersättningsbeloppen i fråga om dessa billigare ortsgrupper har socialstyrelsen, med utgångspunkt från den kvalitet å tjänstebostäderna, som framgår av boställsordningarna, intet att erinra. Den föreskrivna kvaliteten å tjänstebostäderna synes nämligen motivera skillnaden mellan de föreslagna normalbeloppen och de medelvärden för samtliga bostäder, som ligga till grund för de av styrelsen vid dyrortsgrupperingarna beräknade ortsindextalerna för bostadskostnaderna.

Beträffande orterna inom de dyrare ortsgrupperna torde den föreslagna skalan, mot vilken styrelsen i och för sig ej har något att erinra, få mindre betydelse, enär variationen mellan hyresnivåerna å hithörande orter inbördes är väsentligt större och sålunda framställning om individuell värdering kan motses i många fall.

Då kommittén föreslagit, att hyresersättning bör fastställas »med hänsyn till» bostadskostnaderna å orten, förutsätter styrelsen, att kommittén avsett, att ersättningen även skall kunna hållas *under* (men givetvis ej *över*) den i öppna marknaden gällande hyresnivån. Föreskriften synes vara välbetänkt.

Det torde icke få anses, att ett dylikt medgivande skulle komma i strid mot

ståndpunkten, att kommunerna icke borde få bereda befattningshavarna inom undervisningsväsendet extra förmåner genom tillskott till lönerna.

Statens bostadsnämnd.

Nämnden kan icke finna det riktigt att vid utfärdandet av allmängiltiga bestämmelser för bostadsvärderingen göra hyresersättningen beroende av vederbörandes placering i dyrortsgupp.

Skolöverstyrelsen.

2 mom. Med införande av det föreslagna tillägget till § 26 bör följa, att det sista stycket i mom. 2 utgår.

4 mom. Överstyrelsen hemställer, att särskild ersättning för till tjänstebostad hörande trädgård icke måtte ifrågasättas, och att alltså mom. 4 måtte utgå. Detta är även ur formell synpunkt lämpligt, eftersom till i § 26 angiven »tjänstebostad, vilken motsvarar fordringarna i gällande boställsordning», hör också planteringsland, där sådant lämpligen kan tillhandahållas.

Svenska landskommunernas förbund.

Då det heter, att jämkning av fastställd ersättning för tjänstebostad icke må påkallas, förrän minst ett år förflutit från det ersättningen senast fastställdes, är tidsfristen alltför knappt tilltagen. Värdering bör kunna begäras vid lärares tillträde och på grund av under tjänstetiden inträffade förändringar.

Svenska stadsförbundet.

Kungl. Maj:t borde bibehållas såsom slutinstans; bostadsnämndens sakkunskap kunde ändå anlitas.

28 §.

Skolöverstyrelsen.

1 mom. Om lärare, som innehar tjänstebostad, befordras eller förflyttas till annan tjänst, som ej är förenad med tjänstebostad, synes han få icke blott rättighet utan även skyldighet att behålla tjänstebostaden och således erlagga ersättning för densamma till fardag, som inträffar näst efter tre månader från det han erhöi kännedom om beslutet rörande befordringen eller förflyttningen. Enligt överstyrelsens mening bör paragrafen kompletteras med bestämmelse, att lärare i varje fall skall vara berättigad frånträda tjänstebostad vid den tidpunkt, då han avgår från befattningen.

2 mom. Att föreskriva skyldighet för befattningshavare att under ledighet upplåta nödigt utrymme i bostaden för vikarien kan knappast vara lämpligt. I de fall, då lärare under ledighet lämpligen kan upplåta bostaden eller någon del därav åt vikarien, är han säkerligen tacksam, om tillfälle därtill beredes honom och han på det sättet kan erhålla bidrag till ersättningen för bostaden. Men härom träffas bäst frivillig överenskommelse.

Momentet bör därför antingen helt utgå eller också ändras därhän, att det blott kommer att avse dödsbo efter avliden befattningshavare.

Svenska landskommunernas förbund.

Bestämmelserna böra kompletteras, så att skyldighet stadgas för tjänstinnehave, som på grund av svårartad eller obotlig sjukdom åtnjuter längre tids tjänstledighet, att, om skoldistriktet så påfordrar, avträda tjänstebostaden åt vikarien, detta under förutsättning att skoldistriktet på sin bekostnad anskaffar likvärdig bostad.

29 och följande §§.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Nämnden har ansett sig böra fästa uppmärksamheten på en viss ojämnhet i kommitténs förslag i fråga om icke-ordinaries anställningsförhållanden vid å ena sidan statliga, å andra sidan kommunala läroanstalter, ävensom en viss olikhet beträffan-

de lönegradsplaceringen, i det att för de kommunalt anställda samma löneställning avsetts för extra ordinarie och extra lärare, medan för de statligt anställda en bestämd skillnad i löneklassplaceringen iakttages mellan extra ordinarie och extra lärare. Huruvida dessa olikheter äro betingade av organisations- eller andra förhållanden, undandraget sig ett närmare bedömande från lönenämndens sida.

Skolöverstyrelsen.

Beträffande det sätt, på vilket kommittén uppdragit skillnaden mellan extra ordinarie och extra lärare, ställer sig överstyrelsen betänksam, då det gäller kommunalt anställda lärare. Det är bland annat den omständigheten, att extra ordinarie lärare skulle kunna anställas utan anknytning till viss lärarebefattning, som vållar betänkligheterna, särskilt i fråga om folk- och småskollärare. Komma extra ordinarie lärare att antagas utan avseende på viss befattning, försvåras också beräkningen av statsbidragen och kontrollen över deras användande. Något behov från undervisningsväsendets sida av ändring i nuvarande förhållanden föreligger icke.

Kommitténs syfte med bestämmelser angående behörighet till befattningarna och föreskrifter rörande tid, för vilken olika lärare skola antagas, vinnes bättre och ändamålsenligare, om dylika stadganden hänskjutas till vederbörande stadgor. I avlöningsreglementet böra endast intagas bestämmelser angående avlöningsförmåner och villkoren för deras åtnjutande.

Med hänsyn till eljest uppkommande svårigheter särskilt vid rekvisition av statsbidragen bör varje icke-ordinarie lärare anställas för tjänstgöring å viss tjänst.

Riktigast är, att gränsen mellan lönetursberättigade och icke lönetursberättigade drages så, att *vakansvikarier* komma att tillhöra den förra kategorien. Överstyrelsen bör erhålla befogenhet, införd i vederbörlig stadga, att till beslut om uppskov med befattnings återbesättande foga föreskrift, att å befattningen skall anställas extra ordinarie lärare.

Enligt överstyrelsens mening kan det — av olika skäl — icke möta några betänkligheter att utelämnas bestämmelsen om minst ett läsårs anställning för lönetursrätt. — Överstyrelsen biträder förslaget, att för sådan rätt bör fordras behörighet till motsvarande ordinarie befattning.

Beteckningen *extra lärare* medför — i fråga om kommunalt anställda lärare — en ovig och till förväxling ledande dubbelterminologi i en mängd detaljbestämmelser, reglementen och skolrådsbeslut (t. ex. »vakansvikarie anställd som extra lärare»). Ändamålsenligast är därför, att kommunalt anställda lärare alltjämt benämnas *extra ordinarie lärare*, *vikarierande lärare* och *timlärare*.

Genom överstyrelsens förslag rubbas inga av de för lönesystemet grundläggande principerna, löneplan, ortsgruppering, lönetursrätt endast för lärare med behörighet till motsvarande ordinarie befattning o. s. v., men undanröjas praktiskt taget alla de betydande svårigheter, som eljest skulle uppstå vid reglementets tillämpning beträffande icke-ordinarie lärare. Det nya lönesystemet kan mycket lätt införas med bibehållande i huvudsak av de olika stadgornas bestämmelser rörande icke-ordinarie lärare.

I anslutning till det anförda hemställer överstyrelsen, att följande avlöningsgrunder angående icke-ordinarie lärare måtte vinna tillämpning:

Extra ordinarie lärare må anställas och extra ordinarie lärarbefattningar vid kommunala läroanstalter inrättas på sätt, som hittills i de olika stadgorna är bestämt. Varje innehavare av sådan befattning bör liksom nu, oavsett kompetensen och anställningstidens längd, bliva extra ordinarie, men rätt till uppflyttning i högre löneklass bör tillkomma endast extra ordinarie lärare med behörighet för motsvarande ordinarie befattning. Bestämmelse härom intages i avlöningsreglementet. Vikarier anställas icke som extra ordinarie, dock att skolöverstyrelsen erhåller befogenhet att, då överstyrelsen medgiver uppskov med återbesättande av ordinarie befattning, föreskriva, att å tjänsten skall anställas extra ordinarie lärare. Icke-ordinarie lärare benämnas extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timlärare.

De senare anställas endast för partiell tjänstgöring. Vid fristående kvinnlig kurs vid folkhögskola anställas dock icke-ordinarie lärare alltid som timlärare.

Stockholms folkskoledirektion.

Direktionen förordar, vad kommittén föreslagit om sättet för förordnande av icke-ordinarie lärare.

Skolöverstyrelsen.

32 §. Med hänsyn till att extra ordinarie lärare kunna vid vissa slag av läroanstalter anställas tills vidare, bör bestämmelsen, att lönen skall utgå för läsår, ändras därhän, att lönen kommer att utgå för läsår till på viss tid anställda lärare och för kalenderår till lärare, anställd tills vidare.

Stockholms folkskoledirektion.

32, 34 §§. Föreskrift bör lämnas, att vid uträkning av avlöningen lämplig avrundning må ske.

Svenska stadsförbundet.

32 §. Till paragrafen borde fogas ett tillägg av innebörd, att vid lörens utbetalande lönebeloppet för dag räknat skall avrundas till närmaste hela örestal. En särskild tabell över så beräknade dagsbelopp borde biläggas avlöningsreglementet.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

33 §. Ut i 33 §, första stycket, hava angivits de paragrafer av avlöningsreglementet, som skulle i tillämpliga delar gälla även för extra ordinarie lärare. Lönenämnden vill erinra, att vissa av de bestämmelser, som upptagits i dessa paragrafer och vartill motsvarighet återfinnes i nu gällande avlöningsreglementen vid kommunikationsverken och allmänna civilförvaltningen, icke äro tillämpliga å extra ordinarie tjänstemän inom sistnämnda förvaltningsområden. Hit höra bestämmelserna under 13 § 1 c) och 3 b), 15 § 2 mom. och 16 § 2 mom. Beträffande tillämpningen å extra ordinarie lärare av bestämmelserna i 21 § får nämnden hänvisa till vad därom anförts i det föregående. De i 33 § gjorda hänvisningarna böra därför närmare övervägas i samband med behandlingen av kommitténs blivande förslag till avlöningsbestämmelser för extra ordinarie personal inom den civila statsförvaltningen.

Enligt andra stycket av 33 § skulle, bland annat, bestämmelsen i 6 §, tredje stycket, äga tillämpning å extra lärare. Härigenom skulle tvekan kunna uppstå, huruvida de extra lärarna må vara berättigade till uppflyttning i högre löneklass, en rättighet som kommittén helt visst icke torde avsett skulle tillkomma dem.

Förutom de av nämnden här ovan anförda erinringar kunna även andra anmärkningar av mindre räckvidd framställas mot det föreliggande reglementsförslaget, men har nämnden ej varit i tillfälle att närmare inlåta sig härpå. En ingående detaljgranskning av förslaget erfordras fördenskull, om förslaget skall läggas till grund för proposition i ämnet.

Skolöverstyrelsen.

Paragrafen synes lämpligen böra uppdelas i två moment, av vilka det första bör avse endast extra ordinarie lärare.

I anslutning till vad som anförts angående extra ordinarie lärares lönetursrätt och ändrad lydelse av § 30 föreslår överstyrelsen, att i första stycket av paragrafen införes bestämmelsen, att extra ordinarie lärare må för uppflyttning i högre löneklass äga tillgodoräkna sig endast den tid, han efter vunnen behörighet till motsvarande ordinarie befattning varit anställd som extra ordinarie lärare.

Genom den i paragrafens sista stycke införda bestämmelsen, att extra lärare skall under ledighet på grund av styrkt sjukdom äga uppbära halva lönen, införes ett nytt tjänstledighetsavdrag. De befattningshavare, varom det här är fråga, äro i regel anställda endast för jämförelsevis kort tid, varför tjänstledigheterna icke gärna kunna få någon större omfattning. Överstyrelsen ifrågasätter, om icke för vinnande av

större enkelhet avlöningen borde minskas enligt något av de i § 12 angivna tjänstledighetsavdragen.

Skolöverstyrelsen.

34 §. *Timlärarnas löner* böra omräknas med hänsyn till övriga icke-ordinarie lärares slutliga löneplacering.

Övergångsbestämmelserna.

Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Ur rättvisans och billighetens synpunkt måste ovillkorligen tillses, att nuvarande tjänstinnehavares välförvärvade rättigheter, vare sig de bestå i kommunala löne-tillägg eller andra förmåner, bibehållas oförkränkta under dessas respektive återstående tjänstetider.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohusläns län.

Det synes skäligt, att de lärare, som för närvarande åtnjuta hyresbidrag, genom övergångsstadgande tillförsäkras bibehållande av sådana bidrag, så länge de innehåva nuvarande befattningar.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd.

Nämnden förutsätter såsom självfallet, att genom särskilda övergångsbestämmelser förebygges, att befattningshavare komma att lida minskning i dem för närvarande tillkommande löneförmåner.

Statsbidrag.

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen biträder kommitténs förslag. Avlöningen till vikarier för tjänstlediga lärare bör bestridas enligt i huvudsak samma grunder som hittills. Dessa innebära, att i de fall, då vad den tjänstledige läraren avstår av sin lön icke räcker till lön åt vikarien, tillskjutes skillnaden helt av statsmedel. Ett enda undantag härifrån finnes, och består detta däri, att kommunen bestrider kostnaderna för bostad åt vikarie för på grund av styrkt sjukdom tjänstledig lärare. Med den omläggning av löningssystemet nu skulle undergå, vore det ägnat att icke obetydligt förenkla detaljbestämmelserna angående löner och statsbidrag, om nyssnämnda skyldighet för kommunerna bortfölle. Som ytterligare skäl härför vill överstyrelsen framhålla, att med löneregleringen komma kommunernas utgifter för skolväsendet att ökas, medan eljest starkt ifrågasatts, att staten skulle helt övertaga dessa utgifter. Överstyrelsen föreslår alltså, att kommunerna befrias från skyldigheten att antingen lämna sjukvikarier kontant ersättning för bostad och bränsle eller ock utan ersättning tillhandahålla bostad. Överstyrelsen vill emellertid framhålla, att bifall till överstyrelsens förslag, att kommunerna skulle befrias från skyldighet att utan ersättning tillhandahålla bostad åt vissa vikarier, icke bör få medföra, att kommunerna befrias från skyldighet att, då så erfordras, tillhandahålla bostad in natura åt vikarierna.

Överstyrelsen finner icke anledning att nu föreslå detaljbestämmelser rörande statsbidragen. Icke heller har överstyrelsen ansett sig böra i detta sammanhang taga under övervägande frågan om statsbidrag till särskilda ersättningar eller till timlärare vid folk- och småskolor. Förslag därom har ej heller av kommittén framlagts.

Bil. II.

Sid. 19 i betänkandet.

**Av 1935 års lärarlönesakkunniga verkställda utredningar,
innefattande:**

1. Utkast till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.
2. P. M. angående kostnadsberäkningar och vissa andra förberedande undersökningar för lönerreglering av lärare vid folk- och småskolor.
3. P. M. angående kostnadsberäkningar och statistiska uppgifter, sammanställda av 1935 års lärarlönesakkunniga i och för blivande lönerreglering för lärare vid folk- och småskolor.

1935 års lärarlönesakkunnigas utkast till Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.

1 kap. Ordinarie lärare.

1 §.

1. Ordinarie lärare vid folk- och småskolor äga åtnjuta avlöning enligt de i detta reglemente givna föreskrifter och under de i detsamma stadgade villkor.

2. Vad i detta reglemente föreskrives angående ordinarie lärare vid småskola äger jämväl tillämpning å sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning.

3. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med den dag, tillträdet skett, till och med den dag läraren avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

4. Utbetalning av avlöning samt av ersättning för bostad och bränsle sker månadsvis i efterskott. Där ej annorlunda emellan folkskolestyrelsen (skolrådet) och läraren överenskommits, sker utbetalningen genom allmänna postverket.

5. Angående befattningshavares skyldighet att avgå från tjänsten samt rätt till pension är särskilt stadgat.

2 §.

1. Med ordinarie lärarbefattning må ej förenas vare sig uppdrag såsom ordförande eller ledamot i styrelse för verk eller bolag, som är försett med Kungl. Maj:ts oktroj eller blivit registrerat såsom aktiebolag, eller befattning såsom tjänsteman i sådant verk eller bolag eller annan befattning av vad slag det vara må, så framt ej folkskolinspektören på därom gjord framställning, efter vederbörande folkskolestyrelses (skolråds) hörande samt efter prövning att ifrågavarande uppdrag eller befattning ej må anses inverka hinderligt för utövandet av lärartjänsten, finner uppdraget eller befattningen kunna få mottagas och tillsvidare bibehållas eller, därest folkskolinspektören icke anser sig kunna lämna dylikt medgivande, tillåtelse erhållits av skolöverstyrelsen.

2. Genom vad i föregående moment föreskrives sker icke ändring i vad som finnes stadgat angående förening av folkskollärartjänst med organist- och klockarbefattning eller med prästerlig befattning.

3 §.

Kvinnlig innehavare av ordinarie lärarbefattning vare, därest hon har vårdnad om barn under 15 år, skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter i fråga om fullständig eller partiell tjänstledighet, som skolöverstyrelsen efter framställning från vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande finner nödigt meddela.

4 §.

1. För ordinarie lärarbefattning, som avses i detta reglemente utgår lön enligt den under 5 § införda löneplan, vilken under avdelning A för manlig lärare vid folkskola, under avdelning B för kvinnlig lärare vid folkskola och under avdelning C för lärare vid småskola ävensom sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, upptager fem löneklasser med särskilda för tre olika lönegrupper fastställda lönebelopp.

Till grupp I hänföras de orter, som enligt den för allmänna civilförvaltningen gällande dyrortsfördelningen tillhöra ortsgrupperna A och B, till grupp II de orter, som enligt nyssnämnda dyrortsfördelning tillhöra ortsgrupperna C, D och E, samt till gruppen III de orter, som i sagda dyrortsfördelning tillhöra ortsgrupperna F och G.

Den löneklass inom vederbörande avdelning av löneplanen, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställs i enlighet med bestämmelserna i 6—9 §§.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den lönegrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

2. Utöver lönen skall lärare vara berättigad att, i enlighet med vad därom särskilt är stadgat, åtnjuta fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning enligt ortens pris.

3. Förutom lön och nu nämnda förmåner kunna utgå kallortstillägg enligt stadgandet i 11 § samt de särskilda förmåner och ersättningar, som omförmälas i 18 och 19 §§.

5 §.

Löneplan för ordinarie lärare.

Avdelning A. Manlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
1	3 060	3 240	3 420
2	3 240	3 420	3 600
3	3 450	3 630	3 810
4	3 660	3 840	4 020
5	3 960	4 140	4 320

Avdelning B. Kvinnlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
1	2 730	2 880	3 030
2	2 880	3 030	3 180
3	3 060	3 210	3 360
4	3 240	3 390	3 540
5	3 450	3 600	3 750

Avdelning C. Lärare vid småskola m. fl.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
1	1 860	1 980	2 100
2	1 980	2 100	2 220
3	2 100	2 220	2 340
4	2 220	2 340	2 460
5	2 340	2 460	2 580

6 §.

1. Vid tillträddandet av ordinarie tjänst erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan tjänst eller ej, lön enligt lägsta löneklassen inom den avdelning av löneplanen, till vilken tjänsten hör, där ej föreskrifterna i 7, 8 eller 9 § giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas läraren till närmast högre löneklass och efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess den för vederbörande avdelning inom löneplanen fastställda högsta löneklassen uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7, 8 eller 9 §.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tjänstetiden i den lägre löneklassen tillämdagått.

7 §.

Såsom villkor för ordinarie lärares uppflyttning till högre löneklass gäller utöver vad ovan är sagt:

a) att han bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan befattning vid statsunderstödd kommunal läroanstalt under minst fyra femtedelar av den lagstadgade eller av Kungl. Maj:t särskilt fastställda årliga undervisningstid, som belöper på den tjänstetid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, dock att härvid icke skall föras honom till last den tid, han på förordnande uppehållit befattning i statens tjänst, åtnjutit tjänstledighet med oavkortad lön eller ledighet för fullgörande av offentligt uppdrag eller av honom åliggande militär tjänstgöring, varjämte iakttages, att läraren icke för något år får tillgodoräkna sig mera än åtta månader;

b) att vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) icke prövat, att uppskov med uppflyttningen bör äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats, icke i och för sig må räknas honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karaktärisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom särskilt är stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas utan att läraren lämnats tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

Här lärare, med tillämpning av föreskriften i punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må vederbörande folkskolestyrelse (skolråd) sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill,

kunna besluta, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga såsom tjänstetid tillgodoräkna sig jämväl den tid, uppskovet varat.

8 §.

Lärare, som från extra ordinarie befattning vinner befordran till motsvarande ordinarie tjänst, skall som ordinarie lärare placeras lägst i löneklass, som är närmast högre än den, han före befordringen tillhörde. Dessutom skall för omedelbar eller framtida uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den tid, intill tre år, varunder han i den föregående tjänsten tillhört eller beräknats hava tillhört löneklass, som är närmast lägre än den, till vilken han på grund av vad sålunda föreskrivits bör vid befordran hänföras.

9 §.

1. I stället för vad i 8 § stadgas må för bestämmande av lärares begynnelselön och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräkning ske av lärarens tjänstgöring före tillträddandet av innehavande befattning enligt följande grunder.

I. Ordinarie lärare vid folk- eller småskola må för placering i löneklass tillgodoräkna:

- a) den tid han tjänstgjort som övningsskollärare vid folkskoleseminarium,
- b) den tid han tjänstgjort antingen som ordinarie lärare vid statens eller vid av landsting eller av stad, som icke deltagar i landsting, upprättat småskoleseminarium eller ock vid under offentlig kontroll stående småskoleseminarium och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare respektive lärare vid småskola,
- c) den tid han efter vunnen behörighet till ordinarie lärartjänst vid folk- respektive småskola tjänstgjort som föreståndare eller lärare vid skyddshem, vilket åtnjuter statsbidrag och antingen äger av Kungl. Maj:t stadfäst reglemente eller ock är av Kungl. Maj:t erkänt som allmän uppfostringsanstalt,
- d) den tid han tjänstgjort som lärare vid statsunderstödd sjukvårdsanstalt eller vid barnhem och statsbidrag utgått till hans avlönande såsom till ordinarie folkskollärare respektive lärare vid småskola,
- e) den tid han tjänstgjort såsom tillsvidare anställd nomadlärare och därvid åtnjöt avlöning såsom lärare, vilken avlagt folkskollärarexamen respektive småskollärarexamen eller i behörighetshänseende är likställd med sådan lärare, samt
- f) enligt de närmare villkor, som av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmas, den tid han i egenskap av lärare med fast anställning tjänstgjort vid statsunderstödd svensk skola i utlandet.

II. Ordinarie lärare vid folkskola må därutöver tillgodoräkna

- a) den tid han tidigare kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folkskola eller ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola, högre folkskola eller skeppsgosseskola eller med fast anställning innehaft någon med lönetsrätt förenad lärarbefattning vid fortsättningskola, och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i 7 § 1 mom. a) sägs, samt
- b) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie folkskollärartjänst, tjänstgjort vid folkskola såsom icke-ordinarie folkskollärare.

III. Ordinarie lärare vid småskola må utöver vad ovan under punkten I stadgats av sin tjänstgöring före tillträddandet av innehavande befattning tillgodoräkna

- a) den tid han kan hava innehaft anställning som ordinarie lärare vid folk- eller småskola eller uppehållit vakant folkskollärartjänst och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i 7 § 1 mom. a) sägs,

b) den tid han tjänstgjort såsom lärare vid lotsbarnskola, som varit inrättad enligt de härutinnan före den 1 juli 1925 gällande bestämmelser, samt

c) den tid utöver fem läsår han efter avlagd examen, som medför behörighet till ordinarie småskollärartjänst, med anställning på viss tid tjänstgjort såsom lärare vid småskola, lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola samt såsom vikarie för tjänstledig folkskollärare.

2. Vid tillämpning av bestämmelserna i 1 mom. av denna paragraf skall iakttagas, att lärare icke må för något redovisningsår tillgodoräkna sig mer än åtta månaders tjänstgöring, att åtta månaders tjänstgöring skall räknas som helt läsår, fyra månaders tjänstgöring som ett halvt läsår samt två månaders tjänstgöring som ett fjärdedels läsår.

3. Har lärare eljest i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete eller fullgjort uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet att skäligen böra tillgodoräknas honom vid bestämmandet av hans placering i löneklass i den erhållna ordinarie befattningen, beror på Kungl. Maj:ts prövning om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum.

10 §.

1. Lärare skall vara underkastad de föreskrifter, som äro eller varda meddelade i gällande stadga angående folkundervisningen i riket.

2. Därjämte skall lärare vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, som genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen kan bliva honom ålagd, eller den jämkning i åligganden, som i vederbörlig ordning varder för honom bestämd.

3. Lärare skall vara skyldig att i enlighet med vad därom av Kungl. Maj:t och riksdagen särskilt stadgas låta sig förflyttas till annan befattnings inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av bostadsorten och övergång till annat skoldistrikt.

11 §.

Till lärare, som är stationerad å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår kallortstillägg med nedanstående för sex olika kallortsklasser bestämda belopp för kalenderår räknat, nämligen:

för kallortsklass	I		kronor	60
»	»	II	»	120
»	»	III	»	195
»	»	IV	»	300
»	»	V	»	450
»	»	VI	»	600

Det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma de orter, där kallortstillägg må utgå, samt dessa orters fördelning å nämnda sex kallortsklasser.

12 §.

1. Därest lärare av behörigen styrkt sjukdom i andra fall än som avses i 13 § hindras att tjänstgöra, skall han under 60 sjukledighetsdagar av varje redovisningsår å lönen vidkännas ett tjänstledighetsavdrag till belopp för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

L ö n e k l a s s	Manlig lärare vid folkskola	Kvinnlig lärare vid folkskola	Lärare vid småskola
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	1·95	1·65	0·90
2	2·10	1·80	1·—
3	2·30	1·95	1·10
4	2·50	2·10	1·20
5	2·75	2·30	1·30

2. Under ledighet för sjukdom utöver denna tid skall läraren å lönen vidkännas ett tjänstledighetsavdrag till belopp för dag räknat, som framgår av följande tabell:

L ö n e k l a s s	Manlig lärare vid folkskola	Kvinnlig lärare vid folkskola	Lärare vid småskola
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	2·90	2·50	1·35
2	3·15	2·70	1·50
3	3·45	2·90	1·65
4	3·75	3·15	1·80
5	4·10	3·45	2·—

13 §.

1. Har lärare skadats till följd av olycksfall i tjänsten och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning, skall han:

a) om olycksfallet medfört sjukdom, åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, så länge sjukdomen varar, samt

b) om olycksfallet, efter upphörande av därav förorsakad sjukdom, medfört under längre eller kortare tid bestående förlust av arbetsförmågan, under tiden likaledes åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § 1 mom. angivna tjänstledighetsavdrag.

2. Har lärare förbjudits att tjänstgöra till förekommande av smittofara, må han under tiden åtnjuta oavkortad lön jämte, i förekommande fall, kallortstillägg, dock högst under sex månader, men skall läraren för tid därutöver av sin lön avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § 1 mom. angivna tjänstledighetsavdrag.

Lärare, vars tjänstgöring sålunda för en tid inställts, skall dock vara skyldig att, oavsett om den för honom stadgade tjänstgöringstiden därigenom ökas, utan särskild ersättning fullgöra i vederbörlig ordning föreskriven återläsning.

3. Föreskrifterna i denna paragraf gälla endast för tid, intill dess, enligt vad därom är stadgat, skyldighet att avgå från tjänsten inträder.

14 §.

1. Lärare, som beviljats ledighet

a) för fullgörande av uppdrag att vara ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller att vara riksdagens revisor, eller

b) för fullgörande av annat offentligt uppdrag, för vilket ersättning ej utgår eller för vilket ersättning utgår endast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag, med undantag dock för uppdrag, som omförmälas i gällande kungörelse

med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet,

skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp motsvarande det i 12 § 2 mom. i detta reglemente angivna tjänstledighetsavdrag, dock att, då lärare kan styrka, att han fått vidkännas direkta utgifter för tillhandahållande under ledigheten av bostadsförmån åt vikarie, tjänstledighetsavdraget skall minskas med motsvarande belopp, och i de fall, då dessa utgifter uppgått till samma eller högre belopp än på samma tid belöpande tjänstledighetsavdrag, oavkortad lön skall utgå under ledigheten.

2. Lärare, som beviljats ledighet

a) för vårdande av svag hälsa, som äger rum i omedelbart sammanhang med föregående tjänstledighet på grund av sjukdom och av vederbörande läkare förklarar erforderlig för återvinnande av full tjänsteduglighet efter samma sjukdom, dock högst för en månad, eller

b) under högst åtta dagar för enskild angelägenhet, som av vederbörande folkskolinspektör befinnes vara av särskilt ömmande beskaffenhet, eller där eljest synnerliga skäl föreligga,

skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp, motsvarande det i 12 § 1 mom. i detta reglemente angivna tjänstledighetsavdrag.

Vad sålunda stadgats skall även gälla vid kvinnlig lärares ledighet för havandeskap under en tid av högst tre månader.

15 §.

Lärare, som erhållit ledighet

1) för att fullgöra honom såsom beställningshavare i arméns eller marinens reserver (reservstater) eller såsom värnpliktig åliggande militär tjänstgöring; eller

2) för svag hälsas vårdande under andra omständigheter eller under längre tid än ovan under 14 § sägs, då behovet därav är behörigen styrkt,

skall i löneavseende för sådan tid avstå ett belopp för dag räknat, som framgår av följande tabell:

L ö n e k l a s s	Manlig lärare vid folkskola	Kvinnlig lärare vid folkskola	Lärare vid småskola
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	4·30	3·80	2·50
2	4·60	4—	2·70
3	5—	4·30	2·90
4	5·40	4·60	3·10
5	5·80	5—	3·30

16 §.

Lärare, som i vederbörig ordning erhållit tjänstledighet för att uppehålla annan lärarbefattning vid statlig eller kommunal läroanstalt, skall under tiden för ledigheten avstå hela lönen jämte i förekommande fall kallortstillägg.

17 §.

Vid tjänstledighet för uppdrag, som omförmälas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet samt vid ledighet av annan anledning än de under 14—16 §§ nämnda, skall lärare för sådan tid i löneavseende avstå ett belopp för dag räknat, som framgår av följande tabell:

Avdelning A. Manlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	12: 60	13: 35	14: 10
2	13: 35	14: 10	14: 85
3	14: 25	15: —	15: 70
4	15: 10	15: 85	16: 60
5	16: 35	17: 10	17: 85

Avdelning B. Kvinnlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	11: 25	11: 90	12: 50
2	11: 90	12: 50	13: 10
3	12: 60	13: 25	13: 85
4	13: 35	14: —	14: 60
5	14: 25	14: 85	15: 45

Avdelning C. Lärare vid småskola m. fl.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
1	7: 65	8: 15	8: 65
2	8: 15	8: 65	9: 15
3	8: 65	9: 15	9: 65
4	9: 15	9: 65	10: 15
5	9: 65	10: 15	10: 65

Vid tillämpning av bestämmelserna i första stycket skall därjämte iakttagas, att lärare, som under helt redovisningsår åtnjutit tjänstledighet av anledning, som i sagda stycke sägs, icke må för sådant år uppbära någon del av den kontanta lönen.

På vederbörande folkskolinspektör ankommer att i enlighet med av Kungl. Maj:t angivna riktlinjer besluta, huruvida lärare, som erhållit tjänstledighet av anledning, som avses i denna paragraf, skall avstå jämväl honom tillkommande kallortstillägg och i 18 § 2 mom. angivet lönetillägg.

18 §.

1. Lärare, som efter i vederbörlig ordning meddelade bestämmelser bestrider hjälpundervisning för svagt begåvade barn, äger att för dylik undervisning åtnjuta särskild ersättning med 300 kronor för läsår räknat.

2. Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola utgår, utöver vad lärare tillhörande småskollärarkåren eljest åtnjuter, lönetillägg med 300 kronor för år räknat.

3. Pågår undervisning vid folk- eller småskola under ett redovisningsår mer än åtta månader, beräknat utgöra $34\frac{1}{2}$ veckor, skall läraren för övertidsläsningen erhålla särskild ersättning, utgörande för varje månad, beräknad till 30 dagar, minst en åttondel av den kontanta årslönen.

19 §.

Lärare skall vid skada till följd av olycksfall i tjänsten kostnadsfritt erhålla erforderlig läkarvård jämte läkemedel samt, där olycksfallet medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande nödiga hjälpmedel, allt enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t meddelar.

20 §.

1. Varder lärare avstängd från tjänstgöring eller tagen i häkte, skall av hans avlöning under tiden innehållas ett belopp för dag räknat, som motsvarar i 17 § omförmälda avdrag, så framt ej folkskolestyrelsen (skolrådet) med folkskolin-spektörens medgivande finner skäligt låta honom uppbära något därav.

2. Avhåller sig lärare från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunnat styrka giltigt förfall, må han för den tid vidkännas avdrag å avlöningen enligt bestämmelserna i 17 §.

21 §.

Avlider lärare, skall till hans dödsbo såsom begravningshjälp utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans kontanta årslön enligt detta reglemente vid tiden för dödsfallet. I nämnda belopp skall den vid dödsfall till följd av olycksfall i arbetet enligt lag och särskild författning utgående begravningshjälp anses inbegripen.

2 kap. Icke-ordinarie lärare.

22 §.

Icke-ordinarie lärare anställas såsom *extra ordinarie lärare*, *vikarierande lärare* eller *timlärare*.

23 §.

Extra ordinarie lärare anställas för full tjänstgöring antingen å befattning, som i föreskriven ordning inrättats såsom extra ordinarie, eller ock å vakant befattning, som enligt beslut av skolöverstyrelsen skall uppehållas av extra ordinarie lärare. *Vikarierande lärare* anställas för full tjänstgöring såsom vikarie för tjänstledig lärare eller å vakant befattning. I övrigt anställda icke-ordinarie lärare äro *timlärare*.

24 §.

Till extra ordinarie lärare utgår lön enligt den under 25 § införda löneplan, vilken under avdelning A för manliga folkskollärare, under avdelning B för kvinnliga folkskollärare och under avdelning C för lärare vid småskola ävensom sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare, upptager fem löneklasser med särskilda för de i 4 § angivna lönegrupperna fastställda lönebelopp.

Den löneklass inom vederbörande avdelning av löneplanen, enligt vilken lärarens lön skall utgå, fastställs i enlighet med vad som i tillämpliga delar föreskrives i 6—9 §§, dock att extra ordinarie lärare skall vara berättigad att för placering i löneklass tillgodoräkna hela den tid han tidigare kan hava innehaft motsvarande anställning som extra ordinarie lärare vid folk- respektive småskola och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning som i 7 § 1 mom. a) sägs.

Inom löneklass bestämmes lönebeloppet efter den lönegrupp, till vilken läraren blivit hänförd.

25 §.

Löneplan för extra ordinarie lärare.

Avdelning A. Manlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
b	2 730	2 910	3 090
a	2 880	3 060	3 240
1	3 060	3 240	3 420
2	3 240	3 420	3 600
3	3 450	3 630	3 810
4	3 660	3 840	4 020

Avdelning B. Kvinnlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
b	2 460	2 610	2 760
a	2 580	2 730	2 880
1	2 730	2 880	3 030
2	2 880	3 030	3 180
3	3 060	3 210	3 360
4	3 240	3 390	3 540

Avdelning C. Lärare vid småskola m. fl.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
b	1 620	1 740	1 860
a	1 740	1 860	1 980
1	1 860	1 980	2 100
2	1 980	2 100	2 220
3	2 100	2 220	2 340
4	2 220	2 340	2 460

26 §.

Extra ordinarie lärare, som av behörigen styrkt sjukdom i andra fall än som avses i 13 § hindras att tjänstgöra, äger att under en tid av högst sex månader av ett och samma kalenderår eller vid sjukdom, som fortgår över årsskifte, under högst

sex månader i en följd åtnjuta lön jämte förekommande ortstillägg efter avdrag av ett belopp lika med det för ordinarie lärare i motsvarande löneklass enligt 12 § 2 mom. av detta reglemente bestämda tjänstledighetsavdraget, varvid iakttages, att, därest läraren uppbär lägre lön än som motsvarar 1 löneklassen för ordinarie lärare, det för sistnämnda löneklass bestämda avdraget tillämpas.

I övriga fall av sjukledighet skall extra ordinarie lärare avstå hälften av honom eljest tillkommande löneförmåner.

27 §.

I fråga om avlöning till extra ordinarie lärare under tjänstledighet av anledning, som i 14 § sägs, skola för extra ordinarie lärare i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i sagda paragraf, dock att, därest läraren uppbär lägre lön än som motsvarar 1 löneklassen för ordinarie lärare, det för sistnämnda löneklass bestämda avdraget skall tillämpas.

Till extra ordinarie lärare, som fullgör honom åliggande militär tjänstgöring, utgår ersättning med två kronor för dag.

28 §.

Vid tjänstledighet för uppdrag, som omförmålas i gällande kungörelse med bestämmelser angående kommittéer, ävensom för anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet samt vid annan ledighet än de under 26 och 27 §§ nämnda skall läraren i löneavseende avstå ett belopp för dag räknat, som framgår av följande tabell:

Avdelning A. Manlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
b	11: 25	12: —	12: 75
a	11: 90	12: 60	13: 35
1	12: 60	13: 35	14: 10
2	13: 35	14: 10	14: 85
3	14: 25	15: —	15: 70
4	15: 10	15: 85	16: 60

Avdelning B. Kvinnlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
b	10: 15	10: 75	11: 40
a	10: 65	11: 25	11: 90
1	11: 25	11: 90	12: 50
2	11: 90	12: 50	13: 10
3	12: 60	13: 25	13: 85
4	13: 35	14: —	14: 60

Avdelning C. Lärare vid småskola m. fl.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
	Avdrag kr.	Avdrag kr.	Avdrag kr.
b	6: 65	7: 15	7: 65
a	7: 15	7: 65	8: 15
1	7: 65	8: 15	8: 65
2	8: 15	8: 65	9: 15
3	8: 65	9: 15	9: 65
4	9: 15	9: 65	10: 15

Vid tillämpning av bestämmelserna i första stycket skall därjämte iakttagas, att lärare, som under helt redovisningsår åtnjutit tjänstledighet av anledning, som i sagda stycke sägs, icke må för sådant år uppbära någon del av den kontanta lönen.

På vederbörande folkskolinspektör ankommer att i enlighet med av Kungl. Maj:t angivna riktlinjer besluta, huruvida lärare, som erhållit tjänstledighet av anledning, som avses i denna paragraf, skall avstå jämväl honom tillkommande kallortstillägg och i 18 § 2 mom. angivet lönetillägg.

29 §.

För extra ordinarie lärare skola i övrigt i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 1 § 3 och 4 mom., 4 § 2 mom., 11, 13, 18—21 §§ i detta reglemente.

30 §.

Vikarierande lärare äger åtnjuta lön med följande för olika ortsgrupper angivna belopp:

	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
Manlig lärare vid folkskola	2 460	2 640	2 820
Kvinnlig „ „ „	2 220	2 370	2 520
Lärare vid småskola	1 440	1 560	1 680

Lönen utgår för läsår och utbetalas månadsvis i efterskott för den tid anställningen varat.

31 §.

För vikarierande lärare skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 4 § 2 mom., 11, 13, 18 och 19 §§ i detta reglemente.

32 §.

Ordinarie lärare, som i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet från egen befattning för att tjänstgöra å motsvarande icke-ordinarie lärarbefattning i annat skol-distrikt, skall för sådan tjänstgöring åtnjuta avlöning till samma belopp, som om han i stället uppehållit sin egen befattning, dock att kallortstillägg i förekommande fall skall utgå med belopp, som föreskrivits för tjänstgöringsorten.

33 §.

Timlärare skall åtnjuta arvode med följande för olika ortsgrupper angivna belopp, allt för läsår och veckotimme räknat. Arvodet utbetalas månadsvis i efterskott.

	I	II	III
	kr.	kr.	kr.
Manlig timlärare vid folkskola	82	88	94
Kvinnlig timlärare » »	74	79	84
Manlig eller kvinnlig timlärare vid mindre folk- eller småskola	55	60	65

34 §.

För timlärare skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i 18 § 3 mom. i detta reglemente.

3 kap. Reglementets tillämplighet m. m.

35 §.

De i detta reglemente meddelade bestämmelserna avse av Kungl. Maj:t och riksdagen fastställda minimilöner och innebära alltså icke hinder för skoldistrikt att, där förhållandena sådant föranleda, bevilja högre avlöning.

36 §.

Innehar lärare omedelbart före den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft ordinarie befattning och vill han icke underkasta sig detta reglementes villkor och bestämmelser och kan han icke heller därtill lagligen förbindas, skall han göra anmälan i nämnda hänseende till vederbörande skolstyrelse före viss av Kungl. Maj:t bestämd tidpunkt.

Lärare, som före sistnämnda tidpunkt gjort dylik anmälan, skall varda bibehållen vid honom enligt dittills gällande bestämmelser tillkommande avlöningsförmåner ävensom, i den mån ej annat föranledes av vederbörande för honom gällande pensionsbestämmelser, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom.

En var annan lärare, som utan att vara underkastad äldre lönebestämmelser, vid den tidpunkt, då detta reglemente träder i kraft, innehar ordinarie befattning av den art, som i reglementet avses, eller som senare tillträder sådan befattning, är pliktig att, med frånträdande av samtliga honom vid tidpunkten för nämnda ikraftträdande tillkommande av stat eller kommun tillerkända förmåner, underkasta sig detta reglementes föreskrifter och villkor ävensom dels minskning i eller upphörande av extra inkomster, som kunna medfölja befattning eller utgå för bestyr i sammanhang därmed, dels ock de ändrade bestämmelser, som kunna varda utfärdade rörande de i 13 § 2 mom., 18 och 19 §§ berörda hänseenden samt i fråga om såväl egen pension som beträffande änke- och pupillpensionering.

4 kap. Lönenämnd.

37 §.

För beredande av sådana ärenden av i huvudsaklig löneteknisk natur, vilka hava avseende å löneförmåner för i detta reglemente avsedda lärare, samt för avgivande i den utsträckning, Kungl. Maj:t föreskriver, av infordrade yttranden till statliga och kommunala myndigheter i fråga om reglementets tolkning och tillämpning skall finnas en lönenämnd, i vilken löntagare-, förvaltnings- och de allmänna intressena böra vara representerade. Denna nämnd skall bestå av sju medlemmar, vilka jämte för var och en av dem utsedd suppleant tillsättas av Kungl. Maj:t, varje gång för en tid av tre år.

Instruktion för nämnden utfärdas av Kungl. Maj:t, som jämväl meddelar bestämmelser rörande ersättning till nämndens medlemmar samt om gäldande av kostnaderna för nämndens verksamhet.

P. M.

angående kostnadsberäkningar och vissa andra förberedande undersökningar för lönereglering av lärare vid folk- och småskolor.

Frågan om inordnande i det allmänna lönesystemet av lärarpersonalen vid rikets folk- och småskolor har varit föremål för utredning av lärarlönekommittén i ett den 15 augusti 1923 avgivet betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid rikets allmänna läroverk samt vid folk- och småskolor m. fl. läroanstalter (statens offentliga utredningar 1924: 13) och av 1928 års lönekommitté i dess betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet, vilket avgavs den 21 juli 1930 (statens offentliga utredningar 1930: 20).

Båda dessa utredningar resulterade i att det allmänna lönesystemet i stort sett borde tillämpas även för lärare vid folk- och småskolor, men att ett särskilt avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare vore erforderligt eller i varje fall lämpligast.

Även 1935 års lärarlönesakkunniga anse, att en blivande lönereglering för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna kan och bör genomföras med tillämpning av det för kommunikationsverken och allmänna civilförvaltningen gällande lönesystemet och att de nya lönebestämmelserna för nämnda lärarpersonal böra utformas i så nära anslutning som möjligt är till de för sagda förvaltningsgrenar gällande avlöningsreglementen med därtill hörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser. De avsevärda olikheter i skilda hänseenden, som förefinnas emellan dessa grenar av statsförvaltningen å ena sidan och de kommunala förvaltningsområden, det här gäller, å den andra, påkalla visserligen väsentliga avvikelser för lärarnas vidkommande från stadgandena i nämnda avlöningsreglementen. Genom ett dylikt tillvägagångssätt torde dock sådana lönebestämmelser kunna åstadkommas för lärarpersonalen, att en mera direkt jämförelse mellan lärarnas löneställning och de statliga befattningshavarnas möjliggöres.

De sakkunniga hava i anslutning härtill utarbetat bilagda utkast till kungörelse angående avlöning åt lärare vid folk- och småskolor. Beträffande de avvikelser från det allmänna lönesystemet, vilka de sakkunniga ansett vara påkallade för lärarnas del, hänvisas till vad som nedan anförts beträffande de olika paragraferna.

1 kap. Ordinarie lärare.

1 §.

3 mom. Enligt bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt utgår tjänstepension till lärare vid folk- och småskolor från och med månaden näst efter den, då befattningen frånträdes. Då de sakkunniga föreslå, att lärares avlöning skall utgå endast till och med den dag läraren avgår och icke såsom för närvarande till och med den månad, varunder avgången äger rum, utgå de sakkunniga ifrån, att avsked alltid beviljas med utgången av kalendermånad.

5 mom. De sakkunniga förutsätta, att bestämmelserna om pension för ifrågasvarande lärare revideras samtidigt med löneregleringens genomförande och att pensionsunderlagen därvid fastställas med behörigt hänsynstagande till utgående naturaförmåner. Erinras må nämligen, att t. ex. för överläkare vid statens sjuksjukhus, som utöver sin kontanta lön åtnjuter bostad in natura, skall enligt civila tjänstepensionsreglementet tillämpas pensionsunderlag, som gäller för högre lönegrad än den, vederbörande befattning tillhör.

2 §.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämmer med vad som för närvarande gäller för här avsedda lärare, dock att desamma i enlighet med vad som tillämpas för statens befattningshavare vid nyreglerade verk utvidgats till att avse även uppdrag som ordförande eller ledamot i styrelse för vissa bolag m. m.

3 §.

Denna bestämmelse utgör motsvarighet till vad som stadgats i de olika avlöningsreglementena för s. k. nyreglerade verk. För vinnande av garantier mot missbruk torde beslutanderätten i hithörande frågor böra överlämnas till skolöverstyrelsen.

I proposition nr 174 till 1936 års riksdag har emellertid Kungl. Maj:t föreslagit, att bestämmelsen i fråga skulle upphöra att gälla för statens befattningshavare. Därest riksdagen bifaller detta förslag, torde den föreslagna bestämmelsen i 3 § ej heller böra meddelas för lärarpersonalens vidkommande.

4—5 §§.

Vid ett fullständigt genomförande av det nya lönesystemet för folkskollärarkårens vidkommande skulle den lärarna nu tillkommande rätten till bostad och bränsle in natura icke längre förekomma som särskild löneförmån utöver den kontanta (netto-)lönen. I stället skulle samtliga löneförmåner inräknas i den kontanta lönen (bruttolön) och i de fall tjänstebostad anvisats finge läraren vidkännas avdrag å lönen med belopp motsvarande de åtnjutna naturaförmånernas värde.

Efter ingående undersökningar angående möjligheten att å lärarkårerna tillämpa det nya lönesystemet har lärarlönekommittén (sid. 26—40) framhållit, att det i fråga om lärarpersonalen ej förelåge samma behov som vid kommunikationsverken att frångå systemet med naturaförmåner utöver den kontanta lönen. Där hade nämligen större ojämnheter i fråga om bostädernas uppskattning och beskaffenhet gjort sig gällande än som rådde beträffande lärarpersonalens naturaförmåner. Kommittén fann, att åtskilliga skäl talade mot en likställighet i detta hänseende med kommunikationsverken. Särskilt skulle synnerligen stora svårigheter möta att åstadkomma den erforderliga värderingen av bostäderna, därest dessa skulle förläggas inom totalavlöningen. Dessa svårigheter ökades därigenom att det beträffande lärarna vanligen vore vederbörande kommun och icke såsom i fråga om kommunikationsverkens personal staten, som det ålåg att upplåta bostad. Kommittén kom till den uppfattningen, att det icke allenast skulle vara i hög grad olämpligt utan även förenat med hart när oöverkomliga svårigheter att i de fall, där sagda naturaförmåner tillhandahölls av kommuner eller kommunala samfälligheter, tillämpa principen om avdrag å lönen för åtnjutande av dylika naturaförmåner.

Även 1928 års lönekommitté har haft under övervägande ett system med naturaförmånerna utöver kontant lön, ett nettolönesystem. I och för detta nettolönesystem undersöktes, hur levnadskostnaderna beträffande skilda dyrortstyper ställde sig, sedan bostads- och bränsleposterna frånräknats. Denna undersökning utvisade avsevärt mindre relativa olikheter orterna emellan än de officiella, som omfattade även bostad och bränsle. En konsekvens härav bleve givetvis, att man måste räkna

med en mindre stark lönestegring från billigaste till dyraste ort. Om man därför i ett dylikt system bibehålle lika många ortsgrupper, som i det allmänna skulle skillnaden mellan kontantlönen i olika ortsgrupper bli bagatellartad. Av den anledningen borde i ett sådant system ortsgrupperna minskas till färre och lämpligast bli blott tre.

Kommittén framhöll, att den för hela den övriga civila förvaltningen anbefallde ett allmänt lönesystem med fem ortsgrupper och ansåg, att ännu ett system med tre ortsgrupper skulle te sig onödigt; skillnaden vore icke så avsevärd, att fördelen med nettolönesystemet i övrigt skulle bli påtaglig. Dessutom skulle det medföra svårigheter beträffande vissa icke-ordinarie lärares lönförhållanden, såvida man icke för lärare inom en och samma skolform ville använda olika lönesystem, vilket uppenbarligen icke kunde komma i fråga. Att dessutom för kommunala lärares del en fristående ortsgruppering blivit erforderlig, hade visserligen icke behövt utgöra ett väsentligt hinder, men dock torde även till en sådan omständighet hänsyn böra tagas. Slutligen kunde det icke betraktas såsom betydelselöst, att en befattningshavaregrupp, som omfattade inemot 30 000 personer, uttalat sig för inrangering i det allmänna lönesystemet.

Vid valet av olika lönesystem för kommunalt anställda lärare hade kommittén därför — liksom i fråga om de statsanställda — stannat för det allmänna lönesystemet. En tillämpning av detsamma i överensstämmelse med lärarlönekommitténs linje, bostad m. m. utom lönen, hade kommittén ansett icke böra ifrågasättas; det vore såsom socialstyrelsen visat, ett tredje system, innefattande dubbel dyrortskompensation. Naturaförmånernas inordnande i lönen, alltså bruttolönesystemet, vore nödvändigt.

I likhet med lärarlönekommittén anse 1935 års lärarlönesakkunniga, att allvarliga svårigheter av praktisk art möta mot en tillämpning av bruttolöneprincipen för de kommunanställda lärarnas vidkommande. Särskilt torde böra framhållas, att det knappast torde vara möjligt att inom en rimlig kostnadsram få till stånd en rättvis och efter enhetliga grunder verkställd uppskattning av de belopp, som skola avdragas från lärarnas bruttolöner som ersättning för åtnjutna naturaförmåner. Härtill kommer, att några väsentliga olägenheter med den nuvarande anordningen beträffande naturaförmåner icke blivit påvisade. De betänkligheter, som av 1928 års lönekommitté anförts mot ett nettolönesystem, äro visserligen värda beaktande, men de synas dock knappast vara av den beskaffenhet, att de böra förhindra genomförandet av en lönereglering för folk- och småskollärarna på det nya lönesystemets grund men med bibehållandet av den nuvarande anordningen med bostad och bränsle in natura (eller däremot svarande ersättning) utöver den kontanta lönen. Vid en tillämpning av nettolönesystemet möta visserligen åtskilliga svårigheter mot att upprätta en löneplan med rättvis dyrortsgruppering. Dessa svårigheter torde dock i huvudsak kunna övervinnas genom en förenklad anordning för beredande av en skälig kompensation åt lärare på dyrorter för den kostnadsökning, som motsvaras av högre priser å andra livsförnödenheter än bostad och bränsle. De sakkunniga hava i anslutning härtill utarbetat förslag till en löneplan, som innebär, att manlig folkskollärare å C-, D- och E-orter skulle som en sålunda begränsad dyrortskompensation erhålla en förhöjning av den kontanta årslönen å A-ort med 180 kronor, och lärare å F- och G-orter med ett belopp av 360 kronor. Motsvarande belopp för kvinnlig folkskollärare har föreslagits till 150 respektive 300 kronor, för småskollärare till 120 respektive 240 kronor.

Med G-orter förstås i detta sammanhang varje ort, som i den för allmänna civilförvaltningen gällande dyrortsgrupperingen hänförts till G-ort, oavsett om där stationerad befattningshavare är berättigad till provisorisk dyrortstillägg eller icke.

Genom en dylik anordning undvikes en särskild dyrortsgruppering för dessa lärare vidkommande, och då vidare de föreslagna löneförhöjningarna åt lärare på dyrorterna endast utgöra en del av motsvarande förhöjningar enligt den allmänna

löneplanen, innefattar detta förslag icke någon sådan dubbelkompensation för dyr-
ortskostnaderna, som ansetts bliva en följd av lärarlönekommitténs förslag.

I avseende å lärarnas inplacering i lönegrad hava de sakkunniga i avvaktan på slutligt ställningstagande till lönefrågan huvudsakligen utgått från den löneställning, som föreslagits av 1928 års lönekommitté. Med hänsyn till att naturaförmånerna enligt de sakkunnigas mening skulle utgå utöver den kontanta lönen, hava lärarna i föreliggande förslag ansetts böra placeras tvenne lönegrader lägre än vad lönekommittén föreslagit. I fråga om den kvinnliga lärarpersonalen vid folkskolorna hava de sakkunniga anslutit sig till lärarlönekommitténs uppfattning, att dessa böra placeras allenast tvenne lönegrader lägre än motsvarande manliga lärare. I anslutning till en dylik inplacering i lönegrad av de kvinnliga folkskollärarna hava de sakkunniga ansett småskollärarinnornas nettolön böra beräknas med utgångspunkt från fjärde lönegraden i allmänna civilförvaltningens löneplan.

6—7 §§.

Bestämmelserna i dessa paragrafer ansluta sig i huvudsak till vad som för närvarande gäller enligt det allmänna lönesystemet.

För lärarna vid folk- och småskolor tillämpas för närvarande, att de vid förnyad anställning som ordinarie lärare — även om någon tid förflutit mellan olika ordinarie anställningar — omedelbart erhålla samma ställning i löneturshänseende, som de hade, då de frånträdde sin tidigare ordinarie anställning. De säregna förhållandena på folkskoleväsendets område torde enligt de sakkunnigas mening påkalla, att någon ändring härutinnan ej vidtages utan att lärarna alltjämt få bibehållas vid denna förmån. Lärarna komma visserligen härigenom att få en bättre ställning i detta avseende än statliga befattningshavare vid nyreglerade verk. Därest de emellertid vid frånträdandet av sin ordinarie anställning skulle, i enlighet med vad som för närvarande gäller för sistnämnda befattningshavare, gå miste om den vid avskedstagandet innehavda löneturställningen och vid förnyad anställning få åtnöja sig med vad de därvid eventuellt kunna få tillgodoräknas av den tidigare anställningen, skulle den som önskvärd ansedda frivilliga övergången från ett skoldistrikt till ett annat i hög grad försvåras.

I formellt hänseende synes emellertid det av de sakkunniga åsyftade resultatet enklast uppnås genom att under 9 § intaga en föreskrift av innehåll, att lärare för bestämmande av begynnelselönen och sedermera för uppflyttning i högre löneklass skall äga att av sin tjänstgöring före tillträdet av innehavande befattning i förekommande fall få tillgodoräkna *hela* den tid han innehaft motsvarande anställning som *ordinarie* lärare vid folk- respektive småskola, och därvid fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i 7 § 1 mom. a) sägs.

8—9 §§.

Då det enligt de sakkunnigas mening ur olika synpunkter skulle vara önskvärt, att en lärare, som från extra ordinarie anställning erhåller befordran till ordinarie tjänst, alltid erhåller någon förbättring i sina kontanta löneförmåner, hava de sakkunniga i likhet med 1928 års lönekommitté föreslagit, att vederbörande i dylika fall skall erhålla placering lägst i den löneklass, som är närmast högre än den, han före befordringen tillhörde (8 §).

Det torde emellertid böra framhållas, att en dylik bestämmelse för folk- och småskollärarnas vidkommande icke alltid kommer att leda till tillfredsställande resultat, beroende på att bestämmelsens tillämpning helt naturligt måste inskränkas till de fall, då befordringen till ordinarie tjänst sker från i omedelbar anslutning därtill innehavd extra ordinarie anställning. Med hänsyn till de ojämnheter, som härigenom kunna uppstå i fråga om de olika lärarnas lönetursrätt, hava de sakkunniga icke kun-

nat undgå att hysa viss tvekan angående lämpligheten av ifrågavarande sneddnings-regel.

Utöver en dylik bestämmelse torde det emellertid i många fall bliva erforderligt att låta vederbörande lärare för placering i löneklass tillgodoräkna viss tjänstgöring före tillträdet av innehavande befattning.

De sakkunniga åsyfta härvid tjänstgöring, som här avsedda lärare få tillgodoräkna enligt nu gällande, gång efter annan utvidgade bestämmelser. Då dessa tillgodoräkningsmedgivanden i flertalet fall torde hava tillkommit icke så mycket för att bereda lärarna en löneförmån utan fastmera i syfte att möjliggöra eller i varje fall underlätta rekryteringen av lärare till de olika skolformer, varom fråga är, hava de sakkunniga ansett sig böra i huvudsak bibehålla de nuvarande bestämmelserna oförändrade. Så har även ansetts böra ske beträffande den av 1935 års riksdag medgivna rätten att tillgodoräkna den tid utöver fem år, varunder vederbörande innehaft icke-ordinarie läraranställning vid folk- eller småskola. Sistnämnda bestämmelser synas nämligen alltför böra bibehållas för att utjämna de orättvisor som ofta uppstå därigenom, att ordinarie anställning i vissa fall vinnes relativt snart men i andra fall först efter förloppet av åtskilliga år.

Självfallet torde dock sneddnning enligt 8 § och tillgodoräkning enligt 9 § icke få äga rum samtidigt i all synnerhet som extra ordinarie lärare föreslagits skola få tillgodoräkna tidigare tjänstgöring efter samma grunder som de ordinarie lärarna. De sakkunniga hava därför i 9 § angivit, att paragrafen får tillämpas allenast för det fall, att sneddnning enligt bestämmelsen i 8 § icke ägt rum.

10 §.

3 mom. I anslutning till vad som gäller beträffande befattningshavare vid nyreglerade verk torde som villkor för åtnjutande av avlöning enligt de nya bestämmelserna böra gälla, att vederbörande lärare skall vara skyldig att låta sig förflyttas till lärartjänst inom annat skoldistrikt enligt vad därom av Kungl. Maj:t och riksdagen särskilt stadgas.

De sakkunniga förutsätta, att i de särskilda författningsbestämmelser, som komma att utfärdas angående flyttningsskyldighet, intagas föreskrifter om rätt för lärare till ersättning för flyttningsskostnad. Några bestämmelser om dylik ersättning har därför icke ansetts böra upptagas i detta reglemente.

11 §.

Bestämmelserna i denna paragraf överensstämma med motsvarande stadganden för befattningshavare vid nyreglerade verk.

Såsom av paragrafens ordalydelse framgår, ankommer det på Kungl. Maj:t att bestämma de orter, där kallortstillägg må utgå, samt dessa orters fördelning å de sex kallortsklasserna. Beträffande sättet för fastställandet av dessa orter må erinras, att förslag tidigare framkommit om fastställande av gemensamma föreskrifter därutinnan för samtliga de grupper av statliga befattningshavare, vilka äro berättigade till dylika tillägg.

Därest dylika föreskrifter komma till stånd synas de böra göras tillämpliga jämväl för här avsedd lärarpersonal.

Skulle emellertid särskilda bestämmelser erfordras för dessa lärare, torde någon större svårighet ej behöva möta för Kungl. Maj:t att genom särskilt beslut hänföra skoldistriktet till de olika kallortsklasserna.

12 §.

I fråga om de avlöningsförmåner, som böra tillkomma lärarna under tjänstledighet för sjukdom föreligga vissa svårigheter att för lärarnas vidkommande tillämpa samma regler som för statens befattningshavare vid de nyreglerade verken. Därest

sjukledighetsavdraget för lärare skulle fastställas till vad som gäller för en statens befattningshavare i motsvarande löneklass, skulle läraren endast behöva avstå en mindre del av sin kontanta avlöning än befattningshavaren i statens tjänst. Detta är huvudsakligen beroende på den omständigheten, att en ständigt sjukledig lärare endast behöver begära ledighet under de åtta läsmånaderna och skulle följaktligen under ferierna få uppbåra oavkortad lön. En statlig befattningshavare däremot, som erhallit sjukledighet för längre tid, får vidkännas sjukledighetsavdrag hela tiden.

De sakkunniga hava undersökt möjligheten av att undvika olägenheterna härav genom att ålägga läraren skyldighet att i dylika fall begära tjänstledighet jämväl under de ferier, som infalla under den tid, läraren på grund av sjukdom är oförmögen att uppehålla sin befattning. Härvid hava de sakkunniga även beaktat de fall då vederbörande lärare av annan anledning än sjukdom, t. ex. för offentligt uppdrag eller för enskilda angelägenheter o. s. v. är tjänstledig under två eller flera på varandra följande terminer. Även i dylika fall har det — såsom exempelvis framgår av § 40 av riksdagens revisors berättelse år 1932 och av § 53 i den av sagda revisorer år 1934 avgivna berättelsen — ansetts vara mindre tillfredsställande, att lärare skulle kunna återinträda i tjänst under ferierna och därunder komma i åtnjutande av oavkortade löneförmåner, trots att han under terminerna icke fullgjort någon tjänstgöring.

Det har emellertid visat sig icke vara möjligt att på denna väg åstadkomma någon lösning av ifrågavarande spørsmål. Det skulle nämligen leda till uppenbart orimliga resultat att låta en lärares avlöning under ferierna bliva beroende på vederbörandes tjänstgöringsförhållanden under en efterföljande termin.

I stället hava de sakkunniga såväl i fråga om sjukledighetsavdrag som då det varit fråga om avdrag under ledighet av annan anledning än sjukdom sökt vinna åsyftat resultat genom en sådan skärpning av avdragsbeloppens storlek, att en lärares sammanlagda avdrag under åtta månaders ledighet skulle komma att uppgå till ungefärligen den löneminskning, som en statens befattningshavare med avlöning enligt motsvarande löneklass får vidkännas under ett helt års ledighet.

Det har emellertid syntes de sakkunniga vara rimligt, att en lärare under kortare sjukledigheter endast behöver avstå samma belopp för dag räknat som motsvarande statliga befattningshavare.

I anslutning till vad sålunda anförts hava de sakkunniga i 12 § föreslagit tvenne avdragskategorier för lärare, som åtnjuta ledighet på grund av sjukdom. I 1 mom. har för kortare sjukledigheter, upptill sammanlagt 60 dagars sjukledighet för varje redovisningsår, upptagits samma avdragsbelopp för dag räknat som för statens befattningshavare med en avlöning, motsvarande lärares kontanta löneförmåner och i 2 mom. för sjukledighet därutöver ett 50 % högre avdragsbelopp för dag räknat.

13 §.

I likhet med lärarlönekommittén och 1928 års lönekommitté anse de sakkunniga, att i fråga om ersättning till folk- och småskollärare, som skadats till följd av olycksfall i tjänsten eller förbudits tjänstgöra till förekommande av smittofara, böra motsvarande bestämmelser meddelas, som gälla för statens befattningshavare vid nyreglerade verk.

Av praktiska skäl hava dock de sakkunniga ansett, att den möjlighet, som finnes för statliga befattningshavare att erhålla nedsättning i eljest föreskrivet tjänstledighetsavdrag, icke bör meddelas här avsedda lärare. I stället torde ifrågavarande avdrag böra bestämmas till de i 12 § 1 mom. angivna beloppen och ej, såsom i och för sig vore riktigare, till de i 2 mom. av samma paragraf föreskrivna.

De sakkunniga förutsätta, att erforderliga åtgärder vidtagas till förhindrande av, att ersättning för skada till följd av olycksfall i tjänsten kommer att utgå till vederbörande lärare såväl enligt de sålunda föreslagna bestämmelserna som enligt gällande olycksfallsförsäkringslag.

14—17 §§.

I fråga om avlöning åt lärare vid folk- eller småskola under tjänstledighet av annan anledning än sjukdom gäller för närvarande, att, om lärare erhållit ledighet för att, på grund av särskilt förordnande eller val, fullgöra offentligt uppdrag eller bestrida befattning i statens tjänst eller tjänstgöra hos riksdagen, dess utskott eller revisorer, det ankommer på Kungl. Maj:t att bestämma om och i vad mån läraren av sina kontanta avlöningsförmåner skall avstå mer än ett belopp motsvarande en tredjedel av den för honom i kungörelsen 1918: 760 stadgade begynnelseavlöningen.

Om läraren erhållit tjänstledighet av någon annan än nu nämnda anledningar äger han rätt att åtnjuta de honom eljest tillkommande kontanta avlöningsförmånerna med avdrag av ett belopp, motsvarande den i nyssnämnda kungörelse stadgade kontanta avlöningen för kvinnlig vikarie å tjänsten.

Vid en tillämpning av det nya lönesystemet å dessa lärare torde de i avlöningsreglementena för statens befattningshavare tillämpade grunderna i fråga om avlöning under tjänstledighet böra gälla även för lärarnas vidkommande. Dessa torde följaktligen under tjänstledighet av annan anledning, än som i 12 och 13 §§ av föreliggande utkast sägs, i regel böra avstå samtliga med tjänsten förenade löneförmåner. I enlighet härmed och i anslutning till vad ovan under 12 § anförts har i 17 § av utkastet upptagits ett avdrag, som vid ledighet under de åtta läsmånaderna sammanlagt uppgår till hela årslönen.

Vid utformandet av bestämmelserna i sistnämnda paragraf har hänsyn dock icke tagits till kallortstilläggen och ej heller till det i 18 § 2 mom. angivna lönetillägget. Beträffande dessa i undantagsfall utgående förmåner synes det vara mest praktiskt att låta vederbörande folkskolinspektör i enlighet med av Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen meddelade riktlinjer besluta, huruvida och i vad mån lärare skall avstå någon del därav under i 17 § omfördäld ledighet.

Ifrån huvudregeln, att lärarna skola under tjänstledighet av nu nämnd anledning avstå samtliga löneförmåner, torde dock undantag böra medgivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad som i sådant avseende gäller för statens befattningshavare. I 14 och 15 §§ av föreliggande utkast hava de sakkunniga föreslagit bestämmelser i ämnet, som i stort sett motsvara vad som för statens tjänstemän vid den allmänna civilförvaltningen föreskrivits under punkterna A, B och C av 2 § i kungörelsen den 25 juni 1925 (nr 357).

Av praktiska skäl har det emellertid befunnits vara nödvändigt att vidtaga vissa jämkningar i de för statens befattningshavare gällande föreskrifterna. Bland annat hava sålunda de under punkterna B och C i 2 § av nyssnämnda kungörelse angivna bestämmelserna i föreliggande förslag sammanförts under 15 §, varvid de i denna paragraf angivna avdragen upptagits till belopp, motsvarande medeltalen mellan de för statens befattningshavare tillämpade B- och C-avdragen.

I 16 § har föreslagits ett lägre avdrag än det i 17 § angivna för det fall, att ordinarie lärare i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet för att uppehålla annan lärarbefattning vid statlig eller kommunal läroanstalt.

Härigenom hava de sakkunniga velat fästa uppmärksamheten på, att det i regel icke skulle bli möjligt för en lärare vid folk- eller småskola att mottaga förordnande å en motsvarande lärarbefattning i annat skoldistrikt, därest han under tiden skulle vara skyldig att å den egna tjänsten få vidkännas det löneavdrag, som omförmäles i 17 § av utkastet, men som vikarierande lärare endast finge uppbära för dylik befattning föreskriven avlöning. Svårigheter skulle även i vissa fall kunna uppstå för lärarna att emottaga förordnande å lärtjänst vid annan kommunal eller statlig undervisningsanstalt.

Den slutliga utformningen av paragrafens innehåll torde självfallet bli beroende på den löneställning, som vikarierande och extra ordinarie lärare vid de olika läroanstalterna komma att erhålla vid den förestående löneregleringen.

1 mom. I likhet med lärarlönekommittén och 1928 års lönekommitté hava de sakkunniga föreslagit en särskild ersättning å 300 kronor till lärare, som bestrider hjälpundervisning för svagt begåvade barn.

De sakkunniga äro emellertid icke helt övertygade därom, att tillräckliga skäl föreligga för beredande av en dylik ersättning. Erinras må nämligen, att här avsedda lärare i regel torde åtnjuta en icke oväsentlig nedsättning i dem eljest åvilande undervisningsskyldighet. För övrigt vilja de sakkunniga uttala, att det lämpligen torde böra ankomma på vederbörande skoldistrikt att i likhet med vad fallet är beträffande annan specialundervisning ordna hjälpundervisning för svagt begåvade barn och besluta om ersättning härför.

Beträffande de icke-ordinarie lärarnas indelning i olika kategorier hava de sakkunniga anslutit sig till det förslag, som i sådant avseende framlagts av skolöverstyrelsen i dess utlåtande över 1928 års lönekommittés ovannämnda betänkande med förslag till lönereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet.

Med hänsyn till den bestämda avgränsning, som enligt detta förslag skulle vinnas mellan extra ordinarie och vikarierande lärare, torde det enligt de sakkunnigas mening vara möjligt att bereda de extra ordinarie lärarna samma löneställning i förhållande till motsvarande ordinarie lärare, som blivit fastställd för extra ordinarie tjänstemän inom den allmänna civillförvaltningen, eller sålunda två löneklasser lägre än ordinarie befattningshavare i motsvarande lönegrad.

De vikarierande lärarna däremot torde i likhet med vad som föreslagits av de tidigare utredningskommittéerna erhålla avlöning, som med fyra löneklasser understiger begynnelselönen för motsvarande ordinarie lärare.

35—36 §§.

Enligt uttrycklig föreskrift i kungörelsen 1918: 760 avse nu gällande avlöningsbestämmelser för lärarna vid folk- och småskolor endast av Kungl. Maj:t och riksdag fastställda minimilöner och innebära alltså icke hinder för skoldistrikt att, där förhållandena sådant föranleda, bevilja högre avlöning.

Beträffande frågan om skoldistrikt skulle äga att bevilja dylika kommunala tillägg även efter det ifrågavarande lärare fått sina löner reglerade enligt det nya lönesystemet, förklarade sig lärarlönekommittén hysa en stark tvekan inför lämpligheten av att bibehålla en dylik föreskrift, då den icke stode i överensstämmelse med de allmänna grunder, på vilka detta lönesystem byggde.

Då emellertid dessa lärare vore kommunala tjänstemän, syntes det kommittén icke vara möjligt att genom ett avlöningsreglemente av det slag som det då föreliggande betaga vederbörande kommunala myndigheter deras rätt att fatta beslut om dylika kommunala tillägg till lönerna för kommunalt anställda lärare.

I motsats härtill ansåg 1928 års lönekommitté, att en oundgänglig förutsättning för det allmänna lönesystemets tillämpande för lärarna vore, att förbud uttryckligen stadgades för kommun eller skoldistrikt att giva lärarna särskilt tillägg utöver lagstadgad lön och därmed rubba den för dessa befattningshavare föreslagna löneregleringen. Denna kommitté ansåg t. o. m. att varje skäl för en statens medverkan till en löneroglering för lärarna enligt det nya lönesystemet saknades, därest kommunala lönetillägg skulle förbli tillåtna. I samband med utfärdandet av bestämmelser angående statsbidrag till kostnaderna för det kommunala undervisningsväsendet borde garantier skapas för att det stadgade förbudet mot kommunala tillägg komme att av kommunerna respekteras.

1935 års lärarlönesakkunniga få beträffande förevarande spörsmål till en början uttala, att kommunala lönetillägg visserligen icke kunna sägas stå i överensstämmelse med grundprinciperna i det nya lönesystemet. Framhållas må emellertid, att de lärare det här gäller alltjämt skola vara skoldistriktens tjänstemän, och det torde få

anses vara ett allmänt intresse, att folkskoleväsendet bibehålles såsom en kommunal angelägenhet, vilken synpunkt även kom till uttryck med 1935 års riksdags beslut angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet. Det synes under sådana förhållanden ligga nära till hands, att kommunerna själva få avgöra, huruvida några löneförmåner skola tillkomma ifrågavarande lärare utöver vad som angives i de statliga lönebestämmelserna. I detta sammanhang torde särskilt böra framhållas, att kommunerna i vissa fall fastställt avlöningsbestämmelser, som äro gemensamma för vederbörande kommuns samtliga tjänstemän och alltså även för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna. En dylik anordning skulle omöjliggöras därest kommunerna vore tvingade att för lärarna tillämpa endast de statliga bestämmelserna.

Det bör vidare beaktas, att betydande svårigheter torde möta mot att i praktiken upprätthålla ett förbud mot kommunala tillägg, därest naturaförmåner eller däremot svarande ersättning skola av skoldistriktet tillhandahållas lärarna utöver den konstanta lönen. Vederbörande skoldistrikt torde nämligen, i den mån så befinnes vara av förhållandena påkallat, exempelvis genom en högt tilltagen ersättning för bristande naturaförmåner kunna åstadkomma en bättre löneställning för lärarna än vad som avsetts i de statliga lönebestämmelserna, och i betraktande av de varierande uppfattningar, som i de särskilda fallen kunna råda, om vad som bör förstås med skälig ersättning för lagenlig tjänstebostad med bränsle, torde en rätt väsentlig höjning av denna ersättning kunna vidtagas utan att beslutet härom kan anses direkt strida mot i ämnet meddelade bestämmelser.

De sakkunniga hava därför ansett, att uttryckligt förbud icke bör meddelas för skoldistriktet mot att såsom hittills lämna dylika lönetillägg.

Däremot anse de sakkunniga i likhet med lärarlönekommittén, att de på grundvalen av förutvarande lönebestämmelser beviljade kommunala tilläggen böra vid övergång till ny lönestat upphöra, och att, därest kommunerna vilja med utgångspunkt från de nya lönebestämmelserna fortfarande bevilja särskilda tillägg, sistnämnda förhållande bör såsom en ny fråga upptagas och prövas inom de kommuner, där sådant kan finnas påkallat.

I enlighet härmed hava de sakkunniga i 36 § upptagit en bestämmelse om skyldighet för de lärare, som önska ingå på de nya lönebestämmelserna, att frånträda dem vid tidpunkten för dessa lönebestämmelsers ikraftträdande tillkommande, av stat eller kommun tillerkända förmåner.

Beträffande *kostnaderna* för en lönereglering hava vissa beräkningar utförts av de sakkunniga. I detta sammanhang må lämnas följande sifferuppgifter.

Antalet ordinarie lärare vid rikets folk- och småskolor uppgick den 30 juni 1934 till 8 029 manliga folkskollärare, 5 794 kvinnliga folkskollärare och 11 840 lärare vid småskolor eller sålunda sammanlagt 25 663 lärare. Härtill kommer följande extra ordinarie lärarpersonal vid nämnda skolor nämligen 563 manliga folkskollärare, 666 kvinnliga folkskollärare och 575 lärare vid småskolor och mindre folkskolor m. m. eller sålunda sammanlagt 1 804 icke-ordinarie lärare. Hela antalet lärare vid folk- och småskolor uppgick alltså ovannämnda den 30 juni 1934 till 27 467.

Kostnaderna för enligt 1935 års riksdags beslut utgående avlöning till de ordinarie lärarna uppgå till 73 300 000 kronor och till den extra ordinarie lärarpersonalen till 3 500 000 kronor eller sålunda sammanlagt till 76 800 000 kronor, allt för år räknat.

Enligt de sakkunnigas beräkningar skulle kostnaderna för en lönereglering för här avsedda lärare i enlighet med de sakkunnigas utkast till avlöningsreglemente medföra en kostnadsökning av 14 à 15 miljoner kronor.

Beträffande sättet för beräkningen av dessa merkostnader få de sakkunniga hänvisa till en särskild promemoria, i vilken redogörelse även lämnas för verkställda utredningar rörande kommunala löne- och pensionstillägg samt av vederbörande kommunala myndigheter uppgivna värden å naturaförmåner.

P. M.

angående vissa kostnadsberäkningar och statistiska uppgifter, sammanställda av 1935 års lärarlönesakkunniga i och för blivande lönereglering för lärare vid folk- och småskolor.

I vidfogade förteckning jämte bilagor 1—12 äro sammanfattade de beräkningar och statistiska uppgifter, som hittills verkställts av de sakkunniga.

Enligt de sakkunniga meddelade direktiv hava de haft att verkställa beräkningar rörande *dels* kostnaderna för statens andel i avlöning till lärare vid folk- och småskolor på grundval av de beslut, som i sådant avseende fattats av 1935 års riksdag, *dels* kostnaderna för en lönereglering, grundad på 1928 års lönekommittés förslag, *dels ock* kostnaderna för en lönereglering med ungefärligen samma merkostnad som 1928 års lönekommittés förslag innefattar, uppgjort efter nettolönesystemet. Samtliga dessa kostnadsberäkningar innefattas i den såsom bilaga 11 betecknade promemorian. Beräkningarna hava grundats på lärarantalet vid slutet av vårterminen 1934.

Därest de kvinnliga folkskollärarna skulle placeras i samma lönegrad som de manliga — enligt 1928 års kommittés förslag i 15:e lönegraden — tillkommer en beräknad merkostnad för statsverket å i avrundat tal 4 500 000 kronor.

Beträffande under kalenderåret 1934 utgående kommunala lönetillägg samt under samma år av kommunerna erlagda pensionsavgifter återfinnas uppgifter härom i bilagorna 6 och 7. Beträffande övriga inkomster, som under år 1934 åtnjutits av ifrågavarande kommunalt anställda lärare — ersättning för övertidsläsning, slöjdundervisning, hjälpundervisning m. m. ävensom arvoden i egenskap av överlärare och tillsyningslärare — äro sammanställningar under utarbetande beträffande ungefär halva antalet av landets skoldistrikt.

Förteckning över tabeller m. m.

1. Antalet lärarbefattningar och vikarier vid slutet av redovisningsåret 1933—1934.
2. Lärarnas fördelning efter lönegrader vid slutet av vårterminen åren 1930—1934.
3. Antalet lärare den $30/6$ 1934, fördelade på ortsgrupper enligt kung. nr 425/1935 jämförd med kung. nr 407/1935.
4. Antalet lärare den $30/6$ 1934, fördelade på ortsgrupper enligt 1928 års lönekommittés förslag.
5. Antalet lärare den $30/6$ 1934, fördelade på ortsgrupper enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag.
6. Kommunala lönetillägg under kalenderåret 1934.
7. Av kommunerna erlagda pensionsavgifter under kalenderåret 1934.
- 8 a—d. Värdet av naturaförmåner per lärare under kalenderåret 1934.
9. Statens kostnader för folkskollärarnas lönereglering enligt 1928 års lönekommittés förslag. (Omräkning utan iakttagande av de år 1935 beslutade ändringarna i statsbidragsbestämmelserna.)
10. Kostnader för olika lärarkategorier med placering med utgångspunkt från »bruttolönsprincipen».
11. P. M. rörande statens kostnader för lönereglering enligt 1928 års lönekommittés förslag, dock med avdrag för uppskattade värdet av naturaförmåner samt med iakttagande av de år 1935 beslutade ändringarna i statsbidragsbestämmelserna. Promemorian innehåller jämväl uppgifter å statens nuvarande kostnader för folkskollärarnas löner.
- 12 a—b. Statens kostnader för lönereglering enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas enligt givna direktiv utarbetade förslag.

Lärarnas fördelning efter lönegrader.

Vid slutet av värter- minen	L ö n e g r a d					Procent lärare i lönegrad				
	1	2	3	4	Summa	1	2	3	4	Summa
<i>Manliga folkskollärare.</i>										
1930.....	1 567	1 824	1 369	2 960	7 720	20·3	23·6	17·7	38·4	100·0
1931.....	1 422	1 912	1 435	3 052	7 821	18·2	24·4	18·4	39·0	100·0
1932.....	1 379	1 903	1 493	3 157	7 932	17·4	24·0	18·8	39·8	100·0
1933.....	1 357	1 831	1 541	3 297	8 026	16·9	22·8	19·2	41·1	100·0
1934.....	1 222	1 685	1 679	3 443	8 029	15·2	21·0	20·9	42·9	100·0
<i>Kvinnliga folkskollärare.</i>										
1930.....	1 300	1 601	1 082	1 747	5 730	22·7	27·9	18·9	30·5	100·0
1931.....	1 173	1 580	1 189	1 824	5 766	20·4	27·4	20·6	31·6	100·0
1932.....	1 103	1 505	1 263	1 956	5 827	18·9	25·8	21·7	33·6	100·0
1933.....	1 003	1 426	1 343	2 045	5 817	17·2	24·5	23·1	35·2	100·0
1934.....	864	1 317	1 407	2 205	5 793	14·9	22·7	24·3	38·1	100·0
<i>Småskolekåren.</i>										
1930.....	1 296	2 215	1 838	7 029	12 378	10·5	17·9	14·8	56·8	100·0
1931.....	1 255	2 032	1 795	7 218	12 300	10·2	16·5	14·6	58·7	100·0
1932.....	1 210	1 806	1 832	7 339	12 187	9·9	14·8	15·1	60·2	100·0
1933.....	1 129	1 587	1 921	7 423	12 060	9·4	13·2	15·9	61·5	100·0
1934.....	954	1 432	2 034	7 421	11 841	8·0	12·1	17·2	62·7	100·0

¹ Därav 2 utan vikarier. — ² Därav 1 utan vikarie. — ³ Därav 4 utan vikarier. — ⁴ Därav 7 utan vikarier. — ⁵ Därav 20 utan vikarier.

Folkskolans lärare fördelade på ortsgrupper, den ³⁰/₆ 1934.

(K. kung. nr 425/1935 och nr 407/1935.)

		O r t s g r u p p								
		A	B	C	D	E	F	G	H	I
Fo manliga										
löneklass	15	298	116	101	58	27	20	32	3	15
	16	414	158	108	60	34	26	23	4	18
	17	505	165	116	60	41	26	24	7	18
	18	599	224	136	74	47	71	22	9	15
	19	1 803	750	562	306	248	290	187	56	153
	Summa	3 619	1 413	1 023	558	397	433	288	79	219
Fo kvinnliga										
löneklass	12	170	79	61	23	31	14	29	2	20
	13	268	120	92	43	33	21	17	3	67
	14	297	138	97	48	33	37	13	9	81
	15	390	190	98	66	41	48	26	10	99
	16	739	410	321	223	218	358	207	56	448
	Summa	1 864	937	669	403	356	478	292	80	715
So, Btv, Mtv										
löneklass	5	240	67	55	24	21	20	19	1	15
	6	344	140	114	47	34	23	20	2	8
	7	351	166	126	51	27	31	14	4	17
	8	546	309	238	80	34	25	19	5	8
	9	3 682	1 708	1 340	653	377	443	273	85	34
	Summa	5 163	2 390	1 873	855	493	542	345	97	82
Feo manliga										
löneklass	11	79	62	71	43	31	42	56	2	18
	12	23	19	16	17	17	18	6	4	12
	13	1	1	1	3	2	5	3	2	2
	14	—	1	1	—	—	1	—	—	1
	15	—	—	—	—	2	—	—	—	—
	16	—	—	1	—	—	—	—	—	—
	Summa	103	83	90	63	52	66	65	8	33
Feo kvinnliga										
löneklass	8	120	81	39	43	40	23	34	—	6
	9	50	35	26	15	16	24	8	6	16
	10	10	8	7	8	6	9	8	3	3
	11	5	1	4	2	2	1	—	2	—
	12	2	—	1	—	—	—	1	—	—
	13	—	—	—	—	1	—	—	—	—
	Summa	187	125	77	68	65	57	51	11	25
Seo, Bpvt, Mpvt										
löneklass	2	77	50	41	25	28	23	28	3	19
	3	37	37	29	14	15	12	4	3	46
	4	9	10	12	7	4	7	2	1	6
	5	1	3	3	5	—	—	—	—	—
	6	2	2	—	1	—	—	—	—	—
	7	1	2	1	1	2	—	1	—	1
	Summa	127	104	86	53	49	42	35	7	72

Folkskolans lärare fördelade på ortsgrupper, den 30/6 1934.

(1928 års lönekommittés förslag.)

		O r t s g r u p p				
		I	II	III	IV	V
Fo manliga						
löneklass	15	414	101	85	20	50
	16	572	108	94	26	45
	17	670	116	101	26	49
	18	823	136	121	71	46
	19	2 553	562	554	290	396
	Summa	5 032	1 023	955	433	586
Fo kvinnliga						
löneklass	12	249	61	54	14	51
	13	388	92	76	21	87
	14	435	97	81	37	103
	15	580	98	107	48	135
	16	1 149	321	441	358	681
	Summa	2 801	669	759	478	1 087
So, Mtv, Btv						
löneklass	5	307	55	45	20	35
	6	484	114	81	23	30
	7	517	126	78	31	35
	8	855	238	114	25	32
	9	5 390	1 340	1 030	443	392
	Summa	7 553	1 873	1 348	542	524
Feo manliga						
löneklass	11	141	71	74	42	76
	12	42	16	34	18	22
	13	2	1	5	5	7
	14	1	1	—	1	1
	15	—	—	2	—	—
	16	—	1	—	—	—
	Summa	186	90	115	66	106
Feo kvinnliga						
löneklass	8	201	39	83	23	40
	9	85	26	31	24	30
	10	18	7	14	9	14
	11	6	4	4	1	2
	12	2	1	—	—	1
	13	—	—	1	—	—
	Summa	312	77	133	57	87
Seo, Bpvt, Mpvt						
löneklass	2	127	41	53	23	50
	3	74	29	29	12	53
	4	19	12	11	7	9
	5	4	3	5	—	—
	6	4	—	1	—	—
	7	3	1	3	—	2
	Summa	231	86	102	42	114

Folkskolans lärare den 30 juni 1934 fördelade på ortsgrupper.

(1935 års lärarlönesakkunniga.)

I = A + B, II = C + D + E, III = F + G + H + I.

		O r t s g r u p p		
		I	II	III
Fo manliga (lönegrad 13)				
löneklass 13		414	186	70
14		572	202	71
15		670	217	75
16		823	257	117
17		2 553	1 116	686
Summa		5 032	1 978	1 019
Fo kvinnliga (lönegrad 10)				
löneklass 10		249	115	65
11		388	168	108
12		435	178	140
13		580	205	183
14		1 149	762	1 069
Summa		2 801	1 428	1 565
So, Btv, Mtv (lönegrad 3)				
löneklass 3		307	100	55
4		484	195	53
5		517	204	66
6		855	352	57
7		5 390	2 370	835
Summa		7 553	3 221	1 066
Feo manliga (lönegrad 11)				
löneklass 9		141	145	118
10		42	50	40
11		2	6	12
12		1	1	2
13		—	2	—
14		—	1	—
Summa		186	205	172
Feo kvinnliga (lönegrad 8)				
löneklass 6		201	122	63
7		85	57	54
8		18	21	23
9		6	8	3
10		2	1	1
11		—	1	—
Summa		312	210	144
Seo, Bpvt, Mpvt (lönegrad 2)				
löneklass b		127	94	73
1		74	58	65
2		19	23	16
3		4	8	—
4		4	1	—
5		3	4	2
Summa		231	188	156

Av kommunerna erlagda pensionsavgifter under kalenderåret 1934.

Lärarkategorier	D y r o r t s g r u p p e r								
	A			B			C		
	Antal lärare	Pensionsavgift		Antal lärare	Pensionsavgift		Antal lärare	Pensionsavgift	
		Totalt	Per lärare		Totalt	Per lärare		Totalt	Per lärare
<i>Folkskollärarkåren.</i>									
Ordinarie, manliga	135	19 704	146	85	12 000	141	75	11 262	150
kvinnliga	68	3 784	56	66	3 505	53	36	1 996	55
<i>Småskollärarkåren.</i>									
Ordinarie	254	8 218	32	132	4 265	32	68	2 260	33
Summa	457	31 706	69	283	19 770	70	179	15 518	87
<i>Folkskollärarkåren.</i>	D			E			F		
Ordinarie, manliga	25	3 925	157	20	3 155	158	43	4 651	108
kvinnliga	16	838	52	8	954	119	35	1 947	56
<i>Småskollärarkåren.</i>									
Ordinarie	28	865	31	23	1 071	47	61	2 014	33
Summa	69	5 628	82	51	5 180	102	139	8 612	62
<i>Folkskollärarkåren.</i>	G			H			I		
Ordinarie, manliga	14	2 198	157	7	1 099	157	—	—	—
kvinnliga	11	612	56	3	167	56	—	—	—
<i>Småskollärarkåren.</i>									
Ordinarie	56	2 233	40	6	200	33	—	—	—
Summa	81	5 043	62	16	1 466	92	—	—	—
<i>Folkskollärarkåren.</i>	Samtliga								
Ordinarie, manliga	404	57 994	144						
kvinnliga	243	13 803	57						
<i>Småskollärarkåren.</i>									
Ordinarie	628	21 126	34						
Summa	1 275	92 923	73						

Naturaförmåner i kronor per lärare.

Lärarkategorier	O r t s g r u p p e r									Samt- liga
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
<i>Folkskollärarkåren.</i>										
Ordinarie, manliga	518	627	734	885	1 178	1 274	1 592	1 331	2 113	791
» , kvinnliga	401	463	557	674	909	949	1 124	1 019	1 482	745
Småskollärarkåren	281	313	347	434	580	676	700	611	1 017	372

Lärarkategorier	O r t s g r u p p e r ¹					Samt- liga
	I	II	III	IV	V	
<i>Folkskollärarkåren.</i>						
Ordinarie, manliga	553	734	1 007	1 274	1 751	791
» , kvinnliga	423	557	789	949	1 351	745
Småskollärarkåren	292	347	492	676	731	372
¹ A- o. B-orter = I-ort C-orter = II-ort D- o. E-orter = III-ort F-orter = IV-ort G-, H- o. I-orter = V-ort.						

Lärarkategorier	O r t s g r u p p e r ¹			Samtliga
	I	II	III	
<i>Folkskollärarkåren.</i>				
Ordinarie, manliga	553	867	1 552	791
» , kvinnliga	423	686	1 225	745
Småskollärarkåren	292	413	701	372
¹ A- o. B-orter = I-ort C-, D- o. E-orter = II-ort F-, G-, H- o. I-orter = III-ort.				

Naturaförmåner i kronor per lärare.

Egentlig folkskola, ordinarie manliga lärare.

L ä n	O r t s g r u p p e r									Samt- liga
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	2 121	2 121
Stockholms län	530	654	798	986	1 265	1 307	1 507	1 376	1 300	1 001
Uppsala »	500	557	500	809	800	1 300	—	—	—	616
Södermanlands »	562	498	794	880	1 223	—	—	—	—	748
Östergötlands »	500	635	934	950	1 285	1 280	—	—	—	776
Jönköpings »	511	794	859	870	1 325	—	—	—	—	649
Kronobergs »	487	794	885	—	—	—	—	—	—	546
Kalmar »	445	626	630	1 078	1 163	—	—	—	—	560
Gotlands »	517	467	900	1 100	—	—	—	—	—	620
Blekinge »	504	568	837	—	1 144	—	—	—	—	679
Kristianstads »	565	805	1 065	—	—	—	—	—	—	613
Malmöhus »	549	719	1 008	1 179	1 381	1 400	—	—	—	853
Hallands »	488	924	1 075	1 082	—	—	—	—	—	659
Göteborgs o. Bohus »	525	609	609	1 048	1 205	1 325	1 699	—	—	1 294
Älvsborgs »	491	696	943	961	—	1 300	—	—	—	692
Skaraborgs »	522	666	959	970	—	—	—	—	—	639
Värmlands »	472	653	701	928	—	1 114	—	—	—	653
Örebro »	590	597	890	885	—	1 275	—	—	—	725
Västmanlands »	492	627	879	1 030	—	1 330	—	—	—	705
Kopparbergs »	585	581	776	779	1 089	—	—	—	—	654
Gävleborgs »	496	590	703	1 055	865	1 151	—	—	—	707
Västernorrlands »	421	559	580	682	1 009	1 190	1 186	1 368	—	682
Jämtlands »	500	497	589	657	747	845	1 427	1 296	—	664
Västerbottens »	452	620	612	606	707	1 065	1 228	—	—	653
Norrbottnens »	—	—	697	744	854	1 033	1 075	1 318	—	853
Hela riket	518	627	734	885	1 178	1 274	1 592	1 331	2 113	791

Naturaförmåner i kronor per lärare.

Egentlig folkskola, ordinarie kvinnliga lärare.

L ä n	O r t s g r u p p e r									Samt- liga
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1 483	1 483
Stockholms län.....	391	494	567	691	976	996	1 042	1 028	1 000	761
Uppsala »	415	439	466	643	600	900	—	—	—	596
Södermanlands »	453	416	588	750	888	—	—	—	—	596
Östergötlands »	406	479	649	725	888	945	—	—	—	644
Jönköpings »	393	614	625	655	1 000	—	—	—	—	550
Kronobergs »	407	603	611	—	—	—	—	—	—	447
Kalmar »	325	509	630	815	741	—	—	—	—	427
Gotlands »	358	400	600	825	—	—	—	—	—	485
Blekinge »	383	409	628	—	786	—	—	—	—	507
Kristianstads »	436	590	826	—	—	—	—	—	—	505
Malmöhus »	420	517	678	818	1 069	1 040	—	—	—	779
Hallands »	398	594	793	780	—	—	—	—	—	561
Göteborgs o. Bohus »	454	484	511	838	893	931	1 171	—	—	963
Älvsborgs »	421	580	712	706	—	990	—	—	—	642
Skaraborgs »	390	481	706	697	—	—	—	—	—	489
Värmlands »	380	446	612	701	—	841	—	—	—	524
Örebro »	393	510	660	765	—	882	—	—	—	557
Västmanlands »	385	501	683	753	—	990	—	—	—	571
Kopparbergs »	452	439	650	599	864	—	—	—	—	512
Gävleborgs »	365	431	430	767	757	864	—	—	—	570
Västernorrlands »	390	443	438	507	1 100	871	1 017	1 030	—	561
Jämtlands »	—	345	448	448	680	750	1 083	963	—	512
Västerbottens »	341	438	464	454	608	985	925	—	—	489
Norrbottnens »	—	—	599	524	682	888	872	1 028	—	700
Hela riket	401	463	557	674	909	949	1 124	1 019	1 482	745

Naturaförmåner i kronor per lärare.

Småskollärarkåren.

L ä n	O r t s g r u p p e r									Samt- liga
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	
Stockholms stad	—	—	—	—	—	—	—	—	1 025	1 025
Stockholms län....	269	359	399	530	646	688	703	700	700	471
Uppsala »	274	312	355	483	450	900	—	—	—	390
Södermanlands »	289	282	417	475	588	—	—	—	—	354
Östergötlands »	268	328	440	500	630	660	—	—	—	388
Jönköpings »	286	432	425	500	700	—	—	—	—	345
Kronobergs »	266	385	533	—	—	—	—	—	—	288
Kalmar »	238	338	500	660	537	—	—	—	—	306
Gotlands »	286	304	400	550	—	—	—	—	—	336
Blekinge »	281	278	405	—	590	—	—	—	—	332
Kristianstads »	304	438	617	—	—	—	—	—	—	334
Malmöhus »	326	382	525	583	774	740	—	—	—	486
Hallands »	288	436	490	546	—	—	—	—	—	341
Göteborgs o. Bohus »	306	334	348	551	596	703	718	—	—	529
Älvsborgs »	270	368	508	491	—	680	—	—	—	345
Skaraborgs »	267	329	481	506	—	—	—	—	—	308
Värmlands »	257	300	418	441	—	583	—	—	—	326
Örebro »	291	335	464	509	—	621	—	—	—	355
Västmanlands »	266	347	420	503	—	650	—	—	—	345
Kopparbergs »	285	298	415	428	572	—	—	—	—	326
Gävleborgs »	240	293	298	534	407	586	—	—	—	341
Västernorrlands »	240	287	285	336	750	603	688	679	—	334
Jämtlands »	213	245	302	350	458	540	739	646	—	318
Västerbottens »	237	290	289	257	407	546	623	—	—	301
Norrbottnens »	—	—	336	356	431	636	572	558	—	387
Hela riket	281	313	347	434	580	676	700	611	1 017	372

Folk- och småskollärarnas fördelning efter ortsgrupper, vid slutet av vårterminen 1934.

Ortsgrupp (resp. löne- grupp)	Manliga ordinarie folk- skollärartjänster			Kvinnliga ordinarie folk- skollärartjänster			Småskollärarkåren ordi- narie o. tillsv. anställda		
	Antal tjänst- innehav- vare	Antal vakans- vikarier	Antal befatt- ningar	Antal tjänst- innehav- vare	Antal vakans- vikarier	Antal befatt- ningar	Antal tjänst- innehav- vare	Antal vakans- vikarier	Antal befatt- ningar
<i>1. Med nu gällande ortsgruppering.</i>									
A	3 619	99	3 718	1 864	55	1 919	5 163	127	5 290
B	1 413	39	1 452	937	27	964	2 390	59	2 449
C	1 023	28	1 051	669	20	689	1 873	46	1 919
D	558	15	573	403	12	415	855	21	876
E	397	11	408	356	10	366	493	12	505
F	433	12	445	478	14	492	542	13	555
G	288	8	296	292	9	301	345	9	354
H	79	2	81	80	2	82	97	2	99
I	219	6	225	715	21	736	82	2	84
S:a	8 029	220	8 249	5 794	170	5 964	11 840	291	12 131
<i>2. 1928 års lönekommittés förslag.</i>									
I	5 032	138	5 170	2 801	82	2 883	7 553	186	7 739
II	1 023	28	1 051	669	20	689	1 873	46	1 919
III	955	26	981	759	22	781	1 348	33	1 381
IV	433	12	445	478	14	492	542	13	555
V	586	16	602	1 087	32	1 119	524	13	537
S:a	8 029	220	8 249	5 794	170	5 964	11 840	291	12 131
<i>3. 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag.</i>									
I	5 032	138	5 170	2 801	82	2 883	7 553	186	7 739
II	1 978	54	2 032	1 428	42	1 470	3 221	79	3 300
III	1 019	28	1 047	1 565	46	1 611	1 066	26	1 092
S:a	8 029	220	8 249	5 794	170	5 964	11 840	291	12 131

Kostnader för vakansvikarier.

1. Enligt nuvarande bestämmelser.

Avlöning.

Folkskollärare: manliga	220 × 1 700	374 000 kr
kvinnliga	170 × 1 500	255 000 »
Småskollärarkåren	291 × 1 000	291 000 »
	Kronor	920 000

Provisorisk avlöningsförbättring.

Folkskollärare: manliga å A-ort	99 × 184	18 216	
å annan ort	121 × 204	24 684	42 900 kr.
kvinnliga å A-ort	55 × 160	8 800	
å annan ort	115 × 180	20 700	29 500 »
Småskolekåren å A-ort	127 × 110	13 970	
å annan ort	164 × 120	19 680	33 650 »
	Kronor	106 050	

Totalkostnad:

Avlöning.....	920 000 kr.	
Provisorisk avlöningsförbättring	106 050 »	1 026 050 kr.
Dyrtidstillägg 28 % å 920 000 kr.....		257 600 »
	Kronor	1 283 650

2. 1928 års lönekommittés förslag.

Statens kostnader.

Ortsgrupp	Avlöning kr.	Kommun- bidrag kr.	Statsbidrag kr.	Antal vakans- vikarier	Statens kostnader kr.
<i>a. Manliga folkskollärare.</i> (13:e lönegr., 11:e lönekl.)					
I	3 240	480	2 760	138	380 880
II	3 492	570	2 922	28	81 816
III	3 744	660	3 084	26	80 184
IV	3 996	750	3 246	12	38 952
V	4 248	840	3 408	16	54 528
				220	636 360
<i>b. Kvinnliga folkskollärare.</i> (10:e lönegr., 8:e lönekl.)					
I	2 808	480	2 328	82	190 896
II	3 024	570	2 454	20	49 080
III	3 240	660	2 580	22	56 760
IV	3 456	750	2 706	14	37 884
V	3 672	840	2 832	32	90 624
				170	425 244
<i>c. Småskollärarkåren.</i> (4:e lönegr., 2:a lönekl.)					
I	1 944	420	1 524	186	283 464
II	2 088	510	1 578	46	72 588
III	2 232	600	1 632	33	53 856
IV	2 376	690	1 686	13	21 918
V	2 520	780	1 740	13	22 620
				291	454 446

Sammanfattning.

Manliga folkskollärare	636 360 kr.
Kvinnliga „	425 244 „
Småskollärarkåren	454 446 „
	1 516 050 kr.,
vilket belopp på grund av nedgång i dyrtidstillägg torde böra minskas med cirka 6 % eller	
	90 963 „
Statens totala kostnader för vakansvikarier skulle alltså uppgå till kr. 1 425 087	

3. 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag.

Lönegrupp	Avlöning kr.	Antal vakans- vikarier	Kostnader kr.
<i>Avd. A. Manliga folkskollärare.</i>			
Löneklass 1 b (regl. 25 §).			
I	2 730	138	376 740
II	2 910	54	157 140
III	3 090	28	86 520
		220	620 400
<i>Avd. B. Kvinnliga folkskollärare.</i>			
Löneklass 1 b (regl. 25 §).			
I	2 460	82	201 720
II	2 610	42	109 620
III	2 760	46	126 960
		170	438 300
<i>Avd. C. Lärare vid småskola m. fl.</i>			
Löneklass 1 b (regl. 25 §).			
I	1 620	186	301 320
II	1 740	79	137 460
III	1 860	26	48 360
		291	487 140

Sammanfattning.

Manliga folkskollärare	620 400 kr.	
Kvinnliga ,	438 300 ,	
Lärare vid småskola m. fl.	487 140 ,	1 545 840 kr.
Rörligt tillägg 10 %		154 584 ,

Totalkostnad för vakansvikarier kronor **1 700 424**

Statens kostnader för folkskollärarnas lönereglering enligt 1928 års lönekommittés förslag.

Ordinarie och extraordinarie lärare den 30 juni 1934.

		O r t s g r u p p				
		I	II	III	IV	V
Fo manliga						
löneklass 15		1 316 520	330 270	285 600	69 000	177 000
16		1 956 240	380 376	340 656	96 876	172 260
17		2 532 600	453 096	407 232	108 108	209 916
18		3 407 220	583 440	537 240	325 890	218 040
19		11 488 500	2 626 788	2 685 792	1 456 380	2 057 616
Summa		20 701 080	4 373 970	4 256 520	2 056 254	2 834 832
					Sammanlagt	34 222 656
Fo kvinnliga						
löneklass 12		672 300	171 654	158 112	42 588	160 956
13		1 117 440	276 552	238 032	68 418	294 408
14		1 357 200	316 026	275 076	130 758	378 216
15		1 948 800	343 980	391 620	182 880	534 600
16		4 136 400	1 207 602	1 730 484	1 462 788	2 892 888
Summa		9 232 140	2 315 814	2 793 324	1 887 432	4 261 068
					Sammanlagt	20 489 778
So, Btv, Mtv						
löneklass 5		591 282	110 880	94 770	43 920	80 010
6		1 001 880	247 608	184 194	54 648	74 340
7		1 144 638	293 338	190 476	79 236	93 450
8		2 016 090	591 192	297 540	68 400	91 584
9		13 485 780	3 537 600	2 861 340	1 291 788	1 197 168
Summa		18 239 670	4 780 608	3 628 320	1 537 992	1 536 552
					Sammanlagt	29 723 142
Feo manliga						
löneklass 11		389 160	207 462	228 216	136 332	259 008
12		123 480	49 824	111 792	62 316	79 992
13		6 240	3 306	17 460	18 390	27 048
14		3 360	3 558	—	3 954	4 152
15		—	—	8 040	—	—
16		—	4 062	—	—	—
Summa		522 240	268 212	365 508	220 992	370 200
					Sammanlagt	1 747 152
Feo kvinnliga						
löneklass 8		467 928	95 706	214 140	62 238	113 280
9		210 120	67 860	85 188	69 264	90 720
10		47 088	19 362	40 824	27 594	45 024
11		16 560	11 688	12 336	3 246	6 816
12		5 880	3 114	—	—	3 636
13		—	—	3 492	—	—
Summa		747 576	197 730	355 980	162 342	259 476
					Sammanlagt	1 723 104
Seo, Bpvt, Mpvt						
löneklass 2		193 548	64 698	86 496	38 778	87 000
3		123 432	50 286	52 200	22 392	102 396
4		34 428	22 680	21 648	14 322	19 116
5		7 824	6 138	10 680	—	—
6		8 400	—	2 304	—	—
7		6 732	2 358	7 416	—	5 400
Summa		374 364	146 160	180 744	75 492	213 912
					Sammanlagt	990 672
Summa summarum		49 817 070	12 082 494	11 580 396	5 940 504	9 476 040
						88 896 504

Kostnader för olika lärarkategorier med inplacering i respektive

		O r t s -			
		A	B	C	D
Fo manliga, lönegrad 15					
löneklass 15.....	1 028 100	417 600	378 750	226 200	
16.....	1 515 240	602 928	428 976	247 680	
17.....	1 999 800	680 130	496 944	266 760	
18.....	2 551 740	993 216	626 688	353 868	
19.....	8 221 680	3 559 500	2 771 784	1 566 108	
Summa	15 316 560	6 253 374	4 703 142	2 660 616	
Fo kvinnliga, lönegrad 12					
löneklass 12.....	489 600	237 948	191 784	75 348	
13.....	820 080	383 760	306 912	149 382	
14.....	962 280	466 992	342 216	176 256	
15.....	1 345 500	684 000	367 500	257 400	
16.....	2 704 740	1 564 560	1 275 012	920 544	
Summa	6 322 200	3 337 260	2 483 424	1 578 930	
So, Btv, Mtv, lönegrad 5					
löneklass 5.....	475 200	138 690	118 800	54 000	
6.....	722 400	307 440	261 288	112 236	
7.....	779 220	385 452	305 424	128 826	
8.....	1 277 640	756 432	608 328	213 120	
9.....	9 057 720	4 396 392	3 601 920	1 829 706	
Summa	12 312 180	5 984 406	4 895 760	2 337 888	
Feo manliga, lönegrad 13					
löneklass 11.....	215 670	177 072	211 722	133 644	
12.....	66 240	57 228	50 304	55 692	
13.....	3 060	3 198	3 336	10 422	
14.....	—	3 384	3 528	—	
15.....	—	—	—	—	
16.....	—	—	3 972	—	
Summa	284 970	240 882	272 862	199 758	
Feo, kvinnliga, lönegrad 10					
löneklass 8.....	280 800	198 288	99 684	114 552	
9.....	123 000	90 090	69 888	42 030	
10.....	25 800	21 600	19 740	23 520	
11.....	13 650	2 856	11 928	6 216	
12.....	5 760	—	3 144	—	
13.....	—	—	—	—	
Summa	449 010	312 834	204 384	186 318	
Seo, Bpvt, Mpvt, lönegrad 4					
löneklass 2.....	124 740	84 600	72 324	45 900	
3.....	64 380	67 266	54 984	27 636	
4.....	16 740	19 440	24 336	14 784	
5.....	1 980	6 210	6 480	11 250	
6.....	4 200	4 392	—	2 388	
7.....	2 220	4 644	2 424	2 526	
Summa	214 260	186 552	160 548	104 484	

lönegrader av allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente.

»Bruttolön».

g r u p p e r

E	F	G	H	I	Samtliga
109 350	84 000	139 200	13 500	69 300	2 466 000
145 656	115 440	105 708	19 008	87 696	3 268 332
188 928	124 020	118 368	35 658	93 852	4 004 460
232 932	364 230	116 688	49 302	83 970	5 372 634
1 315 392	1 592 100	1 061 412	328 272	915 246	21 331 494
1 992 258	2 279 790	1 541 376	445 740	1 250 064	36 442 920
105 648	49 560	106 488	7 608	78 480	1 342 464
119 196	78 750	66 096	12 078	277 782	2 214 036
125 928	146 520	53 352	38 232	353 808	2 665 584
166 050	201 600	113 100	45 000	457 380	3 637 530
933 912	1 589 520	951 372	266 112	2 182 656	12 388 428
1 450 734	2 065 950	1 290 408	369 030	3 350 106	22 248 042
49 140	48 600	47 880	2 610	40 950	975 870
84 456	59 340	53 520	5 544	23 136	1 629 360
70 956	84 630	39 648	11 736	51 918	1 857 810
94 248	72 000	56 772	15 480	25 728	3 119 748
1 099 332	1 342 290	858 312	276 930	114 852	22 577 454
1 398 132	1 606 860	1 056 132	312 300	256 584	30 160 242
100 254	141 120	195 216	7 224	67 176	1 249 098
57 936	63 720	22 032	15 216	47 088	435 456
7 224	18 750	11 664	8 052	8 292	73 998
—	3 960	—	—	4 368	15 240
8 100	—	—	—	—	8 100
—	—	—	—	—	3 972
173 514	227 550	228 912	30 492	126 924	1 785 864
110 880	66 240	101 592	—	19 296	991 332
46 656	72 720	25 152	19 548	54 048	543 132
18 360	28 620	26 400	10 260	10 620	184 920
6 468	3 360	—	7 224	—	51 702
—	—	3 672	—	—	12 576
3 612	—	—	—	—	3 612
185 976	170 940	156 816	37 032	83 964	1 787 274
53 424	45 540	57 456	6 372	42 636	532 992
30 780	25 560	8 832	6 858	110 676	396 972
8 784	15 960	4 728	2 448	15 408	122 628
—	—	—	—	—	25 920
—	—	—	—	—	10 980
5 256	—	2 832	—	3 054	22 956
98 244	87 060	73 848	15 678	171 774	1 112 448

Summa summarum 93 536 790 kronor

10 % dyrtidstillägg..... 9 353 679 »

Sammanlagt 102 890 469 kronor

P. M.

Enligt 1928 års lönekommittés förslag skulle folkskollärare inplaceras, manliga i 15:e och kvinnliga i 12:e lönegraden samt lärare vid småskolor i 5:e lönegraden i den av kommittén föreslagna löneplanen. Utöver de lönebelopp, som vid en dylik placering komme att utgå, skulle några naturaförmåner icke tillkomma vederbörande. I de fall lärare åtnjöte bostad och bränsle in natura skulle ersättning här för erläggas till bostadens upplåtare med vissa av kommittén föreslagna belopp, såvida ej särskild överenskommelse träffats om ersättningens storlek.

Av de till lärarna utgående bruttolönebeloppen skulle av kommunernas medel utgå vad som svarade mot de ersättningsbelopp, vartill kommittén uppskattat värdet av bostad och bränsle in natura, och därutöver ett belopp av 240 kronor för folkskollärare och 150 kronor för lärare vid småskola.

Lönekommittén har verkställt en approximativ beräkning av kostnaderna för en lönereglering enligt kommitténs förslag. Med utgångspunkt från antalet ordinarie lärare den 1 november 1928 (7 520 manliga folkskollärare, 5 530 kvinnliga folkskollärare och 12 550 lärare vid småskolor, eller sammanlagt 25 600 lärare) har kommittén därvid beräknat, att statsverkets kostnader för de kontanta löneförmånerna till dessa lärare skulle uppgå till 82 415 880 kronor. Däremot har kommittén i sina beräkningar ej medtagit den icke-ordinarie lärarpersonalen.

De sakkunniga hava i en den 4 december 1935 daterad promemoria verkställt en förnyad uträkning av dessa kostnader med hänsyn till det antal ordinarie lärare, som fanns den 30 juni 1934 (8 029 manliga folkskollärare, 5 793 kvinnliga folkskollärare och 11 841 lärare vid småskolor, eller sammanlagt 25 663 lärare), och hava därvid kostnaderna för statsverket beräknats till 84 351 618 kronor. Att de sakkunniga kommit till ett i det närmaste 2 miljoner kronor högre kostnadsbelopp än lönekommittén beror dels på den ökning av antalet folkskollärare, som inträtt efter år 1928, dels ock därpå, att de sakkunniga i fråga om de olika lärarnas placering i lönegrad utgått ifrån, att lärarna inom en viss ortsgrupp fördelades på lönegrader i samma proportion som totala lärarantalet inom ifrågavarande lärarkategori fördelades i mitten av år 1934, under det att lönekommittén beräknat kostnaderna efter näst lägsta löneklassen.

Med hänsyn till 1935 års riksdags beslut, att lärarnas kontanta avlöning i sin helhet skall bestridas av staten, höjdes sistnämnda summa med 240 kronor för varje folkskollärare och 150 kronor för varje lärare vid småskola eller sålunda $(13\,822 \times 240 + 11\,841 \times 150) = 5\,093\,430$ kronor. Den sammanlagda kostnadssumman för statsverket kom härigenom att uppgå till 89 445 048 kronor.

Med tillämpning av de nuvarande avlöningsbestämmelserna beräknades i de sakkunnigas nyssnämnda promemoria statsverkets kostnader, inklusive provisorisk avlöningsförbättring och dyrtidstillägg efter 28 %, för det antal lärare, som fanns den 30 juni 1934, till 68 136 375 kronor, eller då i anledning av 1935 års riksdags förenämnda beslut därtill lades den del av den kontanta avlöningen, som hittills åvilat kommunerna, eller sålunda 4 047 100 kronor jämte dyrtidstillägg därå efter nyssnämnda procenttal, till 73 316 663 kronor.

Statsverkets merkostnader för en lönereglering enligt lönekommitténs förslag beräknades alltså för de ordinarie lärarna uppgå till $(89\,445\,048 - 73\,316\,663) =$

16 128 385 kronor. Därest även folkskollärarinnorna placerades i 15:e lönegraden skulle merkostnaden för statsverket ökas med 4 488 312 kronor.

Sedermera hava de sakkunniga låtit införskaffa uppgifter från de olika skoldistrikten angående antalet lärare, även extra ordinarie, och samtliga dem tillkommande löneförmåner. Med ledning av dessa uppgifter hava statsverkets kostnader för avlöningar enligt 1928 års lönekommittés förslag till de ordinarie lärare, som funnos anställda under vårterminen 1934 uppgått till 84 435 576 kronor. Om därtill lägges ovanberörda belopp å 5 093 430 kronor, som lönekommittén föreslagit skola gäldas av kommunerna skulle avlöningarna till de ordinarie lärarna uppgå till sammanlagt 89 528 006 kronor. Då motsvarande kostnader enligt de nuvarande bestämmelserna (inklusive förenämnda vid 1935 års riksdag fattade beslut) med ledning av nyssnämnda uppgifter beräknats till 73 288 112 kronor, skulle alltså statsverkets merkostnader för löneregleringen bli (89 528 006 — 73 288 112) = 16 239 894 kronor eller sålunda i stort sett samma belopp som enligt de tidiga verkställda summariska beräkningarna.

Detta kostnadsbelopp avser emellertid endast, såsom redan framhållits, den ordinarie lärarpersonalen. På grund av de från skoldistriktet införskaffade uppgifterna hava de sakkunniga låtit beräkna de kostnader, som statsverket skulle genom en dylik lönereglering få vidkännas för de extra ordinarie lärarna. Enligt dessa beräkningar skulle den extra ordinarie lärarpersonal, som fanns den 30 juni 1934, eller 563 manliga e. o. folkskollärare, 666 kvinnliga e. o. folkskollärare samt 575 e. o. lärare vid småskolor m. fl. uppbära avlöning med tillhopa 4 460 928 kronor. Med tillämpning av nu gällande bestämmelser uppgå denna extra ordinarie personals kontanta avlöningsförmåner inklusive provisorisk avlöningsförbättring och dyrtidstillägg till 3 338 320 kronor. Härtill komma de provisoriska lönetillägg till vissa icke ordinarie lärare, som beslutats vid 1935 års riksdag, och som beräknats uppgå till 198 150 kronor för budgetåret 1935/1936. I anledning därav torde de nuvarande avlöningsförmånerna till den extra ordinarie lärarpersonalen få upptägas till 3 530 000 kronor.

De kontanta avlöningsförmånerna till de extra ordinarie lärarna skulle således genom en lönereglering komma att ökas med $(4\,460\,928 - 3\,530\,000) = 930\,928$ kronor. Inalles skulle alltså en lönereglering enligt 1928 års lönekommittés förslag komma att för statsverket medföra en kostnadsökning av $(16\,239\,894 + 930\,928) = 17\,170\,822$ kronor.

De sakkunniga anse sig emellertid böra framhålla, att den av 1928 års lönekommitté uppgjorda löneplanen innebär, att i nu gällande löneplan inarbetas dyrtidstillägg efter ett väsentligt högre procenttal än det nu gällande. Lönekommittén ansåg visserligen det icke vara möjligt eller lämpligt att angiva något bestämt procenttal, efter vilket dyrtidstilläggens inarbetande i de fasta lönerna borde äga rum. Såsom arbetshypotes ansåg emellertid kommittén att det dåvarande löneläget ungefärligen motsvarades av de i gällande avlöningsreglementen fastställda lönebeloppen, inberäknat 17 % dyrtidstillägg.

Sedermera har dyrtidstillägget vid nyreglerade verk nedgått rätt avsevärt. Under de senaste åren har det sålunda utgått efter c:a 10 %. För vinnande av en gemensam utgångspunkt vid en jämförelse mellan kostnaderna enligt den föreslagna löneregleringen och de nuvarande kostnaderna synas därför statsverkets kostnader för de kontanta löneförmånerna enligt lönekommitténs förslag böra minskas med ungefärligen 6 % eller sålunda med 5 641 049 kronor. Merkostnaderna för en lönereglering skulle härigenom minskas till i avrundat tal 11 500 000 kronor.

Statens kostnader för lönereglering (nettolöner), kronor.

(1935 års lärarlönesakkunniga.)

Ordinarie lärare den 30 juni 1934.

		O r t s g r u p p		
		I	II	III
Fo manliga (lönegrad 13)				
löneklass 13		1 266 840	602 640	239 400
14		1 853 280	690 840	255 600
15		2 311 500	787 710	285 750
16		3 012 180	986 880	470 340
17		10 109 880	4 620 240	2 963 520
Summa		18 553 680	7 688 310	4 214 610
			Sammanlagt	30 456 600
Fo kvinnliga (lönegrad 11)				
löneklass 11		679 770	331 200	196 950
12		1 117 440	509 040	343 440
13		1 331 100	571 380	470 400
14		1 879 200	694 950	647 820
15		3 964 050	2 743 200	4 008 750
Summa		8 971 560	4 849 770	5 667 360
			Sammanlagt	19 488 690
So, Btv, Mtv (lönegrad 4)				
löneklass 4		571 020	198 000	115 500
5		958 320	409 500	117 660
6		1 085 700	452 880	154 440
7		1 898 100	823 680	140 220
8		12 612 600	5 830 200	2 154 300
Summa		17 125 740	7 714 260	2 682 120
			Sammanlagt	27 522 120

Samtliga ordinarie lärare.

Fo manliga		30 456 600
Fo kvinnliga		19 488 690
So, Btv, Mtv		27 522 120

77 467 410

Rörligt tillägg 10 % 7 746 741

Summa **85 214 151**

Nuvarande kostnader 73 316 663

Kostnadsökning 11 897 488

Statens kostnader för lönerreglering (nettolöner), kronor.

(1935 års lärarlönesakkunniga.)

Extra ordinarie lärare den 30 juni 1934.

		O r t s g r u p p		
		I	II	III
Feo manliga (lönegrad 13)				
löneklass 11		384 930	421 950	364 620
12		120 960	153 000	129 600
13		6 120	19 440	41 040
14		3 240	3 420	7 200
15		—	7 260	—
16		—	3 840	—
Summa		515 250	608 910	542 460
			Sammanlagt	1 666 620
Feo kvinnliga (lönegrad 11)				
löneklass 9		494 460	318 420	173 880
10		219 300	155 610	155 520
11		49 140	60 480	69 690
12		17 280	24 240	9 540
13		6 120	3 210	3 360
14		—	3 390	—
Summa		786 300	565 350	411 990
			Sammanlagt	1 763 640
Seo, Bpvt, Mpvvt (lönegrad 4)				
löneklass 2		205 740	163 560	135 780
3		123 760	107 880	123 700
4		35 340	45 540	33 600
5		7 920	16 800	—
6		8 400	2 220	—
7		6 660	9 360	4 920
Summa		392 820	345 360	303 000
			Sammanlagt	1 041 180

Manliga extra ordinarie folkskollärare 1 666 620

Kvinnliga extra ordinarie folkskollärare 1 763 640

Extra ordinarie småskollärare m. fl. 1 041 180

4 471 440

Rörligt tillägg 10 % 447 144

Summa 4 918 584

Nuvarande kostnader 3 536 470

Kostnadsökning 1 382 114

Jämförelse

mellan folk- och småskollärares avlöningsförmåner enligt gällande bestämmelser och enligt den av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna löneregleringen. Avlöningen enligt nuvarande bestämmelser utgöres av de kontanta löneförmånerna jämte medelvärdet för respektive ortsgrupper enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas utredning av lärare tillkommande naturaförmåner. Dyrtdistilläggen hava beräknats efter 28 % å nuvarande lön och efter 10 % å de föreslagna lönebeloppen.

Tabell 1.

I denna tabell har upptagits avlöning i skoldistrikt med åtta månaders årlig lästid till lärare, som icke undervisar i slöjd.

	Enl. nuvarande bestämmelser	Enl. 1936 års sakkunnigas förslag	Ökning
Ordinarie lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 464	4 356	892
Slutlön	4 616	5 676	1 060
G-ort			
Begynnelselön	4 568	5 424	856
Slutlön	5 720	7 056	1 336
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 049	3 786	737
Slutlön	3 817	4 680	863
G-ort			
Begynnelselön	3 796	4 782	986
Slutlön	4 564	5 832	1 268
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	1 967	2 700	733
Slutlön	2 543	3 168	625
G-ort			
Begynnelselön	2 404	3 456	1 052
Slutlön	2 980	4 032	1 052
Extra ordinarie och vikarierande lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 641	3 564	923
G-ort			
Begynnelselön	3 080	4 512	1 432
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 361	3 168	807
G-ort			
Begynnelselön	2 800	4 032	1 232
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	1 671	2 304	633
G-ort			
Begynnelselön	2 100	2 940	840

Tabell 2.

I denna tabell har upptagits avlöning i skoldistrikt med åtta månaders årlig lästid till lärare, som för närvarande undervisar i slöjd mot särskild ersättning men efter löneregleringens genomförande blir skyldig att för sin författningsenliga lön meddela undervisning i detta ämne.

	Enl. nuvarande bestämmelser	Enl. 1936 års sakkunnigas förslag	Ökning
Ordinarie lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 660	4 356	696
Slutlön	4 812	5 676	864
G-ort			
Begynnelselön	4 764	5 424	660
Slutlön	5 916	7 056	1 140
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 245	3 786	541
Slutlön	4 013	4 680	667
G-ort			
Begynnelselön	3 992	4 782	790
Slutlön	4 760	5 832	1 072
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 163	2 700	537
Slutlön	2 739	3 168	429
G-ort			
Begynnelselön	2 600	3 456	856
Slutlön	3 176	4 032	856
Extra ordinarie och vikarierande lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 837	3 564	727
G-ort			
Begynnelselön	3 276	4 512	1 236
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 557	3 168	611
G-ort			
Begynnelselön	2 996	4 032	1 036
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	1 867	2 304	437
G-ort			
Begynnelselön	2 296	2 940	644

Tabell 3.

I tabell 3 har upptagits avlöning till lärare i skoldistrikt med nio månaders årlig lästid, varvid i den nu utgående avlöningen inräknats stadgad ersättning för en månads överläsningstid.

	Avlöning enligt nuvarande bestämmelser	Enligt 1936 års sakkunnigas förslag	Ökning
Ordinarie lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 726	4 356	630
Slutlön	4 991	5 676	685
G-ort			
Begynnelselön	4 830	5 424	594
Slutlön	6 095	7 056	961
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	3 286	3 786	500
Slutlön	4 129	4 680	551
G-ort			
Begynnelselön	4 033	4 782	749
Slutlön	4 876	5 832	956
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 117	2 700	583
Slutlön	2 749	3 168	419
G-ort			
Begynnelselön	2 554	3 456	902
Slutlön	3 186	4 032	846
Extra ordinarie och vikarierande lärare.			
<i>Manlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 853	3 564	711
G-ort			
Begynnelselön	3 292	4 512	1 220
<i>Kvinnlig folkskollärare.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	2 548	3 168	620
G-ort			
Begynnelselön	2 987	4 032	1 045
<i>Småskollärarinna.</i>			
A-ort			
Begynnelselön	1 796	2 304	508
G-ort			
Begynnelselön	2 225	2 940	715

Vissa av 1936 års lärarlönesakkunnigas majoritet ej antagna alternativ till lösning av frågan om lönereglering för folk- och småskollärare.

Såsom framhållits i inledningen till betänkandet hava 1936 års lärarlönesakkunniga, förutom det förslag, som vunnit majoritet bland de sakkunniga, under arbetets gång haft under övervägande andra förslag till lösning av folk- och småskollärarnas löneregleringsfråga. Därvid hava här nedan upptagna alternativ A—C varit föremål för närmare undersökning, dock utan att kunna vinna pluralitet bland de sakkunniga.

Alternativ A.

Beräkningar hava verkställts angående merkostnaderna för statsverket vid en lönereglering för ifrågavarande lärare enligt det av 1935 års lärarlönesakkunniga förordade nettolönesystemet men med den löneställning för lärarna, som 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagit.

Med hänsyn till de naturaförmåner, som skulle tillkomma lärarna utöver den kontanta lönen, placerades lärarna av 1935 års lärarlönesakkunniga tvenne lönegrader lägre än motsvarande befattningshavare utan dylika förmåner. Lärare å A- eller B-ort skulle erhålla en lön, som enligt den allmänna löneplanen utgår till befattningshavare å A-ort, varvid ordinarie manlig folkskollärare hänfördes till 13:e lönegraden, ordinarie kvinnlig folkskollärare till 11:e lönegraden och lärare vid småskola till 4:e lönegraden. Vidare skulle manlig folkskollärare å C-, D- och E-orter som dyrortskompensation erhålla en förhöjning av den kontanta årslönen å A-ort med 180 kronor och lärare å F- och G-orter med 360 kronor. Motsvarande belopp för kvinnlig folkskollärare hade föreslagits till 150, respektive 300 kronor och för småskollärare till 120, respektive 240 kronor.

Med den av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna löneställningen för folk- och småskollärarna eller sålunda 17:e lönegraden för ordinarie manlig folkskollärare, 15:e lönegraden för ordinarie kvinnlig folkskollärare och 9:e lönegraden för lärare vid småskola skulle de kontanta löneförmånerna till sagda lärarkategorier enligt förenämnda förslag till nettolönesystem beräknas enligt 15:e, 13:e respektive 7:e lönegraderna. Med hänsyn till denna förhöjda lönegradsplacering torde även förenämnda dyrortskompensation, i enlighet med de grunder, som tillämpats vid dess beräkning, böra för folkskollärarna höjas för manlig folkskollärare å C-, D- och E-orter till 240 kronor och å F- och G-orter till 480 kronor samt för kvinnliga folkskollärare till 180 respektive 360 kronor, allt för år räknat.

I enlighet med vad sålunda anförts skulle den för ordinarie lärare med nu angivna löneställning gällande löneplanen enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag upptaga följande lönebelopp.

Avdelning A. Manlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
1	3 450	3 690	3 930
2	3 660	3 900	4 140
3	3 960	4 200	4 440
4	4 260	4 500	4 740
5	4 560	4 800	5 040

Avdelning B. Kvinnlig lärare vid folkskola.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
1	3 060	3 240	3 420
2	3 240	3 420	3 600
3	3 450	3 630	3 810
4	3 660	3 840	4 020
5	3 980	4 140	4 320

Avdelning C. Lärare vid småskola m. fl.

L ö n e k l a s s	L ö n e g r u p p		
	I	II	III
1	2 220	2 340	2 460
2	2 340	2 460	2 580
3	2 460	2 580	2 700
4	2 580	2 700	2 820
5	2 730	2 850	2 970

Motsvarande förändring av löneplanen påkallas även för de extra ordinarie lärarnas vidkommande och jämväl i fråga om de belopp, som skulle utgå till vikarie-
rande lärare.

En dylik höjning av de i löneplanerna angivna beloppen föranleder ändring av de för olika lärargrupper föreskrivna avdrag vid ledigheter av skilda anledningar, så att dessa avdrag bliva anpassade efter löneklasserna i de föreslagna högre lönegrader.

Kostnaderna för en lönereglering enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag med ovan angivna förändring av lärarnas löneställning hava 1936 års lärarlönesakkunniga uppskattat med anlitande av samma beräkningssätt, som av de sakkunniga använts vid övriga kostnadsberäkningar. Härvid har beaktats, att de kvinnliga lärarna, i enlighet med vad 1935 års sakkunniga föreslagit, skulle kunna erhålla uppflyttning även till den högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad samt att e. o. och vikarierande lärare skulle erhålla de av sistnämnda sakkunniga föreslagna avlöningsförmåner. I övrigt har till grund för beräkningarna lagts den fördelning av

lärarna på de olika ortsgrupperna, som verkställt av 1935 års lärarlönesakkunniga, och som återfinnes bland de statistiska uppgifterna i Bil. II till detta betänkande.

Vid en dylik inplacering skulle lärarpersonalens nettolöner enligt avlöningsreglementet jämte dyrtidstillägg, beräknat efter 10 %, uppgå till följande belopp:

för ordinarie manliga folkskollärare.....	kronor	41 340 000:—
» » kvinnliga »	»	26 150 000:—
» » lärare vid småskolor, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor..	»	36 260 000:—
Säger för ordinarie lärare		kronor 103 750 000:—
» extra ordinarie lärare och vakansvikarier	»	7 750 000:—
Summa		kronor 111 500 000:—

Härtill komma kostnader för av 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagna kallortstillägg, vilka jämte dyrtidstillägg beräknas uppgå till 750 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för lärarnas nettolöner skulle alltså bli 112 250 000 kronor.

Statsverkets merkostnader skulle alltså bli ovannämnda belopp	kronor	112 250 000:—
minskat med statsverkets nuvarande kostnader	»	84 950 000:—

eller alltså summa kronor 27 300 000:—.

Förutsätter man motsvarande besparing av statens kostnader för bidrag till slöjd-undervisningen, som enligt huvudförslaget, eller sålunda 2 500 000 kronor, skulle merkostnaderna för statsverket begränsas till 24 800 000 kronor.

Alternativ B.

De sakkunniga hava vidare haft under överbäggande ett lönesystem för folk- och småskollärare, enligt vilket inplaceringen i lönegrad anpassas efter läsårets längd. Enligt detta förslag inplaceras manlig folkskollärare i skoldistrikt med nio månaders lästid årligen i 17:e lönegraden, under det att motsvarande lärare i övriga skoldistrikt skulle erhålla placering i 15:e lönegraden. Kvinnlig folkskollärare skulle enligt förslaget inplaceras i samma lönegrad som de manliga. De enligt löneplanen utgående lönebeloppen skulle dock — i anslutning till den olikhet, som för närvarande förefinnes enligt boställsordningen mellan manlig och kvinnlig folkskollärare i fråga om storleken av dem tillkommande bostadsförmåner — för kvinnlig folkskollärare minskas med ett belopp motsvarande skillnaden mellan den i 5 § föreskrivna hyresersättningen för respektive hyresgrupp för en lägenhet om 3 rum och kök å ena sidan och motsvarande ersättning för en lägenhet om 2 rum och kök å andra sidan. Lärare i småskola skulle enligt detta förslag inplaceras i 8:e lönegraden i skoldistrikt med nio månaders lästid årligen och i 6:e lönegraden i övriga distrikt.

Enligt detta alternativ skulle alltså 3 § i de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente erhålla följande lydelse:

3 §.

1. För ordinarie lärarbefattning, som avses i detta reglemente, utgår på sätt i det följande anges lön såsom för tjänstemän i nedan upptagna lönegrader under avdelning B av den för ordinarie tjänstemän vid den allmänna civilförvaltningen gällande löneplanen, dock med den begränsning för kvinnlig befattningshavare, som i 6 § omförmåles.

För kvinnliga lärare vid folkskola skall emellertid i löneplanen angiven lön ned-sättas med belopp, motsvarande skillnaden mellan den hyresersättning, som i 5 § för den hyresgrupp, till vilken lärarens tjänstgöringsort blivit hänförd, föreskrives för en lägenhet om 3 rum och kök å ena sidan och motsvarande ersättning för en lägenhet om 2 rum och kök å den andra.

A. Lärare med en undervisningsskyldighet av nio månader årligen.

Lärare vid folkskola hänföres till 17:e lönegraden, vilken för nedannämnda löne-klasser upptager följande, för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löneklass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
17:e lönegraden	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676
	20	4 860	5 058	5 256	5 454	5 652	5 850	6 048
	21	5 160	5 370	5 580	5 790	6 000	6 210	6 420

Lärare vid småskola hänföres till 8:e lönegraden, vilken upptager följande löne-belopp:

Lönegrad	Löneklass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
8:e lönegraden	8	2 340	2 448	2 556	2 664	2 772	2 880	2 988
	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300
	11	2 730	2 856	2 982	3 108	3 234	3 360	3 486
	12	2 880	3 012	3 144	3 276	3 408	3 540	3 672

B. Lärare med en undervisningsskyldighet av åtta månader årligen.

Lärare vid folkskola hänföres till 15:e lönegraden, vilken för nedannämnda löne-klasser upptager följande för olika ortsgrupper fastställda lönebelopp:

Lönegrad	Löneklass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
15:e lönegraden	15	3 450	3 600	3 750	3 900	4 050	4 200	4 350
	16	3 660	3 816	3 972	4 128	4 284	4 440	4 596
	17	3 960	4 122	4 284	4 446	4 608	4 770	4 932
	18	4 260	4 434	4 608	4 782	4 956	5 130	5 304
	19	4 560	4 746	4 932	5 118	5 304	5 490	5 676

Lärare vid småskola hänföres till 6:e lönegraden, vilken upptager följande lönebelopp:

Lönegrad	Löneklass	O r t s g r u p p						
		A	B	C	D	E	F	G
		K r o n o r						
6:e lönegraden	6	2 100	2 196	2 292	2 388	2 484	2 580	2 676
	7	2 220	2 322	2 424	2 526	2 628	2 730	2 832
	8	2 340	2 448	2 556	2 664	2 772	2 880	2 988
	9	2 460	2 574	2 688	2 802	2 916	3 030	3 144
	10	2 580	2 700	2 820	2 940	3 060	3 180	3 300

Fördelningen av orter — — — — —

(= de sakkunnigas förslag) — — — — —

— — — — — 18 och 19 §§.

Beträffande de ändringar och tillägg i övrigt, som enligt detta alternativ behöva vidtagas i det av de sakkunniga framlagda förslaget till avlöningsreglemente, må framhållas följande.

I samband med de i 9 § av de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente angivna skyldigheterna för lärarna erfordras en föreskrift av innehåll, att lärare med en undervisningsskyldighet av åtta månader årligen skall vara skyldig att efter av skoldistriktet därom i vederbörlig ordning fattat beslut övergå till motsvarande befattnings inom distriktet med nio månaders undervisningsskyldighet årligen.

I de fall, då skoldistrikt i föreskriven ordning beslutar att inskränka den årliga undervisningstiden vid distriktets skolor till kortare tid än nio månader, skall hos distriktet anställd lärare vara skyldig att övergå till motsvarande befattnings med åtta månaders årlig undervisningsskyldighet och inom för sådan tjänst föreskriven lönegrad åtnjuta avlöning enligt löneklass, som fastställs med tillämpning av bestämmelserna i 6—8 §§ i de sakkunnigas förslag till avlöningsreglemente.

I olikhet mot vad de sakkunniga föreslagit i 9 § reglementsförslaget skall lärare enligt detta alternativ icke vara skyldig att utan särskild ersättning undervisa i slöjd, och vidare är att märka, att i de fall, undervisning pågår mer än åtta månader årligen, skall lärare med en årlig undervisningsskyldighet av åtta månader för övertidsläsningen erhålla särskild ersättning med $\frac{1}{242}$ av årslönen för dag räknat.

De i 12 samt 13—17 §§ föreskrivna avdrag å lön vid ledigheter av olika anledningar böra anpassas efter de löneklasser, som innefattas i de föreslagna lönegraderna. Motsvarande förändringar måste också vidtagas beträffande avlöningsbestämmelserna för den icke-ordinarie lärarpersonalen.

Statsbidrag till lärarnas löner skall utgå till de olika distrikten enligt i huvudsak samma grunder som enligt sakkunnigförslaget eller sålunda med belopp, motsvarande den avlöning, vartill lärarna i de olika lönegraderna äro berättigade enligt avlöningsreglementets bestämmelser, efter avdrag för varje lärare av ett belopp, vartill hyresersättningen enligt bestämmelserna i 5 § reglementsförslaget skulle uppgå för en tjänstebostad av den storlek, boställsordningen angiver för respektive lärare. Förslaget innebär sålunda, att staten skulle övertaga merkostnaderna för övertidsläsningen i de fall, då den årliga undervisningstiden uppgår till nio månader. Därest övertidsläsningen uppgår till mer än en tredjedels månad men mindre än hel läs-månad, skulle statsbidrag utgå med hälften av kostnaderna härför. I de fall åter,

då övertidsläsningen understiger en tredjedels läsmånad, bestridas kostnaderna här-
för i sin helhet av vederbörande skoldistrikt.

Med tillämpning av enahanda principer, som ovan angivits för de sakkunnigas
kostnadsberäkningar, skulle kostnaderna för detta alternativ uppgå till följande
belopp:

för ordinarie manliga folkskollärare	kronor	42 900 000:—
» » kvinnliga »	»	30 050 000:—
» » småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	34 150 000:—
Säger för ordinarie lärare		kronor 107 100 000:—
» extra ordinarie lärare och vakansvikarier	»	8 000 000:—
Summa		kronor 115 100 000:—

Då förslaget emellertid innebär, att de kvinnliga folkskollärarnas löner skola min-
skas med skillnaden mellan värdet av hyresersättning för en bostad om 3 rum och
kök samt motsvarande ersättning för 2 rum och kök, måste avdrag ske jämväl för
denna skillnad, enligt de sakkunnigas beräkning 1,250,000 kronor, varigenom kost-
naderna skulle komma att begränsas till 113,850,000 kronor.

Nämnda kostnadsberäkningar hänföra sig emellertid till en placering av folkskol-
lärare, manliga som kvinnliga, i lönegrad B 15 och småskollärare i lönegrad B 6, vil-
ken placering skulle avse endast lärare med åtta månaders lästid. Den kostnadsök-
ning, som kan uppkomma genom den högre lönegradsplaceringen för lärare med
nio månaders lästid beräknas uppgå till

för ordinarie manliga folkskollärare	kronor	1 000 000:—
» » kvinnliga »	»	1 400 000:—
» » småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	250 000:—
» icke ordinarie lärare	»	200 000:—
Säger		kronor 2 850 000:—

Härtill komma kostnaderna för det föreslagna statsbidraget för
övertidsläsning, som pågår mer än en tredjedels månad men
mindre än en hel läsmånad, vilka beräknas uppgå till ... » 350 000:—
Statens kostnader för förlängd lästid skulle alltså uppgå till
sammanlagt kronor 3 200 000:—

Häröver tillkomma kostnader för kallortstilläggen med samma belopp, som kom-
mittémajoriteten föreslagit eller således 500 000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för lärarnas bruttolöner skulle således enligt detta al-
ternativ bli (113 850 000 + 3 200 000 + 500 000 =) 117 550 000 kronor.

Efter avdrag från detta bruttolönebelopp kronor | 117 550 000:— || av värdet av kommunbidragen | » | 14 850 000:— |

återstår alltså summa statsbidrag kronor 102 700 000:—.

Då statsverkets nuvarande kostnader beräknats uppgå till » 84 950 000:—

skulle merkostnaden för statsverket för en lönereglering
enligt detta alternativ bli ... kronor 17 750 000:—

Alternativ C.

Slutligen hava de sakkunniga även haft under övervägande förslag om en löne-
reglering enligt bruttolönesystemet men med en lönegradsplacering, som grundades
å den undervisningsskyldighet i folkskolans obligatoriska ämnen, som för närvaran-
de åvilar lärarna i det stora flertalet skoldistrikt. Enligt detta alternativ skulle

särskilda ersättningar utgå på samma sätt som hittills för såväl undervisning i slöjd som övertidsläsning. Kostnaden för övertidsläsningen skulle påvåla skoldistriktet, i den mån ej annat följer av 1936 års riksdagsbeslut i fråga om införande av obligatorisk sjuårig folkskola.

Lärarpersonalen skulle enligt detta alternativ inplaceras, manlig folkskollärare i 15:e lönegraden, kvinnlig folkskollärare i 13:e lönegraden samt småskollärarna i 6:e lönegraden.

Med tillämpning av samma beräkningsgrunder, som ovan angivits, skulle kostnaderna för detta alternativ uppgå till följande belopp:

för ordinarie manliga folkskollärare	kronor	42 900 000: —
» » kvinnliga »	»	25 950 000: —
» småskollärare, lärare vid mindre folkskolor och biträdande lärare vid folkskolor	»	34 150 000: —
Säger för ordinarie lärare		kronor 103 000 000: —
» extra ordinarie lärare och vakansvikarier	»	7 750 000: —
		kronor 110 750 000: —

Härtill komma kostnader för kallortstillägg jämte därå belöpande dyrtidstillägg eller 500,000 kronor.

Sammanlagda kostnaderna för lärarnas bruttolöner skulle således bli 111 250 000 kronor.

Efter avdrag från ovannämnda bruttobelopp	kronor	111,250 000: —
av värdet av kommunbidragen	»	14 850 000: —

återstår således summa kronor 96 400 000: —.

Då statsverkets nuvarande kostnader beräknas uppgå till	»	84 950 000: —
skulle merkostnaden för statsverket bli	kronor	11 450 000: —.

Enligt detta alternativ skulle förbud mot kommunala tillägg icke uppställas såsom statsbidragsvillkor.

Bil. V.

Sid. 6 i betänkandet.

Av representanterna för de olika lärargrupperna avgivna yttranden:

1. Representanterna för folk- och småskollärarna.
2. Representanten för lärarna i manlig slöjd.
3. Representanterna för lärarna i kvinnlig slöjd.
4. Representanter för lärarna i hushållsgöromål.

1.

Yttrande av representanterna för lärarna vid folk- och småskolor.

De av chefen för finansdepartementet efter förslag av vederbörande personalorganisationer tillkallade företrädarna för folk- och småskolans lärare: för Sveriges allmänna folkskolläraryörening överläraren Viktor Fredriksson, Göteborg, för Sverges folkskolläraryöförbund folkskolläraren Rick. Örtendal, Stockholm, för Sveriges folkskolläraryöförbund överläraren Hedvig Norgren, Malmö, för Sveriges småskolläraryöförbund småskolläraryöförbundet Ebba Andersson, Göteborg, samt för folk- och småskolans icke ordinarie lärare folkskolläraren Erik Lindvall, Göteborg, ha avgivit följande yttrande:

Under hänvisning till vad som i detta betänkande framhålls på sid. 6—7 angående förda överläggningar mellan de lönesakkunniga och lärarrepresentanterna an- hålla vi att få framföra nedanstående synpunkter och förslag.

Allmänna synpunkter.

Utgångsläget vid förestående lönerereglering. Som framgår av detta betänkande (sid. 9—11) fastställdes nu gällande lönebestämmelser, bortsett från dyrtidstillägg och provisoriska lönetillägg, vid den lönerereglering, som genomfördes för olika lärargrupper vid 1918 års riksdag. Denna lönerereglering var den sista i ordningen i en lönereregleringsperiod, som för statens befattningshavare tagit sin början år 1907. Beslutet om lönerereglering för lärarna hade föregåtts av så långvariga utredningar, att till grund för lönerna kommo att ligga de prisförhållanden, som voro rådande vid tiden för världskrigets utbrott.

Redan året efter lärarnas lönerereglering år 1918 påbörjades för statens befattningshavare en ny lönereregleringsperiod.

Den 3 dec. 1920 uppdrog K. M:t åt en kommitté, 1920 års lärarlönekommitté, att verkställa utredning och avgiva förslag rörande ny definitiv lönerereglering för bl. a. även folk- och småskolans lärare. Såsom utgångspunkt för utredningen skulle tjäna *det för de kommunikationsverken fastställda avlöningsreglementet med där upptagna lönebelopp*, och departementschefen fann det högeligen önskvärt, att *förslag i ämnet skulle kunna föreläggas 1922 års riksdag*.

Representanterna vilja erinra därom, att den sålunda i utsikt ställda lönereregleringen för lärarna ännu sexton år senare ej blivit genomförd. Under denna tid har den ekonomiska och sociala utvecklingen liksom även den allmänna löneutvecklingen lett till, att det lönesystem och den lönesättning, som lärarna ännu ej blivit delaktiga av, för de statsanställda befattningshavarnas vidkommande redan befunnits otillfredsställande och av K. M:t hänskjutits till 1936 års lönekommitté för revision. Även vid detta tillfälle kommer sålunda lärarnas lönerereglering att bilda avslutningen på en statlig lönereregleringsperiod, samtidigt med att en ny sådan inledes för de helt statsavlönade befattningshavarna.

Representanterna ha funnit angeläget att här bringa i erinran, att den av 1936 års lärarlönesakkunniga nu föreslagna lönereregleringen för folkskolans lärare sålunda ej utgör någon för dessa befattningshavare särskild förmån, utan endast avser att ge även folkskolans lärare en lönerereglering, som sedan halvtannat decennium varit

genomförd för praktiskt taget samtliga statsavlönade befattningshavare, fränsett lärarna.

Lönesystemet. Lärarorganisationernas huvudkrav i lönefrågan har, allt sedan kommunikationsverkens och civilförvaltningens lönesystem genomfördes, varit att bli inplacerade i detta och att lärarnas löner därvid skulle fastställas efter samma principer, som tillämpats för övriga befattningshavare, för vilka staten bestämmer lönen, nämligen med hänsyn till deras utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsmöjligheter.

Det mest utmärkande för det allmänna lönesystemet torde vara en för alla befattningshavare gemensam löneplan och en på grundval av levnadskostnaderna på olika orter fastställd dyrtorsgruppering med ett system av f. n. sju fasta och två provisoriska dyrtorsgrupper. Betecknande för lönesystemet är vidare, att den i löneplanen fastställda lönen utgör bruttolön. I sådana fall, då bostad tillhandahålles in natura, får vederbörande befattningshavare alltså vidkännas avdrag på lönen med ett belopp, som motsvarar det för bostaden fastställda hyresvärdet.

I likhet med 1928 års lönekommitté föreslå nu också 1936 års lärarlönesakkunniga, att folkskolans lärare skola inplaceras i detta lönesystem oförändrat såväl ifråga om löneplanen och dyrtorsgrupperingen som beträffande bruttolönen.

Med anledning av att i detta betänkande för första gången offentliggöres och refereras ett av 1935 års lärarlönesakkunniga utarbetat förslag till lönereglering för folkskolans lärare, vilket i väsentliga avseenden avviker från 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag beträffande bl. a. lönesystemets grunder, vilja lärarrepresentanterna anföra följande.

Då 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag ej varit remitterat till myndigheter eller därav berörda personalorganisationer, föreligga givetvis stora svårigheter för lärarrepresentanterna att i olika avseenden kunna bedöma verkningarna av detsamma. Representanterna ha emellertid särskilt uppmärksammat, att 1935 års lärarlönesakkunniga ifråga om bl. a. de tre här ovan angivna huvudpunkterna: bruttolön, gemensam löneplan och dyrtorsgruppernas antal frångått det allmänna avlöningsystemets bestämmelser. I stället för bruttolön, i vilken en befattningshavares samtliga löneförmåner ingå, föreslå dessa sakkunniga nettolön, till vilken skulle komma bostad in natura eller ersättning härför. I stället för nio dyrtorsgrupper i det allmänna lönesystemet föreslås för lärarna tre, och vad beträffar den särskilt för lärarna upprättade löneplanen överensstämmer denna endast på billigaste ort med lönebeloppen i kommunikationsverkens och allmänna civilförvaltningens löneplan.

Som framhålles av 1936 års lärarlönesakkunniga ligger till grund för 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag ett av en ledamot i 1928 års lönekommitté reservationsvis föreslaget nettolönesystem. Även om den utformning, som nettolöneprincipen här fått, ej skulle medföra lika stora olägenheter, som det av lärarlönekommittén framförda och av myndigheterna på denna punkt så starkt kritiserade förslaget, synes det dock vara ostridigt, att även 1935 års förslag är svåröverskådligt och skulle komma att för olika orter och befattningshavare verka synnerligen ojämnt.

Av olika anledningar ansåg sig ej heller 1928 års lönekommitté böra förorda detta nettolönesystem, utan föreslog även för de kommunalanställda lärarna det allmänna lönesystemet.

I likhet med 1928 års lönekommitté och 1936 års lärarlönesakkunniga måste även lärarrepresentanterna avstyrka det av 1935 års lärarlönesakkunniga föreslagna nettolönesystemet. Ett genomförande av detta förslag torde bl. a. komma att medföra, att befattningshavarna knappast på någon ort i realiteten skulle få uppbära den lön, som utgår i den lönegrad, som de sakkunniga velat placera lärarna uti. På vissa dyrtorser och i vissa löneklasser skulle lönen bli större, beträffande andra åter avsevärt mindre, än man syftat till. Vidare skulle den av de sakkunniga föreslagna särskilda löneplanen för folkskolans lärare liksom även sammandragningen av dyrtorsgruppernas antal till tre i hög grad försvåra eller omöjliggöra en direkt jämförelse

av lärarlönerna och lönerna till de befattningshavare, vilka äro inordnade i den eljest allmänt gällande löneplanen. Då ett av huvudskälen till att samtliga befattningshavare i kommunikationsverken och den civila statsförvaltningen inplacerats i en gemensam löneplan angivits vara önskemålet att erhålla ett överskådligt system med avseende på lönesättningen och att lätt kunna göra dylika jämförelser mellan olika befattningshavargrupperns löner, kan nettolönesystemet ej heller ur denna synpunkt anses tillfredsställande.

Vid tillämpningen av nettolöneprincipen ha 1935 års lärarlönesakkunniga utgått ifrån en lönegrad, i vilken lärarna skulle varit placerade, därest bruttolöneprincipen hade kommit till användning. Med hänsyn till att löneförmånerna enligt nettolöneprincipen skola utgöras dels av ett kontant lönebelopp, dels av naturaförmåner, ha de sakkunniga därefter minskat den tänkta bruttolönen med två lönegrader. Skillnaden mellan bruttolönegraden och nettolönegraden, d. v. s. två lönegrader, skulle alltså utgöra värdet av naturaförmånerna. Befattningshavaren skulle därefter erhålla kontant lön i den lägre lönegraden samt därutöver bostad in natura eller ersättning härför.

Emellertid medför ett dylikt värderingssätt, att storleken av hyran för tjänstebostad kommer att vara beroende av i vilken löneklass befattningshavaren befinner sig. Till belysande härav må anföras, att enligt 1935 års lärarlönesakkunnigas nettolöneförslag en befattningshavare i lägsta dyrort vid tillträdet av ordinarie tjänst i exempelvis 15:e lönegraden skulle, så länge han vore kvar i första löneklassen, få vidkännas ett hyresavdrag, dyrtidstillägg inberäknat, av 429 kronor för tre rum och kök. Detta hyresbelopp skulle sedan stiga för varje löneklassuppflyttning, så att befattningshavaren efter 9 års tjänstgöring och sedermera under hela sin tjänstetid skulle ha att vidkännas en hyreskostnad för samma bostad av 660 kronor. Detta mot en sund hyressättning stridande förhållande är en olägenhet, som inte är särskilt utmärkande för 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag, utan som måste vidlåda varje nettolönesystem.

Under hänvisning till socialstyrelsens yttrande över ett tidigare av lärarlönekommittén föreslaget nettolönesystem uttala också 1936 års lärarlönesakkunniga, att det icke är möjligt att med ett nettolönesystem uppnå samma rättvisa avvägning av reallönen lärare på olika orter emellan som med bruttolönesystemet.

Det synes sålunda vara ådagalagt, att ett nettolönesystem ej kan utformas så att det blir tillfredsställande varken ur samhällets eller löntagarens synpunkt. Med de stora avvikelser från det allmänna lönesystemet, som 1935 års lärarlönesakkunnigas förslag företer, gör detta förslag närmast intryck av att utgöra ett helt nytt lönesystem.

Med hänsyn till vad här ovan framhållits och i överensstämmelse med lärarorganisationernas enhälliga krav på inplacering i det allmänna lönesystemet vilja lärarrepresentanterna biträda 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag, att bruttolöneprincipen skall tillämpas även för folkskolans lärare och att dessa skola inplaceras i det allmänna lönesystemet utan någon för enbart lärarnas vidkommande företagen ändring av löneplan eller dyrortsymppling.

Naturaförmånernas värdering.

Den väsentliga orsaken till att 1935 års lärarlönesakkunniga förordat nettolönesystemet ange de sakkunniga vara, »att det knappast torde vara möjligt att inom en rimlig kostnadsram få till stånd en rättvis och efter enhetliga grunder verkställd uppskattning av de belopp, som skola avdragas från lärarnas bruttolöner, som ersättning för åtnjutna naturaförmåner». Den av 1928 års lärarlönekommitté föreslagna anordningen för bostadsvärderingen säga sig såväl 1935 års som 1936 års lärarlönesakkunniga av kostnadsskäl ej kunna biträda. 1936 års lärarlönesakkunniga anse därjämte, att det i vissa fall skulle leda till orättvisor mot befattningsha-

varna, om dyrortsgrupperingen lades till grund för hyresavdragen, enär det ingalunda alltid är bostadshyrans storlek som är avgörande för i vilken dyrortsgrupp en ort placeras.

I detta läge ha 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagit ett nytt värderingsförfarande, enligt vilket en värdering av tjänstebostäderna skulle ske med ledning av de utav socialstyrelsen i samband med indelningarna av rikets olika orter i dyrortsgrupper uppskattade hyresvärdena. Dessa medelhyresvärden anse de sakkunniga böra för lärarbostad höjas med omkring 15 %. Genom detta förfarande skulle det allmännas kostnader för själva bostadsvärderingen bli obetydliga.

Lärarrepresentanterna anse ej tillräckliga skäl föreligga för att staten av kostnads-skäl skulle tillämpa ett annat värderingsförfarande ifråga om lärarbostäderna, än vad som tillämpas beträffande tjänstebostäder för statens egna befattningshavare. Skulle detta likväl anses nödvändigt för lärarnas inordnande i det statliga bruttolönesystemet, vilja representanterna ej motsätta sig, att det av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna värderingsförfarandet genomföres. Därvid förutsätta representanterna, att de av de sakkunniga för olika bostadsstorlekar och hyresorter framräknade hyresbeloppen äro de högsta, som kunna ifrågakomma för i varje fall de lägsta hyresgrupperna, och att dessa hyresavdrag tillämpas endast under förutsättning att lägst den av de sakkunniga föreslagna löneplaceringen kommer till stånd.

Utsträckning av tjänstgöringstiden.

1936 års lärarlönesakkunniga föreslå en väsentlig utökning av den för folkskolans lärare hittills stadgade tjänstgöringsskyldigheten. Sålunda skola dessa enligt avlöningsreglementets bestämmelser vara skyldiga att mot åtnjutande av de i reglementet angivna löneförmånerna årligen tjänstgöra upp till 39 veckor. Denna förlängda tjänstgöring skall kunna uttagas även på så sätt att i distrikt med $34\frac{1}{2}$ —37 veckors läsår veckotimtalet för lärare ökas med från 4—2 timmars slöjdundervisning utan särskild ersättning.

Härtill vilja representanterna framhålla, att den hittillsvarande rätten för skoldistrikt att förlänga läsåret till 39 veckor kommit till användning huvudsakligen i ett antal städer. Då i andra skolor än folkskolan läsåret i regel torde uppgå till 39 veckor eller däromkring, vilja representanterna ej motsätta sig att även folkskolans läsår utökas till samma längd. Givetvis måste en dylik generell förlängning av tjänstgöringsskyldigheten medföra motsvarande kompensation i lönehänseende, något som representanterna senare återkomma till.

Vad beträffar antalet undervisningstimmar per vecka är det redan nu stadgade timtalet för folkskolans lärare i regel högre än för någon annan lärarkategori, som har att meddela teoretisk undervisning. Efter att ha redogjort för gällande bestämmelser i detta hänseende framhöll skolöverstyrelsen i yttrande över lärarlönekommitténs betänkande bl. a.: »Så vitt överstyrelsen kunnat finna, är nu angivna tjänstgöringsskyldighet icke mindre utan i åtskilliga fall större än den, som är bestämd för andra lärare vid läroanstalter av olika slag. Till ovannämnda undervisningstimmar på lärorummet kommer även för folkskolans lärare den tjänstgöring, som består i genomgående och korrigering av lärlingarnas skriftliga arbeten. Enär folkskolläraren är ensamstående i sin klass och sålunda har att sköta både matematik- och modernmålsundervisningen m. fl. ämnen, vari skriftliga eller konstruktiva uppgifter förekomma, blir detta slags arbete rätt omfattande. Uppenbart är ock, att det samtidiga handhavandet av undervisningen i flera klasser, vilka genomgå olika kurser och under lektionerna bedriva olika övningar, som åligger det stora flertalet lärare vid folk- och småskolorna, måste vara särskilt slitande. Härtill kommer i många fall ett synnerligen stort barnantal samt, vad kommittén ock fäst uppmärksamheten vid, den omfattande sociala omvårdnad och den individuella tillsyn utom undervisningstiden, som folkskolans lärare äro skyldiga att ägna lärlingarna.

Det torde också vara allmänt erkänt, att folkskollärarnas arbete på grund av nu antydda förhållanden beträffande skolans organisation m. m. och de förhållanden, under vilka detta arbete måste utföras, är i särskild grad krävande.»

Ingen av de lönekommittéer, som tidigare framlagt förslag om lönereglering för folkskolans lärare, har heller ansett sig böra föreslå någon utökning av veckotjänstgöringsskyldigheten för folkskolans lärare. På sätt 1920 års lärarlönekommitté med instämmande av bl. a. skolöverstyrelsen liksom nu också 1936 års lärarlönesakkunniga framhållit, inskränker sig lärarnas arbetstid ej allenast till undervisningstimmarna på lärorummet. Om hänsyn tages, vilket givetvis bör ske, även till dessa lärares ofrånkomliga arbete med lektionsförberedelser, rättning av elevernas skriftliga arbeten o. s. v., torde lärarens arbetstid pr vecka mer än väl motsvara den, som är föreskriven för andra jämförliga tjänstemannakategorier, lärare vid andra skolformer inbegripna.

Vad angår 1936 års sakkunnigas förslag att lärare i distrikt med 34 $\frac{1}{2}$ —37 veckors lästid skola kunna åläggas att utöver eljest stadgat antal veckotimmar undervisa även i slöjd vilja lärarrepresentanterna fästa uppmärksamheten vid detta ämnes särställning inom folkskolan. Ämnet tillhör ej folkskolans obligatoriska läroämnen. På allt flera orter anlitar man helt eller delvis yrkeslärare för skolslöjden. De kompetenskrav, man ansett sig böra uppställa för denna undervisning, har mångenstädes gått utöver, vad utbildningen i ämnet vid seminarierna kunnat ge. Folkskolans lärare ha därför i stor utsträckning på egen bekostnad bevistat fortbildnings- och yrkeskurser för att erhålla ökad kompetens.

På samma sätt som framhållits i fråga om förlängningen av läsåret till 39 veckor anse representanterna det vara självklart, att compensation i lönehänseende bör lämnas vid sådant fall att slöjden inlägges i lärarens ordinarie tjänstgöringsskyldighet.

Med hänsyn till den stora arbetsbelastning per vecka, som redan nu förekommer för lärare i folkskolan, anse representanterna det vara uteslutet, att en utökning både av läsåret och veckotimantalet skulle kunna ske. Maximigränsen för den samlade tjänstgöringsskyldigheten på lärorummet per år måste anses vara det av de sakkunniga angivna veckotimtalet av 24—26 i småskolan och 28—30 timmar i folkskolan med en lästid av 39 veckor.

Lärarrepresentanterna anse det även vara av vikt, att möjligheten att anställa facklärare i övningsämnen ej kringskäres liksom också att intet företages, som kan lägga hinder i vägen för skoldistriktet att behålla nu anställda facklärare i slöjd eller andra övningsämnen.

Kommunala tillägg.

Lärarlönekommittén ansåg att till lärare skulle kunna i vissa fall utgå s. k. kommunala tillägg. I motsats härtill föreslog 1928 års lönekommitté förbud mot dylika tillägg vid en inplacering av lärarna i det statliga lönesystemet. 1935 års lärarlönesakkunniga framhålla i detta avseende bl. a., att de lärare det här gäller alljämt skola vara skoldistriktens tjänstemän och att det torde få anses vara ett allmänt intresse, att folkskoleväsendet bibehålles som en kommunal angelägenhet, vilken synpunkt även har kommit till uttryck i 1935 års riksdags beslut angående statens övertagande av vissa kostnader för folkskoleväsendet. Det synes de sakkunniga under sådana förhållanden ligga nära till hands, att kommunerna själva få avgöra huruvida några löneförmåner skola tillkomma ifrågavarande lärare utöver vad som anges i de statliga lönebestämmelserna. I detta sammanhang framhålla dessa sakkunniga, att kommunerna i vissa fall fastställt avlöningsbestämmelser, som äro gemensamma för vederbörande kommuns samtliga tjänstemän och alltså även för lärarpersonalen vid folk- och småskolorna. En dylik anordning skulle omöjliggöras, därest kommunerna vore tvingade att för lärarna tillämpa endast de stat-

liga bestämmelserna. Dessa sakkunniga anse, att uttryckligt förbud ej bör meddelas för skoldistriktet mot att såsom hittills lämna dylika lönetillägg.

1936 års lärarlönesakkunniga åter anse, att såsom villkor för erhållande av statsbidrag till lärarlönen bör uppställas kravet, att inga kommunala tillägg utbetalas.

I anslutning till vad Folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor i yttrande över 1928 års kommittéförslag i här ifrågakarande avseende anförde, vilja representanterna framhålla, att det i synnerhet på folkskolans område, där kommunernas medverkan i så stor utsträckning tages i anspråk vid utformandet av väsentliga detaljer beträffande skolans organisation och undervisningen, skulle vara synnerligen olägligt med ett förbud för kommunerna att som hittills bevilja medel till folkskoleväsendets främjande och utveckling. Folkskolans arbetsuppgifter och verksamhet äro nu långtmera mångskiftande än förr. Bl. a. har en differentiering av barnmaterialet ägt rum för att nyare medicinska, psykologiska och sociala synpunkter på uppfostrans och undervisningens område skola kunna tillgodoses. Sålunda förekommer numera i ett flertal skoldistrikt t. ex. såväl hjälp- som talfelsklasser. Likaså finnas i flera fall sanatorie- och hälsoklasser, vilkas organisation och undervisning avvika från normalklassernas. Ofta erfordras att lärarna för dylik tjänstgöring skaffa sig särskild kompetens utöver den, som den vanliga lärarutbildningen avser att ge.

Vad särskilt angår hjälpklassundervisningen vilja representanterna erinra därom, att 1932 års seminariesakkunniga i ett innevarande år avgivet betänkande föreslå, att de lärare, som önska göra sig kompetenta för undervisning i hjälpklass, skola genomgå särskild utbildningskurs. I likhet med 1928 års lönekommitté och 1935 års lärarlönesakkunniga anse seminariesakkunniga, att särskilt lönetillägg bör utgå till lärare i dylik klass.

1936 års lärarlönesakkunniga anse emellertid ej endast att alla kommunala tillägg böra förbjudas, utan föreslå därjämte att ej heller någon ersättning av statsmedel bör få utgå till varken hjälpklass- eller annat slag av särundervisning.

Representanterna anse för sin del ofrånkomligt, att ett genomförande av det föreslagna förbudet skulle komma att vålla starkt avbräck i skoldistriktens strävan den att söka åstadkomma en för olika elever lämpad undervisning och sålunda leda till en direkt skolförsämring. Helt visst är det ändamålsenligt och av största betydelse för skolväsendets sunda utveckling, att de lokala skolmyndigheterna även för framtiden bibehållas vid sin hittillsvarande rätt till ekonomisk rörelsefrihet i nu berörda hänseende. Ett generellt förbud för kommunerna härutinnan förefaller så mycket mindre grundat, som inom den statliga förvaltningen en viss frihet i liknande fall torde förefinnas.

Lärares skyldighet att underkasta sig förflyttning.

I kungl. kungörelse 255/1936 föreskrives skyldighet för lärare, som efter den 22 augusti 1935 erhållit anställning som ordinarie lärare vid folkskola, liksom även biträdande lärare vid folkskola och lärare vid mindre folkskola med anställning tills vidare att i enlighet med härom i sagda kungörelse lämnade föreskrifter låta sig förflyttas till läartjänst i annat skoldistrikt, dock endast då förflyttningen finnes vara nödvändig för att möjliggöra indragning av övertalig läartjänst. Denna bestämmelse, vilken tillkommit efter utredning av 1934 års folkskolesakkunniga och efter beslut av riksdagen, ingår ej i gällande avlöningsbestämmelser utan är införd i en särskild författning, där jämväl äro upptagna närmare bestämmelser om såväl sättet för förflyttningen som de särskilda villkor, under vilka den skall äga rum.

Tidigare gällande bestämmelser om förflyttning av ordinarie lärare inom ett skoldistrikt äro införda i gällande folkskolestadga.

I betraktande av rådande förhållanden i berörda avseenden inom folkskolan synes det representanterna vara ur olika synpunkter lämpligast att i det av 1936 års lärar-

lönessakkunniga föreslagna avlöningsreglementet ej intages andra bestämmelser, än att lärare är skyldig att låta sig förflyttas i enlighet med vad därom av Kungl. Maj:t och riksdagen särskilt stadgats. 1936 års lärarlönessakkunnigas förslag, att flyttning av lärare i folkskolan skall kunna ske även till annan gren av undervisningsväsendet än folkskolan och att flyttningsskyldighet skall kunna inträda, även om lärartjänst ej behöver indragas, kunna representanterna ej biträda. Innan dylik utvidgning ifrågasättes, torde erfarenhet av nyss beslutade bestämmelser i detta avseende böra avvaktas.

Att endast av formella skäl, nämligen för att ernå överensstämmelse med vad som härom är stadgat för befattningshavare inom statsförvaltningen, på nytt aktualisera detta av Kungl. Maj:t och riksdagen nyligen avgjorda spörsmål, kunna representanterna ej finna motiverat. Beaktas bör att stora svårigheter föreligga att för lärare, som väljas av kommunal myndighet, stadga flyttningsbestämmelser i likhet med vad som gäller för statliga befattningshavare, vilka både utses och kunna förflyttas av samma statliga myndighet.

Skulle lärarlönessakkunnigas förslag om flyttningsskyldighet likväl komma att genomföras, torde det böra övervägas, om icke också lärare må kunna givas motsvarande rätt att erhålla förflyttning, då »med hänsyn till undervisningsväsendets bästa synnerliga skäl därtill äro».

I betraktande av vad som sålunda anförts anse lärarrepresentanterna, att någon utvidgning eller förändring av nu gällande flyttningsbestämmelser ej bör företagas utöver vad ovan framhållits.

Representanterna vilja i detta sammanhang framhålla, att de förutsätta som självklart, att det för avveckling av uppkommen övertalighet icke stadgas både förflyttningsskyldighet och s. k. företrädesrätt.

Placeringen i lönegrader.

Som i det föregående framhållits ha folkskolans lärare i sina framställningar om lönereglering och inplacering i det statliga lönssystemet städs begärt, att deras lön skulle bestämmas i enlighet med samma principer som tillämpats för statens befattningshavare, nämligen med hänsyn till deras utbildning, tjänstgöringsförhållanden och tjänsteansvar samt befordringsmöjligheter.

1920 års lärarlönessakkunniga, som bl. a. hade i uppdrag att föreslå en lönereglering för folkskolans lärare på grundval av det för kommunikationsverken fastställda avlöningsreglementet, säger sig också ha avvägt lönebeloppen med hänsyn till dessa faktorer, sådana de vid dåvarande tidpunkt tedde sig. Lärarlönekommitténs förslag till placering av de olika lärarkategorierna innebar med nuvarande lönegradsbenämning för folkskollärare 17:e lönegraden, för folkskollärlärarinna 15:e lönegraden och för småskollärlärarinna 6:e lönegraden.

1928 års lönekommitté, i vilkens direktiv ingick åläggande att föreslå en lönereglering, som medförde mindre kostnad för statsverket än den tidigare föreslagna, var tydligen av denna anledning förhindrad att fritt pröva och tillämpa eljest brukliga grunder vid lönesättningen för statens befattningshavare.

Den av denna kommitté föreslagna lägre löneplaceringen var sålunda ytterst dikterad av hänsyn till de kostnader, en lönereglering skulle kräva, varför representanterna i detta sammanhang bortser från 1928 års kommittés löneförslag.

1935 års lärarlönessakkunniga, vilka ej haft i uppdrag att föreslå någon lönesättning för lärarna, utgå vid sina beräkningar från den av 1928 års kommitté föreslagna placeringen.

Den av 1936 års lärarlönessakkunniga föreslagna löneplaceringen överensstämmer beträffande folkskollärare och folkskollärlärinnor med den av lärarlönekommittén föreslagna. Emellertid är härvid att märka, att de allmänna förutsättningar samt krav på lärarna, som lågo till grund för lärarlönekommitténs förslag, voro väsentligt an-

örnlunda, än vad som härutinnan är kännetecknande för den nu föreslagna löne-regleringen.

Som 1936 års sakkunniga också framhålla har genom beslut av 1935 års riksdag införts ett obligatoriskt sjunde skolår, varigenom ökade krav ställas på lärarna. Vidare har genom beslut av innevarande års riksdag en avsevärd skärpning av kraven på lärarutbildningen inträtt. Dessutom må erinras därom, att sedan lärarlönekommitténs förslag framlades även den stora skolreformen genomförts, varigenom folkskolan blivit grundskola för den högre undervisningen och större ansvar och arbetsuppgifter lagts på alla grupper av folkskolans lärare.

I detta sammanhang bör uppmärksammas även de försämrade möjligheterna för lärarna i folkskolan att ernå ordinarie anställning, detta helst som »ett tidigt ernående av ordinarie anställning» tidigare åberopats såsom ett skäl för att löneplaceringen ej föreslagits högre än som skett.

1936 års lärarlönesakkunniga förbinda därjämte med sitt förslag till löneplacering villkoret om en sådan utökning av lärares tjänstgöringsskyldighet, att hittills utöver lönen utgående ersättning för övertidsläsning liksom också den särskilda ersättningen till folkskolans lärare för slöjdundervisning skulle inbesparas av det allmänna, under det att lärarna likväl skulle som hittills utföra dessa undervisningsuppgifter. Slutligen innebär de sakkunnigas förslag förbud mot alla slag av kommunala lönetillägg med skyldighet för lärarna att vid övergång till det nya lönesystemet underkasta sig flyttningsskyldighet till vilken ort och till vilket undervisningsområde som helst, varigenom deras nuvarande rättsliga ställning skulle i hög grad försämras.

Under hänvisning till här anförda förhållanden finna lärarrepresentanterna den av lärarlönesakkunniga föreslagna löneplaceringen avsevärt lägre, än som kan anses motiverat av de inträdda förändringarna sedan lärarlönekommitténs förslag framlades. De anse, att placeringen bort av dessa skäl bli minst två lönegrader högre för samtliga lärargrupper, än som eljest ifrågasatts.

Beträffande lönegradsplaceringen vilja representanterna, utöver vad som här ovan framhållits, var för sig beträffande folkskollärare, folkskollärarinnor och småskollärarinnor anföra följande:

Folkskollärare.

Med utgångspunkt från här ovan omnämnda lönesättningsprinciper kom lärarlönekommittén liksom även skolöverstyrelsen i sitt yttrande över kommitténs förslag till det resultatet, att manlig lärare borde erhålla placering i 17:e lönegraden, en placering som accepterades av dessa lärare såsom den *lägsta*, som kunde godtagas.

Till de skäl, som då invercade på bestämmandet av löneplaceringen, ha sedan den tidpunkt, då förslaget framlades, kommit andra, vilka, som tidigare i korthet berörts, måste anses motivera en högre löneplacering än den av lärarlönekommittén föreslagna.

I fråga om utbildningen gäller sålunda, att inträdesfordringarna vid folkskoleseminarierna genom 1936 års riksdags beslut vad angår den fyraåriga utbildningslinjen höjts, så att de numera även formellt huvudsakligen motsvara realexamens kunskapsnivå. Studentkursen, som hittills varit ettårig, har nu blivit tvåårig, och för övrigt har studentexamen kommit att få ett avsevärt större utrymme i lärarexaminationen än tidigare.

Om sålunda omkring år 1923 lärarutbildningen kunde anses motsvara den, som fordrades av befattningshavare med placering i 17:e lönegraden, så ha kraven på folkskollärarnas utbildning sedan dess så väsentligt höjts, att en inplacering i högre lönegrad redan på denna grund vore väl motiverad. Därtill kommer att utbildningskostnaderna för folkskollärare äro väsentligt högre än för de tjänstemän, med vilka folkskollärarna jämförts. Sålunda sker exempelvis fackutbildning av telegraf- och postassistenter i stort sett med ringa skuldsättning för vederbörande befattningshavare, då dessa under utbildningstiden åtnjuta dagtraktamente eller vikariatsavlönning.

Beträffande tjänstgöringsförhållanden och tjänsteansvar må påpekas, hurusom 1927 års skolreform, varigenom folkskolan blev den allmänna medborgarskolan och den grundläggande för all fortsatt undervisning, ställt avsevärt ökade krav på folkskollärarnas undervisningsverksamhet. Införandet av ett obligatoriskt sjunde skolår medför i vissa fall, framförallt inom de svagare skolformerna, en ökning av arbetet och bringar, såsom också 1936 års lärarlönesakkunniga påpeka, inom alla skolformer elevmaterialet upp till en åldersnivå, som motsvarar mellanskolans och den 4-åriga realskolans första årsklass. Skall genomförandet av det sjunde skolåret få avsedd effekt, är det obestriddigt att ansvaret faller tyngre än förut på lärarna.

Folkskolans samhällseliga betydelse har ävenledes vuxit i styrka och ställt allt större anspråk på lärarnas medverkan till en god medborgerlig utbildning av den ungdom, som skolan satts att fostra. Tjänsteansvaret för lärarna har i samma mån blivit allt större.

Folkskolans samhällsbetydelse må även ses i belysning av dess ställning i den allmänna folkundervisningens tjänst.

Det må i detta sammanhang tillåtas en hänvisning även till kända förhållanden rörande folkskollärarnas medverkan inom det folkliga kulturarbetet. Det intresse, varmed denna verksamhet städse omfattats från folkskollärarnas sida, torde i icke ringa grad ha bidragit till folkbildningens höjande.

Lärbefattningarna inom folkskolan ha av samtliga löneutredningskommittéer betecknats som slutbefattningar, i vilket förhållande ingen förändring inträtt. På grund av folkskoleväsendets isolering sakna folkskolans lärare den möjlighet till befördran, som i stor utsträckning står öppen för andra tjänstemän, ett förhållande som allmänt ansetts böra medföra en högre lönegradsplacering, än då befördringsmöjligheter föreligger.

Som framgår av representanternas längre fram i detta yttrande omnämnda undersökning av de icke ordinarie lärarnas anställningsförhållanden är det en mycket stor procent av lärare i folkskolan, som kunna erhålla ordinarie anställning först vid en levnadsålder av mellan 30—40 år. Vid denna levnadsålder torde jämförbara befattningshavare inom kommunikationsverken som regel under en följd av år ha innehaft ordinarie tjänst. Den lönegrad, i vilken dessa befattningshavare befinna sig vid 30—40 års åldern, är för dem ofta en genomgångsgrad på vägen till högre och bättre avlönade befattningar. Medan ordinarieblivandet för praktiskt taget alla folkskollärare innebär, att de därmed uppnått sin slutbefattning, kunna befattningshavarna inom statsförvaltningen genom efter varandra följande befördringar uppnå en vida högre löneställning än lärarna, varav följer att även deras pension kommer att utgå med motsvarande högre belopp. Detta förhållande måste givetvis tillmätas betydelse vid lönesättningen.

1928 års lönekommitté föreslog under åberopande av bl. a., att folkskolans lärare tidigt ernådde ordinarie anställning, inplacering av folkskollärare i 15:e lönegraden. Denna motivering har numera förlorat sin bäringhet.

Det torde i detta sammanhang böra erinras om, att den av 1928 års lönekommitté föreslagna 15:e lönegraden till sitt belopp var helt annorlunda än 15:e lönegraden i gällande löneplan. Denna kommitté hade som bekant inräknat dyrtidstilläggen i lönebeloppen. Lönen i kommitténs 15:e lönegrad (4 080 kronor för billigaste ort) var *högre* än nuvarande 16:e lönegraden med därtill lagt dyrtidstillägg efter 10 %. Till den av lönekommittén föreslagna lönen skulle komma ersättning för övertidsläsning, vadan lön för 39 veckors lästid enligt kommitténs förslag skulle uppgå till ett belopp, som ungefärligen motsvarade nuvarande 18:e lönegraden, dyrtidstillägg därvid medräknat.

1936 års lärarlönesakkunniga framlägga i detta betänkande synnerligen starka skäl för en löneplacering i enlighet med 1920 års lärarlönekommittés förslag, eller i 17:e lönegraden. Emellertid ha de sakkunniga föreslagit att lärare för denna av-

löning skulle vara skyldig undervisa 39 veckor utan särskild ersättning för övertidsläsning.

Denna ökade tjänstgöringsskyldighet för alla folkskolans lärare, varigenom ännu ett av de tidigare åberopade skälen för en låg löneplacering av dessa lärare, nämligen att de ha längre ferier än andra lärare, skulle försvinna, måste helt naturligt motivera en högre löneplacering, än lärarlönekommittén föreslog. En högre placering måste anses påkallad även med hänsyn till den försämring i lärarnas rättsliga ställning, som skulle inträda vid övergång till det nya lönesystemet, därigenom att de då måste underkasta sig flyttningsskyldighet. Jämväl i betraktande av den lön, som skulle utgått till lärare med 39 veckors lästid, därest 1928 års löneförslag blivit genomfört med de i förslaget angivna lönebeloppen, torde en högre placering än i 17:e lönegraden av manlig lärare få anses motiverad.

Vid bedömande av denna fråga torde även de löner, som ansetts böra tillkomma lärare i sådana distrikt, där lärarlönerna reglerats i anslutning till de kommunala befattningshavarnas, böra uppmärksammas. Som av de sakkunniga framhålles, skulle en placering i 17:e lönegraden för manlig lärare i ett antal städer medföra en i vissa fall icke obetydlig sänkning av de löner, som nu äro tillförsäkrade lärarna.

Även vid jämförelse med den lägsta löneplacering, som ifrågasatts för lärare vid folkskolans överbyggnader, alltså de skolor för vilka folkskolan utgör grundskola, måste placeringen av manlig lärare i 17:e lönegraden under nu föreliggande förhållanden anses för låg.

I betraktande av vad som sålunda i det föregående framhållits rörande bl. a. de höjda kraven på folkskollärarnas utbildning, föreslagen ökning av tjänstgöringsskyldigheten, de skärpta fordringarna på undervisningsverksamheten, bristande beföringsmöjligheter och försämrad rättslig ställning borde manlig lärare ha placerats minst två lönegrader högre, än vad 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagit.

Vad gäller frågan om kvinnlig lärares löneställning i förhållande till manlig lärares vilja de manliga lärarrepresentanterna — utan att därmed taga ställning till likalönsprincipen, vilken 1936 års lärarlönesakkunniga anse ej böra upptagas till avgörande i nu förevarande sammanhang, — hänvisa till Folkskollärarkårens representantskaps uttalande i skrivelse till Kungl. Maj:t den 22 september 1935, varur följande må citeras:

»Liksom skedde i den i början av denna skrivelse åberopade framställningen från representantskapet den 10 oktober 1934 och i förenämnda skrivelse till skolöverstyrelsen år 1930 vilja folkskollärarinnornas representanter även nu hävda sin principiella uppfattning om lika lön för man och kvinna i samma tjänsteställning. De anse, att vid den kommande löneregleringen denna princip bör tillämpas. Denna folkskollärarinnornas uppfattning får dock enligt representantskapets enhälliga mening under inga förhållanden tagas till intäkt för en lägre löneplacering av de manliga lärarna än vad representantskapet i sina här åberopade skrivelser påyrkat.»

Folkskollärarinnor.

I fråga om kvinnliga lärares löneställning i förhållande till manliga vill representanten för de kvinnliga lärarna anföra följande:

Redan år 1859 fingo kvinnor tillåtelse att bli lärare i barndomsskolan. De fingo då för sitt arbete lika lön med männen. I 47 år — 1859 till 1906 — tillämpades denna likalönsprincip. Men på grund av statsfinansiella skäl bestämdes vid löneregleringen 1906, att ålderstilläggen skulle vara olika, och år 1918 fortsatte man på den inslagna vägen, då det bestämdes, att även grundlönen skulle utgå med olika belopp. Det är mot principen i dessa båda löneregleringar, som folkskolans kvinnliga lärare vända sig och påyrka rättelse.

Efter 1918 års lönereglering har behörighetslagen blivit antagen av riksdagen år

1923. Denna lag gav kvinna likställighet med man i fråga om behörighet att inneha statstjänst, och genom 1925 års lönereglering för civilstaten erkändes klart och tydligt i princip kvinnliga tjänsteinnehavares rätt till samma lön som manliga. Likalönsprincipen är alltså genomförd i statsverket, ehuru kvinnorna hittills inte skördat frukterna därav i någon större utsträckning. Vid inplaceringen av kvinnorna i den gemensamma löneplanen, tog man nämligen ej hänsyn till deras arbete utan endast till de då för dem gällande lönerna. Som skäl för denna ogynnsamma inplacering förebars ånyo den statsekonomiska situationen. Statsutskottsmajoriteten vid 1925 års riksdag gjorde dock det uttalandet, att den av utskottet förordade löneställningen icke finge äga prejudicerande betydelse för behandlingen av statens lönefrågor i övrigt och att denna löneställning måste betraktas vara av mera provisorisk natur. Principen lika lön för man och kvinna i samma löneställning har också tillämpats på sådana befattningar, till vilka kvinnor efter behörighetslagen vunnit tillträde. Som exempel härpå kunna anföras befattningar vid universitet samt läkarbefattningar. Vidare har departementschefen i direktiven till 1936 års lönekommitté uttalat, att principen lika lön för män och kvinnor i samma löneställning bör genomföras såsom allmän regel.

1928 års lönekommitté har som bekant föreslagit ett bibehållande av den nu gällande principen om olika lön för manliga och kvinnliga lärare. Kommittén anför ingen motivering härför. För oss kvinnliga lärare är det emellertid fullkomligt utslutet, att man kan nå en slutgiltig lösning av lönefrågorna inom undervisningsväsendet genom att bygga vidare på principen om olika lön för män och kvinnor i samma tjänsteställning. De kvinnliga lärarna kunna aldrig nöja sig med mindre, än att lönen utmätas ej efter kön utan efter utbildning, tjänsteansvar och tjänstgöringsförhållanden samt befodringsutsikter, således efter samma grunder som gälla för männen. Utbildningen av manlig och kvinnlig lärare är fullkomligt lika, samma inträdesfordringar gälla till seminarierna, utbildningstiden är lika lång, studieskulden äro lika. De nyutexaminerade lärarna och lärarinnorna få gå lika lång tid, innan de bli beförade till ordinarie. Arbetet i skolan är fullständigt likartat, lika lång tjänstgöringstid, samma barnantal i klasserna, lika tjänsteansvar. Flerstädes — särskilt på landsbygden — undervisa både lärare och lärarinnor i samklasser, man finner såväl manliga som kvinnliga lärare såväl i folkskolans A-form som i dess övriga skolformer.

Kvinnornas pedagogiska arbete har alltid ansetts vara av lika stort värde för stat och samhälle som männens. Redan år 1866 påpekades i en riksdagsskrivelse, att »en mängd befattningar i statens tjänst finnas, till vilka kvinnan är lika passande som mannen», och man erinrade i detta sammanhang särskilt om läraryrket. De första fullmaktstjänster, som genom 1909 års grundlagsändring öppnades för kvinnor, voro lärartjänster. Motionären framhöll, att landet ej hade råd att skjuta åt sidan den insats, som kvinnorna voro villiga och skickliga att utföra. År 1918 fingo kvinnorna även rätt att söka och inneha adjunks- och lektorstjänster. Vid detta tillfälle framhölls den stora insats, som kvinnorna gjort på undervisningens fält, och i motiveringen för beslutet betonades, att denna åtgärd skulle »vara ägnad att bidraga till en fri och obunden utveckling på ifrågavarande område, en utveckling, som ej kan vara annat än med skolornas och undervisningens fördel förenligt». I propositionen om lönereglering för lärarkåren vid 1918 års riksdag förklarade den dåvarande ecklesiastikministern Wärner Rydén, att han hyste sympati för lärarlönenämndens likalönsförslag, emedan han ansåg, att de kvinnliga lärarna voro i jämförelse med männen »verksamma med enahanda uppgift och med samma anspråk ställt på deras arbete i avseende å såväl arbetets kvalitet som dess kvantitet».

Likalönsprincipen inom undervisningsväsendet är således lika motiverad som inom varje annat befattningshavareområde, i all synnerhet som man vid tillsättandet av lärarbefattningar har att följa objektiva kompetensbestämmelser. Det skäl, som ofta framförts som orsak till kvinnornas lägre lönesättning — det statsfinansiella läget

— hade också större bärkraft förr än det har nu, då det ekonomiska läget i vårt land avsevärt förbättrats.

De kvinnliga befattningshavarnas större sjukledighetsffror jämförda med männens ha ibland påtalats såsom skäl för löneskillnad mellan män och kvinnor, bl. a. av 1928 års statsrevisorer. Rörande det hittills framlagda materialet må påpekas, att man jämfört män och kvinnor, som ha *olika* löneställning. En stor del lärarinnor äro på grund av sin löneställning nödsakade att sköta sitt hem själva, och detta dubbelarbete — yrkesarbete och hemarbete — kan för en och annan verka uppslitande på krafterna och göra motståndet för sjukdomar, särskilt i medelåldern, mindre. Angående kvinnornas större sjukledighet anföra de kvinnliga organisationerna på sid. 23 i 1928 års lönekommittés betänkande följande: »Vidare vore å ena sidan sjukdom intet bevis för låg fysisk och psykisk motståndskraft, å andra sidan kunde man omöjligen av sjukledighetsprocenten inom en viss grupp av tjänstemän draga några slutsatser rörande de friska gruppmedlemmarnas fysiska och psykiska motståndskraft. Sjukledighet vore en rent individuell egenskap och fullständigt känd för varje individ, varför det vore omöjligt att låta den föranleda löneskillnad mellan män och kvinnor.»

Det nuvarande lönesystemet — olika lön efter kön — är till sina verkningar inkonsekvent. Enligt detta räknas alla män — vare sig de äro gifta eller ej — som familjeförsörjare och åtnjuta följaktligen större lön. De kvinnliga lärarna betraktas däremot alla — således även gifta med försörjningsplikt och änkor — som icke familjeförsörjare och få fördenskull nöja sig med mindre lön.

I december 1935 igångsatte Sveriges folkskolläraryrkesförbund på uppmaning av Kvinnoarbetskommittén en enquête bland alla landets c:a 7 000 folkskollärarinnor för att söka utreda de kvinnliga lärarnas arbetsvillkor och ekonomiska förhållanden. Nedanstående utdrag ur svarmaterialet från enquêten visar, hur principen — lön efter kön — verkar.

Omkring 35 % av de tillfrågade folkskolläraryrkesinnorna, d. v. s. 2 250, besvarade rundfrågan. Av de 2 250 var ungefär en tredjedel — c:a 700 — gifta lärarinnor, däri inräknade 75 änkor och fränskilda, och två tredjedelar ogifta lärarinnor, d. v. s. nära 1 500. Av utredningen framgick, att de 700 gifta lärarinnorna hade 746 egna barn samt 77 adoptiv- eller styvbarn, till vilkas underhåll och utbildning de bidrogo. Därtill kom ofta försörjningen av make, som saknade arbete. 13 % av samtliga gifta lärarinnor hade under längre eller kortare period under de sista 5 åren dragit försorg om en arbetslös eller studerande äkta man. Dessutom hade 22 % av alla gifta lärarinnor uppgivit sig ha underhållsplikter mot andra än make och barn, t. ex. mot åldriga föräldrar, yngre syskon eller andra släktingar — underhåll, som utbetalats regelbundet eller också med avsevärt stora belopp; d. v. s. var femte gift lärarinna hade försörjningsplikter, juridiska eller moraliska, utöver det, att hon bidrog till det egna hemmet och de egna barnens försörjning.

De 1 500 ogifta lärarinnorna i sin tur hade visserligen endast 38 adoptivbarn att draga försorg om, men de hade större — självtagna eller nödtvungna — plikter gentemot föräldrahemmet än deras gifta medsystrar. Således hade för hela landet 44 % av de ogifta lärarinnorna regelbundet eller med avsevärt belopp under de sista fem åren bidragit till underhåll av anhöriga.

Enligt majoritetens inom 1936 års lärarlönesakkunnigas betänkande hänföras de manliga lärarna vid folkskolan till 17:e lönegraden, de kvinnliga till 15:e. Som motivering för denna olika placering anföra de sakkunniga, att dessa icke hava ansett sig böra ingå på något *principiellt* ståndpunktstagande till frågan om relationen mellan manliga och kvinnliga lärarens avlöning, och att de icke genom ståndpunktstagande i ämnet velat föregripa 1936 års lönekommittés utredning i detta spörsmål.

De sakkunnigas motivering för löneskillnad mellan manlig och kvinnlig innehavare av samma befattning är ej bärande. Kännedomen om finansministerns direktiv till

1936 års lönekommitté — att principen om lika lön för man och kvinna i samma befattning bör genomföras såsom allmän regel — borde, anse de kvinnliga lärarna, som konsekvens medföra ej *löneskillnad* efter kön, som kommittén föreslår, utan att manliga och kvinnliga befattningshavare inplaceras i *samma* lönegrad. I den tjänsteförteckning, som utgör bilaga till avlöningsreglementet för civilstaten, finns ingen sådan uppdelning av manliga och kvinnliga tjänster; lönen enligt löneplanen är lika, vare sig befattningen innehaves av man eller kvinna, med undantag av att kvinna ej erhåller sista löneklassen inom resp. lönegrad.

Den av kommitténs majoritet föreslagna inplaceringen av de kvinnliga lärarna i 15:e lönegraden synes ej rättvis. I denna lönegrad äro inplacerade bl. a. post- och telegrafassistent, kontorsskrivare vid riksförsäkringsanstalten, bokhållare vid sinnessjukhus m. fl. För ingen av de befattningshavare, som äro placerade i 15:e lönegraden, fordras varken så lång eller så dyrbar utbildning som de kvinnliga lärarnas. De manliga lärarna, som ha samma utbildning, tjänstgöring och tjänsteansvar som de kvinnliga, ha ej heller blivit jämförda med ovannämnda befattningshavare. 1936 års lärarlönesakkunniga säga själva härom: »Tar man i betraktande de olika faktorer, som pläga tillmätas betydelse vid lönesättningar för befattningshavare i det allmännas tjänst, utbildningstidens längd, befordringsmöjligheter, tjänstgöringsförhållanden och den samhälleliga betydelsen av arbetsuppgiften samt anställer jämförelser med utgångspunkt från dessa faktorer mellan folkskollärare och andra befattningshavare i undervisningens tjänst eller — ehuru jämförelser där bliva svårare att göra på grund av olikartade förhållanden — inom andra förvaltningsområden, t. ex. kommunikationsverken, synes det de sakkunniga, att man måste komma till det resultat, att en placering i 15:e lönegraden icke är tillfyllestgörande.»

Trots detta uttalande dela de sakkunniga upp folkskollärarna i tvenne grupper, varav den ena — den kvinnliga — placeras i den *icke tillfyllestgörande* 15:e lönegraden, under det den andra gruppen — den manliga — placeras i den 17:e. Detta innebär ett tillämpande av löneprinciper, vilka man i fråga om alla andra grupper befattningshavare, som inplaceras i den statliga löneplanen, ansett sig böra övergiva. Ehuru de kvinnliga lärarna inplaceras i tvenne lönegrader under de manliga, föreslår dessutom de sakkunniga, att kvinnlig befattningshavare ej skall erhålla sista löneklassen inom respektive lönegrad. Denna bestämmelse, som f. n. äger tillämpning på de kvinnliga befattningshavare, som inplaceras i *samma* lönegrad som manliga sådana, överföres här inkonsekvent på kvinnliga befattningshavare inplacerade i *lägre* lönegrad än motsvarande manliga. I direktiven för 1936 års lönekommitté ingår bl. a. frågan om borttagande av denna bestämmelse, och därför förefaller det de kvinnliga lärarna omotiverat att nu införa och tillämpa denna regel i folkskolans avlöningsreglemente på det sätt, som här föreslagits.

De kvinnliga lärarna anse, att deras värde för stat och kommun är likvärdigt med de manliga lärarnas och att följaktligen deras inplacering i civilstatens löneplan borde ske efter samma grunder. Även för de kvinnliga lärarnas del måste man räkna med de faktorer, som tillmätas betydelse vid lönesättningar i det allmännas tjänst, d. v. s. utbildningens längd, befordringsmöjligheter, tjänstgöringsförhållanden och den samhälleliga betydelsen av arbetsuppgiften. Lägges härtill för de kvinnliga lärarna såväl som för de manliga följande efter år 1928 inträffade förhållanden: höjda inträdesfordringar till folkskoleseminarium, betydligt längre vikarie- och extraordinarietid än före år 1928, införandet av folkskolans sjunde obligatoriska läsår, tvångsförflyttning och försämrade anställningsförhållanden samt ökade krav på lärarens kunnsighet och prestationsförmåga, så måste även de kvinnliga lärarnas krav på inplacering i 17:e lönegraden vara mer än väl motiverat.

Varje annan inplacering än efter principen lika lön för man och kvinna i samma tjänsteställning kränker rättsmedvetandet hos de kvinnliga lärarna och kan icke av dem accepteras som en tillfredsställande lösning av de kvinnliga lärarnas lönefråga.

I anslutning till vad ovan anförts, vill representanten för de kvinnliga folkskollärarna bestämt hävda, att de kvinnliga folkskollärarna, i likhet med vad som föreslagits för de manliga, inplaceras i lägst 17:e lönegraden eller den högre lönegrad, som kan bli bestämd för de manliga lärarna.

Småskollärarinnor.

Småskolans lärarinnor torde vara den lärarkategori, som i alldeles särskild grad sedan gammalt intagit en i förhållande till andra tjänstemannagrupper i ekonomiskt hänseende tillbakasatt ställning. Med hänsyn härtill måste en verklig förbättring av småskollärarinnornas löneförhållanden nu anses vara i hög grad av behovet påkallad icke mindre i och för sig än i förhållande till andra lärarkategorier.

Både 1920 års lärarlönekommittés och 1928 års lönekommittés förslag till placering av småskollärarinnorna ha av åtskilliga myndigheter ansetts alldeles för låg. Detta sammanhänger givetvis med att någon verklig jämförelse med andra befattningshavare ej synes hava kommit till stånd, och ej heller har hänsyn tagits till det synnerligen stora tjänsteansvar och den stora samhällseliga betydelse, som småskollärarinnans arbete har.

Med tillfredsställelse konstateras, att 1936 års lärarlönesakkunniga synas ha i viss utsträckning beaktat de synpunkter beträffande lönesättning, som rättvisligen bör komma till användning vid en lönereglering. Sakkunniga anse en väsentlig förbättring av småskollärarinnornas löneställning befogad och förorda inplacering av småskollärarinnorna i 9:e lönegraden.

Härvid är dock att märka, att sakkunniga föreslagit den för de kvinnliga tjänstemännen gällande begränsningen i fråga om rätt till erhållande av det sista lönetillägget inom vederbörliga lönegrader, vilket ingen föregående kommitté föreslagit. Då alltså likställighet med kvinnliga tjänstemän inom statsförvaltningen i detta avseende förordas, synes det vara lämpligt att full likställighet även eftersträvas, då det gäller inplacering i lönegrader.

Det torde då få anses riktigt att först jämföra småskollärarinnorna med befattningshavare, som med hänsyn till utbildnings- och arbetsförhållanden intaga en med småskollärarinnorna jämförlig ställning och som redan fått sina löner reglerade.

En sådan jämförelse utvisar, att småskollärarinnorna i betraktande av utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsmöjligheter rimligtvis böra jämföras med vissa i 11 lönegraden i det allmänna lönesystemet placerade tjänsteinnehavare, såsom telegraf- och postexpeditörer. Först för tjänsteinnehavare i denna lönegrad fordras nämligen utbildning av sådan omfattning, att den kan anses motsvara småskollärarinnornas enligt senaste riksdagsbeslut. Detta beslut innebär nämligen, att för inträde vid småskoleseminarium fordras i det närmaste med realexamen jämförliga kunskaper. Den tvååriga fackutbildningskurs, som sedan erfordras för småskollärarinneexamen, måste med hänsyn till seminariekursens omfattning och den mångsidiga praktiska utbildningen berättiga dem till inplacering i nyss nämnda lönegrad, nämligen den 11:e.

Beträffande arbetets art och befattningshavarnas betydelse för samhället torde det numera vara allmänt erkänt, att småskolans undervisning äger den största betydelse för den yngre generationens intellektuella och personliga inställning. Få yrkesutövare torde ha ett större ansvar än de personer, vilka handhava den grundläggande undervisningen och barnens fostran under en i hög grad betydelsefull period av deras liv.

Betydelsen av småskollärarinnans gärning har tidigare icke skattats högt, i det att man utanför de mera sakkunnigas krets betraktat småskollärarinnans arbete såsom ett rent hantverksmässigt och mekaniskt sysslande med att lära barn läsa, räkna och skriva. Först med den moderna barnpsykologiens utveckling och den nyare pedagogikens framsteg tyckes man mera allmänt ha fått blicken öppen för

nödvändigheten av att anpassa såväl undervisning som uppfostran efter det enskilda barnets individuella egenart, dess anlag och behov. Denna nya syn på barnet och den grundläggande undervisningen har medfört, att arbetssättet i småskolan undergått en genomgripande förändring — enligt sakkunniga omdömen större än på något annat åldersstadium. Småskollärarinnans arbete har därmed blivit i väsentliga avseenden än mera maktpåliggande och krävande, än det tidigare varit. Det fordrar en aktivitet och en anspänning av själskrafterna, som tröttar vida mer än verksamheten i många andra yrken, vilka för den ytlige betraktaren verkar svårare. Särskilt maktpåliggande blir ofta arbetet med i psykiskt avseende undermåliga barn, vilka småskolan måste taga hand om. Medan man i fortsättningen kan sammanföra dessa efterblivna barn i särskilda klasser, måste småskollärarinnan — ofta genom mycket arbete utanför den egentliga skoltiden — söka lära jämväl dessa barn grunderna i läsning, räkning och skrivning.

Talrika småskollärarinnor arbeta också under ogynnsamma yttre betingelser, såsom ohygieniska förhållanden och i avlägset liggande skolor, vilket i alltför många fall bidrager till att deras kroppsliga och själsliga hälsa brytes.

På grund av att småskollärarinnans lön utmätas så knappt, saknar hon tillfälle att under ferierna skaffa sig den rekreation, som skänker motståndskraft gentemot av arbetets art betingade påfrestningar. Med den lön, som för närvarande utgår, kan hon nämligen under många år icke komma över utgifterna för studieskuldens gäldande.

Efter den för småskolans lärarinnor sist genomförda löneregleringen har deras pensionsålder höjts från 55 till 60 år. Denna åtgärd har uppenbarligen också medfört betydande besparingar i fråga om statsverkets utgifter för pensioner till småskollärarinnor, och det måste därför anses skäligt, att småskolans lärarinnor — i likhet med folkskolans på sin tid — nu erhålla något vederlag för sin längre tjänstgöring och sina under flera år inbetalda pensionsavgifter i form av högre inplacering i löneskalan, än vad annars hade kunnat komma i fråga. Med inplacering i allmänna lönesystemet följer för småskolans lärarinnor en avsevärd förhöjning av tjänstepensionsavgiften ävensom avgift för familjepension, vilket pensionsavdrag tidigare icke förekommit. Detta synes även böra beaktas vid inplaceringen.

Den utökade tjänstgöringstiden, som i 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag förordas, torde även kunna anses böra föranleda högre placering.

I fråga om befordringsförhållandena gäller att småskollärarinnetjänsten är så gott som undantagslöst en sluttjänst, i det att befordringsmöjligheter praktiskt taget helt och hållet saknas för denna grupp av befattningshavare. Medan telegrafexpeditörer kunna befordras till förste telegrafexpeditörer och telegrafkommissarier av olika grader och sålunda nå pensionsåldern i högre avlöningsgrad än den, vari de började sin tjänstgöring, måste småskollärarinnan städse förbli i sin ursprungliga lönegrad och åtnjuta pension efter denna.

Ett stort antal lärarinnor med småskolkompetens handhava undervisningen på det egentliga folkskolestadiet, antingen som lärarinnor i mindre folkskolor eller som biträdande lärarinnor i folkskolor utan att åtnjuta något särskilt vederlag för denna mera omfattande och maktpåliggande tjänstgöring. Ifrågavarande lärartjänster torde på grund av skilda omständigheter komma att i ganska stor utsträckning bibehållas ännu lång tid framåt, och det måste därför anses rimligt, att vid inplaceringen av småskollärarinnorna i det allmänna lönesystemet hänsyn tages jämväl till att ett icke ringa antal av dessa lärarinnor uppehålla tjänster av särskilt krävande natur på det egentliga folkskolestadiet.

Riksdagens i besparingssyfte påkallade rationaliseringsåtgärder i form av indragning av övertaliga lärartjänster, förflyttning av ordinarie lärare och införande av begränsad ansökningsrätt med företräde för vissa redan ordinarie lärare ha medfört en varaktig och betydande försämring av befordringsförhållandena speciellt för småskollärarinnornas vidkommande. Många småskollärarinnor måste därför

efter avlagd examen räkna med en lång period av arbetslöshet och i varje fall med en längre tids tjänstgöring såsom icke ordinarie lärare. 1928 års lönekommitté betraktade lärarkårens korta tjänstetid som icke ordinarie såsom kompensation för bristande befordringsmöjligheter, men på grund av sist berörda förhållande har detta skäl till en lägre inplacering av småskollärarynnékåren å löneskalan uppenbarligen helt bortfallit.

Åt manlig småskollärare ha sakkunniga förordat ett tilläggsbelopp av 450 kr. för år. Genom detta arvode kommer den manliga småskolläraren i en löneställning, som med 3—4 löneklasser överstiger den kvinnligas. Då de kvinnliga lärarna i folkskolan placeras i en lönegrad med två löneklasser understigande de manliga lärarnas, synes det rättvist, att samma princip tillämpades beträffande småskolans lärare. Detta skulle ha till följd, att småskolans lärarinnor finge en betydligt högre placering.

Småskollärarynnornas inplacering i det allmänna lönesystemet måste tydligen ske jämväl med hänsyn till folkskollärarynnékårens plats i detsamma, alldenstund dessa båda grupper av befattningshavare bäst och lättast kunna jämföras med varandra beträffande utbildning, arbetets art och samhällseliga betydhet, tjänsteansvar och befordringsmöjligheter. Skillnaden i inträdesfordringarna till småskole- och folkskoleseminarium har genom 1936 års riksdagsbeslut i stort sett utjämnats, och den väsentliga skillnaden i folk- och småskollärarynnors utbildning utgöres sålunda av seminarietiden, som är två år längre för folkskollärarynnan.

Folkskollärarynnans tjänstgöring är också kvantitativt sett mera omfattande än småskollärarynnans, då antalet undervisningstimmar är i folkskolan högre än i småskolan, och då rättning av barnens skriftliga arbeten säkerligen tager mera tid i anspråk å folk- än å småskolestadiet. Kvalitativt sett torde emellertid småskollärarynnans arbete kunna anses lika betungande och krävande som folkskollärarynnans. En del speciella svårigheter äro förknippade med den första undervisningen — svårigheter som otvivelaktigt bidra till att göra denna undervisning både fysiskt och psykiskt synnerligen påfrestande. När småskollärarynnan får hand om barnen, äro dessa ovana vid regelbunden verksamhet, och det kräver därför mycket stor ansträngning att införa dem i skolans regelmässiga och ordnade arbete under samtidigt tillgodoseende av deras oavvisliga behov av sysselsättning och omväxling. De små barnen måste omhändertagas och ledas i vida högre grad än de större, och det metodiska förfarandet i de olika ämnena är på detta åldersstadium mera invecklat och därför särskilt krävande. Här om säger folkundervisningskommittén bland annat: »De mindre barnens undervisning och handledning är icke lättare utan i vissa avseenden svårare än de större; faran för slentrian och mekanisering är i småskolan ej lättare att undgå än i folkskolan, snarare tvär om...»

Behovet av samarbete med barnens hem framträder på ett alldeles särskilt sätt på det lägre skolstadiet i samband med barnens övergång från hemmet till skolan. Den genomgripande förändring i barnets liv detta innebär, gör en intim samverkan mellan skolan och hemmet icke endast önskvärd utan mången gång till en tvingande nödvändighet. Att detta samarbete med hemmen, som stundom får karaktären av social omvårdnad och individuell tillsyn utom den egentliga undervisningstiden, städe är en både krävande och ansvarsfull uppgift, torde vara ovedersägligt.

Genom den placering, som 1936 års lärarlönesakkunniga förordat för småskolans lärarinnor, kommer kåren i bättre löneställning än efter något föregående förslag. Dock blir såväl den procentuella som den absoluta skillnaden mellan folkskollärarynnans och småskollärarynnans lön så stor, att den icke längre synes kunna försvaras på sakliga grunder. Sedan sista löneregleringen för folkskolans lärarpersonal genomfördes, ha nämligen för småskollärarynnornas vidkommande tungt vägande skäl tillkommit, vilka rimligtvis kunna och böra föranleda en jämväl i förhållande till folkskollärarynnornas relativt förmånligare placering å löneskalan, än vad tidigare varit fallet.

Bland dylika skäl må följande här anföras:

Utbildningstiden vid seminarierna har förlängts med minst en termin.

Pensionsåldern har höjts från 55 till 60 år.

Den nya undervisningsplanen för rikets folkskolor har medfört en genomgripande omläggning och intensifiering av arbetet speciellt på småskolestadiet, varigenom småskollärarynnans arbete blivit mera maktpåliggande och omfattande.

Rationaliseringsåtgärderna på folkskolans område ha i särskilt hög grad kommit att menligt inverka på småskollärarynnornas anställningsförhållanden, så att de numera måste räkna med en längre tids anställning som icke ordinarie lärare än andra lärarkategorier.

Med hänsyn till nu nämnda förhållanden, synes det småskollärarynnorna rätt och billigt, att de vid den förestående löneregleringen erhålla en sådan placering å löneskalan, att deras lön icke kommer att understiga $\frac{4}{5}$ av de folkskollärarynnorna tillförsäkrade lönebeloppen.

Bifall till detta yrkande kommer givetvis att medföra, att löneökningen för småskollärarynnornas vidkommande blir procentuellt högre än för folkskolans övriga lärargrupper. Detta förhållande är emellertid betingat därav att småskolans lärarinnor tidigare varit underbetalda i än högre grad än andra befattningshavare i folkskolan. Av såväl ekonomiska och sociala som ock av pedagogiska skäl måste det jämväl anses riktigt, att även på detta område de lägst avlönade, vilka leva på existensminimum, tillgodoses med löner, som innebära en procentuellt större löneförbättring, än vad som kommer folkskolans övriga lärargrupper till del.

Statsverkets totala kostnader för genomförandet av den i det föregående påyrkade procentuellt större löneförhöjningen åt småskollärarynnor än för övriga lärarkategorier torde på grund av den stora minskningen av antalet småskollärarynnjetjänster också komma att bli avsevärt mindre än de annars skulle blivit.

I anslutning till vad sålunda anförts har representanten för småskollärarynnorna ansett, att dessa vid den förestående löneregleringen borde komma i åtnjutande av lön, icke understigande $\frac{4}{5}$ av dem folkskollärarynnorna varda tillförsäkrade, dock icke lägre än i 11:e lönegraden av allmänna lönesystemet.

Representanten anser det självklart, att därest lönen för folkskollärarynnorna skulle höjas till samma belopp, som föreslagits för folkskolans manliga lärare, detta måste medföra en motsvarande höjning även av småskollärarynnornas löneplacering.

De icke-ordinarie lärarna.

Under de senaste tio åren har en väsentlig förändring inträtt beträffande anställningsförhållandena för de icke-ordinarie lärarna vid folk- och småskolor. Enligt förut gällande bestämmelser skulle lärarbefattningarna som regel upprätthållas av ordinarie lärare. Numera gällande folkskoleförfattningar ålägga skoldistriktet att anställa extra ordinarie lärare utöver det stadigvarande behovet av ordinarie lärare. Detta har medfört en väsentlig ökning av dessa lärartjänster. I mycket stor utsträckning har dessutom på grund av det sjunkande barnantalet vakanssättning skett av ordinarie befattningar. Genom dessa båda omständigheter har för folk- och småskolornas icke-ordinarie lärare skett en stark försämring i deras möjligheter att kunna erhålla ordinarie anställning. Till belysande av nuvarande förhållanden vilja representanterna anföra en del siffermaterial.

Vad först gäller frågan om antalet icke-ordinarie lärare fanns enligt senaste tillgänglig statistik vid slutet av vårterminen 1936 ej mindre än 1 221 icke-ordinarie folkskollärare och 1 205 icke-ordinarie folkskollärarynnor. Dessa tal utgjorde 15 %, resp. 20·8 % av antalet ordinarie befattningshavare, eller om båda kategorierna sammanräknas 17·5 % av antalet ordinarie lärare vid folkskolan. Av dessa icke-ordinarie lärare komma omkring 70 % på landsbygden och 30 % på städerna, i det närmaste lika för folkskollärare och folkskollärarynnor.

Vid småskolan funnos vid samma tid 1 399 icke-ordinarie lärarinnor, vid mindre

folkskolor 275 vikarier och 38 vikarier för biträdande lärare vid folkskolan, allt som allt 1 712 icke-ordinarie småskollärarinnor eller 18·3 % av hela antalet ordinarie småskollärarinnor. Tar man i betraktande, att dessutom 1 603 småskollärarinnor voro anställda vid mindre folkskolor med fyra månaders uppsägning och 496 som biträdande lärarinnor vid folkskola med samma anställning, uppgår hela antalet icke-ordinarie småskollärarinnor till 3 811 eller 40·7 % av antalet ordinarie småskollärarinnor. Av de vid folkskolan tjänstgörande icke-ordinarie småskollärarinnorna voro mer än 70 % att finna å landsbygden. Så gott som samtliga lärarinnor vid mindre folkskolor och biträdande vid folkskolor tillhörde landsbygden.

Representanterna ha funnit det vara av intresse att få kännedom om ej endast antalet icke-ordinarie och deras fördelning på stad och landsbygd utan jämväl att få upplysningar rörande dels längden av tjänstetiden för nu anställda icke-ordinarie lärare, dels också levnadsålder och tjänstetid för de lärare, som under åren 1935—1936 vunnit anställning som ordinarie lärare. I detta syfte ha representanterna föranställt om utsändande av frågeformulär till samtliga skoldistrikt med begäran om uppgifter i berörda spörsmål. Svar ha inkommit från samtliga städer och från så stort antal landsbygdskommunikationer, att uppgifter föreligga beträffande 75 % av de icke-ordinarie lärarna i folkskolan och 85 % av samma lärarkategori i småskolan.

Beträffande först tjänstetiden för under höstterminen 1936 tjänstgörande icke-ordinarie folkskollärare framgår, att av i städerna anställda hade 30 % en tjänstetid av mellan 6—10 terminer, 25 % hade 11—15 terminer, 8 % hade 16—20 terminer och 1 % mellan 21—30 terminer.

Motsvarande siffror voro för å landsbygden tjänstgörande icke-ordinarie folkskollärare: 29 % hade mellan 6—10 terminer, 12 % mellan 11—15 terminer, 4 % mellan 16—20 terminer och cirka 1 % mellan 21—30 terminer.

Av de i städerna tjänstgörande icke-ordinarie folkskollärarinnorna hade 26 % en tjänstetid av 6—10 terminer, 23 % hade 11—15 terminer, 26 % hade 16—20 terminer och cirka 4 % hade mellan 21—30 terminer. Av å landsbygden tjänstgörande hade 31 % mellan 6—10 terminer, 15 % hade 11—15 terminer, 8 % hade 16 till 20 terminer och cirka 4 % hade mellan 21—30 terminer.

Vad slutligen gäller icke-ordinarie småskollärarinnor hade av i städer tjänstgörande 24 % mellan 6—10 terminer, 22 % hade 11—15 terminer, 23 % hade 16—20 terminer, 8 % hade mellan 21—30 terminer och 3 % hade över 30 terminer icke-ordinarie tjänstgöring. Av å landsbygden tjänstgörande hade 20 % en tjänstetid som icke-ordinarie av mellan 6—10 terminer, 18 % hade 11—15 terminer, 15 % hade 16—20 terminer, 8 % hade 21—30 terminer och cirka 1 % hade över 30 terminer.

Undersökningen beträffande tjänstetiden som icke-ordinarie lärare för dem, som under åren 1935—1936 vunnit ordinarie anställning omfattade 289 folkskollärare, 164 folkskollärarinnor och 183 småskollärarinnor. För samtliga dessa ha också införskaffats uppgifter rörande levnadsåldern vid tillträde till ordinarie tjänst. Även beträffande dessa undersökningar har städer och landsbygd skilts åt.

I städerna hade 35 % av de folkskollärare som erhållit ordinarie tjänst en tjänstetid som icke-ordinarie på 11—15 terminer, 20 % hade 16—20 terminer och 7 % hade över 20 terminer.

På landsbygden hade 36 % av motsvarande lärare en tjänstetid av 6—10 terminer och 14 % hade 11—15 terminer.

Medelåldern hos dessa till ordinarie befattning under åren 1935—1936 utsedda folkskollärare fördelade sig på följande sätt:

Levnadsår	Stad	Landsbygd
26—30 år	30·0 %	49·5 %
31—35 år	54·5 %	28·9 %
36—40 år	11·1 %	3·6 %

Av de till ordinarie befattningar utsedda folkskollärarinnorna hade i städerna 20·3 % en tjänstetid av 11—15 terminer, 26 % hade 16—20 terminer och 24 % över 20 terminer.

På landsbygden hade av motsvarande lärarinnor 27·2 % en tjänstetid av 6—10 terminer, 12 % hade 11—15 terminer, 10 % hade 16—20 terminer och 9 % över 20 terminer.

Medelåldern hos till ordinarie folkskollärarinnebefattningar under åren 1935—1936 utsedda icke-ordinarie framgår av följande sammanställning:

Levnadsår	Stad	Landsbygd
26—30 år	25·9 %	44·5 %
31—35 år	48·1 %	22·7 %
36—40 år	14·8 %	3·6 %

Undersökningen rörande till ordinarie småskollärarinnebefattningar under åren 1935—1936 utsedda icke-ordinarie småskollärarinnor utvisar att i städerna hade 24·6 % en tjänstetid av 11—15 terminer, 29·5 % hade 16—20 terminer och 11 % över 20 terminer.

På landsbygden hade 28 % av till ordinarie befattning utsedda icke-ordinarie en tjänstetid av 6—10 terminer, 15·5 % hade 11—15 terminer, 15·5 % hade 16—20 terminer och 5 % mera än 20 terminer.

Medelåldern för de icke-ordinarie småskollärarinnor, som under åren 1935—1936 vunnit ordinarie anställning framgår av följande sammanställning:

Levnadsår	Stad	Landsbygd
26—30 år	24·6 %	34·4 %
31—35 år	45·9 %	29·5 %
36—40 år	14·7 %	13·1 %

De här anförda siffrorna ge vid handen, att 1928 års lönekommittés antagande »att en lärare merendels under blott jämförelsevis kort tid behöver tjänstgöra före vinnandet av ordinarie anställning» ej håller streck. Tvärtom måste ett stort antal lärare numera gå *en avsevärd tid, innan ordinarie befattning kan erhållas*. Märkas bör jämväl att en avsevärd del av lärarna inom de olika lärargrupperna uppnått *en levnadsålder av mellan 30—40 år vid ordinarieblivandet*. Förhållandena i dessa hänseenden synas för folkskolans vidkommande ingalunda vara bättre utan snarare sämre än för jämförliga befattningshavare inom kommunikationsverken. Tages där-till i betraktande, vad representanterna längre fram närmare påpeka, att de icke-ordinarie lärarna i folkskolan redan före sin första anställning måste vara fullt utbildade för tjänsten, anse representaterna att den av 1936 års lärarlönesakkunniga föreslagna löneskillnaden av tre löneklasser mellan ordinarie och icke-ordinarie lärare är för stor i förhållande till vad som gäller för statens befattningshavare.

Vad gäller de båda kategorierna icke-ordinarie lärare, — extra ordinarie och vi-karierande lärare — äro representanterna ense med de sakkunniga uti, att någon skillnad i lönehänseende ej bör upprätthållas dem emellan. Emellertid utsträcka de sakkunniga ej denna likställighet till att omfatta även rätten till viss avlöning under sjukledighet, en rätt som tillerkännes endast extra ordinarie lärare. Inom stats-förvaltningen gäller, att icke blott extra ordinarie befattningshavare utan även extra tjänstemän, med vilka senare de sakkunniga velat i lönehänseende jämföra folksko-lans icke-ordinarie lärare, ha lika rätt till viss avlöning under ledighet för sjukdom.

Vad angår folkskolans icke-ordinarie lärare ha redan enligt nu gällande avlönings-bestämmelser extra ordinarie lärare och vakansvikarier rätt till viss avlöning under sjukledighet. De sakkunnigas förslag skulle således innebära den försämringen, att vakansvikarierna förlorade denna rätt.

Representanterna anse, att liknande rätt, som tillkommer extra och extra ordina-

rie tjänstemän inom statsförvaltningen ifråga om *avlöning vid sjukdom även bör tillkomma vikarierande lärare i folkskolan*. Skulle det av praktiska skäl visa sig omöjligt att tillämpa dessa bestämmelser för korttidsvikarier, anse representanterna likväl hinder då ej bör möta för att bestämmelserna skola gälla som hittills för vakansvikarier samt för under längre tid anställda vikarier.

I avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie befattningshavare inom allmänna civilförvaltningen stadgas, att såväl extra ordinarie som extra tjänstemans dödsbo skall äga utbekomma *begravningshjälp* för avliden tjänsteman med högst 400 kronor. Enligt 1936 års lärarlönesakkunnigas förslag skulle denna rätt ej tillkomma vikarierande lärare. Då dylik lärare utför ett arbete i samhällets tjänst, vare sig han tjänstgör inom det ena eller andra skoldistriktet, anse representanterna att *sagda rätt bör gälla för vikarierande lärare, likaväl som för extra tjänsteman eller extra ordinarie lärare*.

I fråga om löneplaceringen ha de sakkunniga föreslagit, att såväl extra ordinarie som vikarierande lärare skola erhålla begynnelseavlöning som för *extra* tjänsteman inom civila statsförvaltningen och således placeras tre lönegrader under motsvarande ordinarie befattningshavare. Representanterna vilja emellertid framhålla, att skillnaden i lönehänseende mellan ordinarie och motsvarande extra ordinarie tjänsteman inom statsförvaltningen utgör endast *två* lönegrader. Med extra ordinarie tjänsteman inom statsförvaltningen förstås sådan befattningshavare som efter förberedande utbildning antagits i mera fast icke-ordinarie anställning i syfte att, efter fortsatt provnings- och utbildningstid, befordras till ordinarie tjänst. Med *extra* tjänsteman åter avses befattningshavare, vilken antagits i syfte att efter viss provnings- eller utbildningstid anställas såsom extra ordinarie tjänsteman (k. k. 397/1935). *Vad åter angår folk- och småskolans icke-ordinarie lärare måste dessa, som ovan påpekats, redan vid sin första anställning inom skolan vara fullt utbildade för tjänsten*. Vare sig anställningen avser extra ordinarie tjänst eller vikariat blir tjänstgöringen fullt självständig och förenad med klassföreståndareskap. Kraven på dessa befattningshavare från skolans sida äro sålunda både med avseende på utbildningen och tjänstgöringen fullt enahanda. Såväl med hänsyn till kraven på de icke-ordinarie lärarnas utbildning som i betraktande av dessa lärares svårigheter att vinna ordinarie anställning finna representanterna det vara *fullt motiverat, att de icke-ordinarie lärarna lägst böra jämföras med extra ordinarie tjänstemän i statsförvaltningen och sålunda icke placeras lägre än två löneklasser under motsvarande ordinarie lärare*.

I detta sammanhang vilja representanterna erinra därom att chefen för finansdepartementet i proposition till 1936 års riksdag angående familjepensionering för statliga befattningshavare uttalade, att löneskillnaden mellan ordinarie och extra ordinarie befattning borde minskas till att genomgående utgöra endast en löneklass med hänsyn till de ökade pensionsavgifterna. Det torde vara bl. a. detta spörsmål, som hänskjutits till 1936 års lönekommitté för utredning. Givetvis förutsätta representanterna, att därest en dylik förändring kommer till stånd för de statliga befattningshavarna, den även skall komma att tillämpas för folkskolans icke-ordinarie lärare.

Löneregleringens ikraftträdande.

1936 års lärarlönesakkunniga förutsätta, att förslag om lönereglering skall föreläggas 1937 års riksdag, men föreslå att löneregleringen ej skall träda i tillämpning förrän från och med budgetåret 1938/1939. Enligt lärarrepresentanternas uppfattning kunna bärande skäl ej anses föreligga för att på detta sätt uppskjuta löneregleringens ikraftträdande. Med hänsyn till lärarnas långa väntan på och de bestämda löften, som givits om lönereglering senast vid 1937 års riksdag, hävda representanterna, att de nya lönebestämmelserna ej böra träda i kraft senare än från och med budgetåret 1937/1938.

Representanterna förutsätta att, därest förslag om nya pensionsbestämmelser ej hinnes föreläggas 1937 års riksdag, övergångsregler för de befattningshavare, som inträda i pensionsåldern sedan löneregleringen trätt i kraft men innan pensionsregleringen kunnat genomföras, komma att föreläggas riksdagen 1937, så att äldre befattningshavares pension tryggas.

1936 års lärarlönesakkunnigas förslag till avlöningsreglemente för lärare vid folk- och småskolor.

Utöver vad representanterna framhållit under särskilda rubriker i det föregående rörande avlöningsreglementets bestämmelser få representanterna i anslutning till nedan angivna paragrafer anföra följande.

1. kap. Ordinarie ämneslärare.

§ 5.

I denna paragraf föreslås bl. a. att ersättning för tjänstebostad, »som i väsentliga avseenden uppfyller fordringarna i gällande boställsordning», skall utgå med vissa angivna belopp. Denna definition på bostadens kvalitet synes representanterna ej vara tillfredsställande. De anse att den tjänstebostad, för vilken angivna belopp skall erläggas, bör uppfylla fordringarna i boställsordningen. Skulle denna uppfattning av någon anledning ej kunna godtagas föreslå representanterna att uttrycket »i väsentliga avseenden uppfyller», utbytes mot orden »kan anses uppfylla».

De sakkunnigas uttalande i specialmotiveringen till avlöningsreglementet under 4—5 §§ »att såsom tjänlig bostad för ordinarie manlig folkskollärare i regel icke skall kunna godkännas mindre lägenhet än två rum och kök» befara representanterna kunna åberopas som skäl för en framtida sänkning av bostadsstandarden för lärare, vadan en omformulering av uttalandet på denna punkt synes nödvändig.

§ 9 mom. 5.

Angående lärares skyldighet att låta sig förflytta till annan lärartjänst vilja representanterna hänvisa till vad som härom framhålles i det föregående under rubriken: Lärares skyldighet att underkasta sig förflyttning.

§ 11.

Rörande kallortstilläggen föreslå de sakkunniga att till lärare skulle utgå endast $\frac{2}{3}$ av de belopp, som äro bestämda för de statliga befattningshavarna. Då dessutom kallortstillägg skulle utbetalas med $\frac{1}{12}$ av årsbeloppet för kalendermånad räknat och ej utgå för längre tid än anställningen varar, skulle detta kunna leda till, att icke-ordinarie lärare, som anställts för helt läsår, ej finge uppbära mera än $\frac{8}{12} = \frac{2}{3}$ av det tidigare reducerade beloppet, alltså blott hälften av det kallortstillägg, som tillkommer statlig befattningshavare med årsanställning.

Representanterna anse att kallortstilläggen oavkortade böra utgå även till lärarna.

Vad angår de s. k. finnbygdstilläggen (kungl. kungörelse 469/1924), vilka torde ha tillkommit av andra skäl än kallortstilläggen, nämligen för att utgöra ersättning för ett krävande arbete i isolerade trakter under ogynnsamma förhållanden i finsktalande skoldistrikt, anse representanterna, att dessa tillägg böra utgå även efter löneregleringen.

§ 18.

Representanterna anse att, i enlighet med vad som föreslås av 1928 års lönekommitté och 1935 års lärarlönesakkunniga samt 1932 års seminariesakkunniga, ett be-

lopp av 300 kronor måtte tillerkännas lärare i hjälpklass. För övrigt hänvisas till vad representanterna anfört under rubriken »Kommunala tillägg».

§ 19.

Lärlönesakkunniga föreslå, att kostnadsfri läkarvård jämte läkemedel skall tillerkännas lärare endast vid olycksfall i tjänsten. Kommunikationsverkens samt vissa av civilförvaltningens befattningshavare äro tillförsäkrade kostnadsfri läkar- och sjukhusvård även vid sjukdom. De statliga bestämmelserna om läkarvård för nämnda befattningshavare torde böra komma även folkskolans lärare till godo.

2 kap. Icke ordinarie ämneslärare.

I fråga vad som stadgas i detta kap. få representanterna hänvisa till vad de i det föregående framhålla i särskilt yttrande angående de icke ordinarie lärarna.

Lönenämnd.

Skulle, på sätt 1935 års lärlönesakkunniga uttalat, en lönenämnd komma att tillsättas, förutsätta representanterna, att folkskolans lärare erhålla representation i nämnden.

Viktor Fredriksson.

Rick. Östendal.

Hedvig Norgren.

Ebba Andersson.

Erik Lindvall.

2.

Yttrande av representanten för lärarna i manlig slöjd.

Som representant för Slöjdlärarnas riksförbund har undertecknad delgivits de delar av de sakkunnigas betänkande, som avse särskilda lärare i manlig slöjd.

Beträffande de sakkunnigas förklaring, att de ej utan särskild utredning ansett sig kunnat upptaga frågan om slöjdlärarnas anställnings- och löneförhållanden till prövning, synes detta ej kunnat gälla riksförbundets förslag att slöjdlärare på pensionsreglerade tjänster inplacerades i det statliga lönesystemet på så sätt, att kommunerna för dessa lärare fingo full ersättning i relation till folkskolans ämneslärare. Då de sakkunniga föreslår, att staten övertager en betydande del av ämneslärarnas lönebelopp, är ej motsvarande förhöjning medtagen för lärare i gosslöjd.

Vad angår de sakkunnigas förslag, att en utsträckt tjänstgöringstid för folkskol-lärare skall fullgöras i slöjd, innebär detta betydande kostnader för ett flertal kommuner med endast 8 månaders lästid och facklärare i slöjd med reglerade tjänster; en av staten uppmuntrad anställningsform. Bland dessa kommuner med åtta månaders lästid befinner sig, enligt under hand erhållna uppgifter, sålunda Alingsås, Falköping, Karlstad, Lidköping, Sala, Skara och Töreboda. Vidare skulle Jönköping, Västerås och Västervik med från 36 1/2 till 38 veckors lästid ej få fullt statsbidrag.

Under de senaste 20 åren hava folk- och småskolans ämneslärare enligt officiella uppgifter ökat sitt antal med 20 %, men de »särskilda lärarna» ökat med 53 1/2 %. Denna senare grupp utgöres så gott som uteslutande av lärare i goss- och flickslöjd. Den utveckling, som dessa siffror visa, och vilken skett med ekonomiska uppföringar från kommunernas sida, skulle i betydande mån hämmas genom de sakkunnigas förslag om tjänstgöringsskyldighet i slöjd för folkskolans ämneslärare.

Med stöd av de framförda synpunkterna får undertecknad uttala som sin mening, att de sakkunniga, med hänsynstagande till den faktiska utvecklingen inom folkskolan bort föreslå samma relativa förhöjning av lönebeloppet för lärare i manlig slöjd som för folkskolans ämneslärare.

Erik Gustafsson.

Yttrande av representanterna för lärarna i kvinnlig slöjd.

Undertecknade, representanter för Sveriges Slöjdläraryrkesförbund, hava delgivits det uttalande rörande övningslärare, som föreligger från 1936 års lärarlönesakkunniga.

Med tacksamhet hava vi beaktat, att de sakkunniga upptagit till prövning vår hemställan, att lärare i övningsämnen måtte erhålla inplacering i samma avlönings-system som övriga lärare, att de sakkunniga anse »att ett otvivelaktigt behov av en reglering här föreligger» och uttalat sig för att »denna fråga med det snaraste måtte göras till föremål för särskild utredning».

Dock bedja vi få framhålla vikten av, att i väntan på denna utredning i fråga om slöjdundervisningen på de platser, där fackutbildade lärarinnor äro anställda, ingen förändring må ske, som berövar dessa deras levebröd och ökar arbetslösheten inom en kår, där redan förut en avsevärd arbetslöshet råder.

Maria Hertzman.

Hanna Landberg.

Yttrande av representanterna för lärarna i hushållsgöromål.

Sedan representanterna för ämnet hushållsgöromål (fröknarna T. Hansson, A. Schenström och R. Nordgren) erhållit tillfälle att taga del av de sakkunnigas uttalande, varav det framgår, att övningslärare icke komma att medtagas i förslaget för avlönings-system för folkskolans lärare, få representanterna anföra följande.

Tacksamt erkännande de sakkunnigas uttalande dels om behovet av en lönerreglering av övningslärares löne- och anställningsvillkor, dels om utsikt till möjlighet för fast anställning för dessa lärare vid flera undervisningsanstalter, måste dock representanterna djupt beklaga, att de sakkunniga icke redan nu kunnat i sitt löneförslag medtaga lärarinnor i hushållsgöromål vid folkskola.

Detta så mycket mer som dessa lärarinnor dock sedan lång tid tillbaka i ett stort antal kommuner, enligt utredning 1934—35 76 stycken (av vilka här exempelvis kan nämnas Stockholm, Uppsala, Gävle, Göteborg, Hälsingborg, Norrköping, Örebro, för att nämna några av de större), i lönehänseende äro likställda med folkskolans kvinnliga ämneslärare. Dessutom utgår redan statsbidrag till undervisning i hushållsgöromål.

Om än representanterna väl kunna förstå att utredning rörande övningslärares löneförhållanden synes de sakkunniga av behovet påkallad, måste dock representanterna starkt framhålla önskvärldheten av att denna utredning kommer till stånd så snart, att lönefrågan för lärare i hushållsgöromål icke ytterligare försenas utan kunde upptagas till behandling, om icke vid denna dock vid nästkommande riksdag, alldeles särskilt med tanke på de icke-ordinarie lärarnas löne- och anställningsförhållanden.

Representanterna vilja ytterligare understryka önskvärldheten av att löne- och anställningsfrågan kunde lösas senast vid 1938 års riksdag, så att dessa lärares lönerreglering kunde träda i kraft vid samma tidpunkt, som är av de sakkunniga föreslagen för folk- och småskola, nämligen 1 juli 1938.

Tilda Hansson.

Rut Nordgren.

Anna Schenström.

Statens offentliga utredningar 1936

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag till lag om behandling av förbrytare, hemfallna åt alkoholmissbruk, m. m. [4]
Förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen m. m. [17]

Utredning ang. revision av bestämmelserna om tingshusbyggnadsskyldigheten. [37]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Betänkande om socialstyrelsens organisation. [29]
Betänkande med förslag rörande förhandlingsordning för statstjänstemän. [41]

Kommunalförvaltning.

Förslag till vissa ändringar i kungl. byggnadsstyrelsens normalförslag till gatukostnadsbestämmelser enligt 49 § stadsplanelagen. [33]

Statens och kommunernas finansväsen.

Undersökningar rörande det samlade skattetrycket i Sverige och utlandet. [18]
Promemorior ang. ändring av bestämmelserna rörande kommunernas underställningsfria lånerätt. [35]
Rationaliserings- och ersättningsfrågor i samband med ifrågasatt införande av statligt brännöljemonopol. [45]
Betänkande med förslag till lönereglering för lärare vid folk- och småskolor. [48]

Politi.

Betänkande med förslag ang. revision av lagstiftningen rörande tillverkning, beskattning och försäljning av maltdrycker. [5]

Nationalekonomi och socialpolitik.

Utredning med förslag rörande bidrag åt barn till ånkor och vissa invalider samt åt föräldralösa barn. [6]
Socialiseringsproblemet. Allmänna synpunkter. [7]
Ur socialiseringens »europiska» idékrets. [8]
Socialiseringsidéer och socialiseringspraxis i Sovjetunionen. 1. [9]
Betänkande ang. förlossningsvården och barnmorskeväsendet samt förebyggande mödra- och barnavård. [12]
Betänkande ang. familjebeskattningen. [13]
Betänkande ang. dels planmässigt sparande och dels statliga bosättningslån. [14]
Betänkande ang. moderskapspenning och mödrahjälp. [15]
Arbetslöshetsundersökningen den 31 juli 1935. [21]
Betänkande ang. åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader som därav kunde föraneledas m. m. [23]
Svensk arbetslöshetspolitik åren 1914—1935. [32]
Utredning med förslag rörande förskottering av underhållsbidrag till barn utom äktenskap m. fl. [47]

Hälsö- och sjukvård.

Betänkanden 1 rörande serafimerlasarettets ekonomisamt 2 rörande lasarettets ställning och verksamhet. [1]
Betänkande ang. sterilisering. [46]

Allmänt näringsväsen.

Ang. kontrollen över elektriska starkströmsanläggningar. [27]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag om vissa föreskrifter beträffande konsumtionsmjölk. [3]
Sociala jordutredningens betänkande med förslag till revision av lagstiftningen ang. avstyckning m. m. [26]

Betänkande med förslag rörande jaktlagstiftningsfrågor. 1. Förslag till lag om rätt till jakt samt jaktstadga ävensom andra därmed sammanhängande författningar. [38]

Sociala jordutredningens betänkande med förslag till åtgärder för att bereda ökade möjligheter för den mindre bemedlade befolkningen på landsbygden att förena småbruk med hemindustri, hantverk, hemslöjd, pälsdjuruppfödning m. m. [39]

Betänkande med förslag till omorganisation av den med statsmedel understödda kemiska analys- och kontrollverksamheten. [40]

Betänkande med utredning och förslag rörande rikets ekonomiska kartläggning och därmed sammanhängande organisationsspörsmål ang. rikets landkarteverk. [42]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skyddsskogar m. m. [19]

Betänkande med förslag till lagstiftning ang. skogar å städer och enskilda tillhöriga flygsandsfält i Hallands län. [30]

Industri.

Handel och sjöfart.

Statligt kaffemonopol. [10]
Den svenska sjöfartsnäringen. Statistisk-ekonomisk undersökning. [22]
1935 års lotsverkssakkunniga. Betänkande 2. Förslag till lotsförordning. [43]

Kommunikationsväsen.

Utredning rörande förhållandet mellan land- och sjötrafikmedel. [16]
Betänkande med förslag i anledning av verkställd granskning av 1932 års trafikutrednings förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Betänkande med förslag till lag ang. ändring i vissa delar av lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker m. m. [25]

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Förslag till psalmbok för svenska kyrkan. [11]
Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid. [28]
Betänkande med utredning och förslag ang. åtgärder för särskild undervisning och utbildning av psykiskt efterblivna i barn- och ungdomsåren. [31]
Utredning rörande de svenska universitets- och högskolestudenternas sociala och ekonomiska förhållanden. Bilaga till betänkande med undersökningar och förslag i anledning av tillströmningen till de intellektuella yrkena. [34]
Psalmbok för svenska kyrkan. Förslag avgivet den 29 febr. 1936, överarbetat av inom eklektikdepartementet tillkallade sakkunniga. [36]
Betänkande med utredning och förslag ang. sammanförande och organisation av i Stockholm befintliga arkeologiska samlingar från medelhavsländerna och främre Orienten. [44]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Förslag till konvention mellan Sverige och Schweiz om erkännande och verkställighet av domar och skiljedomar m. m. [2]
Betänkande med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande arv, testamente och boutredning m. m. [24]